

**T. C.
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER BİLİM DALI**

**TÜRK-ALMAN EĞİTİM SİSTEMLERİNDE
(BAVYERA EYALETİ) İLKÖĞRETİM
OKULLARINDA SOSYAL BİLGİLER DERSİ
KONULARININ KARŞILAŞTIRILMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Neşe IŞIK DURNA**

2007 -NİĞDE

**T. C.
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER BİLİM DALI**

**TÜRK-ALMAN EĞİTİM SİSTEMLERİNDE
(BAVYERA EYALETİ) İLKÖĞRETİM
OKULLARINDA SOSYAL BİLGİLER DERSİ
KONULARININ KARŞILAŞTIRILMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Neşe IŞIK DURNA**

**Yöneten
Doç. Dr. Remzi KILIÇ**

2007-NİĞDE

ÖNSÖZ

Çocuklarımız bizi geleceğe bağlayan hayat kaynaklarımız. Yarınlarımızı emanet edeceğimiz umutlarımız. Ne ekersek onu biçeceğimiz bakir topraklarımız. Bu toprakları ekip harika ürünler elde etmek bizim elimizde. Onlara iyi bir gelecek sağlamak, iyi bir eğitim vermek de asli görevimiz. Bunun için çocuklarımızın nasıl bir eğitim almaları gerektiği konusu araştırılması ve üzerinde durulması gereken en önemli husustur.

Bu araştırmadaki amaç, Sosyal Bilgiler dersi konuları bağlamında, Federal Almanya eğitim sistemiyle Türk eğitim sistemini karşılaştırmak ve Alman eğitim sisteminin olumlu olan yönlerini alarak, Türk eğitim sistemine katkıda bulunmaktır. Ülkemizin Avrupa Birliği sürecinde eğitim sistemlerinin uyumlaştırılması açısından da bu konu önem taşımaktadır. Sosyal Bilgiler konularının içeriğinin geliştirilmesiyle öğrencinin daha iyi sosyal ilişkiler kurabilmesi, yakın çevresini ve ülkesini tanıması, haklarını, Anayasası'nı bilmesi, geçmişini öğrenmesi ve en önemlisi, ülke ve vatan sevgisi kazanması mümkün hale gelecektir.

Çalışmaya, literatür taramasıyla başlanmıştır. Bu literatür taramasının bir bölümü Türkiye çapında üniversitelerin kütüphanelerinden, diğer bir bölümü ise Almanya'daki üniversitelerin, okulların ve devlet kütüphanelerinden yapılmıştır. Ayrıca Almanya'nın Nürnberg şehrindeki bazı okulların öğretmen ve müdürleriyle görüşülmüş ve araştırma esnasında nasıl bir yol izleneceği ortaya çıkmıştır.

Çalışmanın giriş bölümünde eğitimle ilgili genel bilgiler verilmektedir. Birinci bölümde, Türk eğitim sistemi ve bu sistem içerisinde Sosyal Bilgiler dersi ve konuları yer almaktadır. İkinci bölümde, Alman eğitim sistemi ve bu sistem içerisinde yer alan Sosyal Bilgiler dersi ve konularından oluşmaktadır. Üçüncü ve son bölümde, iki ülkenin eğitim sistemleri içerisinde yer alan Sosyal Bilgiler dersi konuları karşılaştırılmış ve benzer ve farklı yönleri belirtilmiştir.

Yüksek lisans öğrenimim süresince bana her konuda destek olan değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Remzi KILIÇ'a minnettarlığımı ifade etmeyi borç bilirim. Ayrıca, gerek yüksek lisansa başlangıç aşamasında beni cesaretlendiren ve teşvik eden ve gerekse bütün yüksek lisans öğrenimim boyunca hiçbir katkısını esirgemeyen değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Ayhan DOĞAN'a teşekkürlerimi sunarım. Bu çalışmamda ve

yaşamım boyunca benden desteğini esirgemeyen aileme, ama özellikle bana kaynak bulmamda, kaynaklarımı çoğaltmamda benimle birlikte koşturan babam Süleyman IŞIK'a, ve son olarak, yoğun akademik çalışmaları arasında maddi ve manevi desteğini her zaman yanımda hissettiğim eşim Yrd. Doç. Dr. Ufuk DURNA'ya sonsuz teşekkür ederim.

AĞUSTOS 2007

Neşe IŞIK DURNA

ÖZET

Araştırmada Türk-Alman Eğitim Sistemlerinde, ilköğretim okullarında Sosyal Bilgiler dersi konuları karşılaştırılarak, benzer ve farklı yönleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Önce her iki sistemin genel yapısı ve işleyişi hakkında bilgi verilmekte ve daha sonra her iki sistemde sosyal bilgiler konuları irdelenmeye çalışılmaktadır. Yapılan araştırmanın sonucunda, Almanya’da eğitim faaliyetlerini Eyaletler ile Merkezî yönetimin birlikte yürüttüğü, Merkezî yönetimin eğitim faaliyetlerinde çok fazla söz sahibi olmadığı, bu konuda Eyaletlerin eğitim faaliyetlerinde ağırlıklı olarak etkin olduğu görülmektedir. Diğer yandan her iki ülkenin farklı okul programlarının olması, ders konularında da farklılıklara yol açmaktadır. Sosyal Bilgiler dersleri Alman eğitiminde branşlaştırılarak verilmektedir. Tarih, coğrafya ayrı birer ders olarak işlenmektedir. Hatta 9. sınıfta ve diğer üst kademelerde sosyal bilgiler dersi, tarih ve coğrafya dersinin yanı sıra ayrı bir ders olarak verilmektedir. Araştırmada bu ders konularında benzerlikler olsa da, farklılıklar daha fazladır. Sonuç olarak; tüm Türkiye Cumhuriyeti’nde tek bir eğitim sistemi mevcuttur. Ama Türkiye büyük topraklara sahip bir ülkedir. Ve bölgeler arası coğrafi farklılıklar görülmektedir. Merkezî eğitim sisteminin yanı sıra, her bölgeye, o bölgenin doğal yapısı, tarihi konumu, ekonomisi vb. ilgili ayrı bir ders ve ayrı bir ders saati konulmalıdır. Böylece özellikle kırsal alanlardaki çocuklar ilk önce kendi çevresini tanıyacaklar ve sonra da diğer bölgeleri tanıyarak daha verimli ders işleyeceklerdir.

Anahtar Kelimeler: Karşılaştırmalı Eğitim, Program Geliştirme, Türk Eğitim Sistemi, Alman Eğitim Sistemi

ABSTRACT

THE COMPARISON OF THE GERMAN-TURKISH EDUCATIONAL SYSTEMS (BAVARIA STATE) IN TERMS OF SUBJECTS IN SOCIAL SCIENCES IN PRIMARY SCHOOLS

In the study, , the subjects of social sciences in Turkish –German Educational Systems in primary schools have been compared and similarities and differences were tried to be detected. First, information about the general aspects of the two systems and their processes are given, and then social subjects in both systems are studied deeply. As a result of the study, it is seen that the educational activities in Germany are executed by both the states and federal administration and the federal administration has no big role in educational activities in the states whereas the states have important roles. Since both countries have different school programs, the subjects differ from each other's. Subjects in social sciences are taught as different branch in German Educational System. History and geography are taught as divided lessons. Even in 9th grade, social sciences are performed separately from history and geography. Although the subjects are similar to each other, the differences are excessive according to the study. In conclusion, In Turkey, only unique educational system exists but it has vast areas of land and the regions vary in terms of geographical characteristics. Subjects about the natural peculiarities, historical facts, economies etc. of the regions should be added to the curriculum and taught in addition to the central education. By doing the above-mentioned, children especially in rural areas get enough knowledge about their environments and later, they get to know about the others so the lessons are processed more productively by taking it into consideration.

Key words: Comparative Education, Program Development, Turkish Educational System, German Educational System

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
SEMBOLLER VE KISALTMALAR.....	xiv
GİRİŞ.....	1
EĞİTİM SİSTEMİ.....	1
EĞİTİM.....	1
Formal ve İnfomal Eğitim.....	1
Formal Eğitim.....	1
İnfomal Eğitim.....	2
Kültür.....	2
EĞİTİMİN AMAÇLARI.....	2
EĞİTİMİN TEMELLERİ.....	2
Eğitimin Toplumsal Temelleri.....	2
Toplumun Kültürel Mirasını Aktarma.....	3
Eğitimin Siyasal Temeli.....	3
Eğitimin Ekonomik Temeli.....	3
Küreselleşme.....	4
Eğitimde Bireyi Geliştirme.....	4
Ailenin Eğitime Etkisi.....	4
Okul.....	5
Okulun Temel Özellikleri.....	5
Okulun Öğeleri.....	5
Eğitim Programı.....	5
Öğrenci.....	6
Öğretmen.....	7
Yönetici.....	7

Bina, Araç ve Gereçler.....	7
Çevre.....	8
ÖĞRETMEN-ÖĞRENCİ İLİŞKİSİ.....	8
ÖĞRETİM.....	9
Öğretim Amaçları.....	9
Öğretme ve Öğretim.....	10
 BİRİNCİ BÖLÜM.....	 12
TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ VE BU SİSTEMDE SOSYAL BİLGİLER DERSİ KONULARI.....	 12
1.1. GENEL DURUM.....	12
1.1.1. Toplumun Nüfus Özellikleri ve Eğitim Durumu.....	12
1.1.2. Yönetim Şekline Göre Eğitim.....	12
1.2. TÜRK MİLLÎ EĞİTİM SİSTEMİ.....	13
1.2.1 Eğitim Sisteminin Genel Karakteri.....	13
1.2.2. Türk Millî Eğitiminin Genel ve Özel Amaçları.....	13
1.2.3. Türk Millî Eğitiminin İlkeleri.....	14
1.2.3.1. İlköğretimin Eğitim-Öğretim İlkeleri.....	15
1.2.4. Türk Millî Eğitim Sisteminin Yönetim Yapısı.....	16
1.2.4.1. Merkez Teşkilatı.....	16
1.2.4.1.1. Bakanlık Makamı.....	17
1.2.4.1.2. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.....	17
1.2.4.1.3. Ana Hizmet Birimleri.....	18
1.2.4.1.4. Danışma Ve Denetim Birimleri.....	18
1.2.4.1.5. Yardımcı Birimler.....	19
1.2.4.1.6. Sürekli Kurulları.....	19
1.2.4.2. Taşra Teşkilatı.....	20
1.2.4.2.1. İl Teşkilatı.....	20
1.2.4.2.2. İlçe Teşkilatı.....	20
1.2.4.2.3. Okul Teşkilatı.....	20
1.2.4.3. Yurt Dışı Teşkilatı.....	21
1.3. ÖRGÜN EĞİTİM – YAYGIN EĞİTİM.....	21
1.3.1. Örgün Eğitim.....	21

1.3.2.	Yaygın Eğitim.....	21
1.4.	TÜRKİYE’DE İLKÖĞRETİM.....	22
1.4.1.	Türkiye’de İlköğretimin Amaçları.....	22
1.5.	TÜRK MİLLİ EĞİTİM SİSTEMİNDE EĞİTİM ÖĞRETİM KURUMLARI.....	23
1.5.1.	Okul Öncesi Eğitim.....	23
1.5.2.	İlköğretim Okulları.....	23
1.5.2.1.	İlköğretim Birinci Kademe (1.-5. Sınıfa Kadar).....	24
1.5.2.2.	İlköğretim İkinci Kademe (6.-8. Sınıfa Kadar).....	24
1.5.3.	Özel Eğitim Okulları.....	24
1.5.4.	Orta Öğretim Okulları (Lise).....	25
1.5.4.1.	Genel Liseler.....	25
1.5.4.2.	Mesleki ve Teknik Orta Öğretim Kurumları.....	26
1.5.4.3.	Dini Orta Öğretim Kurumları (İmam Hatipler).....	28
1.5.5.	Yüksek Öğretim.....	28
1.6.	ZORUNLU EĞİTİM SÜRESİ.....	29
1.7.	DERS SAATİ VE DERS YILI SÜRESİ.....	30
1.8.	ÖĞRENCİ BAŞARISININ ÖLÇÜLMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	30
1.8.1.	Sınavlar.....	31
1.8.1.1.	Yazılı Yoklamalar	32
1.8.1.2.	Sözlü Yoklamalar.....	32
1.8.1.3.	Kısa Cevaplı Testler.....	32
1.8.1.4.	Çoktan Seçmeli Testler.....	32
1.8.2.	Ev Ödevleri.....	33
1.8.3.	Karne.....	33
1.8.4.	Not Sistemi.....	33
1.8.5.	Sınıf Geçme.....	34
1.9.	EĞİTİM SİSTEMİNİ İŞLETEN KİŞİ: YÖNETMEN.....	35
1.9.1.	Eğitim Yönetmeninin Niteliği.....	35
1.9.2.	Eğitim Yönetmeninin Yeterlik Alanı.....	35
1.9.3.	Eğitim Yönetmeninin Yeterlik Konuları.....	36
1.9.4.	Eğitim Yönetmeninin Yetiştirilmesi.....	36
1.9.5.	Takım Ruhu.....	37

1.10.	TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE EKONOMİ FAKTÖRÜ.....	38
1.11.	TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE ÖĞRETMEN EĞİTİMİ.....	38
1.11.1.	Öğretmen Yetiştirilmesi.....	38
1.11.1.2.	Eğitim Fakülteleri.....	39
1.11.2.	Hizmet İçi Eğitim.....	39
1.11.3.	Öğretmen Mevcudu.....	40
1.12.	TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE SOSYAL BİLGİLER DERSİ.....	40
1.12.1.	Hayat Bilgisi Dersi.....	40
1.12.2.	İlköğretim Birinci ve İkinci Kademedede Sosyal Bilgiler Dersi.....	40
1.12.2.1.	4. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı.....	42
1.12.2.2.	5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı.....	42
1.12.2.3.	6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı (Millî Tarih ve Coğrafya).....	43
1.12.2.4.	7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı (Millî Tarih ve Coğrafya).....	43
1.12.3.	İlköğretim İkinci Kademedede Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi.....	44
1.12.3.1.	8. Sınıf Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Programı.....	44
1.12.4.	İlköğretim İkinci Kademedede (8. Sınıf) Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük.....	45
1.13.	TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE SINIFLARA GÖRE SOSYAL BİLGİLER DERSİ KONULARI.....	46
1.13.1.	İlköğretim Birinci Kademe.....	46
1.13.1.1.	4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Konuları.....	46
1.13.1.2.	5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Konuları.....	53
1.13.2.	İlköğretim İkinci Kademe.....	61
1.13.2.1.	6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Konuları.....	62
1.13.2.2.	7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Konuları.....	69
1.13.2.3.	8. Sınıf Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersi Konuları.....	80
1.13.2.4.	8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Konuları.....	92

İKİNCİ BÖLÜM.....	107
ALMAN EĞİTİM SİSTEMİ VE BU SİSTEMDE SOSYAL BİLGİLER DERSİ	
KONULARI.....	107
2.1. GENEL DURUM.....	107
2.1.1. Almanya'nın Coğrafi Konumu ve Nüfusu.....	107
2.2. ALMANYA'NIN SİYASİ YAPISI.....	108
2.2.1. Eyalet Sistemi.....	108
2.3. KÜLTÜR BAKANLIĞI (KULTUSMİNİSTERIUM).....	109
2.3.1. İl Mili Eğitim Müdürlüğü (Schulamt).....	109
2.4. ALMANYA'DA EĞİTİM.....	110
2.4.1. Eğitim ve Öğretim Sistemi.....	110
2.4.2. Okul Programı (Das Schulprogramm).....	111
2.4.3. Öğretim Programı (Lehrpläne).....	112
2.4.4. Aile ve Eğitim.....	113
2.5. ALMAN EĞİTİM SİSTEMİNİ OLUŞTURAN KADEMELER.....	115
2.6. ALMANYA'DA İLKÖĞRETİM.....	115
2.7. ALMAN EĞİTİM SİSTEMİNDE İLKÖĞRETİM KURUMLARI.....	115
2.7.1. Okul Öncesi Eğitim – Ana Okulları (Vorschulerziehung, Kindergarten).....	115
2.7.2. İlköğretim Birinci Kademe, İlkokul [1. – 4. Sınıfa Kadar] (Grundschulen, Primarbereich).....	116
2.7.3. Çok Programlı Toplu Okullar (Gesamtschulen).....	117
2.7.4. Ortaöğretim, Ortaokullar [5. - 10. Sınıfa Kadar] (Sekundarbereich I.).....	119
2.7.4.1. Genel Ortaokul (Hauptschule).....	119
2.7.4.2. Ara Ortaokul (Realschule).....	120
2.7.4.3. Lise (Gymnasium Sekundarbereich I und II).....	120
2.7.5. Özel Eğitim Okulları (Sonderschulen, Förderschulen).....	121
2.7.6. Yatılı Okullar (Internatschulen).....	122
2.7.7. Özel okullar (Privatschulen).....	123
2.7.8. Meslek Okulları (Berufschulen).....	123
2.7.9. Yüksek Okullar (Hochschulen).....	124

2.8.	ZORUNLU EĞİTİM-OKUL SÜRESİ.....	125
2.9.	OKUL.....	125
2.9.1.	Okul Yasası.....	125
2.10.	OKUL YÖNETİMİ (DER SCHULLEİTER).....	126
2.11.	ÖĞRETMEN.....	126
2.11.1.	Öğretmen Eğitimi, Öğretmenlik Mesleği.....	127
2.11.2.	Okul Sistemi ve Öğretmenler Arasında Kalan Öğrenciler.....	127
2.12.	SINIFLAR.....	128
2.12.1.	Sınıfların Düzenlenmesi.....	128
2.13.	OKUL, SINIF VE ÖĞRETMEN MEVCUTLARI.....	128
2.14.	ETÜT.....	130
2.15.	ÖĞRENCİ BAŞARISININ ÖLÇÜLMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	130
2.15.1.	Ev Ödevleri.....	131
2.15.2.	Sınavlar.....	131
2.15.3.	Karne.....	131
2.15.4.	Not Sistemi.....	132
2.15.5.	Sınıf Geçme, Sınıf Tekrarı.....	133
2.16.	ALMAN EĞİTİM SİSTEMİNDE SOSYAL BİLGİLER DERSİ.....	133
2.16.1.	Hayat Bilgisi Dersi.....	133
2.16.2.	İlköğretim İkinci Kademedede Sosyal Bilgiler Dersi.....	134
2.16.3.	İlköğretimde Coğrafya Dersi.....	134
2.16.3.1.	Coğrafya Dersinin İşlenmesindeki Amaç.....	136
2.16.4.	İlköğretimde Tarih Dersi.....	136
2.16.4.1.	Tarih Dersinin Sevdilerek İşletilmesi.....	137
2.17.	ALMAN EĞİTİM SİSTEMİNDE SINIFLARA GÖRE SOSYAL BİLGİLER DERSİ KONULARI.....	138
2.17.1.	5. Sınıf Sosyal Bilgiler.....	138
2.17.1.1.	5. Sınıf Coğrafya dersi Konuları.....	138
2.17.2.	6. Sınıf Sosyal Bilgiler.....	145
2.17.2.1.	6. Sınıf Tarih Dersi Konuları.....	145
2.17.3.	7. Sınıf Sosyal Bilgiler	154
2.17.3.1.	7. Sınıf Tarih Dersi Konuları.....	154

2.17.3.2.	7. Sınıf Coğrafya Dersi Konuları.....	165
2.17.4.	8. Sınıf Sosyal Bilgiler.....	174
2.17.4.1.	8. Sınıf Tarih Dersi Konuları.....	174
2.17.4.2.	8. Sınıf Coğrafya Dersi Konuları.....	184
2.17.5.	9. Sınıf Sosyal Bilgiler.....	191
2.17.5.1.	9. Sınıf Tarih Dersi Konuları.....	195
2.17.5.2.	9. Sınıf Coğrafya Dersi Konuları.....	199
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....		203
TÜRK VE ALMAN EĞİTİM SİSTEMLERİNDE SOSYAL BİLGİLER DERSİ		
KONULARININ KARŞILAŞTIRILMASI.....		203
3.1.	4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi.....	203
3.2.	5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi.....	203
3.3.	6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi.....	205
3.4.	7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi.....	207
3.5.	8. Sınıf Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersi.....	208
3.6.	8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi.....	209
3.7.	Alman Eğitim Sisteminde 9. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi.....	210
3.8.	Alman Eğitim Sisteminde 9. Sınıf Tarih Dersi.....	210
3.9.	Alman Eğitim Sisteminde 9. Sınıf Coğrafya Dersi.....	210
SONUÇ VE ÖNERİLER.....		211
KAYNAKÇA.....		215
ÖZGEÇMİŞ.....		223

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Not Çizelgesi

Tablo 2: Alman Eğitim Sistemini Oluşturan Kademeler

Tablo 3: 1968-1992 Yılları Arasında Toplu Okulların Gelişimi

Tablo 4: Almanya’da ve Avrupa’da bazı devletlerdeki okul büyüklüğü, sınıf büyüklüğü, öğretmen-öğrenci-ilişkisi karşılaştırması, 2000/2001 öğretim yılı.

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Duyu Organlarına Göre Bilgilerin Kalıcılık Oranı

Şekil 2: Türk Eğitim Sistemini Düzenleyen Esaslar

Şekil 3: Mesleki ve Teknik Liselerin Genel Müdürlüklerine Göre 2000–2001 Öğretim Yılı Okul, Öğrenci, Öğretmen Sayılarının Yüzdesi

Şekil 4: Sosyal Bilgiler Dersinin Öteki Derslerle İlişkisi.

Şekil 5: Coğrafya Dersinin Alt Dalları ve Öğretim Sistemi

SEMBOLLER VE KISALTMALAR

ADI GEÇEN ESER

a.g.e.

ADI GEÇEN KAYNAK

a.g.k.

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

ABD

ÇEVİREN

çev.

EDİTÖR

Ed.

İSA'DAN SONRA

İ.S.

VE BENZERİ

vb.

GİRİŞ

EĞİTİM SİSTEMİ

EĞİTİM

Eğitimin sözlük anlamına bakıldığında, belli bir bilim veya sanat kolunda yetiştirme, geliştirme ve eğitme işidir. Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine yardım etmek, terbiye etmek olarak görülür.¹ Eğitim bir süreçtir. Eğitim sürecinde, bireyin davranışlarının istenilen yönde değiştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu süreçte bireyin kendi yaşantıları esastır. Burada okul önemli bir faktördür.

Eğitim, planlı olarak istendik nitelikteki öğrenmeleri gerçekleştirme sürecidir. Eğitimde psikolojinin yeri ve önemi büyüktür. Eğitim psikolojisi de psikoloji ve eğitimi birleştirerek, sınıftaki öğretimi geliştirmeyi amaçlar. Yani eğitim psikolojisi, ortaya koyduğu araştırma bulguları, geliştirdiği model ve kuramlarla öğretmene, öğrenciye ve sonuçta eğitim sürecine önemli yarar ve katkılar sağlar.²

Formal ve İnfomal Eğitim

Formal Eğitim

Formal eğitim, amaç, program, öğrenme-öğretme durumları ile değerlendirme unsurları belli olan süreci ifade eder. Bu süreç kurumsallaştırılarak sistemleştirilir. Dolayısıyla bir eğitim sisteminin genel değerlendirmesi ancak “formal eğitim” çerçevesinde yapılırsa anlam kazanır. Buradan hareketle öncelikle eğitim sisteminin amacının ve hedeflerinin ortaya konulması, sistemi oluşturan parça, ilke ve kuralların buna göre tahlil edilmesi icap eder.³ Okullarda verilen eğitim formal eğitimidir ve planlı eğitim etkinliklerini kapsar.

¹ Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük 1, Ankara 1998, s.677.

² Nuray Senemoğlu ve Güzin Subaşı Kurç. (1999). *Eğitim Psikolojisi*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, s. 7.

³ <http://w3.gazi.edu.tr/web/verken/degerlen.htm>, (04.12.2006).

İnformal Eğitim

Eğitim etkinliklerinin bir kısmı gelişigüzel ve kasıtsız olarak düzenlenir. Bu informal eğitimidir. Aile içinde, akran gruplarında ve usta-çırak ilişkisi sonucu kazanılan davranışlar informal eğitim ürünleridir. Formal olmayan (informal) eğitim, yaşam içinde kendiliğinden oluşan bir süreçtir. Planlı ve amaçlı değil, gelişigüzelidir.

Kültür

Kültürler, iki toplumu birbirinden ayıran en önemli karakteristiklerden biridir. Eğitim, herhangi bir ülkede o ülkeye egemen olan kültürün bir parçasıdır. Kültür, eğitimi etkilediği gibi; eğitim de kültürü etkiler. Bu bazen kültürün değişmesine de yol açabilir. Birey olarak insan, hem eğiticinin, hem de kültür değerlerinin etkisi altındadır.⁴

EĞİTİMİN AMAÇLARI

Eğitim sisteminin amacı, etkili (verimli, dirik, yararlı, sağlıklı ve eğitim iş görenlerin işten doyumunu sağlamış) olarak yaşamasını sürdürmektir. Eğitim sistemi, yaşamını sürdürmek için eğitime ilişkin hizmet, bilgi ve mal üretir.⁵ Türk eğitim sisteminin temel amaçları 1973 yılında hazırlanan Millî Eğitimi Temel Kanunu ile belirlenmiştir. Bu dönem dönem değişikliğe uğratılmıştır. Türk Millî Eğitiminde genel amaç; Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.⁶

EĞİTİMİN TEMELLERİ

Eğitimin Toplumsal Temelleri

Eğitim, en önemli toplumsal kurumlardan biridir. Bu kurumlar toplumdaki ekonomi, din, aile, politika gibi diğer önemli kurumlarla ilişki içindedir.

⁴ Cavit Binbaşıoğlu. (1988). Eğitime Giriş, Binbaşıoğlu Yayınevi, Ankara, ss. 3-4.

⁵ İbrahim Ethem Başaran. (1994). Türkiye Eğitim Sistemi, Ankara, s. 25.

⁶ Münire Erden. (1998). Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Alkım Yayınları, İstanbul, s. 163

Bu temeller, toplumun sürekliliğini sağlamaya ve toplumu geliştirmeye yöneliktir. Toplumsallaşma ve toplumun değer yargılarını geliştirme, toplumsal işlevlerle mümkün olur. Siyasal işlevlerle çok yakından ilişkilidir. Çocuk, bu işlevleri eğitim kurumunda yalnızca sözel olarak değil, okulu küçük bir toplum gibi kabul ederek, bizzat yaşayarak öğrenecektir.⁷

Toplumun Kültürel Mirasını Aktarma

Kültür bir toplumun üyesi olarak insanoğlunun öğrendiği bilgi, sanat, gelenek, görenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür. Kültürel değerler ve normlar bireylerin toplum içinde birbirlerine benzer davranışta bulunmalarını sağlayarak toplumun bütünlüğünün korunmasına yardımcı olur. Günümüzde kültürel birikimin hızlı olması, bireylerin günlük yaşantılarında kültürel mirasın tüm boyutları ile karşılaşmalarını ve öğrenmelerini olanaksız kılmaktadır. Bu yüzden kültürel mirasın yeni nesillere aktarılması görevi okullar tarafından üstlenilmiştir.⁸ Bu işi okullar, öğrencilerin yaşlarına ve ihtiyaçlarına uygun olarak seçerek belirli bir plan ve düzen içerisinde yaparlar.

Eğitimin Siyasal Temeli

Eğitim kurumları toplumdaki bireyleri millî ideolojiyi, değerleri ve idealleri kazandırarak onları mevcut siyasal düzene bağlı vatandaşlar olarak yetiştirirler. Okullarda çocuklara küçük yaşlardan itibaren bayrağı, millî değerleri ve sembolleri benimsemeleri öğretilir. Kısaca eğitim kurumları mevcut siyasal düzenin korunmasına yardımcı olur.⁹

Eğitimin Ekonomik Temeli

Ekonomi, insan toplularının ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli mal ve hizmet birimleri ile kaynaklar arasındaki bağıntıları inceleyen bir bilimdir. Buna göre ekonomik yönden kalkınmış ya da gelişmiş ilkelere, insanlar çoğunlukla yeti ve yeteneklerini geliştirerek, kendi ilgi alanları ile ilgili bir iş ve meslek sahibi olurlar.

⁷ Binbaşıoğlu, a.g.e., s. 82.

⁸ Erden, a.g.e., s. 83

Böylece yeraltı ve yer üstü bütün kaynakları harekete geçirerek, insanlarda çağdaş uygarlık ve kültürlenme içinde, mutlu bir yaşam sürerler. Günümüzde, ilke olara eğitimin, ekonominin bir kaldıracı olduğu kabul edilmiş ve kalkınma planları bu ilke doğrultusunda hazırlanmaktadır. Bu da eğitim ile ekonominin birbirine bağımlı olduğunu ortaya çıkarır.¹⁰

Küreselleşme

Günümüzde ülkeler eğitimde başarının elde edilmesiyle ekonominin büyümesi arasında çok yakın ilişki olduğunu ileri sürmektedirler. Ülkelerin yaşam standartlarını yükseltme, aslında böyle bir çerçeve zerine oturtulmaktadır. Toplumların bu görüşü benimsemelerinin temel nedeni, günümüzde hızla yoğunlaşan küresel ekonomik rekabettir. Bu bağlamda, toplumlar eğitim üzerinde daha çok yoğunlaşmakta ve kendi ülke sınırlarının dışına çıkarak en iyi eğitim modellerini örnek alma çabası içine girmektedirler.¹¹

Eğitimde Bireyi Geliştirme

Eğitimde bireyi geliştirme, bireyin, sosyal, bedensel ve zihinsel gelişimine yardımcı olarak onların doğal ve toplumsal çevrelerinden en iyi biçimde yararlanmalarını sağlamaktır. Dolayısıyla eğitim çabalarının genel amacı yetişmekte olan kuşakların topluma sağlıklı ve verimli bir şekilde uyum sağlamalarına yardım etmektedir.¹² Okullardaki birçok dersler bu işleve yöneliktir.

Ailenin Eğitime Etkisi

Eğitim ailede başlar. Çocuk, anne, baba ve kardeşleri kendine örnek alarak gelişimini tamamlamaya çalışır. Burada ailenin vereceği eğitim çok önemlidir. Anababalar, küçük yaşta çocuklara dinini, diyanetini, edebini, hayâ ve ahlak kurallarını, büyüklerine saygı esaslarını, vatan ve milletine karşı yapmak zorunda oldukları görevlerini öğretmelidir.

⁹ Erden, a.g.e., ss. 83-84.

¹⁰ Binbaşıoğlu, a.g.e., s. 133.

¹¹ Nusret Ekin. (1997). *Üresel Bilgi Çağında Eğitim-Verimlilik İstihdam*, İstanbul Ticaret Odası, İstanbul, s. 89.

¹² http://egitisim.inonu.edu.tr/Gul_%20Dastan.htm, (10.12.2006).

Aile, çocuğunu, yasalar çerçevesinde, eğitmek zorundadır. Bu eskiden mümkünken bugün maalesef imkânsız hale gelmiştir. Bunun yerine eğitim sorumluluğunu belli bir yaşatan sonra eğitim kurumları olan okullar üstlenmiştir. Böylece toplumsallaşma ve kültürel değerleri çocuğa kazandırma süreci okula devredilmiştir. Ama aile toplumsal tutum ve de değerlerin kazandırılmasında görevini devam ettirmektedir. Ailede verilen eğitimin, ailenin yapısına, çocuk sayısına, aile bireylerinin çalışmasına, anne-babanın ayrılmış olmasına gibi durumlarla değişiklik gösterir.¹³ Kısaca şunu söyleyebiliriz ki, aile ve okul iki eğitim kurumu olarak birlikte çalışmalıdır.

Okul

Okulun Temel Özellikleri

Her kurum ve örgüt gibi eğitim kurumlarının da var oluş nedeni olan belli bir amacı vardır. Okulların temel amacı öğrencilere önceden belirlenen hedefler doğrultusunda öğrenme yaşantıları düzenleyerek, davranış değişikliği meydana getirmektir. Okulda çalışan tüm kişiler bu amaca ulaşmak için hizmet verirler. Okula devam etmek zorunludur. Öğrenciler isteseler de istemeseler de okula gitmek zorundadırlar. Okulların kaynakları sınırlıdır. Sürekli kıt kaynaklarla amaca ulaşmak zorundadırlar. Toplumun gözü okulların üzerindedir. Çeşitli grup ve kurumlar okulların programlarını dikkatle izler.¹⁴

Okulun Öğeleri

Okulun, eğitim programları, öğrenci, öğretmen, yönetici, bina ve araç gereçler, olmak üzere beş temel ögesi vardır. Bu öğeler birbiriyle etkileşim içerisinde.

Eğitim Programı

Eğitim programı, bireyde istenilen yönde davranış değişikliği meydana getirmek amacıyla yapılan tüm etkinlikleri gösteren plandır. Eğitim programları okulların

¹³ Binbaşoğlu, a.g.e., ss. 85-87.

¹⁴ Erden, a.g.e., s. 51.

temelini oluşturur. Okullardaki tüm etkinlikler eğitim programı doğrultusunda düzenlenir.¹⁵

Eğitim programının temel öğeleri hedef, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve değerlendirmedir. Eğitim programları hazırlanırken bu öğeler temel alınmalıdır.¹⁶

Günümüzde araştırma ve geliştirmeye özel bir önem verilmekte ve program reform hareketi içinde devamlı katılımı, sorgulama ve yapıcı eleştiriyi, okullarda sloganlardan ziyade hipotezler ve testleriyle uğraşmanın gelişmeyi sağladığı savunulmaktadır. Eğitimde eğitimcilerin uygulama ve tecrübeleri ile birlikte felsefi, sosyolojik, psikolojik ve sosyal psikolojik hipotezlerin ve diğer sosyal bilimlerden çıkarılan görüşlerin ispatlanmasıyla ilişkili eğitim araştırmaları devam ettirilmektedir. Böylece uygulamaların nasıl olduğu somutlaştırılabilmektedir. Program geliştirmede araştırmacı bilim adamları, öğretmenler ve öğrenciler işbirliği ve dayanışma içerisinde çalışmaları gerekmektedir.¹⁷

Andrew Vorking'e göre, yeni programların iyi işlemesi için bazı konulara dikkat edilmelidir: bunlardan birincisi, yeni müfredat, öğrenciler, öğretmenler ve ebeveynler tarafından anlaşılan, açık ve ölçülebilir öğrenme standartları üzerine oturtulmalıdır. İkincisi, bu standartlara ulaşıp ulaşamadığını görmek için değerlendirme araçları geliştirmeli ve uygulamaya koyulmalıdır. Üçüncüsü ise, öğrenme standartlarına ulaşıp ulaşmadığını ve okullarının ve diğer okulların bu standartlara göre başarı seviyesini yetkililer paydaşlara bildirmelidir. Ayrıca, her okul için hedef belirlemek ve bu hedeflere ulaşması için okulları ödüllendirmek veya desteklenmek de mümkündür.¹⁸

Öğrenci

Öğrenci eğitim ihtiyacı olan ve bu ihtiyacını karşılamak üzere okula devam eden bireydir. Okullar öğrenciye, toplumun ihtiyaç ve beklentilerine uygun gerekli bilgi

¹⁵ Erden, a.g.e., s. 52.

¹⁶ Özcan Demirel. (2004). Öğretimde Planlama ve Değerlendirme Öğretim Sanatı, Pegem Yayıncılık, Ankara, s. 37.

¹⁷ Şerafettin Karakaya. (2004). Eğitimde Program Geliştirme Çalışmaları ve Yeni Yönelimler, Asil Yayıncılık, Ankara, ss. 186-187.

¹⁸ Andrew Vorking. (2006). Türkiye'nin Eğitim Sisteminin AB Üyeliği İçin Hazırlanması. *Avrupa Birliği Vizyonu, Türkiye'de Eğitim ve Özel Okullar Sempozyumu*, 20-21 Ocak, Antalya, ss. 35-36.

beceri yetenek, tutum ve değerleri kazandırmaya çalışır. Öğrencinin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesinde öncelikle, öğrencinin fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişim düzeyleri, önceki yaşantılarında elde ettikleri bilgi ve becerilerin bilinmesi gerekir.¹⁹

Öğretmen

Öğretmen eğitimde asıl üretmendir. Öğretmen öğrencileriyle birlikte eğitim yerinde, eğitsel mal, hizmet ve düşünce üretir. Kısaca eğitimi üreten öğretmendir. Eğitim kurumu toplumda bir öğretmen-öğrenci ilişkisi ağıdır.²⁰ Hatta, Woolfolk’a göre öğretmen genel cerrahdır. Öğrencilerin başarısını öğrenmesini engelleyen güçlüklerin kaynağını tanır, sonra gereken operasyonu yapar; öğrenciyi başarıya ulaştırır.²¹

Yönetici

Yönetici, okulun amaçlarına ulaşması için gerekli insan ve maddi kaynakların en verimli biçimde kullanılmasından sorumlu olan kişidir. Yöneticinin temel görevi, okulu eğitim programlarında yer alan amaçlarına uygun olarak yaşatmaktır.²²

Bina, Araç ve Gereçler

Okul eğitimi, okul binasında sınıflarda gruplar içinde yürütölür. Okul binaları verilen eğitimin türüne göre değişir.

Eğitim araç ve gereçleri, öğrenciye eğitim programlarında yer alan hedef ve davranışların kazandırılmasında öğretmenin en önemli yardımcılardan biridir. Okulun fiziki yapısı, araç gereçlerin yeterli sayıda ve nitelikte olması bir yandan öğrenmeyi kolaylaştırırken, diğer yandan da öğrencilerin okula ve derslere yönelik tutumlarını olumlu yönde etkiler.²³

¹⁹ Erden, a.g.e., ss. 54-55.

²⁰ Başaran, a.g.e., s. 109.

²¹ Gülten Ülgen. (1997). *Eğitim Psikolojisi*, Alkım Yayınevi, İstanbul, s. 237.

²² Erden, a.g.e., s. 57.

²³ Erden, a.g.e., ss. 60-61.

Çevre

Okullarda verilen eğitimin niteliği ve öğrencilerin akademik başarıları üzerinde, çevre önemli bir yere sahiptir.

Her sistem, bir çevre içinde yaşar. Sistem, çevresi elverişli ise yaşayabilir. Çevre, sisteme ne denli gerekli girdileri sağlayabiliyorsa o denli elverişlidir. Her sistemin bir genel bir de özel çevresi vardır. Okulun genel çevresi, içinde yaşadığı toplumdur. Toplumun kültürel yapısı, siyasal düzeni, yönetsel birimleri, ekonomik yapısı, toplumsal değişim ve eğilimleri, kaynakları, yasal düzenlemeleri, bilimsel ve teknolojik gelişmişliği gibi pek çok değişken dolaylı ve dolaysız olarak okulu etkilerler. Okulun özel çevresi ise girdilerini aldığı, mezunlarını saldı, etkilendiği ve etkilediği öbür örgütlerdir. Bunlar üst eğitim örgütleri, öbür okullar, toplum, aileler, örgütler ve benzerleridir. Okul, bunlara girdisi ve çıktısı ile bağlı olduğundan, bunlar olmadan ne var olabilir ne de yaşayabilir.²⁴

Yönetici ve öğretmenlerin yerel otoritelerle ilişkiler kurmadaki performans ve motivasyonları üst sınırdan olmalıdır. Okul ile toplum arasındaki bağların güçlendirilmesi okulların çevreleriyle uyumlu bir şekilde gelişme ve etkili olmalarını sağlayacaktır. Yönetici ve öğretmenlerin yanı sıra öğrencilerin, bireysel ve grupça yapacakları röportajlar, fikir tartışmaları, gezi, gözlem, bir konuya dair kamuoyu yoklaması vb. etkinlikler, kişilik gelişimlerinde de etkili olur, öğrenmeyi daha anlamlı kılar ve sosyalleşmelerini sağlar.²⁵

ÖĞRETMEN-ÖĞRENCİ İLİŞKİSİ

Öğretme evrensel bir uğraştır. Ana-babalar çocuklarına, işverenler işçilerine, antrenörler sporcularına, eşler birbirlerine, öğretmenler öğrencilerine hep bir şeyler öğretir. Öğretme ve öğrenme iki değişik işlevdir. Öğretme-öğrenme sürecinin etkili olabilmesi için o iki kişi arasında çok özel bir ilişkinin kurulması gerekir. Burada iletişim ön plana çıkmaktadır. Konuşma (iletişim), insan ilişkilerinde yapıcı olduğu kadar yıkıcı da olabileceğinden, öğrenciyi öğretmene yakınlaştıracakları gibi

²⁴ İbrahim Ethem Başaran. (2000). *Eğitim Yönetimi(Nitelikli Okul)*, Feryal Matbaası, Ankara, s. 45.

²⁵ <http://www.meb.gov.tr/stats/ist2001/Bolum4s6.htm>, (20.12.2006).

uzaklaştırabilir. İletişimin etkili olabilmesi için, öğretmenin değişik durumlar için seçtiği en uygun iletişim türünü kullanmasına bağlıdır.²⁶

Karşılıklı iletişimde bulunan kişiler, bilgi/sembol üreterek, bunları birbirlerine aktararak ve yorumlayarak iletişimi sürdürürler. Burada iletişime katılanlar belli bir yakınlık içinde yüz-yüze olmalıdır; karşılıklı mesaj alışverişi olmalıdır. Söz konusu mesajlar sözlü ve sözsüz nitelikte olmalıdır.²⁷

ÖĞRETİM

Okullarda yapılan öğretme faaliyetlerini öğretim olarak adlandırabiliriz. Öğretim, bir öğretmeler, öğrenmeye dönük faaliyetler manzumesi veya kurumsallaşmış öğretmeler topluluğudur. Başka bir deyişle öğretim, öğretme ve öğrenme faaliyetlerinin bileşkesidir. Yani öğretim, öğretme ve öğrenmeyi birlikte kapsamaktadır.

Etkili bir öğretim için, öğretim ortamlarının tüm boyutlarıyla ele alınıp, olanaklar ölçüsünde fiziksel değişkenler de dikkate alınarak çağdaş bir biçimde düzenlenmesi gerekmektedir.²⁸

Öğretim Amaçları

Öğretim amaçlarının belirlenmesi ve analizi, öğretim sürecinin en önemli aşamasıdır. Çünkü daha sonra yapılacak bütün planlar belirlenen amaçlar ve bu amaçların analizi sonuçlarına göre yapılır. Bu amaç analizi, öğrencilerin bu amaçlara ulaşmaları için, hangi bilgi ve becerileri öğrenmeleri gerektiğini belirlemenin yanı sıra, bu bilgi ve becerilerin nasıl öğretileceği, hangi ortamda öğretilmesi gerektiği, nasıl değerlendirileceği, hangi araç-gereçlere ihtiyaç duyulacağı, öğretim sırasında hangi noktaların vurgulanması gerektiği konularında yardımcı olur.²⁹

²⁶ Thomas Gordon. (2002). *Etkili Öğretmenlik Eğitimi*, E. Aksay (Çev.), Sistem Yayıncılık, İstanbul. ss. 1-3.

²⁷ Üstün Dökmen. (2003). *İletişim Çatışmaları ve Empati*, Sistem Yayıncılık Yirmi İkinci Basım, İstanbul. ss. 23-24.

²⁸ Gülriz İmer. (2000). Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar, *Öğretim Ortamlarının Düzenlenmesi*, Küçükahmet L. (Ed.). Nobel Yayınları, Ankara, ss. 151-152.

²⁹ Halil İbrahim Yalın. (2002). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Nobel Yayınları, Ankara, s. 26.

Öğretme ve Öğretim

Öğretme en geniş anlamıyla öğrenmeyi sağlama etkinlikleridir. Öğretme bilinçli ve amaçlı olmalıdır. Öğretme faaliyetlerinde bireyde davranış değişikliği meydana getirmesi amaçlanır. Bu amaca ulaşabilmek için öğretim bir kişi ya da bir grup tarafından düzenlenebileceği gibi, bilgisayar, televizyon, kitap gibi materyallerdeki görsel ve yazılı sembollerle de sağlanabilir.³⁰

Öğretme etkinliklerinde amaç istendik davranışların kazandırılmasıdır. Bilinçsizce düzenlenen öğretim programı bireyde istenmedik davranışlarında kazanılmasına yol açar ki; bu da çok sakıncalıdır. Okullarda yapılan öğretim planlı, programlı ve kontrollüdür.

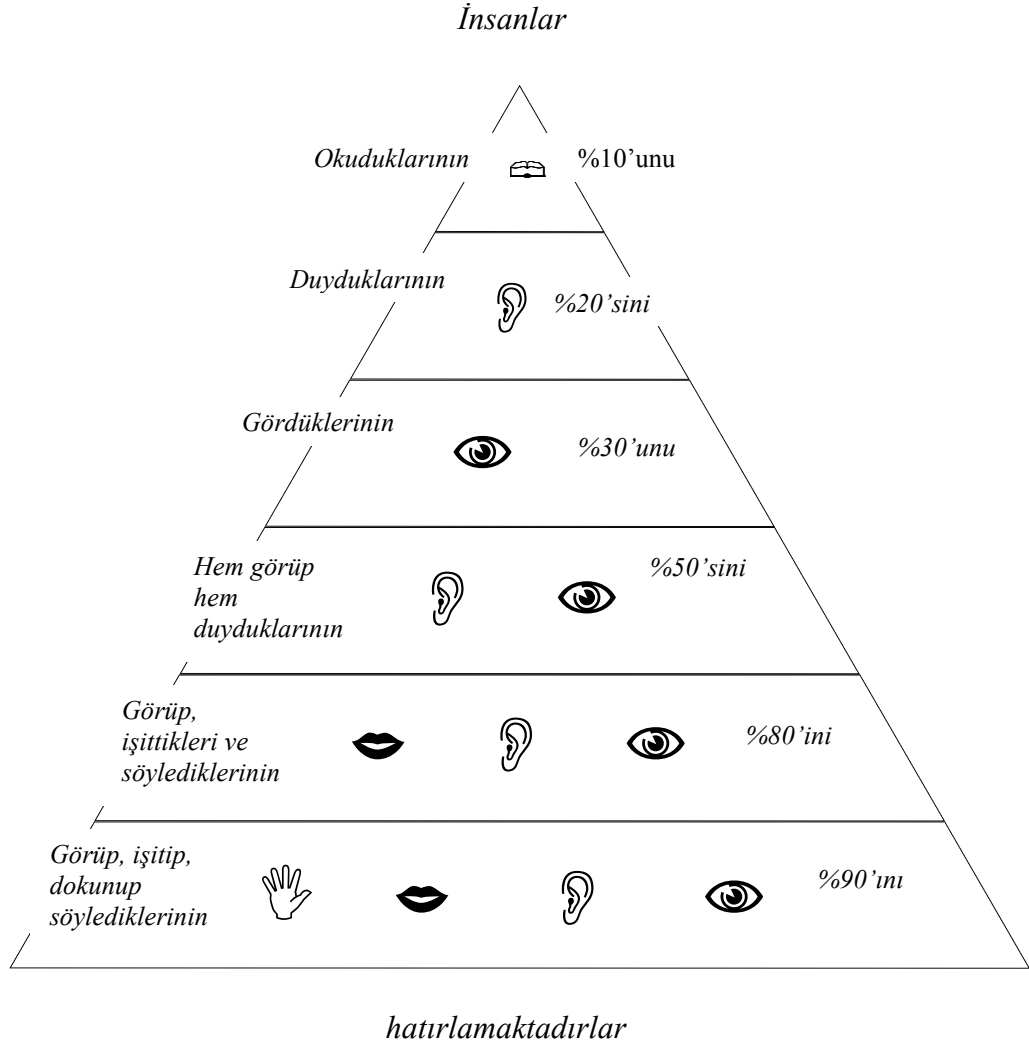
Öğretim etkinliklerinin hedefler, kapsam, eğitim durumu ve değerlendirme olmak üzere dört temel unsuru vardır. Hedefler, öğrencilerin öğretim süreci sonucunda ne yapabileceklerini tanımlayan ifadelerdir. Hedefler öğretmene rehberlik eder. Öğretimin temel amacı ise hedeflere ulaşmaktır. Kapsam, öğretim sürecinde öğrencilere kazandırılacak bilgilerdir. Kapsamın hedeflere ve öğrenci giriş davranışlarına uygun olması kapsam seçiminde önemlidir. Eğitim durumları ise, öğrencilerin hedeflere ulaşmaları için geçirmeleri gereken öğrenme yaşantılarını sağlayacak dış koşulların düzenlenmesidir. Burada çeşitli yöntem ve tekniklerden, öğretim materyallerinden yararlanılır. Değerlendirmede, öğrencilerin hedeflere ulaşma dereceleri çeşitli ölçme araçları ile tespit edilir.³¹

Öğretme-öğrenme sürecinde araç-gereçlerden yararlanma, konuların daha etkili sunulmasını sağlamakta ve öğrenme zamanından ekonomi sağlanmaktadır. Ayrıca, öğretimi daha zevkli ve anlaşılır hale getirdiği için öğrenme için ayrılan süre verimli geçmekte ve öğretim hizmetinin niteliği artmaktadır. Bir öğretme etkinliği ne kadar çok duyu organına hitap ederse öğrenme olayı da o kadar iyi ve kalıcı izli olmakta, unutmada o kadar geç olmaktadır.³²

³⁰ Erden, a.g.e., s. 20

³¹ Erden, a.g.e., ss. 20-21.

³² Demirel, a.g.e., s. 56.

Şekil 1: Duyu Organlarına Göre Bilgilerin Kalıcılık Oranı (Demirel, a.g.e., s. 57)

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ VE BU SİSTEMDE SOSYAL BİLGİLER DERSİ KONULARI

1.1. GENEL DURUM

1.1.1. Toplumun Nüfus Özellikleri ve Eğitim Durumu

Toplumların nüfusu, nüfusun yaşlara, cinsiyete, ekonomik çalışma alanlarına, bölgelerine göre dağılımı, değişimi gibi demografik özellikleri ile toplumsal ve ekonomik yapılar arasında yakın ilişki içerisinde. Bir toplumun nüfusunun azalması ya da çoğalması, toplumdaki iş gücü sayısını, üretim ve tüketim miktarını, bunlara bağlı olarak da ulusal artışı ve gelirin bireylere dağılımını etkiler.³³

1.1.2. Yönetim Şekline Göre Eğitim

Türk eğitim temel amacı, Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunun arttırmak, millî birlik ve bütünlük içinde, iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek, hızlandırmak ve Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin ir ortağı yapmaktır. Eğitimin hukuki temelleri Anayasa ve yasalarla güvence altına alınmıştır.³⁴

Eğitimin siyasal işlevi açısından bakıldığında eğitimin amacı, ülkenin benimsediği siyasal sistemi benimseyen, sisteme bağlı, sistemin gelişmesinde liderlik yapacak insan, bir başka anlatımla iyi yurttaş yetiştirmek olarak yorumlanabilir. Bu, Türkiye için özgürlükçü çoğulcu demokrasiyi temel yasalarıyla benimseyen, hoşgörülü, aksaklıkları kaba kuvvet yerine tartışarak giderme davranışı kazanmış, oyunun

³³ Erden, a.g.e., s. 98.

³⁴ Özcan Demirel. (1996). *Karşılaştırmalı Eğitim*, Usem Yayınları, Ankara, s. 15.

değerinin bilincinde olan kişiler ve haklarını yasal yollarla almasını bilen yurttaş yetiştirme olmaktadır.³⁵

1.2. TÜRK MİLLÎ EĞİTİM SİSTEMİ

1.2.1 Eğitim Sistemini Genel Karakteri

Eğitim Sistemi; demokratik, çağdaş, bilimsel, laik ve karma bir eğitim özelliği taşımaktadır. Türk Eğitim Sisteminin amacı; Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak, millî birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek, hızlandırmak ve Türk Ulusu'nu çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır.³⁶

Şekil 2: Türk Eğitim Sistemini Düzenleyen Esaslar (meb.gov.tr.,(21.04.2007)

1.2.2. Türk Millî Eğitiminin Genel ve Özel Amaçları

Millî Eğitimin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini, Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesi bulunan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin

³⁵ Esengül Balcı Bucak. (1993). *Türkiye'de Eğitim Politikaları ve Siyasi Parti Ödülleri*, Adım Yayıncılık, Ankara, s. 10.

³⁶ http://www.meb.gov.tr/stats/Apk2002/3_1.htm, (28.09.2006).

millî, ahlakî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven, Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar yetiştirmektir. Bilimsel düşünce gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan, yaratıcı ve verimli kişiler yetiştirmektir. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri ve davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak, hayata hazırlamak ve onları mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamaktır.³⁷

Aynı zamanda, memleketi bilim, kültür, bayındırlık alanında yükseltmek, milletimizin her konuda pek verimli olan yeteneklerini geliştirmek, gelecek nesillere sağlam, değişmez ve olumlu bir karakter vermektir.³⁸

Özel amacı ise, eğitim ve öğretime uygulanacak yöntem, bilgiyi insan için fazla bir süs, bir hükmetme aracı yahut medeni bir zevkten çok, maddi hayatta başarılı olmayı sağlayan pratik ve kullanılabilir bir araç haline getirmektir.³⁹

1.2.3. Türk Millî Eğitiminin İlkeleri

- ✓ Genellik ve Eşitlik
- ✓ Ferdin ve Toplumun İhtiyaçları
- ✓ Yöneltilme
- ✓ Eğitim Hakkı
- ✓ Fırsat ve İmkân Eşitliği
- ✓ Süreklilik
- ✓ Atatürk İnkılâp ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği
- ✓ Demokrasi Eğitimi
- ✓ Laiklik
- ✓ Bilimsellik
- ✓ Planlık
- ✓ Karma Eğitim

³⁷ Sait Akbaşlı ve Önder Pilten. (1999). *İlköğretim Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim*, Mikro Yayınları, Konya, s. 69.

³⁸ http://www.meb.gov.tr/stats/Apk2002/3_1.htm, (28.09.2006).

³⁹ http://www.meb.gov.tr/stats/Apk2002/3_1.htm, (28.09.2006).

- ✓ Okul ve Ailenin İşbirliği
- ✓ Her Yerde Eğitim⁴⁰

1.2.3.1. İlköğretimin Eğitim-Öğretim İlkeleri

1. İlkokul millî bir eğitim kurumudur.
2. İlkokul gerçek bir topluluktur.
3. Okul, kültürel gelişme ve eğitim merkezidir.
4. İlkokul, öğrencilerin temel ihtiyaçlarına cevap veren kurumdur.
5. Her çocuk birbirinden farklıdır.
6. Çocuğun büyüme ve gelişmesi sürekli ve sürekli.
7. Çocuk bir bütün olarak gelişir.
8. İlkokul, öğrenciye bilimsel metotlara göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur.
9. Derslere amaçlar ve ilkeler arasında bağlantı kurulmalıdır.
10. Eğitimde ahlaki ve manevi değerlerin kazandırılması hem program, hem de yönetimin bir unsurudur.
11. Öğrenme karşılıklı bir etkileşimdir.
12. Her yaşantı her çocuk için ayrı bir anlam taşır.
13. Eğitim ve öğretimde hayatilik esastır.
14. Konuların seçilmesinde, işlenmesinde bulunan yerden ve zamandan başlanmalıdır.
15. Çocuklar başkalarının istediklerini değil, ilgi duydukları şeyleri öğrenirler.
16. Çocuklar görmek ve işitmekten çok yaparak öğrenirler.
17. Eğitim ve öğretimde tutumlu olma alışkanlıklarını kazandırmak esastır.
18. Eğitim ve öğretim planlı ve programlı bir çalışmadır.
19. Eğitim ve öğretimde rehberlik esastır.
20. Değerlendirme eğitimin ve öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır.
21. Eğitim ve öğretim okulla ailenin işbirliğiyle gerçekleşir.
22. Bedeni ve zihni kusuru görülen öğrencilerle özel şekilde meşgul olunmalıdır.
23. İlkokulun bütün sınıflarında toplu öğretim esastır.⁴¹

⁴⁰ Akbaşlı, Pilten, a.g.e., ss. 77-79.

⁴¹ Akbaşlı, Pilten, a.g.e., ss. 80-85.

1.2.4. Türk Millî Eğitim Sisteminin Yönetim Yapısı

Türk eğitim sisteminin yönetim yapısı Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren gelişmeye başlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nde eğitim millî olarak kabul edilmiş ve eğitimde devletçi ve merkeziyetçi bir yönetim yapısı benimsenmiştir.⁴²

1.2.4.1. Merkez Teşkilatı

Eğitim sistemlerinde, merkezden ve yerinden yönetim açısından, üç kümede toplamak olanaklıdır: Eğitimin yapısına, sürecine, niteliğine, içeriğine, işleyişine ilişkin tüm yönetsel kararların merkezden verildiği eğitim sistemlerine merkezci eğitim sistemleri denilmektedir. Türkiye'de eğitim sistemi merkezden yönetilmektedir. Eğitimde merkezden yönetimde, eğitim sisteminin önemli girdisi olan eğitim iş görenleri bakanlıkça alınır. İş gören, öğrenci ve genel hizmetlere, bütçeye ilişkin tüzük, yönetmelik, genelge gibi yönetsel belgeler, kararlar bakanlıkça hazırlanır. Eğitim sisteminin öğrenci, hizmet, araştırma, yayın gibi çıktılarına ilişkin kararlar bakanlıkça verilir.⁴³

Millî Eğitim Bakanlığı'nda tüm yetkiler (atama yapma, yönetmelik çıkarma, program hazırlama vb.) merkezde toplanmaktadır. Bu nedenle merkez teşkilatı kalabalık bir kadro ve karmaşık bir yapılaşma ile çalışmaktadır. Bakanlık merkez teşkilatı, Bakanlık Makamı, Talim ve Terbiye Kurulu, Ana Hizmetler Birimi, Danışma ve Denetim Birimleri ile yardımcı Hizmet Birimlerinden oluşmaktadır.⁴⁴

Merkezden yönetimin şu gibi yararları vardır:

1. Fırsat ve olanak eşitliğine, sosyal adalet ilkelerine uygun olarak eğitimin yayılması ve demokratikleştirilmesi daha iyi sağlanabilmektedir.
2. Eğitim, toplumdaki egemen güçlerin olumsuz etkilerinden kurtarılabilir.
3. Okulların eğitimi nitelikçe dengelenebilmekte; eğitim ortamları eşitlenebilmektedir.

⁴² Erden, a.g.e., s. 166

⁴³ Başaran, a.g.e., s. 45.

⁴⁴ Erden, a.g.e., s. 166.

4. Eğitimin gelirlerine, giderlerine, insan gücünün sağlanmasına ilişkin ülke düzeyinde planlama yapılabilmektedir.

5. Eğitimde, karmaşa, savurganlık ve durgunluk giderilebilmekte; okulların eğitim programlarında yinelemelere, aşırı hafifliğine ya da ağırlığına izin verilemeyebilmektedir.

6. Eğitim sisteminde çalışan iş görenlerin iş güvenceleri sağlanabilmekte; ücretleri yeterli düzeyde tutulabilmekte; yetişmeleri ve yükselmelerinde daha yeterli olanaklar sağlanabilmektedir.

7. Okul binalarına, donanımlarına, eğitim araç gereçlerine ilişkin bilimsel ölçüler (standartlar) geliştirilebilmekte; bunlar toptan satın alınarak ya da yaptırılarak daha nitelikli ama ucuza mal edilebilmektedir.⁴⁵

1.2.4.1.1. Bakanlık Makamı

Bakanlık makamı, bakan, müsteşar, müsteşar yardımcılardan oluşur. Bakan, bakanlık hizmetlerini mevzuata, hükümetin genel siyasetiyle, millî güvenlik siyasetine, kalkınma planlarına ve yıllık programlara uygun olarak yürütmekle ve Bakanlığın faaliyet alanına giren konularda diğer bakanlıklarla ve kuruluşlarla iş birliği ve koordinasyonu sağlamakla görevlidir. Müsteşar, bakanın yardımcısı olup bakanlık hizmetlerini bakanlığın amaç ve politikalarına, kalkınma planlarına, yıllık programlara ve mevzuat hükümlerine uygun olarak Bakan adına düzenler ve yürütür. Hizmetlerin yürütülmesinde müsteşara yardımcı olmak üzere müsteşar yardımcısı görevlendirilebilir.⁴⁶

1.2.4.1.2. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, doğrudan bakana bağlı bir karar organıdır. Eğitimle ilgili hemen her konuda bakana yardımcı olmakta, görüş vermekte, eğitim sorunları ile ilgili araştırmalar yapmakta veya yaptırmaktadır.⁴⁷

⁴⁵ Başaran, a.g.e., ss. 45-46.

⁴⁶ http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2006/takvim/egitim_sistemi.html, (20.03.2007).

⁴⁷ http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2006/takvim/egitim_sistemi.html, (20.03.2007).

1.2.4.1.3. Ana Hizmet Birimleri

Ana Hizmet Birimleri, merkez örgütünde eğitim-öğretim için yönetsel kararlar üreten üretim alt sistemleridir. On beşi genel müdürlük, biride başkanlık olarak belirlenen ana hizmet birimleri şunlardır:

1. Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü
2. İlköğretim Genel Müdürlüğü
3. Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
4. Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü
5. Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü
6. Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü
7. Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü
8. Din Öğretimi Genel Müdürlüğü
9. Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü
10. Yükseköğretim Genel Müdürlüğü
11. Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü
12. Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü
13. Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü
14. Özel Eğitim Rehberli ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü
15. Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü
16. Okul içi Beden Eğitimi, Spor ve İzcilik Dairesi Başkanlığı⁴⁸

1.2.4.1.4. Danışma Ve Denetim Birimleri

Danışma ve denetim birimleri, bakana gerekli konularda yardımcı bilgi üreten birimlerdir. Bunlar, yönetsel konularda araştırma, planlama yapar. Ayrıca, doğrudan veya dolaylı olarak bakan adına eğitim sisteminin denetimini de yapan bu birimler şunlardır:

1. Teftiş Kurulu Başkanlığı
2. Strateji Geliştirme Başkanlığı
3. Hukuk Müşavirliği

⁴⁸ http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2006/takvim/egitim_sistemi.html, (20.03.2007).

4. Bakanlık Müşavirleri
5. Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği⁴⁹

1.2.4.1.5. Yardımcı Birimler

Millî Eğitim Bakanlığı merkez örgütünde on dört yardımcı hizmet birimi kurulmuştur. Biri genel müdürlük, biri sekreterlik, biri müdürlük ve diğer on biri ise daire başkanlığı düzeyinde teşkilâtlandırılan yardımcı hizmet birimleri şunlardır:

1. Personel Genel Müdürlüğü
2. Yayınlar Dairesi Başkanlığı
3. Hizmet içi Eğitim Dairesi Başkanlığı
4. İdarî ve Malî İşler Dairesi Başkanlığı
5. Öğretmene Hizmet ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı
6. İşletmeler Dairesi Başkanlığı
7. Yatırımlar ve Tesisler Dairesi Başkanlığı
8. Eğitim Araçları ve Donatım Dairesi Başkanlığı
9. Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı
10. Orta Öğrenim Burs ve Yurtlar Dairesi Başkanlığı
11. Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı
12. Çıraklık, Meslekî ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Dairesi Başkanlığı
13. Savunma Sekreterliği
14. Özel Kalem Müdürlüğü⁵⁰

1.2.4.1.6. Sürekli Kurulları

Oluşumu ve çalışma yöntemleri ayrı yönetmeliklerle düzenlenen bu kurullar şunlardır:

1. Millî Eğitim Şurası
2. Müdürler Kurulu
3. Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu
4. Öğrenci Disiplin Kurulları
5. Özel İhtisas Komisyonları

⁴⁹ http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2006/takvim/egitim_sistemi.html, (20.03.2007).

Millî Eğitim Akademisi ile Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü, Millî Eğitim Bakanlığının bağlı kuruluşlarıdır.⁵¹

1.2.4.2. Taşra Teşkilatı

Millî Eğitim Bakanlığı'nın taşra teşkilatı, il, ilçe ve okul teşkilatlarından oluşur.

1.2.4.2.1. İl Teşkilatı

İl teşkilatı; Millî Eğitim Bakanlığı'nın illerde valiliğe bağlı İl Millî Eğitim Müdürlükleri bulunmaktadır. İl Millî Eğitim Müdürlüklerine bağlı olarak ilköğretim müfettişleri kurulu başkanlığı, eğitim araçları merkezi başkanlığı, rehberlik ve araştırma merkezi başkanlığı bulunmaktadır. İl teşkilatı hem il merkezindeki hem de ilçelerdeki eğitim faaliyetlerinin yürütülmesini ve denetlenmesini sağlar. İl teşkilatları valiliğe bağlı olmakla birlikte Millî Eğitim Bakanlığı ile koordinasyon içinde çalışır.⁵²

1.2.4.2.2. İlçe Teşkilatı

İlçe teşkilatı; ilçe teşkilatlarının yanı sıra ilçelerde kaymakamlığa bağlı İlçe Millî Eğitim Müdürlükleri bulunmaktadır. Millî Eğitim ilçe müdürlükleri ilçelerdeki ve ilçelerine bağlı köylerdeki eğitim faaliyetlerinden sorumludur. İlçe Millî Eğitim Müdürlükleri kaymakamın yanı sıra İl Millî Eğitim Müdürlüklerine de bağlıdır.⁵³

1.2.4.2.3. Okul Teşkilatı

Okul Teşkilatı; okul teşkilatı okulların büyüklüğüne ve türüne göre değişmekle birlikte, çoğunlukla okul müdürü ve yardımcıları ile öğretmenlerden oluşur. Büyük okullarda bunların yanı sıra rehberlik birimi de bulunmaktadır. Tek öğretmenli okullarda müdür yetkisi öğretmene devredilir.⁵⁴

⁵⁰ http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2006/takvim/egitim_sistemi.html, (20.03.2007).

⁵¹ http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2006/takvim/egitim_sistemi.html, (20.03.2007).

⁵² Erden, a.g.e., s. 168.

⁵³ Erden, a.g.e., s. 168.

⁵⁴ Erden, a.g.e., s. 168.

1.2.4.3. Yurt Dışı Teşkilatı

Millî Eğitim Bakanlığı'nın yurt dışında çeşitli ülkelerde eğitim müşavirlikleri bulunmaktadır. Bu birimler bulundukları ülkedeki Türk çocuklarının eğitim sorunları, burslu öğrencilerin takibi gibi işlerle ilgilenmektedirler.⁵⁵

1.3. ÖRGÜN EĞİTİM – YAYGIN EĞİTİM

1.3.1. Örgün Eğitim

Örgün eğitim, bireylerin hayata atılmadan önce, okul ya da benzeri yerlerde genel ya da özel bilgilerle donatılmasıdır. Bu tür eğitim kurumları belli yasalarla açılır programları da yasalar doğrultusundadır. Örgün eğitim okul öncesi eğitimden, üniversite sonuna kadar devam etmektedir. Bu eğitim belli dönemler, yıllar şeklinde devam etmekte ve değerlendirme sonucuna göre çeşitli diploma ya da akademik dereceler verilmektedir.⁵⁶

1.3.2. Yaygın Eğitim

Yaygın eğitim, halk eğitimi, okul dışı eğitim ve yetişkinler eğitimi gibi çeşitli kavramlarla ifade edilebilmektedir. Yaygın eğitim kurumları yönetmeliğine göre, yaygın eğitim, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş ya da her hangi bir kademesinde bulunan veya bu kademelerden çıkmış bireylere; gerekli bilgi, beceri ve davranışları kazandırmak için örgün eğitimin yanında veya dışında onların ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda, ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmelerini sağlayıcı nitelikte, çeşitli süre ve düzeylerde yaşam boyu yapılan eğitim, üretim, rehberlik ve uygulama etkinliklerinin tümüdür. Yaygın eğitim, genel ve meslekî teknik yaygın eğitim olmak üzere iki temel bölümden oluşmaktadır. Yaygın eğitimin önemli bir bölümü Halk Eğitim Merkezinde sürdürülmektedir. Bu merkezlerde okuma-yazma kursları, meslek kursları, sosyal ve kültürel kurslar açılmaktadır.⁵⁷

⁵⁵ Erden, a.g.e., s. 168.

⁵⁶ Bucak, a.g.e., s. 26.

⁵⁷ Demirel, a.g.e., s. 31.

1.4. TÜRKİYE’DE İLKÖĞRETİM

Hemen her ülkede ilköğretim, eğitim sisteminin temelidir. Bu yüzden ilköğretimi düzenlemek ve ilköğretim olanaklarını insanlara açmak, tüm nüfusa ilköğrenimi zorunlu kılmak, devletlerin görevleri arasında sayılmıştır. Türkiye’de de zorunlu öğrenim dendiğinde ilköğretim akla gelir.⁵⁸

İlköğretim çağına gelen bir birey ilk kez planlı, programlı, amaçlı, güdümlü, destekli ve zorunlu bir öğretim süreci içerisine girmekte ve sürekli olarak yeni bilgi, beceri ve davranışlar kazanmaktadır. Bu yönüyle ilköğretim bireyin gelişiminde ve eğitiminde çok önemli ve kritik bir dönemi oluşturmaktadır.⁵⁹

İlköğretim, 6–14 yaş grubundaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar. İlköğretim kız ve erkek bütün yurttaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır. İlköğretim kurumları sekiz yıllık okullardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ilköğretim diploması verilir. 2005–2006 eğitim-öğretim yılında 34.990 okulda, 10.512.356 öğrenci öğrenim görmekte olup 392.481 öğretmen görev yapmaktadır.⁶⁰

1.4.1. Türkiye’de İlköğretimin Amaçları

İlköğretimin amacı; her Türk çocuğunun iyi birer yurttaş olabilmesi için, gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlık kazanmasını, millî ahlak anlayışına uygun olarak yetişmesini, ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir üst öğrenime hazırlanmasını sağlamaktır.⁶¹

Millî Eğitimin Temel Kanunu’na göre ilköğretimin amaç ve görevleri, millî eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu millî ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek;

⁵⁸ Başaran, a.g.e., s. 75.

⁵⁹ Tanju Gürkan ve Erten Gökçe. (1999). *Türkiye’de ve Çeşitli Ülkelerde İlköğretim Program-Öğrenci-Öğretmen*, Siyasal Kitapevi, Ankara, s. 33.

⁶⁰ http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2006/takvim/egitim_sistemi.html, (20.03.2007).

⁶¹ http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2006/takvim/egitim_sistemi.html, (20.03.2007).

2. Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayat ve üst öğrenime hazırlamaktır.⁶²

1.5. TÜRK MİLLÎ EĞİTİM SİSTEMİNDE EĞİTİM-ÖĞRETİM KURUMLARI

1.5.1. Okul Öncesi Eğitim

Günümüzde okul öncesi eğitim kurumlarının önemi hemen herkes tarafından kabul edilmektedir. Ancak, okul öncesi eğitim kurumlarının işlevini, çalışan annelerin çocuklarını bıraktıkları bir çeşit bakım kurumu gibi değerlendirerek açıklamak doğru değildir. Anneler çalışsın ya da çalışmasın, okul öncesi dönemdeki çocukların tümü, gelecekteki eğitim yaşantılarının ilk basamağında okul öncesi eğitim kurumlarından geçmelidirler. Okul öncesi eğitim kurumları; kişiliğin şekillendiği bu dönemi, çocukların fiziksel, sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimleri açısından en sağlıklı şekilde geçirmesini, onları hayata hazırlamayı ve aileyi okul öncesi eğitimi konusunda bilgilendirmeyi amaçlamaktadır.⁶³

Okul öncesi eğitim, Türk Millî Eğitim sisteminin en az gelişmiş olan eğitim devresidir. Son dönemlerde Millî Eğitim Bakanlığı okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılmasına ağırlık vermiştir. Anasınıflarının yaygınlaştırılmasıyla birlikte okul öncesi eğitim yavaş yavaş küçük yerleşim birimlerine de kaymakla birlikte, genellikle büyük şehirlerde faaliyet gösteren bu sınıflardan, gelir ve eğitim düzeyi yüksek olan ailelerin çocukları yararlanabilmektedir. Oysa ülkemizde çalışan annelerin çocuklarının eğitimi kadar, gecekondulu ve kırsal bölgelerde yaşayan, eğitim düzeyi düşük ailelerin ve ailede Türkçe öğrenme sorununun olduğu yerlerde okul öncesi eğitim büyük önem taşımaktadır.⁶⁴

1.5.2. İlköğretim Okulları

İlköğretim eğitim sisteminin temel taşıdır. Bu eğitim kademesinde çocuğa toplum içinde diğer bireylerle uyum içinde yaşama kural ve becerileri ile yaşamlarını

⁶² Başaran, a.g.e., s. 81.

⁶³ <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/151/kandir.htm>, (27.05.2007).

⁶⁴ Erden, a.g.e., s. 174.

daha iyi biçimde sürdürmeleri için gerekli temel bilgi ve beceriler kazandırılır. Bu nedenle tüm ülkelerde ilköğretim çocuklar zorunlu hale getirilmiştir.⁶⁵ İlköğretim 8 yıllık ve zorunludur.

1.5.2.1. İlköğretim Birinci Kademe (1.-5. Sınıfa Kadar)

İlköğretimin birinci kademesinde çocuklar okuma-yazma, okuduğunu anlama, ana dilini doğru kullanma, temel matematiksel işlemler, önemli toplumsal ve doğal olaylar hakkında temel bilgiler edinirler. Bu bilgi ve beceriler çocuğun gelecekteki öğrenmeleri için temel teşkil eder.⁶⁶

1.5.2.2. İlköğretim İkinci Kademe (6.-8. Sınıfa Kadar)

İlköğretimin ikinci kademesinde öğrenciler, hayata ve bir üst öğretim kademesine hazırlanırlar. İlköğretimin temel işlevi çocuğu hayata hazırlamak olduğu için, öğrencilere temel bilgi ve beceriler kazandırıldıktan sonra, kinci kademe de onları mesleğe hazırlamak gerekmektedir.⁶⁷

1.5.3. Özel Eğitim Okulları

Özel eğitim, ilköğretim, ortaöğretim gibi eğitim sisteminin belli bir basamağının adı değildir. Özel eğitim, eğitim sisteminin tüm basamaklarında, özel eğitimi gereksinenler için gerçekleştirilmesi gereken bir eğitimidir. Bu yüzden özel eğitim tabandan tavana tüm eğitim sisteminin bir parçası olmaktadır.⁶⁸

Özel eğitim alanı, bedensel, zihinsel, duygusal ve toplumsal yönden özel bakım ve önlemler gerektiren, genel ve olağan eğitim programlarını izleyemeyen çocukların eğitimi ile uğraşan bir alandır.⁶⁹ Özel eğitim, yukarıda sayılan özelliklerinden dolayı normal eğitimden yararlanamayan çocukların eğitimini ve meslek edinmelerini amaçlayan kurumlardır.

⁶⁵ Erden, a.g.e., s. 175.

⁶⁶ Erden, a.g.e., s. 175.

⁶⁷ Erden, a.g.e., s. 175.

⁶⁸ Başaran, (1994), a.g.e., s. 106.

⁶⁹ Binbaşıoğlu, a.g.e., s. 174

Özel eğitim için çalışan kuruluşların başında Rehberlik ve Araştırma Merkezleri gelir. İllerde, sağırın, körlerin, ortopedik özürlülerin, eğitebilir geri zekâlıların eğitimini yapan okullar bulunmaktadır. Bunlara ek olarak bazı okullarda özel eğitim sınıfları vardır.⁷⁰

Özürlülerin karmaşık ve çok yönlü sorunlarına duyarlı olmak, onları topluma kazandırabilmek ve yaşam seviyelerini yükseltebilmek yönünde gösterilen uğraşın yanında bu alanda kaydedilen mesafe, devletlerin ve toplumların sosyal meselelere değer vermesi bakımından, özellikle uluslar arası boyutta, önemli bir sosyal gelişmişlik ölçüsüdür.⁷¹

1.5.4. Orta Öğretim Okulları (Lise)

Orta öğretim 15–17 yaş gurubunu kapsayan öğrencilere bir meslek kazandırmayı ve onları yüksek öğretime hazırlamayı amaçlayan eğitim devresidir. Orta öğretimin amacı şöyledir:

1. Yurdun gereksindiği meslek sahibi insanları yetiştirmek.
2. Yüksek öğretime aday hazırlamak.⁷²
3. Yaygın eğitim yoluyla bireylere bir meslek kazandırmak ya da onları bir mesleğe hazırlamak.
4. Çevreye yönelik çeşitli eğitim etkinliklerinde bulunmak.
5. Her düzeydeki kurumlarla işbirliği yapmak ve var olan olanakları birlikte kullanmak.⁷³

1.5.4.1. Genel Liseler

Orta öğretim okullarının çoğunluğunu, üniversitelere öğrenci hazırlayan genel liseler oluşturmaktadır.⁷⁴ Genel liseler; Türk Millî Eğitiminin amaçları doğrultusunda, öğrencileri ortaöğretim seviyesinde asgari genel kültüre sahip, toplumun sorunlarını tanıyan, ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan insanlar

⁷⁰ Başaran, (1994), a.g.e., s. 107.

⁷¹ Ali Seyyar. (2006). Özürlülere Adanmış Sosyal Politika Yazıları, Adapazarı Büyükşehir Belediyesi, Sakarya, s. 24.

⁷² Demirel,(1996), a.g.e., s. 26.

⁷³ Başaran, (1994), a.g.e., s. 87.

⁷⁴ Başaran, (1994), a.g.e., s. 87.

olarak yetiştiren ve yüksek öğretime öğrenci hazırlayan öğretim kurumlarıdır. 1872 yılında İdadî adıyla kurulan liseler, 3 Mart 1924 yılında çıkarılan Tevhid-î Tedrisat Kanunu ile genel liseye dönüştürülmüştür. 1949 yılında toplanan “4. Millî Eğitim Şura”sında alınan karar doğrultusunda, 1952 yılından itibaren genel liselerin öğretim süresi 4 yıla çıkarılmıştır. Ancak, 1954–1955 öğretim yılından itibaren tekrar 3 yıla indirilmiştir. “Orta Öğretimin Yeniden Yapılandırılması” kapsamında; Talim ve Terbiye Kurulunun 07 Haziran 2005 tarih ve 184 sayılı kararı ile bu okulların öğretim süresi, 2005–2006 öğretim yılından itibaren 9. sınıftan başlamak üzere kademeli olarak 4 yıla çıkarılmıştır.⁷⁵

Genel liselerin en büyük sorunu, öğrencilerin çok büyük bir kısmının yüksek öğretime girememesi ve mezun olan öğrencilerin açıkta kalması, bu suretle de ülkedeki işsiz sayısını artırmasıdır.⁷⁶

1.5.4.2. Mesleki ve Teknik Orta Öğretim Kurumları

Orta öğretim okullarının öğrenciyi bir mesleğe hazırlayan ya da bir meslek kazandıran okullarıdır. Meslek ve teknik liseleri, hem iş ve meslek alanlarına eleman yetiştiren, hem de öğrencileri yüksek öğretime hazırlayan ortaöğretim kurumlarıdır. Nitelikli insan gücü ihtiyacının giderek arttığı Türkiye’de meslekî ve teknik öğretim büyük önem kazanmaktadır.⁷⁷

Meslekî ve teknik ortaöğretim; iş ve meslek alanlarına iş gücü yetiştiren ve öğrencileri yükseköğretime hazırlayan öğretim kurumlarıdır. Meslekî ve teknik ortaöğretim; Erkek teknik öğretim okulları, Kız teknik öğretim okulları, Ticaret ve turizm öğretimi okulları ve Din öğretimi okullarından oluşmaktadır. 2005–2006 eğitim-öğretim yılında 4.038’i meslekî ve teknik eğitim okulu olmak üzere 7.443 okulda, 3.213.605 öğrenci (2.037.490’ı genel, 1.176.115’i meslekî ve teknik ortaöğretimde) öğrenim görmekte olup 184.246 öğretmen (101.907’si genel, 82.339’u meslekî ve teknik ortaöğretimde) görev yapmaktadır.⁷⁸

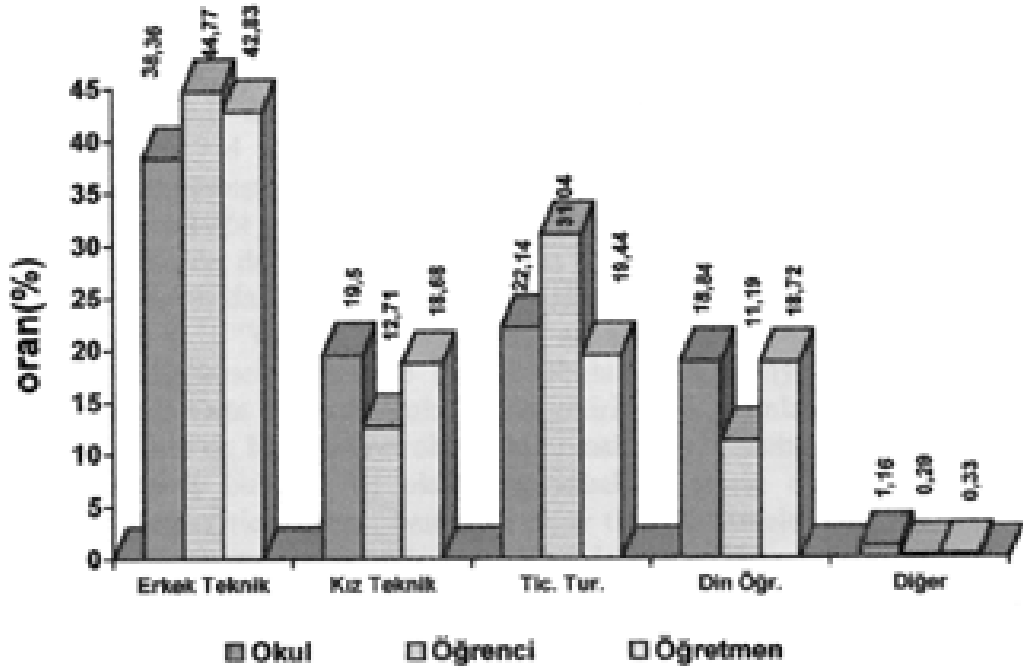
⁷⁵ http://ogm.meb.gov.tr/gos_okbilgi.asp, (21.04.2007).

⁷⁶ Binbaşoğlu, a.g.e., s. 162.

⁷⁷ Demirel, (1996), a.g.e., s. 27.

⁷⁸ http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2006/takvim/egitim_sistemi.html, (20.03.2007).

Bilindiği üzere ortaöğretim kurumları; akademik eğitim veren liseler, mesleki ve teknik eğitim veren liseler olarak ikiye ayrılmakta; akademik liseler daha çok üniversiteye öğrenci hazırlamaktadırlar. Mesleki eğitim ise, bir kimsenin geçimini sağlamak için gerekli olan mesleki bilgi, beceri ve davranışları kazandırır. Ancak, tek başına meslek eğitimi yeterli değildir. Akademik ve mesleki eğitim birbirini tamamlar. Çünkü bir eğitim sürecinde bireyin bir bütün olarak yetiştirilmesi zorunludur. Bu eğitim içerisinde de bireylerin ekonomik bağımsızlığa kavuşturulması gerekmektedir. Akademik eğitim ve akademik lise kavramlarına eş anlamda genel eğitim, genel lise kavramları kullanılmaktadır.⁷⁹

Şekil 3: Mesleki ve Teknik Liselerin Genel Müdürlüklerine Göre 2000–2001 Öğretim Yılı Okul, Öğrenci, Öğretmen Sayılarının Yüzdesi (meb.gov.tr., (30.05.2007))

⁷⁹ Fatma Özdemiröncül ve Cem Babadoğan. (2003). “Ticaret Meslek Liseleri Meslek Dersleri Öğretim Programlarının Meslek Dersi Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Ankara İli Örneği).” *Millî Eğitim Dergisi*, sayı 158:

1.5.4.3. Dini Orta Öğretim Kurumları (İmam Hatipler)

İmam-Hatip Liseleri din adamı yetiştiren okullardır. Ortaokul üzerine 4 yıllıktır. 1 yılı hazırlık sınıfıdır.⁸⁰

Lâik öğretim sistemimiz içinde, Millî Eğitim Bakanlığının hizmetleri arasında ayrı bir meslek okulu niteliğinde, 3 Mart 1924 gün ve 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanununun 4. maddesi gereğince kurulmuş bulunan İmam-Hatip Okulunun amaçları; 22.06.1965 tarih ve 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanunun 22 inci maddesi hükümlerine göre, özellikle imamlık ve hatiplik, Kuran kursu öğreticiliği gerektiğinde müftülük, vaizlik ve benzeri görevleri yapmak üzere orta öğretim görmüş din görevlileri yetiştirmektir. İmam-Hatip Okulu, ortaokulu üzerine dört yıllık öğrenim veren bir meslek okuludur. Okul, öğrencilerini hem mesleğe, hem de kendi alanlarında yüksek öğrenime hazırlar. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı İmam-Hatip Okulunun yönetim işleri bu yönetmelik hükümlerine göre yürütülür. İmam-Hatip Okulunda okutulan derslerin çeşitleri ve konuları, programlarındaki müfredatı ile tespit edilir. Öğretim, bu program ve müfredat çerçevesinde yürütülür.⁸¹

1.5.5. Yüksek Öğretim

T.C. Anayasası'nın 130. maddesine göre yüksek öğretim, çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde, milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmaktır. Ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversiteler, devlet tarafından kanunla kurulur.⁸²

Yükseköğretim kurumları; Üniversite, fakülte, enstitü, yüksekokul, konservatuar, meslek yüksekokulu ile uygulama ve araştırma merkezlerinden oluşmaktadır. Ülkemizde 53 devlet üniversitesi ile 26 vakıf üniversitesi bulunmaktadır. Üniversitelerimizde(vakıf üniversiteleri dâhil) 2.073.428 öğrenci (Bu sayıya 695.591

⁸⁰ Binbaşioğlu, a.g.e., s. 163.

⁸¹ http://mevzuat.meb.gov.tr/html/14193_0.html, (22.04.2007).

⁸² http://www.meb.gov.tr/stats/Apk2002/3_1.htm, (28.09.2006).

AÖF öğrencisi dâhildir.) öğrenim görmekte, 26.029 öğretim üyesi ile 48.878 öğretim elemanı görev yapmaktadır.⁸³

Yüksek öğretimde çağı yakalamış bir ülkenin ekonomik bünyesinde güçlü bir yapı oluşturacağı ve geleceğe güvenle bakacağı herkes tarafından kabul edilmektedir. Gelişmiş ülkelerde bu gerçek göz önünde bulundurularak yüksek öğretim sürekli gözden geçirilmekte ve hükümetlerin, özel sektörün ve medyanın gündeminde önemli bir konu olarak yerini korumaktadır.⁸⁴

1.6. ZORUNLU EĞİTİM SÜRESİ

Zorunlu eğitim, belirli bir çağda belirli bir süre eğitim görmeyi içerirken, temel eğitim belli bir düzeyde ve nitelikte eğitimi ifade eder. İlköğretim ise, sistemin yapısal bir kademesidir. Türkiye’de ilköğretim dolayısı ile zorunlu eğitim 6–14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar. İlköğretim kurumları sekiz yıllık ilköğretim okulları, yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ile özel eğitime muhtaç çocuklar için kurulan okullar ve sınıfları kapsamaktadır. 4306 Sayılı Yasa gereğince 1997–1998 öğretim yılından itibaren ülke genelinde sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretime geçilmiştir. Toplumların sosyal, kültürel ve ekonomik bakımlardan ilerlemesi, teknolojiye ve endüstrideki hızlı gelişmeler insan unsurunun en iyi şekilde eğitilmesini gerektirmekte ve buna paralel olarak, zorunlu eğitim süre yönünden uzamakta ve farklı ülkelerde farklı sürelerde devam etmektedir.⁸⁵

İlköğretimin sekiz yıla çıkarılması ve zorunlu hale getirilmesi; toplumun refah düzeyinin yükseltilmesinde, kültürel değerler kazandırmada ve var olanı yaşatmada, en önemlisi, çağın geliştirmelerini ve sorunlarını anlatmada, bunla çözüm üretmede, daha geniş bir kitle katılımını sağlaması bakımından önem taşımaktadır.⁸⁶

⁸³ http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2006/takvim/egitim_sistemi.html, (20.03.2007).

⁸⁴ Hoşcan Ensari. (2001). 21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi. *21. Yüzyıl İçin Çağdaş Bir Yönetim Yaklaşımı: Toplam Kalite Yönetimi*, Oğuz, Oktay ve Ayhan (Ed.). Sedar Yayıncılık, İstanbul, s. 159.

⁸⁵ <http://www.aof.edu.tr/kitap/IOLTP/1266/unite05.pdf>, (30.05.2007).

⁸⁶ Millî Eğitim Bakanlığı. (1996). İlköğretim ve Yönlendirme Raporu, “2000’li Yıllarda Türk Millî Eğitim Sistemi.” Raporlar, Görüşmeler, Kararlar, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul.

1.7. DERS SAATİ VE DERS YILI SÜRESİ

Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin 9. maddesinin 02.05.2006'da yapılan değişikliğe göre, bir ders saati süresi 40 dakikadır. Gerekğinde dersin özelliği ve öğrenci düzeyi dikkate alınarak blok ders uygulaması yapılabilir. Okul yönetimince teneffüsler için en az 10 dakika zaman ayrılır. Beslenme yapılan teneffüsün süresi 20 dakikadır. Normal öğretim yapan okullarda yemek ve dinlenme için en az 40, en çok 60 dakika ara verilmesi esastır. Ancak bu süre, valiliklerce okulun ve çevrenin şartlarına göre de düzenlenebilir. Ders yılı süresi ise 8. maddeye göre: İlköğretim okullarında ders yılı süresinin 180 iş gününden az olmaması esastır. Ancak, 180 inci iş gününün haftanın ilk üç iş gününe rastlaması durumunda ders yılının bitim tarihi, bir önceki haftanın son iş gününe alınarak kısaltılabilir. Ders yılı süresi, derslerin başladığı günden kesildiği güne kadar okulun açık bulunduğu günler ile öğrencilerin törenlere katıldıkları resmî tatil günleri sayılarak hesaplanır. Resmî tatil günleri ile her ne sebeple olursa olsun okulun açık bulunmadığı günler göz önünde bulundurulmaz. Normal öğretim yapan okullarda sabah ve öğleden sonrası yarımşar gün, ikili öğretim yapan okullarda bu süreler tam gün sayılır.⁸⁷

1.8. ÖĞRENCİ BAŞARISININ ÖLÇÜLMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Ölçme ve değerlendirme, eğitim sisteminin işleyişinin izlenmesi, kontrol edilmesi ve gelişimin sağlanması bakımından can alıcı bir öneme sahiptir. Ölçme, bir niteliğin gözlenerek gözlem sonuçlarının sayı ya da başka sembollerle gösterilmesidir. Değerlendirme ise, ölçme sonuçlarının belirli bir ölçütle karşılaştırılması ve bir değer yargısına (karara) ulaşma işi olarak tanımlanabilir.⁸⁸

Geliştirilmesi istenen her olumlu iş gibi, öğretim çalışmaları da denetlenir daha geniş kavramı ile değerlendirilir. Eskiden eğitimin olumlu ve olumsuz tarafları üzerinde pek durulmazdı. Öğretmen dersini verir, çıkar gider; sınav zamanı çocuğun bilgisini birtakım öznel yöntemlerle yoklardı. Böylece çocuk ya sınıfı geçer ya da sınıfta kalırdı. Günümüzde ise sınav kavramının yerini, yoklama ve sınavları konu alan “Ölçme ve

⁸⁷ <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/225.html>, (30.05.2007).

⁸⁸ Demirel, a.g.e., ss. 188-193.

Değerlendirme” almıştır. Bugün öğretmen yetiştiren kuruluşlarda ölçme ve değerlendirme ayrı bir ders haline getirilmiştir.⁸⁹

Kamunun okula karşı ilgisi, çocukların bir şeyler öğrendiği konusunda kanıtların olmasına yöneliktir. Bu kanıtlar da, öğrencinin başarısının belirlenmesi, bir programın, bir okulun ya da genel olarak bir yetiştirme sisteminin etkinliğinin ortaya koyulması ile bulunabilir.⁹⁰

Okullarımızda öğrencilerin bilişsel özelliklerini ya da öğrenme ürünlerinin ölçülmesinde daha çok yazılı yoklamalar (sınavlar), sözlü yoklamalar (sınavlar), kısa cevaplı testler, çoktan seçmeli testler, doğru-yanlış testleri, eşleştirmeli maddelerden oluşan testler ve ödev projeler gibi ölçme araç, yöntem ve teknikleri kullanılmaktadır.⁹¹

1.8.1. Sınavlar

Sınav, bir seri sistematik sorular ya da bilgiyi, maharetleri, işi ya da öğrencilerin benzeri davranışlarını örnekleyecek ve ölçecek nitelikte etkinlikler, olarak tanımlanabilir.⁹²

Öğrencilerin ünite, konu ya da tema ve kazanımlara ilişkin hazır bulunuşluk düzeylerini, öğrenme eksikliklerini ve öğrenme düzeylerini belirlemek için kullanılan kısa veya uzun cevaplı, çoktan seçmeli, doğru-yanlış, eşleştirmeli ve benzeri sorulardan oluşan ölçme araçlarıyla yapılan değerlendirmedir.⁹³

Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı ilköğretim kurumları yönetmeliğinin 35. maddesinin 02.05.2006 yılında yapılan değişikliğe göre; 1, 2 ve 3 üncü sınıflarda öğrencilerin gelişimi, ilerleme ve çabaları, sınavlar yapılmaksızın proje, performans ödevi ve ders içi performanslarını temel alan öğretmen gözlemlerine dayalı olarak değerlendirilir. 4, 5, 6, 7 ve 8 inci sınıflarda bir yarıyılta haftalık ders saati üçten az olan derslerde en az iki, üç ve üçten fazla olan derslerde ise en az üç sınav yapılır.

⁸⁹ Cavit Binbaşıoğlu. (1983). Genel Öğretim Bilgisi Eğitim Programları, İlke, Yöntem ve Teknikler, Binbaşıoğlu Yayınevi, Ankara, s. 196.

⁹⁰ Muhsin Hesapçıoğlu. (1994). Öğretim İlke ve Yöntemleri Eğitim Programları ve Öğretim, Beta Basım, İstanbul, s. 355.

⁹¹ Demirel, a.g.e., s. 205.

⁹² Hesapçıoğlu, a.g.e., s. 357.

⁹³ <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/225.html>, (21.04.2007).

Öğrencilerin başarıları sınavlarla birlikte proje, performans ödevi, ders içi performanslarına dayalı olarak değerlendirilir.⁹⁴

1.8.1.1. Yazılı Yoklamalar

Belirli bir derse ilişkin olarak öğretmen tarafından hazırlanan yazılı birkaç sorunun yine yazılı olarak öğrenciler tarafından cevaplandırılması istenen sınav türüdür. Yazılı sınavların bazı önemli sınırlılıkları vardır. Ama bazı hedef davranışların etkili biçimde ölçülmesi için etkili bir yöntemdir.⁹⁵

1.8.1.2. Sözlü Yoklamalar

Bu yönteme göre sınıflar, yazılı sınav yerine, zaman zaman sözlü olarak sınavdan geçirilir. Bu sınav sistemi, yanlış bir düşünce ya da kanat edinildiğinde bunu hemen o anda düzeltme imkânı verir. Doğru cevap, soruyu yanlış cevaplayan öğrencinin zihninde bu yolla yerleşir.⁹⁶

1.8.1.3. Kısa Cevaplı Testler

Cevaplayıcıların bir rakam, bir kelime ya da en çok bir cümle ile cevaplandıkları sorulardan oluşan testler. Daha çok öğrencilerin belirli olgusal bilgilere sahip olup olmadığını belirlemek için kullanılır.⁹⁷

1.8.1.4. Çoktan Seçmeli Testler

Sorulan bir sorunun cevabını verilen cevaplar arasından seçtiren maddelerden oluşmuş testlerdir. Çoktan seçmeli bir madde, bir problem durumu sunan bir madde kökü ile maddenin kökünü izleyen üç ya da daha fazla seçimlik cevaplardan oluşur. Madde kökünde verilen bilgilere göre, seçeneklerden biri maddenin doğru ya da en doğru cevabıdır; diğer seçenekler ise yanlış cevaplar ya da çeldiriciler adını alır.⁹⁸

⁹⁴ <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/225.html>, (21.04.2007).

⁹⁵ Demirel, a.g.e., s. 206.

⁹⁶ Hesapçıoğlu, a.g.e., s. 360.

⁹⁷ Demirel, (2004), a.g.e., s. 208.

⁹⁸ Demirel, (2004), a.g.e., s. 209.

1.8.2. Ev Ödevleri

Eğitim-öğretimde pedagojik değeri sürekli tartışılan, sınırlanmak ve yasaklanmak istenen ama gene de anne-babalar ve öğretmenler tarafından vazgeçilemeyen bir başka metot da, ev ödevleri veya genel olarak ödevlerdir. Ödev, öğretmenler tarafından çocukların ders dışı zamanlarda hazırlamaları için verilen; bazen derse hazırlık ve çoğu kez de derste öğrenilenleri pekiştirme, genişletme ve tamamlamayı amaçlayan çalışmalardır. Genellikle yazılı olmakla beraber sözlü ev ödevleri de bulunabileceği gibi, genellikle bireysel olmakla beraber grup halinde yapılan ev ödevleri de bulunabilir. Ev ödevlerine evde veya yakın çevrede bulunan birçok yetkin kişi yardım edebilir, ama kaynak gösterme ve malzeme temininin dışında öğretmenin doğrudan yardımı pek olmaz. Derse hazırlık mahiyetindeki ev ödevleri materyal toplama, gözlem, bilgi toplama ve bunları mukayese etme işine yararken, ders sonrası ev ödevleri konuları pekiştirme, tekrar etme, sağlamlaştırma, uygulama gibi görevler üstlenirler.⁹⁹

1.8.3. Karne

Millî Eğitim Bakanlığı ilköğretim kurumları yönetmeliğinin 45. maddesine göre, öğrencilerin durumlarını velilerine duyurmak için yarıyıl ve ders yılı sonunda olmak üzere iki defa karne verilir. Karnede, öğrencinin derslerdeki başarısı ile kişisel ve sosyal becerilerine ilişkin değerlendirme sonuçları, sosyal etkinlik çalışmaları ve okula devam durumu gösterilir. Sınıf veya şube rehber öğretmeni ile ilgili müdür yardımcısı öğrencilerin karnelerini doldurur ve öğrenci sınıf geçme defterine işler. Karne, birinci yarıyıl sonunda velilere imzalatılır ve geri alınır. Ders yılı sonunda dağıtılan karneler geri alınmaz.¹⁰⁰

1.8.4. Not Sistemi

Öğretmenler, ölçme ve değerlendirmenin genel esaslarını, derslerin öğretim programlarında yer alan genel amaçları ve kazanımları dikkate alarak öğrencilere sınavlar uygular, proje ve performans ödevleri yaptırır. Özel eğitim kapsamındaki öğrencilerin sınav, proje, performans ödevleri ve ders içi performansları

⁹⁹ <http://www.dersimiz.com/eyazim/yazi.asp?id=64>, (21.04.2007).

¹⁰⁰ <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/225.html>, (21.04.2007).

bireyselleştirilmiş eğitim programları dikkate alınarak değerlendirilir. İlköğretimde öğrencilerin başarıları dört ayrı notla, başarısızlıkları ise tek notla değerlendirilir. Öğrencilerin değerlendirilmesinde beşlik not sistemi kullanılır. Bir dersin yarıyıl notu ile yılsonu notu hesaplanırken, yarım ve yukarısı tama yükseltilir. Puanlar ve notlar, öğretmenin not çizelgesine rakamla diğer belgelere ise rakam ve yazı ile yazılır. Buna göre verilecek puanlar ile bunların not karşılığı ve dereceleri aşağıda verilmiştir;¹⁰¹

Tablo 1: Not Çizelgesi (meb.gov.tr, (21.04.2007))

DERECE	NOT	PUAN
Pekiyi	5	85–100
İyi	4	70–84
Orta	3	55–69
Geçer	2	45-54
Başarısız	1	0-44

1.8.5. Sınıf Geçme

Öğrencinin yıllık başarısı, her dersten ayrı ayrı değil, tüm derslerde ve sosyal etkinlik çalışmalarındaki durumu, sınavlar, projeler, performans ödevleri, ders içi performans ve Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi ile öğrencilere kazandırılması hedeflenen tüm davranışlardaki etik değerleri benimsemesi de dikkate alınarak, bir bütün olarak değerlendirilir. Başarılı öğrenciler doğrudan bir üst sınıfa geçirilir. Sınıf seviyesine göre yetersizlikleri görülen öğrenciler için ikinci yarıyılın ilk ayı içinde sınıf veya branş öğretmenleri, okul rehber öğretmeni, okul yönetimi ve öğrenci velilerince öğrencinin, okulun ve çevrenin durumuna göre alınacak tedbirler kararlaştırılır. Gerektiğinde ilköğretim müfettişlerinin rehberliğinden de yararlanılarak kararlaştırılan önlemler tutanakla tespit edilir ve uygulama sonuçları rapora bağlanır. Alınan bütün önlemlere rağmen bir üst sınıfta güçlüklerle karşılaşabilecek öğrencilerin sınıf geçmesine veya sınıf tekrarına; 1, 2 ve 3 üncü sınıflarda okul müdürünün veya görevlendireceği müdür yardımcısının başkanlığında sınıf öğretmeni ile varsa okulun rehber öğretmeni, 4, 5, 6, 7 ve 8 inci sınıflarda ise şube öğretmenler kurulunda, 4 ve 5

¹⁰¹ <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/225.html>, (21.04.2007).

inci sınıflarda şube öğretmenler kurulunun oluşamaması hâlinde okul müdürünün veya görevlendireceği müdür yardımcısının başkanlığında sınıf öğretmeni ile varsa okulun rehber öğretmeni tarafından karar verilir. Bu kararda, oyların eşit olması hâlinde başkanın bulunduğu tarafın görüşü kabul edilir.¹⁰²

1.9. EĞİTİM SİSTEMİNİ İŞLETEN KİŞİ: YÖNETMEN

Bir örgütte liderler işgörenleriyle sürekli ve sıkı bir etkileşim içerisindeyler. Yenilikçi bir örgütte, bilgi akışının ve iletişimin çok hızlı ve sürekli olması, yeniliklerin bir süreç şeklinde sürekli devam etmesi gerekir. Liderlik yapacak kişinin, karmaşık ve belirsiz ortamlarda büyük bir dinamizm içerisinde çalışabilecek niteliklere sahip olması gerekir. Liderin de en az işgörenleri kadar entelektüel bilgi birikimine, güçlü bir zekâyâ, örgütü geleceğe hazırlayabilecek geniş bir öngörüye ve sağlam bir kişiliğe sahip olması gerekir. Lider yönlendirme yapmalı ve örgütte kazandırma atmosferi oluşturmalıdır.¹⁰³

1.9.1. Eğitim Yönetmeninin Niteliği

Bir okulda çalışan eğitim işgörenlerinin kafalarında bir müdürün ya da bölüm başkanının nasıl bir insan olması gerektiğine ilişkin değişik fotoğraflar vardır. Bir yönetmenin yönetilenlerden daha farklı kimi yetenek ve yeterliliklere sahip olması gerekmektedir.¹⁰⁴ Başarılı okul yöneticilerinin kullandığı yöntemler toplum içinde bir destek temeli oluşturan başarılı politikacılar tarafından kullanılan yöntemlerden farklı değildir. Gerek başarılı politikacılar ve gerekse başarılı okul yöneticileri toplumun, ilin ve ulusun gereksinimleri konusunda bilgi sahibidirler, bunları dikkatle dinlerler ve uygun biçimde karşılık verirler.¹⁰⁵

1.9.2. Eğitim Yönetmeninin Yeterlik Alanı

Bir yönetmenin başarılı olması için yönetimin kavramlarını ve kuramlarını, teknolojisini ve insan ilişkilerini iyi bilip uygulaması gerekmektedir. Eğitim örgütünün

¹⁰² <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/225.html>, (21.04.2007).

¹⁰³ Ufuk Durna, (2002). Yenilik Yönetimi, Nobel Yayınevi, Ankara, ss. 180-182.

¹⁰⁴ Başaran, (1994), a.g.e., s. 171.

¹⁰⁵ Crystal Meriwether ve İbrahim Duyar, (1997). Okul Yönetimi, YÖK/Dünya Bankası Millî Eğitim Geliştirme Projesi, Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara, s. 8.8.

ulusal amaçlara uygun olarak çalışabilmesi ve etkili olabilmesi için eğitim yönetmenlerinin yönetim kavram ve kuramlarında yeterli olması bir zorunluluktur. Eğitim alanında yeterli olan bir yönetmen, yönettiği eğitim örgütünün sistem bütünlüğünü ve örgütün öbür örgütler arasındaki yârini görebilmektedir. Örgütün alt sistemleri arasındaki ilişkileri sağlayabilmektedir. Örgütünü genişletmeyi, mesleğine hizmet etmeyi, görevini algılamayı daha iyi yapabilmektedir. Yönetici, yönetim sürecine ilişkin planlama, örgütleme, iletişim, eşgüdümleme ve denetleme teknikleriyle yönetim hizmetini verebilmelidir.¹⁰⁶

1.9.3. Eğitim Yönetmeninin Yeterlik Konuları

Yeterlik konuları, yönetimin yapı, işlev ve süreç konularını kapsamaktadır. Yönetmenin yeterlilik konuları; yönetmen, örgütünün amaçlarını saptayabilmeli ve saptanmış amaçları yorumlayabilmelidir. Bir eğitim yönetmeninin, siyasal, ekonomik ve toplumsal bilgilerinin yeterli olması, yönetim bilimlerinde derinleşmesi gerekmektedir. Yine bir eğitim yönetmeninin, eğitim programına, öğrenci hizmetlerine, işgören hizmetlerine, genel hizmetlere ve bütçeye ilişkin işlerde yeterli olması, bu işlerin yönetimini etkili olarak yapması gerekmektedir. Aynı zamanda eğitim yönetmeni sorunları çözmede yeterli olabilmelidir.¹⁰⁷

1.9.4. Eğitim Yönetmeninin Yetiştirilmesi

Okulların ve eğitim örgütlerinin başında bulunan yöneticilere müdür denir. Bugün yöneticilik de bir bilim ve sanat haline gelmiştir. Bu nedenle, bunlarında özel yetiştirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.¹⁰⁸

Yaşam boyu öğrenme, günümüz insanını en temel ihtiyaçları arasında yer almaya başlamıştır. Böylece bilgi toplumunun gerektirdiği insan modeli öğrenen insan diğer bir ifade ile bilgi insanıdır. Bilgi insanı yetiştirecek kurumların da bilgi organizasyonu, dolayısıyla öğrenen kurum olmaları söz konusudur.¹⁰⁹

¹⁰⁶ Başaran, (1994), a.g.e., ss. 179-180.

¹⁰⁷ Başaran, (1994), a.g.e., ss. 183-184.

¹⁰⁸ Binbaşıoğlu, (1988), a.g.e., s. 171.

¹⁰⁹ İlhami Findıkçı. (1996). Öğreten Okuldan Öğrenen Okula, Yeni Türkiye Dergisi, Ankara, ss. 131-132.

Milli Eğitim Bakanlığı 1999 yılında okul yöneticiliğine atamada bazı ek ölçütler kullanmaya başlamıştır. Örneğin her hangi bir alanda yüksek lisans yapmış olmak ve eğitim, öğretim, yönetim, işletmecilik gibi alanlarda yayınlanmış eseri olmak tercih nedeni olarak kullanılmaktadır. Öte yandan adayların Yönetici Seçme Sınavından en az 70 almaları ön koşul olarak konmuştur.¹¹⁰

Eğitim alanı, kalkınma açısından kamu yönetimi içinde en etkili bir alandır. Eğitim sisteminin ürünleri öteki alanları da etkilemektedir. Bu nedenle merkez ve taşra yöneticileriyle okul müdürlerini ve eğitimsel eylemleri değerlendirerek eğitimin gelişmesine katkıda bulunması beklenen müfettişlerin görevlerinde başarılı olabilmeleri için yöneticilik eğitiminden geçirilmeleri zorunludur.¹¹¹ Gerek dünyada yönetim biliminin sağladığı gelişmeler, gerekse eğitim yönetimi alanındaki bilimsel çalışmaların ülkemizde kurumsallaşması son zamanlarda Millî Eğitim Bakanlığı'nı "Yönetici Yetiştirme" konusunda harekete geçirmiştir. Bu hareket en son 30 Nisan 1999 tarih ve 23681 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren "Millî Eğitim Bakanlığı Yönetici Atama, Değerlendirme, Görevde Yükselme ve Yer Değiştirme Yönetmeliği'nin yayımlanmasıyla sonuçlanmıştır.¹¹²

1.9.5. Takım Ruhu

Etkili bir takım lideri olmanın yollarından biri de, liderin ve onun takım elemanlarının bireysel yetenek ve kapasitelerini bilmektir. Takımdaki zayıf, takviye edilmesi gereken noktalar ve haddinden fazla yeteneğin üst üste çatıştığı noktalar tespit edilmelidir. Takım çalışması süreci durağan değil, bilakis hareketli bir süreçtir. Başarılı takımların elemanları, yetenekleri zorlandıkça öğrenme isteği duyacak, öğrendikçe verimleri artacaktır. İyi bir lider, her seferinde ekibin ufkunu daha da genişletecek ve onların bireysel becerilerini daha da zorlayacak çalışma şartları oluşturmali ve bu hedefe uygun görevler seçmelidir.¹¹³ Okulda öğretmenler ve idare arasında birlik ve

¹¹⁰ www.hasansimsek.net/files/EĞİTİM%20YÖNETİCİLERİNİN%20YETİŞTİRİLMESİ.doc, (02.05.2007).

¹¹¹ Kemal Kayıkcı. (2001). "Yönetici Yetiştirme Sorunu." Millî Eğitim Dergisi, 150: 26.

¹¹² Kemal Kayıkcı. (2001). "Yönetici Yetiştirme Sorunu." Millî Eğitim Dergisi, 150: 30.

¹¹³ Rupert Eales-White. (1998). Daha İyi Nasıl Takım Lideri, Çimen, A. (Çev.), Timaş Yayınları, İstanbul, ss. 73–124.

beraberlik sağlanması için her birinin görev ve sorumluluklarını iyi bilmesi gerekmektedir. Karşılıklı iyi niyet ve güven ortamının sağlanması esastır.¹¹⁴

1.10. TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE EKONOMİ FAKTÖRÜ

Bir ülkenin kalkınması ile eğitimin yakın ilişkisi vardır. Eğitim bir yatırımdır. Bu nedenden ötürü teknolojik gelişmeyi sağlar. Beşeri Sermaye Teorisi eğitiminin ekonomi ve işgücü kalitesinde meydana getirdiği farklılığı ortaya koymuştur. Ülkenin eğitim ve kültür seviyesi ne kadar yüksek olursa, ülkenin ekonomik büyüme ve gelişmesi aynı oranda gerçekleşecektir. Avrupa ülkeleriyle kıyasladığımızda daha genç ve dinamik nüfusa sahip olan Türkiye’de hızlı istikrarlı bir kalkınma ve sosyal gelişmenin sağlanabilmesindeki en temel unsur eğitime ve insana yapılacak yatırım ile gerçekleşebilecektir. Eğitim; ekonomide üretim faktörü olan bireyin işlevinin maksimumlaştırılmasında en önemli rolü oynamaktadır.¹¹⁵

1.11. TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE ÖĞRETMEN EĞİTİMİ

Öğretmenlik mesleğinin temelini eğitim, öğrenme, öğretme, öğretim ve öğretmen oluşturur.¹¹⁶

1.11.1. Öğretmen Yetiştirilmesi

Türkiye’nin öğretmen yetiştirme alanında oldukça zengin bir tecrübesi vardır. Çünkü Türkiye, örgün eğitim tarihi boyunca kendi eğitim kurumlarını kuran ve bunlara kendisi öğretmen yetiştiren bir ülkedir. Yükseköğretim Kurulu, ilk ve ortaöğretim kurumlarında öğretmenliği olan bilim dallarında yurt dışına gönderilen elemanları, özel öğretim metotları alanında master ve doktora yapmaya teşvik ederek bu alanda sağlam bir çalışma başlatmıştır. Bazı eğitim fakültelerinde de bilim dallarının özel öğretim metotları alanında bazı çalışmalar yapılmaya başlanmıştır.¹¹⁷

¹¹⁴ Hüseyin Öztürk. (2002). Sosyolojik Yansımalar, Nobel yayınları, Ankara, ss. 139–140.

¹¹⁵ Zahide Ayyıldız Onaran. (2005). “AB Sürecinde Eğitim ve Eğitimin Ekonomiye Etkisi.” Millî Eğitim Dergisi, 167:

¹¹⁶ Erden, a.g.e., s. 13.

¹¹⁷ Mustafa Ergün. (1998). “Bilgi Toplumunda Öğretmen Yetiştirme.” Millî Eğitim Dergisi, 138:3-5.

1.11.1.2. Eğitim Fakülteleri

Yükseköğretim Yürütme Kurulu'nun 04.11.1997 tarih ve 97.39.2761 sayılı kararı ile eğitim fakültelerinde yeniden yapılanma süreci başlatılmış ve bu çerçevede 1998–1999 eğitim-öğretim yılından itibaren yeniden düzenlenen öğretmen yetiştirme programları uygulamaya konulmuştur. Yeniden yapılanma çalışmalarında, eğitim fakültelerinin ilköğretime öğretmen yetiştiren programları, 1997–1998 eğitim-öğretim yılında başlanan sekiz yıllık zorunlu ilköğretim uygulamasının taleplerini karşılayacak biçimde şekillendirilmiştir. Eğitim fakültelerinde ders programlarının uygulanmasında, yeni ilköğretim programlarının yapılandırmacı felsefesinin bir gereği olarak, önce deneyim ve yaşantılardan yola çıkılması, daha sonra kavram ve tanımlamalara ulaşılması büyük önem taşımaktadır. Öte yandan, ders konularının, Milli Eğitim Bakanlığının ilgili kademe için hazırladığı ders programları ile ilişkilendirilmesi ve günlük yaşamdan örneklerle zenginleştirilmesi dikkate alınması gereken diğer bir husustur.¹¹⁸

1.11.2. Hizmet İçi Eğitim

Kaliteli öğretmen yetiştirme süreci, hizmet öncesi eğitimle başlayan ve yaşam boyu devam eden bir süreç olarak algılanmalıdır. Bu iki süreç birbirinden kopuk olarak ele alınamaz. Öğretmenlerin sürekli olarak kendilerini yenilemeleri, alanıyla ilgili bilgi birikimini kazanabilmeleri, yeni teknolojik araçlardan eğitim sürecinde yararlanabilmeleri, çağdaş eğitim anlayışlarını izleme ve yeni anlayışlar kazanabilmelerinde, çağdaş yöntem ve teknikleri kullanabilmeleri ve öğrencilerin ruh sağlığını koruyarak ve onların potansiyellerini üst düzeyde kullanabilmelerinin yolunu açarak öğretim yapabilmeleri vb. amacıyla sürekli eğitime gereksinim vardır.¹¹⁹

Millî Eğitim Temel Kanunu, öğretmenlerin hizmet içi eğitimine ilişkin hükümler getirmiştir. Yasaya göre, öğretmenlerin daha üst öğrenim görmelerini sağlamak üzere yaz ve akşam okulları açılır ve hizmet içinde yetiştirilmeleri amacıyla kurslar ve

¹¹⁸ http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/yeni_programlar_ve_icerik.htm, (28.05.2007).

¹¹⁹ İbrahim Yıldırım. (2001). Kaliteli Öğretmen Yetiştirme ve Hizmet İçi eğitimin Yeri, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, s. 104.

seminerler düzenlenebilir. Yaz ve akşam okulları öğretmen yetiştiren kurumlar, kurs ve seminerler ise Millî Eğitim Bakanlığı tarafından açılır.¹²⁰

1.11.3. Öğretmen Mevcudu

2005–2006 öğretim yılı itibariyle Türkiye'de 20,4 milyon öğrenci öğrenim görmektedir. Toplam öğrenci sayısının % 52' si ilköğretim öğrencisidir. Toplam öğretmen sayısı ise 732.509' dur. Öğretmen sayısının % 53' ü ilköğretim okullarında görev yapmaktadır.¹²¹

1.12. TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE SOSYAL BİLGİLER DERSİ

1.12.1. Hayat Bilgisi Dersi

Çocuklar, ülkemizde 8 yıllık olan ilköğretim okullarının ilk sınıfında, öğrenciyi hayata, toplumsal yaşamın kural ve gerçeklerine hazırlayan Hayat Bilgisi dersiyle tanışır. Hayat Bilgisi dersi ilköğretim okulunun ilk üç sınıfında mihver ders olarak okutulmaktadır. İlköğretimde diğer dersler bu ders etrafında şekillenmekte, üniteleri bu derse göre düzenlenmektedir.¹²²

Hayat Bilgisi dersinin konuları, çocukların doğal ve toplumsal çevrelerini tanımlarına, içinde bulundukları bu çevrelere uyum sağlamalarına yönelik becerilerin kazandırılması esas alınarak seçilmiştir. İnsan, yaşamak için hem doğal, hem de toplumsal çevrenin bazı ilkelerini öğrenmek zorundadır.¹²³

1.12.2. İlköğretim Birinci ve İkinci Kademedeki Sosyal Bilgiler Dersi

Sosyal bilgiler, özellikle ilköğretim çağındaki çocuk ve gençlerin ilgisini çeken, sosyal bilim konularının çocuğu ilgilendiren yönlerinden faydalanan etkin vatandaşlık eğitimi veren bir derstir. Bir sosyal bilgiler ünitesinin içeriğinde tarih, coğrafya,

¹²⁰ Cemil Öztürk. (2001). 21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi. *21. Yüzyılın Eşiğinde Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme*, Oğuz, Oktay ve Ayhan (Ed.). Sedar Yayıncılık, İstanbul, s. 228.

¹²¹ <http://www.investinturkey.gov.tr/cms/index.php?a=98>, (11.08.2007).

¹²² Gürbüz Ocak ve H. Ömer Beydoğan. (2005). “İlköğretim Okulları 3. Sınıf Hayat Bilgisi Dersi İçerik Standartlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Bazı Değişkenler Açısından Yeterlilik Düzeyi.” Millî Eğitim Dergisi, 165.

¹²³ <http://orgm.meb.gov.tr/OzelEgitimProgramlar/EgitimUygulamaOkuluEgitimPrg/HayatBilgisiDersi.htm>, (22.06.2007).

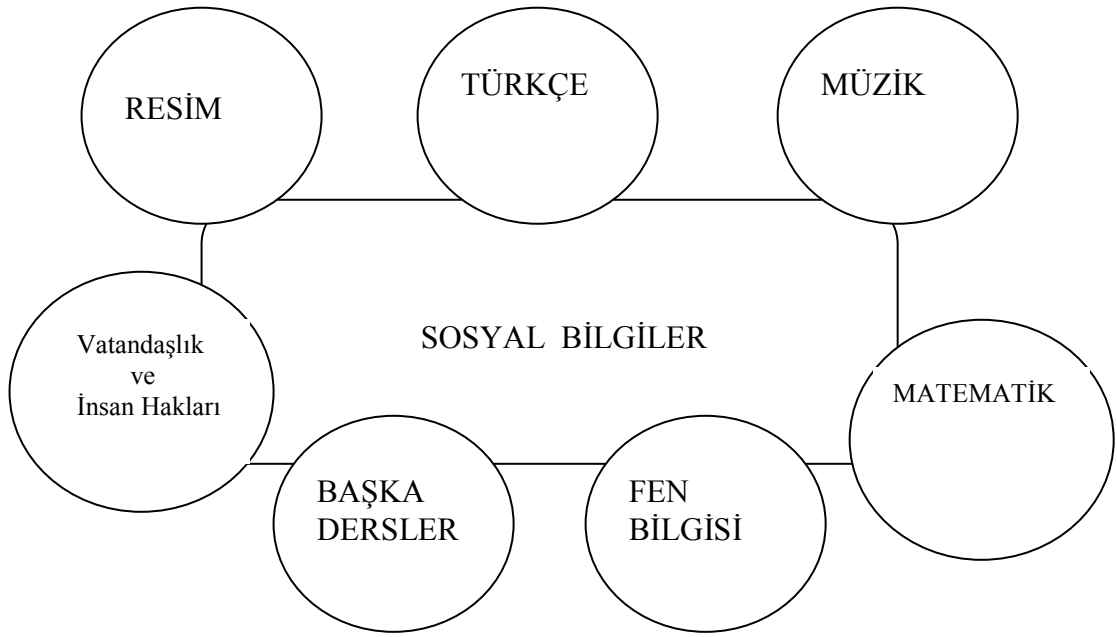
ekonomi, siyaset, antropoloji, ahlak, uluslararası ilişkiler, psikoloji, sosyoloji v.b. sosyal bilimler kapsamına giren bütün dersleri bulmak mümkündür. İlköğretim çağındaki öğrenciler, sosyal olay ve olguları toplu olarak görüp anladıklarından, bu sosyal bilim disiplinlerini sosyal bilgiler konuları içinde bütünleşmiş olarak öğrenirler. Bu nedenle, sosyal bilimlerin temeli sosyal bilgiler öğretiminde atılır. Sosyal bilgiler eğitiminin temeli ise anaokulu dahil, ilköğretimin ilk basmağında (1., 2. ve 3. sınıflar) hayat bilgisi öğretimi ile atılır. İlköğretim 4., 5., 6. ve 7. sınıflarda sosyal bilgiler adı altında tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi ve kısmen de olsa diğer sosyal bilimlere ilişkin temel bilgiler kazandırılır. 8. sınıfta Atatürk İlke ve İnkılapları dersleriyle devam etmektedir.¹²⁴ Ayrıca 6., 7. ve 8. sınıflarda Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi dersi verilmektedir.

Sosyal bilgiler dersi bizim toplumumuzun özelliklerini, gelenek ve göreneklerini, kültürünü ve en önemlisi Türk vatandaşı olmanın ayrıcalıklarını ve özelliklerini verdiğimiz derslerden birisidir.¹²⁵ Öğrencilere bu dersler aracılığıyla, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı; laik, demokratik, çağdaş değerleri benimseyen ve koruyan bireyler olarak yetiştirmeleri için ilk temel bilgiler verilir. İlköğretimdeki, Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde en önemli amaç, öğrenciye toplumsal kişilik kazandırmaktır. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinde öğrenilen temel kavram ve bilgiler, yakından uzağa, basitten karmaşığa, somuttan soyuta ilkelerine uygun biçimde, konuları bakımından birbirinin ön koşulu olma durumuna göre, derinlik ve genişlik açısından biraz daha kapsamlı olarak ve gerektiğinde yeni konuların da eklenmesiyle yıllara göre yoğunlaşarak sürer.¹²⁶

¹²⁴ www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/kitaplar/sosbil/ogr/unite8.doc, (22.06.2007).

¹²⁵ Cengiz A. Aslan ve A. Kürşat Gökçaya. (2004). “Avrupa Birliği’nin Eğitim Politikalarının Sosyal Bilgiler Dersinin Genel Amaçlarına Etkisi.” *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3):227–244.

¹²⁶ Ersan Sözer. (1998). *Sosyal Bilgiler Programının Amaçları, İlkeleri ve Temel Özellikler*, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, Eskişehir, ss. 17-26.

Şekil 4: Sosyal Bilgiler Dersinin Öteki Derslerle İlişkisi (Sözer, a.g.e., s. 26)

1.12.2.1. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı

Soyut düşünmeye başlamış olan 4. sınıf öğrencisi (9yaş) bir yanda büyümek, diğer yanda da çocuk kalmak ister. Bu öğrenciler tek başına çalışmaktansa grup çalışması yapmayı tercih ederler. 4. sınıf öğrencilerinde, sosyal bilgiler dersinde verilecek kavram ve beceriler, çocukların yaşantıları ile bağlantılı olarak el işi, harita ve önemli belgeleri inceleme, yetkili kişilerle konuşma, tarihi yer ve binaları gezme gibi etkinliklerle desteklenmelidir. 4. sınıf programıyla öğrenciler, bölge ve ülkeyi oluşturan önemli olayları, geçmişteki değişimleri, Türk kültür mirasına katkıda bulunmuş olan toplumları tanıyıp anlayabilmelidirler.¹²⁷

1.12.2.2. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı

5. sınıftaki çocuklar, büyüme ve gelişmenin üçüncü aşamasında olduğundan soyut düşünebilirler. Bu yaşta (10 yaş) veri toplayıp, düzenleme yetenekleri de geliştiği için, Türkiye'nin fiziksel ve kültürel özelliklerini araştırabilirler. 5. sınıf programı, çocukların Türkiye'nin fizikî ve kültürel coğrafyasını anlayabilmesini esas almalıdır.

¹²⁷ James L. Barth ve Abdullah Demirtaş. (1997). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi*, YÖK/Dünya Bankası Millî Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara, s. 2.12.

Etkinlikler, soru sorma fikir ve gerçeği birbirinden ayırt etme, tarihsel bilgi kaynaklarının analizi ve değerlendirilmesi, olay ve olguların benzer ve farklı yönlerini karşılaştırma, temel ve yardımcı kaynakları kullanma ve çeşitli kaynaklardan faydalananarak, araştırma yapma gibi becerileri esas almalıdır.¹²⁸

1.12.2.3. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı (Millî Tarih ve Coğrafya)

6. sınıf öğrenciler için bir geçiş dönemidir (11 yaş). Öğrenciler artık dördüncü aşamaya geçmiş, hem soyut düşünmeye hem de gerçeğe ilişkin alternatifler üretmeye başlamışlardır. Yetişkin insan gibi sorumluluk sahibi olmaya başlamışlar ancak çocuk ruhlarını henüz kaybetmemişlerdir. 6. sınıf öğrencileri genelde sosyal yönü güçlü kişilerdir. Bu dersle bu yaştaki çocuklara sık sık kendilerini ifade etme şansı tanınmalıdır. 6. sınıfın genel amacı, çocuğun dünya görüşünü geliştirmek olmalıdır; coğrafi kavram ve beceri anlayışları teşvik edilmeli ve genişletilmelidir. Fizikî coğrafyaya giriş yaptıktan sonra, Türkiye ve diğer önemli ülkelerin fizikî özelliklerini, iklimi, kaynakları, endüstrisi ve endüstriyel ürünleri ve insanların yaşam tarzları ele alınmalıdır. Öğrenciler, Millî Coğrafya derslerinin yanı sıra, Millî Tarih dersleri de alırlar ve tarihle ilgili birçok konuları öğrenirler.¹²⁹

1.12.2.4. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı (Millî Tarih ve Coğrafya)

7. sınıf öğrencileri, dördüncü büyüme ve gelişme aşamasında olup, (12 yaş) ergenlik dönemine girmiştir ve kim olduklarından tam olarak emin değildirler. Sınıfta genellikle uyarıcılara ve okulun isteklerine açık ve duyarlıdırlar, ancak arkadaşlar arası normlara bağlı ve bu değerlerin baskısı altındadırlar. Dersin içeriğinin temeli, eski Türk ve Osmanlı tarihinin kronolojik olarak incelenmesine dayanır. Öğrenciler böylece bugünü ve geleceği daha iyi anlamış olurlar. Millî Tarih dersinin yanı sıra Millî Coğrafya dersinde Türkiye Coğrafyası ile ilgili bilgiler verilir.¹³⁰

¹²⁸ Barth ve Demirtaş, *a.g.e.*, s. 2.14.

¹²⁹ Barth ve Demirtaş, *a.g.e.*, s. 2.16.

¹³⁰ Barth ve Demirtaş, *a.g.e.*, s. 2.18.

Tarih öğretimi ve tarih bilincinin kültürel kimliğin kazanılmasında çok önemli bir rolü vardır.¹³¹

1.12.3. İlköğretim İkinci Kademedeki Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi

Türk eğitim sistemi insan haklarına saygılı vatandaşlar yetiştirmeyi Türk Millî Eğitimi'nin genel amaçları içinde düşünmüştür. Gerçekte ise kişilerin insan haklarını korumayı içtenlikle istemeleri, bunu günlük davranış ve alışkanlıklarına dönüştürmeleri, bu amaç için eğitilmelerine bağlıdır. Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi adıyla ilköğretimin 8 sınıflarına konulan dersin böyle bir işlevi bulunmaktadır.

İnsan sosyal bir varlıktır. Bu olgu, insanın yaşadığı çevreyi, davranış, düşünce değer ve eylemlerinde önemle dikkate alan bir varlık olduğunu belirler. Sosyal insan yaşadığı sosyal çevrenin alışkanlık, değer ve idealleriyle uyumlu olan; sosyal çevrenin sorunlarına karşı duyarlılıkla kendisinden beklenen katkılara hazır olan kişidir. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de insanların hayatı, mensup oldukları grup (sosyal çevre) ve toplumlarda geçmektedir. O halde insana düşen, içinde yaşadığı toplum hayatını güzelleştirmek, yaşanılır hale getirmektir.¹³² Bu yüzden dolayı ilköğretimde vatandaşlık ve insan hakları eğitimi büyük önem taşımaktadır.

1.12.3.1. 8. Sınıf Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Programı

Öğrenciler, 8. sınıfta tutum ve davranışları oturmuştur ve öğrenciler, değerler, ikilemler ya da siyasal kararları belirleyen 'Demokrasi nedir?' türü siyasal sorularla başa çıkabilecek duruma gelmişlerdir. İstatistikî tablolardan veriler alır, bunlardan anlam çıkarabilir, sınırların farkına varabilir ve kesin olmayan yargılara ulaşabilir duruma gelmiş olmaları gerekir. Aynı zamanda, soyut bir kavramı somut olaylar kullanarak kuramsal hale getirip sebeplerini açıklayabilmelidirler. Bu aşamada öğrenciler, Türk demokrasisi için yeterli ve etkin birer vatandaş haline gelmiş olacaklardır. 8. sınıf sosyal bilgiler eğitim programı, vatandaşlık ve insan hakları eğitimi ile Türkiye Cumhuriyeti tarihi, inkılapları ve Atatürk ilkeleri derslerinden oluşmaktadır. Vatandaşlık ve insan hakları dersi, insan ve içinde yaşadığı toplum, toplumsal kurallar,

¹³¹ Bilal Duman ve Cemile Kahraman. (2004). Tarih Kuramlarının Türk Tarih Yazımına ve Öğretimine Etkisi. *XII. Eğitim Bilimleri Kongresi*, c.IV, Ankara, s. 2449.

sosyal bir birim olarak aile, aile içi demokrasi, devlet, devlet şekilleri, demokrasi nedir, insan hakları gibi kavramları içerir. Eğitim ve eğitilme hakkı gibi temel insan hakları ve sorumluluklarına özel önem verilmektedir. Ders, insan haklarının korunmasına ilişkin uluslararası arası anlaşmalar gibi konuların irdelenmesini de kapsamaktadır. Bu derste dikkat edilmesi gereken noktalar toplumu ilgilendiren koruma amaçlı, eğitsel ve sosyal etkinliklerdir.¹³³

1.12.4. İlköğretim İkinci Kademedeki (8. Sınıf) Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük

Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi, ilk bakışta bir tarih dersi gibi görünse de içerdiği kazanımlar bakımından aynı sosyal bilgiler gibi Vatandaşlık ve İnsan Hakları, Milli Güvenlik v.b. konuları içerdiği görülmektedir. Üstelik bu ders sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından okutulmaktadır. Bu ders, 8. sınıf düzeyinde sosyal bilgilerin bir devamı konumundadır. Kaldı ki yeni düzenleme ile Vatandaşlık ve İnsan Hakları konuları bir ara disiplin olarak 1. sınıftan 8. sınıfa dağıtılmış, bu ders programının kazanımları arasında da ilgili kazanımlara yer verilmiştir.¹³⁴

Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin amacını temelde Modern Türkiye'nin doğuşu ve gelişiminin öğretilmesi olduğu söylenebilir. Dersin amacını şu başlıklar altında sıralanabilir:

1. Türk Bağımsızlık Savaşı, Atatürk İnkılâpları ve İlkeleri, Atatürkçü düşünce, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi hakkında doğru bilgiler vermek.
2. Türkiye ile Atatürk İnkılâpları ve İlkeleri ve Atatürkçü düşünceye yönelik tehditler hakkında doğru bilgiler vermek.
3. Türk gençliğini; ülkesi, milleti ve devleti ile bölünmez bir bütünlük içinde, Atatürk İnkılâpları ve İlkeleri ve Atatürkçü düşünce doğrultusunda ulusal hedefler etrafında birleştirmek.

¹³² İsmail Doğan. (2003). *Vatandaşlık Demokrasi ve İnsan Hakları*, Pegem Yayıncılık, Ankara, ss. VI-2.

¹³³ Barth ve Demirtaş, *a.g.e.*, s. 2.20.

¹³⁴ Bahri Ata, www.acikarsiv.gazi.edu.tr/dosya/Tarih-Ata.doc, (24.06.2007).

4. Türk gençliğini, Atatürkçü düşünce doğrultusunda yetiştirmek ve güçlendirmek.¹³⁵

1.13. TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE SINIFLARA GÖRE SOSYAL BİLGİLER DERSİ KONULARI

1.13.1. İlköğretim Birinci Kademe

İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 4 ve 5. sınıflarda haftada üçer ders saati olmak üzere, her sınıf için toplam 36 haftada 108 saatlik bir ders süresi öngörülerek hazırlanmıştır.¹³⁶

1.13.1.1. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Konuları

Genel olarak Sosyal Bilgiler 4. sınıfta kitaplarda bilgilere fazla yer verilmemektedir. Burada öğrencinin daha çok araştırma yapması istenmektedir. Konular örneklerle kavratılmak istenmektedir. Kitabın içeriğinde resimler ağırlıktadır.

4. sınıf ders konuları aşağıdaki gibidir:¹³⁷

Ünite 1

KENDİMİ TANIYORUM

1. Ünite, insanların birbirlerinden farklı olan özellikleri olduğu kavratılmak istenmektedir. Sonra bu farklı özelliklerin kendinde nasıl olduğu, bireyin kendini nasıl tanıtabileceği açıklanmaktadır. Ayrıca kişinin duygularını nasıl ifade edeceği ve kendine özgü farklılıkları ve yeteneklerinin neler olacağı anlatılmaktadır. Kendini tanıtabilen kişinin ailesini, çevresindeki kişileri nasıl tanıtabileceği açıklanmaktadır. Ünite bilgiden çok resim bulunmaktadır. Resimler dikkati konu üzerine çekmekten çok dikkati dağıtmaktadır. Ünite 1'deki konu başlıkları şöyledir:

- Tanışabilir miyiz?

¹³⁵ Yahya Akyüz vd. (1997). *Atatürk İlkerli ve İnkılap Tarihi I/1*, Yükseköğretim Kurulu Yayınları, Ankara, s. 3.

¹³⁶ ttkb.meb.gov.tr/ogretmen/modules.php?name=Downloads&d_op=getit&lid=463, (22.04.2007).

¹³⁷ Enver Aydın Kolukisa vd. (2006). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 4. Sınıf*, A Yayınları, İstanbul, ss. 12-215.

Bu konuda bir kişinin kendini nasıl tanıtabileceği, kimlik özellikleri, sosyal özellikleri, eğitim özellikleri, duyu özellikleri, ilgi alanları üzerinde durulmaktadır. Konunun sonunda Atatürk'ün kişiliği ve özellikleri verilmektedir.

- Benim Hayatım

Kişinin doğumdan, günümüze kadar olan zamanı nasıl anlatabileceği açıklanmaktadır.

- Ailem

Öğrencinin ailesini nasıl tanıtabileceği, nelere dikkat etmesi gerektiği örneklerle açıklanmaktadır.

- Aile Soy Ağacım

Soy ağacının ne demek olduğu ve nasıl yapıldı anlatılmaktadır.

- Öğretmenim

Öğretmen kavramı ve öğrencinin kendi öğretmeninin özellikleri örneklerle anlatılmaktadır.

- Arkadaşlarımız

Bu konuda örneklerle öğrencilerin kendilerini nasıl tanıtmaları gerektiği ele alınmaktadır. Ayrıca konunun sonunda arkadaşlık üzerine kısa bir öykü bulunmaktadır.

Ünite 2

GEÇMİŞİMİ ÖĞRENİYORUM

Bu ünite, tarih konularına giriş yapılmaktadır. Burada öğrencilere önce ailenin tarihi, kendi geçmişi nasıl olduğu kavratılmak istenmektedir. Yakın uzağa doğru yavaş yavaş tarih konularına değinilmektedir. Kültürel zenginliklerimiz, geçmişteki büyüklerimiz, yaptıkları mücadeleler anlatılmaktadır. Çanakkale Savaşı ve Milli mücadele üzerine de durulmaktadır. Bu ünite de resimler ağırlıktadır. Konular aşağıdaki gibidir:

- Tarih Yazıyorum

Bu konuda ailenin tanıtılması, aile tarihinin kronolojisi nasıl olacağı örneklerle açıklanmaktadır.

- Çıktık Açık Alınla

Konuya röportaj şeklinde geçmiş zamanlardaki bayramlar, kurtuluş savaşı cumhuriyetin ilanı gibi konulara giriş yapılarak girilmektedir. Kısa bir metinle Kurtuluş Savaşı, cumhuriyetin ilanı ve Türk milleti anlatılmaktadır.

- Çok Zenginiz

Bu konuda kültürel değerlerimiz anlatılmaktadır.

- Orada Bir Köy Var Uzakta

Burada gelenek ve göreneklerimize yer verilmektedir.

- Gölgede Kalmayalım

Hacivat ve Karagöz söyleşmeleriyle konuya girilmektedir. Sonra Atatürk ve Millî kültür kısaca anlatılmaktadır.

- Çanakkale'den Millî Mücadeleye

Çanakkale Savaşına, resim ve sorularla dikkat çekilmek istenmektedir. Bu konuda bilgi verilmemektedir.

- Anıtı Dikilen Adam

Bu konuda Antep mücadelesine katılan, Şahin Bey tanıtılmaktadır.

- Hayalden Gerçeğe

Burada iki öğrencinin arasında geçen diyalogla, millî mücadele anlatılmaktadır.

- Mustafa Kemal'in Kağnısı

Bu konuda ise, millî mücadelede, Türk kadınının yaptığı fedakârlık, mücadele anlatılmaktadır.

- Rakamlar Konuşuyor

Burada öğrencilere istatistiksel bilgilerle, sosyal bilgiler dersinin işlenmesinde nasıl yardımcı olduğu kavratılmak istenmektedir.

- Bir Lider İki Mektup

Zor şartlar altında da olsa, yazılan mektupla neler anlatılabileceği, o anki duygu ve düşünceler dile getirilmektedir.

Ünite 3

YAŞADIĞIMIZ YER

Ünite 3'e doğadan faydalanarak nasıl yön bulunabileceği ile başlanmaktadır. Bire yeri çizerek nasıl tarif edilebileceği, kroki çizme kavratılmak istenmektedir. Hava olaylarının günlük yaşamı nasıl etkilediği anlatılmaktadır. Günümüzde önemli bir yeri

olan doğal afetler ve bu afetlere karşı yapılan hazırlıklar da açıklanmaktadır. Ünite resimlerle desteklenmektedir. Konulara aşağıdaki gibidir:

- Yönlerini Bildiler, Yollarını Buldular!

Bu konudaki amaç, öğrencilerin doğadan faydalanarak yönlerini bulabilmeleridir.

- Nerede Yaşıyorum? Nasıl Tarif Etmeli?

Bir yeri çizerek tarif etmenin nasıl yapıldığı ve kroki çizebilme açıklanmaktadır.

- Yolda Hava Durumu

Bu konuda, bir öğrencinin yazdığı günlükten alıntı yapılarak, yolculuk esnasında yaşadığı hava olayları anlatılmaktadır.

- Doğanın Eseri mi, İnsanların Eseri mi?

Burada, mektupla iki farklı yaşanan mekânın özellikleri anlatılmaktadır.

- Peri Bacaları

Bir efsane ile Peri Bacaları'na dikkat çekilmektedir.

- Depremle Birlikte Yaşamak

Önemli bir konu olan depremler anlatılmaktadır. Ayrıca depreme karşı nasıl hazırlıklı olunacağı, deprem anında ne yapılması gerektiği anlatılmaktadır. Konu ayrıntılı bir şekilde aktarılmaktadır ve önemi vurgulanmaktadır.

- Söğütözü'nde Bir Kulübe

Ankara'da bulunan Söğütözü tanıtılmak istenmektedir. Ayrıca Atatürk'ün buraya verdiği önem de vurgulanmaktadır.

Ünite 4

ÜRETİMDEN TÜKETİME

Üniteye, isteklerin mi yoksa ihtiyaçların mı daha önemli olduğu ile başlanmaktadır. Yine bu konuyla ilgili, tüm insanlar için ortak olan ihtiyaçların neler olduğu açıklanmaktadır. Alışveriş esnasında dikkat edilmesi gereken şeyler anlatılmaktadır. Bilinç bir tüketicinin nasıl olması gerektiği de öğrencilere kavratılmak istenmektedir. Öğrencilerin, ilerde seçmek istediği meslekler kısaca tanıtılmaktadır. Konular aşağıdaki gibidir:

- İsteklerimiz mi, İhtiyaçlarımız mı?

Bu konuda, anne ve çocukların aralarında yaptığı konuşmalardan alıntı yapılarak, ihtiyaçlarımızın mı yoksa isteklerimizin mi daha önem taşıdığı kavratılmak istenmektedir.

- Alışveriş Listesi

Bu konuda aile bütçesi anlatılmak istenmektedir. Bu bütçeye göre nasıl bir alışveriş listesi oluşturulacağı, gelir-gider kavramları öğretilmek istenmektedir.

- Tüketici Haklarımız

Burada tüketici hakları ve bu hakların nasıl korunacağı anlatılmaktadır.

- Üretimden Tüketime Yolculuk

Kişinin sofrasında bulunan gıdaların hangi işlemlerden geçtikten sonra önüne geldiği kavratılmak istenmektedir. Ayrıca bu zahmetli yolu dikkate alarak israfın ne derece yanlış olduğu da açıklanmaktadır.

- Meslekler Rehberi

Burada bazı meslek grupları tanıtılarak öğrencilerin şimdiden düşünmeleri sağlanmaktadır.

Ünite 5

İYİ Kİ VAR

5. Ünite, teknolojik ürünlerin nasıl sınıflandırıldığı ile başlanmaktadır. Zamanın hangi araçla ölçüleceği ve bu araçların çeşitleri anlatılmaktadır. Günlük hayatta en çok kullanılan teknolojik ürünler açıklanmaktadır. Teknolojik ürünlerin verimli olabilmesi için neler yapılması gerektiği de anlatılmaktadır. Ayrıca teknolojik ürünlerin dünden bugüne nasıl geliştiği de aktarılmaktadır. Ünitenin sonunda da yeni bir ürün tasarlarken dikkat edilecek hususlar açıklanmaktadır. Ünitenin konuları aşağıdaki gibidir:

- Yaşamımızdaki Teknolojik Ürünler

Bu konuda, öğrencilerin günlük yaşantılarında ne tür teknolojik ürünler kullanıldığı ve bu ürünlerin sınıflandırılması anlatılmaktadır.

- Yeni Bir Yıl

Burada zaman kavramı öğretilmek istenmektedir.

- Dünden Bugüne Teknoloji

Kullanılan teknolojik ürünlerin zaman içerisinde nasıl geliştiği anlatılmaktadır.

- Küçük Mucitler

Yeni bir ürün tasarlamaya neden ihtiyaç duyulduğu ve böyle bir ürün tasarlarken nelere dikkat edilmesi gerektiği anlatılmaktadır.

- Önce Bilmek Gerek

Bir teknolojik ürünü kullanırken nelere dikkat edilmesi gerektiği öğretilmektedir.

Ünite 6

HEP BİRLİKTE

6. üniteye, aileyle yapılan işlerin neler olduğu ile başlanmaktadır. İnsanların toplum içinde yaşama sebepleri kavratılmak istenmektedir. Yardımlaşma, birlikte iş yapabilmenin önemi vurgulanmaktadır. Ünitenin sonunda da kulüp çalışmaları tanıtılmaktadır. Ünite resimlerle desteklenmektedir. Konular aşağıdaki gibidir:

- Ailemde Dayanışma ve İş Bölümü
Bu konuda bir aile içerisinde iş bölümünün önemi vurgulanmaktadır.
- Bizim İçin Çalışan Kızılay
Kızılay derneğinin hangi amaçla kurulduğu ve görevleri açıklanmaktadır.
- Mahallenin Yardım Günleri
Yardım etmenin, yardımlaşmanın önemi vurgulanmaktadır.
- Tükoder'e Mektup
Tüketici Koruma Derneğinin kuruluş amacı anlatılmaktadır.
- PTT Müdürü ile Görüşme
PTT Kurumu, yaptığı yenilikler bir söyleşi şeklinde aktarılmaktadır.
- Badminton Kulübümüz
Okullardaki kulüp çalışmaları tanıtılmaktadır.

Ünite 7

İNSANLAR VE YÖNETİM

Ünite 7'de, yerel yönetim birimleri tanıtılmaktadır. Çevremizin temizlik işlerini hangi kurumların yaptığı anlatılmaktadır. Öğrencilerin yaşadıkları çevrede ne tür

sorunlarla karşılaştığı üzerine dikkat çekilmektedir. Öğrencilerin ailelerinin aldığı kararlarda kendilerinin hangilerinde etkili olduğu üzerine durulmaktadır. Bu ünite 23 Nisan'ı da içine aldığından meclisin açılışı hakkında da bilgi verilmektedir. Konular şöyledir:

- Belediye Başkanı

Belediye başkanının görevleri anlatılmaktadır.

- Belediyemizi Tanıyalım

Öğrencilerin bulundukları yerin belediyelerini tanımaları amaçlayan bir konudur.

- Muhtarımız

Bu konuda, muhtarın yaptığı faaliyetler, görevler anlatılmaktadır.

- Deniz Yıldızları Geliyor Kirlletmeyin!

Burada, çevre sorunlarına dikkat çekilmektedir. Öğrencilere Çevre Eğitim Projesi (ÇEP) hakkında bilgi verilmektedir.

- Minik Eller Sandığı

Bu konuda, kendi kendine karar vermenin önemi, okulda, sınıfta yapılan seçimler hakkında bilgi verilmektedir.

- İlk Meclise Gezmeye Ne Dersiniz?

İlk meclisin açılışı ve mecliste alınan kararlar, 23 Nisan'ın Türk halkı için önemi öğrencilere aktarılmaktadır.

- Haydi, Sandık Başına

Burada, sınıf maskotları ve onların seçimi üzerinde durulmaktadır. Konu eğlenceli bir şekilde aktarılmaktadır.

Ünite 8

UZAKTAKİ ARKADAŞLARIM

8. üniteye dünya üzerinde kaç ülke olduğu ile başlanmaktadır. Bu ülkelerdeki yaşamların nasıl olduğu, bize göre nasıl farklılıklar gösterdiği hakkında bilgi verilmektedir. Bu ülkelerin ekonomik durumları, gelişimleri anlatılmaktadır. Bazı günlerin tüm dünya ülkelerinde ortak kutlanıldığı üzerine de durulmaktadır. Burada 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının önemi de vurgulanmaktadır. Ünitenin sonlarında Türk misafirperverliği ve Türklerle evimize gelen yabancı uyruklu kişiler

arasındaki kültürel, fiziksel fark belirtilmektedir. Konular resimlerle desteklenmektedir. Konular aşağıdaki gibidir:

- Dünyadaki Ülkeler

Dünya üzerinde kaç tane devlet olduğu, bu devletlerden Almanya ve Azerbaycan'ın ekonomik, kültürel gibi özellikleri açıklanmaktadır.

- Farklı Yerler, Farklı Yaşamlar

Bu konuda, farklı ülkelerde insanların nasıl yaşadığı, fiziksel özelliklerin nasıl olduğu aktarılmaktadır. Fotoğraflarla bu farklılıklara dikkat çekilmektedir.

- Özel Günler

Burada 23 Nisan'da yabancı ülkelere gelen öğrencilerin evlerimizde misafir edilmesi anlatılmaktadır. Gelen misafirlerin ülkelerinde kutladıkları bayramlardan da bahsedilmektedir.

- Çocukların Dünyası

Bu konuda iki farklı kültürden olan çocukların birbirleriyle nasıl iletişim kurdukları anlatılmaktadır.

- Ye Kürküm Ye!

Burada, Nasrettin Hoca'nın bir fıkrasıyla nasıl bir ders çıkarılacağı kavratılmak istenmektedir.

1.13.1.2. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Konuları

5. sınıf sosyal bilgiler dersi konuları aşağıdaki gibidir:¹³⁸

1. Ünite

HAKLARIMI ÖĞRENİYORUM

1. Ünite, bireyin içinde yer aldığı ilk kurum olan aileden diğer gruplara olan üyelikler hakkında bilgi verilmek istenmektedir. Konularda, öğrencinin katıldığı gruplara, o grup içerisinde aldığı görevlere dikkat çekilmektedir. Öğrencilerin içinde bulunduğu gruplar içerisindeki rollerin neler olabileceği hakkında örnekler verilmektedir. Grupta herkesin görevini yerine getirmesi, grupta amacın ve başarının

¹³⁸ Cemil Öztürk vd. (2006). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 5. Sınıf*, Sürat Yayınları, İstanbul, ss. 12–196.

gerçekleşmesini sağlamadaki önemi vurgulanmaktadır. Öğrencilerin sorumluluklarını yerine getirmeleri, bunun kendine ve grubuna neler kazandırdığı açıklanmaktadır. Gruplarda olduğu gibi bireyin aile içerisindeki rollerine de dikkat çekilmektedir. Ayrıca çocukların haklarının korunmasının ne derece önemli olduğu vurgulanmaktadır. Konuların sonunda “Hayatın İçinden” bölümüyle öğrenilen konuyla ilgili önemli bir noktayı derinleştiren, günlük hayattan yansımalar aktarılmaktadır. Böylece konuların somutlaştırılması düşünülmektedir. “Beceri Geliştirme” bölümüyle hem dersler sırasında hem de günlük hayatta kullanacağınız çeşitli becerilerin öğrenilmesi sağlanmaktadır. Konular resimlerle desteklenmektedir.

1. Konu: Gruplar ve Ben

Burada, sınıfta, okulda, toplumda olan gruplar ve bireyin bu gruplardaki yeri, görevi açıklanmaktadır.

- Hayatın İçinden – Bir Babanın Günlüğünden

Burada, günlük yaşamda bir babanın bir gün içerisinde yerine getirdiği sorumluluklar anlatılmaktadır. Burada amaç, her kişinin sorumluluğu olduğu ve bunu yerine getirmesi gerektiğinin vurgulanmasıdır.

2. Konu: Haklarım ve Sorumluluklarım

İçinde bulunduğumuz toplumda, bireylerin sahip oldukları hakları ve sorumlulukları hakkında bilgi verilmektedir.

- Hayatın İçinden – Çocuk Hakları

Burada, çocuk hakları sözleşmesindeki maddeler sıralanarak bu konuya dikkat çekilmektedir.

- Değerlerimiz – Kamp Ateşi

Burada, bir örnekle sorumlulukların yerine getirilmesi konusuna dikkat çekilmek istenmektedir.

- Beceri Geliştirme – Yazılı Anlatım

Yazı yazma becerisinin geliştirilmesi hakkında örnek verilmektedir.

2. Ünite

ADIM ADIM TÜRKİYE

2. ünite de ülkemizde bulunan tarihî mekân ve nesnelere, bunların değerlerine, önemine dikkat çekilmektedir. Birinci konuda coğrafya konularına giriş yapılmaktadır: Ortak kültür değerleri örneklerle anlatılmaktadır. Bir yerin tarihî ve doğal güzelliklerinin önemi vurgulanmaktadır. Yörelere arasındaki kültürel farklılıklara dikkat çekilmektedir. Kültürel öğelerin, bir milletin kaynaşmasında, birlik ve beraberliği sağlamasındaki önem açıklanmaktadır. İkinci konuda ise tarih konularına giriş yapılmaktadır: Osmanlı Devleti’nden günümüz Türkiye Cumhuriyeti’ne çağdaş gelişmeler aktarılmaktadır. Atatürk’ün hayatı, onun düşünce sistemi ve nelerin değiştiği açıklanmaktadır. Ayrıca İnkılaplar ve Atatürk’ün ilkeleri de ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır. Konunun sonunda Atatürk’ün son günlerine yer verilmektedir. Yine bu ünite de “Hayatın İçinden” bölümüyle Atatürk’ün Türk kadınına verdiği önem ve değer anlatılmaktadır. “Değerlerimiz” bölümünde ise kilimi anlatan bir şiire yer verilmektedir. Ünitenin sonunda “Beceri Geliştirme ” yazı yazma ile ilgili bir kural verilmektedir. Konular resimlerle desteklenmektedir.

1. Konu: Kültürel Varlıklarımız

Bu konuda, tarihî eserlerimiz, doğal güzelliklerimiz, yörelerimizdeki kültürel çeşitlilik ve kültürün önemine dikkat çekilmektedir.

2. Konu: Endazeden Metreye

Osmanlı Devleti’nden Türkiye Cumhuriyeti’ne kadar geçen zaman diliminde gelişmeler, yaşanan olaylar anlatılmaktadır. Ayrıca Atatürk’ün doğumu, yaptığı faaliyetler, inkılaplar, ilkeleri ve son günleri hakkında da bilgi verilmektedir.

- Hayatın İçinden – Atatürk ve Türk Kadını

Burada Atatürk’ün Türk kadınına verdiği değer ve önem bir örnekle açıklanmaktadır.

- Değerlerimiz – Kilim

Bir şiirle kilim anlatılmak istenmektedir.

- Beceri Geliştirme – Görsel Kanıt Kullanma

Yazı yazarken görsel kanıt nasıl kullanılır ve önemi hakkında bilgi verilmektedir.

3. Ünite

BÖLGEMİZİ TANIYALIM

3. ünite coğrafya konularında oluşmaktadır. Konularda, öğrencinin yaşadığı bölgeyi daha iyi tanıması amaçlanmış ve o bölgede bulunan yeryüzü şekillerinin, iklimin nasıl olduğuna dikkat çekilmek istenmektedir. İklim ve yeryüzü şekillerinin nüfusu nasıl etkilediği açıklanmaktadır. Çevrede yapılan değişikliklerin doğal dengeyi nasıl etkilediği vurgulanmaktadır. Son konuda doğal afetler anlatılmaktadır. Afetleri önlemek için ne gibi önlemler alınabileceği anlatılmaktadır. Konular, “Hayatın İçinden, Değerlerimiz, Beceri Geliştirme” bölümleriyle desteklenmektedir. Konular içerisinde resimler mevcuttur.

1. Konu: Yeryüzü Şekilleri ve İklim

Ülkemizin bölgelerine göre yeryüzü şekilleri ve iklimi, bazı coğrafi kavramlar öğretilmektedir.

- Hayatın İçinden – Van Gölü
Burada Van Gölü açıklanmaktadır.

2. Konu: Doğa ve İnsan

Bu konuda, insanların yaşadıkları yere yerleşmesindeki önemli faktörlere değinilmektedir.

- Hayatın İçinden – Aral Gölü
Aral Gölü açıklanmaktadır.

3. Konu: Doğal Afetler

Doğal afetlerin neler olduğu, bunları engellemenin mümkün olup olmadığı ve doğal afetlerin oluşumunda veya olumsuz sonuçlarında insanların payı olup olmadığı açıklanmaktadır.

- Hayatın İçinden – Sel
Türk edebiyatından bir öykü ile doğal afetlerden sel anlatılmaktadır.
- Değerlerimiz – Ana Öğüdü
Bir şiirle çevredeki doğal ortama duyarlı olunması anlatılmaktadır.
- Beceri Geliştirme – Gözlem

Gözlemin nasıl yapılacağı adım adım kavratılmaktadır.

4. Ünite

ÜRETTİKLERİMİZ

4. ünite, daha çok ekonomik coğrafya konularına değinilmektedir. Konularda, bir bölgenin ekonomisinde girişimcilerin rolü, mesleklerin dayanışma halinde olmasının önemi vurgulanmaktadır. Üretimde kapital ve ham maddenin önemi de açıklanmaktadır. Konular, “Hayatın İçinden, Değerlerimiz, Beceri Geliştirme” bölümleriyle desteklenmektedir. Konular içerisinde resimler mevcuttur.

1. Konu: Ekonomik Faaliyetler

Ekonomik faaliyetler adlı konuda, alınan ürünlerin nerelerde üretilmiş ve hangi yollardan geçerek halka ulaşmış olduğu açıklanmaktadır. İnsanların geçimlerini nasıl sağladığı, ülke ekonomisi ve bir bölgenin doğal kaynakları ve coğrafi özellikleri, o bölgenin ekonomisini etkilemesindeki önemi öğretilmek istenmektedir.

- Hayatın İçinden – Düünden Bugüne Batman
Batman ili tüm özellikleriyle anlatılmaktadır.

2. Konu: Ekonomi ve İnsan

Bu konuda öğrencilere, tükettikleri ürünlerin onlara ulaşmaya kadar birçok aşamadan geçtiği kavratılmak istenmektedir. Konuda insanın emeği, üretime katkı ve iş birliği de anlatılmaktadır.

- Hayatın İçinden – Sihirli Pasta
Burada, bir hikâye ile emeğin önemi vurgulanmak istenmektedir.

- Değerlerimiz – İş Eldiveni ile Keser

Yine burada da bir hikâye ile çalışmanın başarılı olmadaki önemi vurgulanmaktadır.

- Beceri Geliştirme – Basit İstatistik Verilerini Yorumlama

Burada, basit istatistik verileri yorumlamanın nasıl olduğu kavratılmak istenmektedir.

5. Ünite

GERÇEKLEŞEN DÜŞLER

5. ünite, teknolojiye yer verilmektedir. Konularda bilimin önemi, teknolojik gelişmelerin buluşlara katkıları, mucit olmanın diğer insanlara göre farkı hakkında bilgi verilmektedir. Merak ve şüphecilik bilim insanına neler kazandıracakı açıklanmaktadır. Bilimsel ve teknolojik gelişmeleri takip etmenin önemine dikkat çekilmektedir. Her ünite, olduğu gibi bu ünite, konular, “Hayatın İçinden, Değerlerimiz, Beceri Geliştirme” bölümleriyle desteklenmektedir. Konular içerisinde resimler bulunmaktadır.

1. Konu: Bilim ve Hayat

Bu konuda, gelişen teknolojinin insan hayatını nasıl değiştirdiği, bilim insanının özellikleri, Atatürk ve bilim hakkında bilgi verilmektedir.

- Hayatın İçinden – Prof. Dr. Gazi Yaşargil

Bir tıp bilim adamı olan Prof. Dr. Gazi Yaşargil’in biyografisi verilmektedir.

2. Konu: Bilgi Kaynaklarını ve Emeğe Saygı

Bu konuda, herhangi bir aletin nasıl çalıştığına dair merak uyandırmak amaçlanmaktadır. Böyle bir araştırmanın nasıl yapılacağı, bilimsel ve teknolojik gelişmeleri takip etmenin, kişinin bilgilerini nasıl arttıracakı ve ufku nasıl genişleteceği açıklanmaktadır.

- Hayatın İçinden – Robotlar

Robotlar hakkında bilgi verilmektedir.

- Değerlerimiz – Ödev

Bir ödev ya da araştırma yaparken dikkat edilecek hususlar açıklanmaktadır.

- Beceri Geliştirme – Kütüphane ve Referans Kaynakları Kullanma

Bu bölümde, kütüphane ve referans kaynakları kullanmanın önemi ve nasıl olduğu açıklanmaktadır.

6. Ünite

TOPLUM İÇİN ÇALIŞANLAR

6. ünite, toplum için çalışan kurumlar, sivil toplum kuruluşlarına yer verilmektedir. Konularda, resmî kurumlarla sosyal örgütler arasındaki fark anlatılmaktadır. Bireylerin kurumlarla aralarındaki sosyal etkileşim açıklanmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının özellikleri ve faaliyetleri hakkında bilgi verilmektedir.

Konular, “Hayatın İçinden, Değerlerimiz, Beceri Geliştirme” bölümleriyle ve resimlerle desteklenmektedir.

1. Konu: Toplum ve Kurumlar

Bu konuda, hayatımızı kolaylaştıran bazı hizmetleri kimlerin sağladığı, toplum ile kurumlar arasındaki ilişki hakkında bilgi verilmektedir. Kurumlar arasındaki dayanışma, huzurlu ve düzenli bir toplum hayatı için önemi vurgulanmaktadır.

- Hayatın İçinden – İtfaiyeciler

İtfaiyecilerin görevi, karşılaştıkları zorluklar anlatılmaktadır.

2. Konu: Sivil Toplum Kuruluşları

Sivil toplum kuruluşlarının ne amaçla kurulduğu, faaliyetleri hakkında bilgi verilmektedir. Sivil toplum kuruluşları, hem aynı ülkedeki hem de dünyanın farklı yerlerindeki insanları yakınlaştırdığı için önemi vurgulanmaktadır.

- Hayatın İçinden – 10 Milyar Meşe Projesi

Burada, TEMA Vakfı anlatılmaktadır.

- Değerlendirme – İmece

İmece kavramı, dayanışmanın önemi açıklanmaktadır.

- Beceri Geliştirme – Sosyal Katılım

Sosyal katılımın, sosyalleşmenin önemi vurgulanmaktadır.

7. Ünite

BİR ÜLKE, BİR BAYRAK

Bu ünite de vatandaşlık ve insan hakları eğitimi konularına yer verilmektedir. Yasalar ve anayasa arasında nasıl bir ilişki olduğu, bu kavramların ne anlama geldiği açıklanmaktadır. Merkezî yönetim ile başkent arasında nasıl bir ilişki olduğu anlatılmaktadır. Bazı bakanlıkların görevleri hakkında bilgi verilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin yönetim yapısı şema ile açıklanmaktadır. Bayrağın neden ulusal egemenlik ve bağımsızlık sembolü olduğuna dikkat çekilmektedir. Konular, “Hayatın İçinden, Değerlerimiz, Beceri Geliştirme” bölümleriyle ve resimlerle desteklenmektedir.

1. Konu: Yasalar

Burada, toplum hayatını düzenleyen kurallar ve yasalar hakkında bilgi verilmekte ve önemi açıklanmaktadır.

- Hayatın İçinden – Emniyet Kemerini Sizi Hayata Bağlar

Taşıtlarda emniyet kemeri bağlamanın önemine dikkat çekilmektedir.

2. Konu: Merkezî Yönetim

Bu konuda, merkezî yönetim, devlet ve vatandaş kavramları, merkeze bağlı yönetim birimleri, merkezden yönetimin nasıl olduğu açıklanmaktadır. Ayrıca, bazı bakanlıklar ve görevleri, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetim yapısı hakkında bilgi verilmektedir.

- Hayatın İçinden – Ankara

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin başkenti olan Ankara ili anlatılmaktadır.

- Değerlerimiz – İki Şehzade

Adalet ve hak kavramlarını kavratmak amacıyla İki Şehzade adında bir öykü anlatılmaktadır.

3. Konu: Demokrasi ve Egemenlik Sembolleri

Burada demokrasi, insan haklarını koruduğu ve egemenliğin millete ait olmasını sağladığı için ne derece önemli olduğu açıklanmaktadır.

- Değerlerimiz – Tören

Bu bölümde bir öğrencinin yaşadığı anı ile törenler hakkında bilgi verilmektedir.

- Beceri Geliştirme – Basılı ve Görsel Kaynakları Kullanma Değerlendirme

Bir konuyu anlamada, basılı ve görsel kaynakları kullanma değerlendirmenin nasıl olduğu açıklanmaktadır.

8. Ünite:

HEPİMİZİN DÜNYASI

8. ünite, dünyanın neresinde yaşanırsa yaşansın, tüm bireylerin sahip olduğu ortak özelliklere dikkat çekilmektedir. Burada, insanların farklı ülkelerle ticaret yapması, uluslararası ticaretin gelişiminde ulaşım ve haberleşme teknolojilerinin önemi vurgulanmaktadır. Ülkemizdeki ortak miras eserlerinin korunmasının önemine dikkat çekilmektedir. Ortak mirasın tanınmasında turizmin yeri açıklanmaktadır. Konular,

“Hayatın İçinden, Değerlerimiz, Beceri Geliştirme” bölümleriyle desteklenmektedir. Konular içerisinde resimler bulunmaktadır.

1. Konu: Uluslararası Ticaret

Bu konuda, uluslararası ticaret, dünyadaki tüm çocukların ortak özellikleri, ithalat, ihracat kavramları açıklanmaktadır. Uluslararası ticarete haberleşmenin, ulaşımın önemi vurgulanmaktadır.

- Hayatın İçinden – Bilgisayarın Yolculuğu

Başka bir ülkede üretilen bir ürünün ülkemize nasıl geldiği konusuna dikkat çekilmektedir.

2. Konu: İnsanlığın Ortak Mirası

Yeryüzündeki tarihi ve doğal güzelliklerden tüm insanların yararlanabilmesi ve bu ortak mirasın korunması hakkında bilgi verilmektedir. Ayrıca turizmin önemi de açıklanmaktadır.

- Hayatın İçinden – Kıta’ları Birleştiren Ülke Türkiye

Türkiye’nin güzellikleri, turizmi hakkında kısa bir açıklama yapılmaktadır.

- Değerlendirme – Hızır Çeşme

Bir tarihî eser (Hızır Çeşme) tanıtılmaktadır.

- Beceri Geliştirme – Olgu ve Düşünceleri Ayırt Etme

Bu bölümde, herhangi bir konuda olgu ve düşünce kavramının ne olduğu ve bu kavramları ayırt etmenin önemi açıklanmaktadır.

1.13.2. İlköğretim İkinci Kademe

İlköğretim okulu sosyal bilgiler öğretim programı 6. sınıfta haftada üçer ders saati olmak üzere 108 saatlik bir ders süresi ve 7. sınıflarda dört saat olmak üzere 108 saatlik bir ders süresi öngörülerek hazırlanmıştır. İnsan hakları ve vatandaşlık dersi pek çok ülkede olduğu gibi ilköğretim 1. sınıftan itibaren bir aradisiplin olarak ele alınmış, derslerin kazanımları ile insan hakları ve vatandaşlık programının kazanımları ilişkilendirilmiş, insan hakları ve vatandaşlık programına duyarlı bir ilköğretim programı hazırlanmıştır.¹³⁹

¹³⁹http://ttkb.meb.gov.tr/ogretmen/modules.php?name=Downloads&d_op=viewdownload&cid=74&min=20&orderby=titleA&show=10, (20.05.2007).

1.13.2.1. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Konuları

6. sınıf sosyal bilgiler dersi konuları aşağıdaki gibidir:¹⁴⁰

1. Ünite: Sosyal Bilgiler Öğreniyorum

Bu ünite, çevremizdeki yaşanan olayların sadece bir kişiyi değil, birçok kişiyi etkilediğinden bahsedilmektedir. Özellikle çevre kirliliği, salgın hastalıklar üzerine durulmuştur. Birinci üniteyle sosyal bilgilerin yaşamımızdaki yeri anlatılmış, bu dersin önemi öğrencilere açıklanmış ve bize sağladığı faydalar sıralanmıştır. Ünite, sonuna doğru tarih dersine giriş yapılmıştır. Ünite, konuları aşağıda sıralanmıştır:

- Yeni Okulum

Bu konuda bir yerden başka bir yere taşınma ve dolayısıyla okul değiştirme anlatılmıştır.

- Tartışma Var

Bu başlık altında öğrencilere, herkesin görüşünün aynı olmayacağı, farklı görüşlerde de insanlar olabileceği anlatılmak istenmiştir. Burada teknolojik bir ürün olan televizyon hakkında iki farklı görüşte yazı verilmiş ve böylece öğrencilerin bu konuda düşünceleri sağlanmıştır.

- Çevre Kirliliği Salgın Hastalıklara Neden Olur

Günümüzde büyük bir problem olan çevre kirliliği ve salgın hastalıklar kısaca anlatılmıştır.

- Şehrimizle İlgili Olayları Araştırıyoruz

Bulduğumuz şehrin tarihi, kültürel özellikleri hakkında bilgi sahibi olmanın önemi anlatılmaktadır.

- Afacan Hasan (Çizgi-Hikâye)

Bu konuda öğrencilere resimli ve eğlenceli olarak, bireylerin sahip oldukları haklar anlatılmak istenmiştir. Ve yine bireylerin sorumlulukları üzerine durulmuştur.

- Sosyal Bilgiler Sayesinde

¹⁴⁰ Efkân Uzun, vd. (2006). İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 6. Sınıf, Altın Kitapları, İstanbul, ss. 10–175.

Burada öğrencilerin sosyal bilgilerle neler öğrenebileceği, bu dersin ona ileride ve şimdi ne gibi faydalar sağlayacağı, kültürümüzü, tarihimizi, ülkemizi, dünyamızı, ileride seçeceğimiz meslek gruplarını vb. tanımının önemi vurgulanmaktadır. Bu saydığımız maddeler ve diğerleri resimlerle desteklenmiştir.

- Atatürk'ün Eserleri: Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu

Bu konuda ise tarih dersine giriş yapılmış ve Atatürk'ün Türk kültürüne ve sosyal bilimlere verdiği önem anlatılmak istenmiştir.

2. Ünite: Yeryüzünde Yaşam

2. ünite de daha çok coğrafya konularına değinilmiştir. Dünya üzerinde bir yerin nasıl belirlendiği ve Türkiye'nin dünya üzerindeki matematik konumu öğretilmek istenmiştir. Dünyada farklı iklim tipleri olduğu ve insanların yaşamını nasıl etkilediği açıklanmıştır. Ayrıca ülkemizin de hangi iklim tipleri görüldüğü anlatılmıştır. Ünitenin sonuna doğru bu ünite tek tarih konusu olan Anadolu'da yaşayan uygarlıklar anlatılmıştır. Ünitenin son konusu yine coğrafya konusu olan ve günümüzde büyük bir tehdit oluşturan çevre kirliliği ve ormanlarımızın önemi vurgulanmak istenmiş ve ormanlarımızın yok oluşunun bize nasıl bir zarar getireceği açıklanmıştır. Konular şöyle sıralanmıştır:

- Haritaları Anlamak

Haritada ölçek ve bir yerin konumu nasıl bulunur anlatılmıştır.

- Kutuplardan Çöllerde Değişen İklim

Bu konuda dünyanın farklı bölgelerinde farklı iklim görüldüğü ve o iklim şartlarına göre insanların yaşamlarını kolaylaştırmak için neler yaptığı anlatılmıştır.

- Türkiye'de İklim Bölgeleri

Ülkemizde görülen iklim tipleri açıklanmıştır. Türkiye'de neden farklı iklim tiplerinin görüldüğü öğrencilere anlatılmak istenmiştir.

- Tarihte Yolculuk

Bu konuda tarih öncesi devirlerin nasıl sınıflandırıldığı bir şema ile anlatılmak istenmiştir. Çağ, yüzyıl ve milat kavramları açıklanmıştır. İlk insanların yaşamları, mücadeleleri ve yaşamlarını kolaylaştırmak için buldukları icatlar resimli olarak anlatılmıştır. Tarihin farklı dönemlerinden günümüze kadar olan zaman kısaca anlatılmıştır.

- Uygarlıklar Beşiği Anadolu

Biraz daha detaylı olarak tarih konusuna girilmiş ve Anadolu'daki uygarlıklar sırasıyla anlatılmıştır. Bu uygarlıklardan günümüze ulaşan eserlerde resimli olarak anlatılmıştır.

- Ormanlarımız Değil Geleceğimiz Yok Oluyor

Günümüzde büyük bir sorun olan çevre kirliliği üzerine özellikle dikkat çekilmek istenmiştir. Öğrencilere orman sevgisi ve onu korumanın bize sağladığı fayda anlatılmak istenmiştir.

3. Ünite: Ülkemizin Kaynakları

3. ünite tamamen coğrafya konularını içermektedir. Burada ülkemizin sahip olduğu kaynaklarla ekonomimizi nasıl etkilediği açıklanmıştır. Yatırım ve pazarlamanın da önemi vurgulanmaktadır. Toplumun vergi vermesinin faydaları öğrencilere çizgi hikâye ile eğlenceli bir şekilde anlatılmak istenmiştir. Doğal kaynaklarımızın tüketilmesinde dikkat edilecek hususlar, nitelikli insan gücü yetiştirmenin ülkemize sağladığı faydalar ve son olarak da öğrencilerin ilgi duydukları mesleklerin gerektirdiği eğitim, beceri ve kişilik özellikleri anlatılmıştır. Konular şöyledir:

- Ülkemizde Ekonomik Faaliyetler

Ekonomik faaliyetler şemalarla desteklenerek anlatılmıştır. Bu faaliyetlerin neler olduğu da açıklanmış ve bazı faaliyetler ayrıntılı şekilde anlatılmıştır. Tarımın önemi vurgulanmış, maden yataklarının, çeşidine göre hangi bölge ve illerde bulunduğu anlatılmıştır. Ülkemizde önemli bir yeri olan turizm de resimlerle desteklenerek açıklanmıştır.

- Yatırım ve Pazarlama

Bu konuda yatırımın, ticaret alanlarının neden farklı yerlere kurulduğu ve yatırım yaparken dikkat edilecek hususlar anlatılmıştır.

- Vergi Vererek Kazanıyoruz

Bu konuda ise eğlenceli bir şekilde verginin önemi, ne olduğu, çeşitlerinin neler olduğu, ülke ekonomisine ne gibi faydalar sağladığı öğrencilere kavratılmak istenmiştir. Bilinçli bir vatandaşın görevleri de vurgulanmıştır.

- Ekonominin Devleri

Burada ise ekonomiye yön veren çalışmaların başında olan sanayi, ticaret ve bankacılık hizmetleri açıklanmıştır.

- Doğal Kaynaklarımız Tükenmesin

Yine günümüzde önemli bir yere sahip olan, doğal kaynaklarımızın tükenmemesi için neler yapabileceğimiz ve bunların yok olmasıyla neler kaybedebileceğimiz anlatılmaktadır.

- Hangi Meslek?

Bu konuda öğrencilerin ileride seçmek istedikleri meslekler konusunda bilgi toplamaları gerektiği açıklanmıştır.

- Nitelikli İnsan Gücü ve Girişimcilik

Bu konuda ise, bir gazete haberi ile öğrencilerin girişimcilik üzerine düşünmeleri sağlanmıştır.

4. Ünite: Ülkemiz ve Dünya

4. ünite de coğrafya konuları yer almaktadır. İnsanların dünyanın hangi bölgelerinde yaşadıkları ve geçimlerini nasıl sağladıkları anlatılmaktadır. Dünyadaki devletlerin birbirleriyle yaptığı alışverişler, ülkemizin diğer ülkelerden ihtiyacımız için aldığı ve sattığı ürünlerden bahsedilmiştir. Ülkemizin dış politikası doğrultusunda başka ülkelerle kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimize ve ülkeler arası dayanışmaya değinilmiştir. Son olarak da kültürel, sanatsal, ekonomik ve sportif faaliyetlerin toplumlar arası etkileşimi nasıl etkilediği vurgulanmaktadır.

- Dünyada Nüfus Dağılışı ve Ekonomik Faaliyetler

Bu konuda anlatılmak istenen dünyanın farklı yerlerinde nüfus dağılımının farklılıklar gösterdiği, insanların ekonomik, iklim vb. şartlarına göre yerleşim gösterdikleri ve bunlar arasındaki ilişkidir.

- İhracattan İthalata Ekonomimiz

Ülkemizin ihtiyacımızdan fazla ürettiği ürünleri değerlendirmek için bu ürünleri ihraç ettiği ve mevcut kaynaklarımızla karşılayamadığımız ihtiyaçlarımızı da ithal ettiği belirtilmektedir. Bu ürünlerin neler olduğu da açıklanmaktadır.

- Milli Dış Politikamız ve Uluslar arası İlişkilerimiz

Burada Atatürk'ten günümüze kadar olan zamanda dış politikamızdan ve bunun öneminden bahsedilmektedir. Bazı ülkelerle olan ilişkilerimiz de anlatılmaktadır.

- Zorluklar Birlikte Aşılır!

Doğal afetler ve çevre sorunları karşısında uluslar arası iş birliği ve dayanışmanın önemi anlatılmaktadır.

- Üniversiad 2005

Ülke tanıtımı için spor ve benzeri etkinliklerin önemi vurgulanmıştır.

Ünite 5: İpek Yolunda Türkler

Bu ünite de tarih konuları yer almaktadır. Türk Silahlı Kuvvetlerinin tarihi ve önemi hakkında bilgi verilmektedir. Türklerin İslamiyet'i kabul etmesiyle birlikte siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda ne tür değişikliklerin meydana geldiği anlatılmaktadır. Yine bu ünite de Türk büyüklerinin hayatları anlatılmış ve son olarak da kutlama ve törenlerimizdeki uygulamaların kültürel hayatımızdaki yerine dikkat çekilmiştir.

- Destan Yazanlar

Bu konudaki amaç, öğrencilerin destanları okuyarak geçmişle ilgili bilgi edinmeleridir. Bu destanları okumaktan büyük zevk alacak olan öğrenciler, hem eski Türk büyüklerini tanımış oluyorlar hem de o zamanda yapılan mücadeleyi öğrenmektedirler.

- Asker Millet

Burada Türk ordusunun kuruluşundan günümüze kadar olan zaman anlatılmaktadır. Bu konu resimlerle desteklenmiş ve askerlerin, ordunun önemi vurgulanmıştır.

- İpek Yolu

Tarihi bir ticaret yolu olan ipek yolunun Türk toprakları üzerinden geçmesinin o zamanki ülke ekonomisi açısından önemi açıklanmaktadır. Tabi bu yol üzerinde bulunmanın oluşturduğu tehditlerde anlatılmıştır.

- Çöle İnen Nur

Necip Fazıl Kısakürek'in kitabından esinlenerek adlandırılan konu, Peygamberimiz Hz. Muhammed'in İslamiyet'i yayması, yapılan mücadeleler ve Türklerin İslamiyet'i kabul etmelerini anlatmaktadır.

- Türk Büyükleri kendilerini Anlatıyor

Bu konuda anlatılmak istenen, Türk liderlerinin ve bilim adamlarının insanlara ne gibi faydalar sağladığıdır. Yine bu konuda resimlerle desteklenmiştir.

- Yıllardır Süren Tatlı Gelenek

Dini ve milli bayramlarımızı ve bu bayramların, törenlerin kültürel açıdan getirdikleri anlatılmak istenmiştir. Burada toplumların kaynaşmasında da büyük bir önem taşıyan kutlama ve törenlerin önemi vurgulanmıştır.

- Çizgilerin Dili

Sanat tarihi ağırlıklı olan konu, Türk devletlerinin kendi zamanlarında yaptıkları sanat eserleri Osmanlı Devleti'ne kadar olan zamanı anlatmaktadır. Konu resimlerle desteklenmiştir.

- Moğolistan'daki Türk Anıtların Projesi

Bu konudaki amaç öğrencilerimizin, Türk toplumunun, kültürel mirasımıza nasıl sahip çıkacağına önemi kavratılmak istenmiştir.

6. Ünite: Demokrasinin Serüveni

6. Üniteye ağırlıklı olan konular insan hakları ve demokrasidir. Öğrencilere önce farklı yönetim biçimleri açıklanmış ve sonra demokrasinin önemi vurgulanmıştır. Geçmiş dönemlerden günümüze demokraside ne gibi gelişmeler olduğu, demokratik yönetimlerdeki yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, din ve vicdan özgürlüğü ile düşünce özgürlüğü kavratılmak istenmiştir. Yine insan haklarının tarihsel gelişimini analiz etmek için nasıl tarihsel belgelerden faydalandığı ve Türk kadınlarının Türk tarihi boyunca toplumdaki konumları anlatılmıştır.

- Demokrasi Yolunda Az Gittik Uz Gittik

Bu konuda Cumhuriyet yönetimi dışında kalan, günümüze kadar görülen yönetim şekilleri anlatılmıştır. Cumhuriyet yönetimini diğer yönetim şekillerinden ayıran özellikler de açıklanmıştır.

- Demokratik Toplum Oluşuyor

Geçmişte herhangi bir durumda ya da olayda toplumunun bu durumu çözmek için neler yaptıkları ve günümüzde demokratik bir ortamda bu sorunların nasıl çözüldüğü anlatılmıştır. Konu bir gazete yazısıyla desteklenmiştir.

- Başlangıcından Günümüze Demokrasi Yolculuğumuz

Bu konu da ise demokrasinin bugünkü haline gelebilmesi için neden yüzlerce yıl geçtiği anlatılmıştır. Özellikle aslında Türk devletlerinde demokratik özelliklerin görüldüğü ayrıca bilgi olarak verilmiştir.

- Mumu Söndür Kitabı Aç; Çünkü Kitap Altına da Işık Verir

Bu konuda kitabın önemi açıklanmış, Kütüphanecilik ve Kitaplık Kulübü nasıl oluşur öğrencilere örnekli olarak açıklanmıştır. Sosyal bir katılım olarak görülen kitapların başka okul ve öğrencilerle paylaşılması üzerine özellikle durulmuştur.

- Temel İnsan Haklarımızı Tanıyalım

Burada haksızlık yapmanın, haksızlığa uğramanın ne demek olduğu öğretilmek istenmiştir. İnsan haklarına yakın çevreden başlayarak anlatılmıştır. Tarihten örneklerle desteklenen konu temel insan haklarının ne olduğu, farklı inançların ve fikirlerin özgürlüğü üzerine de durulmuştur.

- Geçmişten Bugüne Belgelerle İnsan Hakları

Bu konuda geçmişten günümüze kadar olan zaman dilimi içerisinde insan hakları ile ilgili yayımlanan belgeler verilmiştir. İnsan haklarına bu belgelerle dikkat çekilmek istenmiştir.

- Her Zaman Türk Kadınıyla Birlikteyiz

Bir gazete makalesiyle Kız çocuklarının okutulmamasına dikkat çekilmiş ve Dede Korkut hikâyesiyle desteklenmiştir. Atatürk'le Türk Kadınının seçme ve seçilme hakkına sahip olduğu ayrıca açıklanmaktadır.

- Değerlerimize Sahip Çıkıyoruz

Bir tiyatro eseriyle öğrencilere, hak ve adalet konuları öğretilmeye çalışılmıştır.

7. Ünite: Elektronik Yüzyıl

7. Ünite de sosyal bilimlerin neler olduğu, alt basamakları öğretilmeye çalışılmıştır. Çağımızda önemli bir yer tutan bilimse ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşamımız üzerine etkileri neler olduğu, tıp alanındaki buluşların, insan hayatı ve toplumsal dayanışmamız üzerine olan etkileri anlatılmak istenmiştir. Telif ve patent hakkına da değinilen ünite de e tür sorunlarla karşılaşılacağı açıklanmıştır. Ve son olarak da Atatürk'ün bilime verdiği önem öğrencilere kavratılmak istenmiştir. Ünitenin sonunda bir hikâye ile ünite de ki konular pekiştirilmek istenmiştir.

- Hasankeyf

Burada Hasankeyf'in arkeolojik ve tarihi değerinden bahsedilmiştir. Bölgedeki eski dönemlere ait kültür varlıklarının turizm açısından önemi vurgulanmış ve böylece turizm o yöre halkı için ve ülke ekonomisi için getireceği faydalar açıklanmıştır.

- Hayatımızda Neler değişecek

Hızla değişen dünyamızda, teknolojinin nasıl geliştiği, hayatımızı nasıl kolaylaştırdığı anlatılmıştır.

- Doktorumuzu Dinleyelim

Bu konuda öğrencilere, bir öğrencinin yaptığı röportaj ile organ bağışının önemi açıklanmıştır.

- Korsanla Mücadele

Günümüzde büyük bir problem teşkil eden korsan kitap, CD ve kaset satışının korsanlık olduğu ve bunun bir suç olduğu anlatılmıştır. Bu konuda alınabilecek tedbirlerde açıklanmıştır.

- Atatürk ve Bilim

Atatürk'ün bilime verdiği önem ve bu alanda yaptığı katkılar, Atatürk'ün kendi sözleriyle anlatılmak istenmiştir.

1.13.2.2. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Konuları

7. sınıf sosyal bilgiler dersi konuları aşağıdaki gibidir:¹⁴¹

1. Ünite:

TÜRKİYE’NİN COĞRAFI BÖLGELERİ

Coğrafya ağırlıklı olan 1. Ünite, ülkemizin coğrafi bölgelere ayrılmasının nedenleri, bulunduğumuz bölgenin iklimi ve yetiştirilen tarım ürünleri anlatılmıştır. Ayrıca yurdumuzun ekonomik bakımdan en gelişmiş bölgesinin hangisi olduğunu ve bu gelişmişliğin nedenleri ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Türkiye’nin coğrafi bölgeleri tek tek ele alınmış ve tüm özellikleriyle anlatılmıştır. Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) hakkında, orada yaşayan halk için ne derece önem taşıdığı öğrencilere kavratılmak istenmiştir. Ünite, sonlarında Türkiye’nin stratejik durumu, jeopolitik yeri ve önemi bu durumdan kaynaklanan tehlikeler anlatılmak istenmiştir. Ünite, konuları aşağıdaki gibidir:

¹⁴¹ Recep Akyıldız ve Halil Durmuş. (2006). İlköğretim Sosyal Bilgiler 7. Sınıf, Yeni Çizgi Yayınları, İstanbul, ss. 9-206.

A. Coğrafi Bölge ve Yöre

1. Bölge, Bölüm ve Yöre

Bu konuda öğrencilere, bölgelerimize geçmeden önce bölge, bölüm, yöre kavramları öğretilmek istenmiştir.

2. Türkiye’de Coğrafi Bölgeleri Oluşturan Etmenler

Burada ise, Türkiye’nin coğrafi bölgelerini oluşturan, doğal (konum, yer şekilleri, iklim), beşeri ve ekonomik etmenler anlatılmıştır. Konu harita ile de desteklenmiştir.

B. Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri ve Bölümleri

Diğer konularda bir takım kavramlar öğretildikten sonra, Türkiye’nin coğrafi bölgeleri ve bölümleri sıra ile anlatılmaktadır. Her bölge ve bölüm ekonomik, beşeri ve doğal özellikleri; bitki örtüsü, iklimi, turizm yöreleri, tarihteki önemi, nüfusu, yeraltı kaynakları, sanayisi ve fabrikaları bakımından sıra ile ele alınmıştır. Ayrıca o bölgenin resimleriyle de desteklenmiştir.

- 1. Karadeniz Bölgesi**
- 2. Marmara Bölgesi**
- 3. Ege Bölgesi**
- 4. Akdeniz Bölgesi**
- 5. Güneydoğu Anadolu Bölgesi**
- 6. Doğu Anadolu Bölgesi**
- 7. İç Anadolu Bölgesi**

C. Türkiye’nin Stratejik Durumu

1. Türkiye’nin Jeopolitik Yeri ve Önemi

Türkiye’nin dünya üzerinde bulunduğu yer, komşu devletlerin ekonomik durumu ve onların yeraltı kaynaklarına olan yakınlığımız, Türkiye’nin nüfusu jeopolitik bakımdan önemli bir yere sahip olduğu ve böyle bazı tehditlerle karşı karşıya kaldığı anlatılmaktadır.

2. İç tehdit

Yurdumuzun hem coğrafi konumu hem de jeopolitik durumu bakımından önemli bir yerde olması, bazı yabancı ülkelerin yurdumuz üzerindeki emelleri tehdit oluşturması anlatılmıştır. Ayrıca iç tehdit unsurları olan, irtica, anarşi, terör, uyuşturucu

madde kaçakçılığı ve ticareti açıklanmıştır. Bu unsurların hedefi, ülkemizi parçalamak olduğu da anlatılmıştır.

3. Dış tehdit

Ülkemizin iç tehditlerin yanı sıra dış tehditlerle de karşı karşıya kaldığı anlatılmak istenmiştir. Bu tehditlerin çeşitleri de ayrıca açıklanmış, yabancı ülkelerin kötü emelleri ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.

4. Yurt Sevgisi

Bu konuda yurt sevgisinden, onu sevmenin kutsallığından bahsedilmektedir.

2. Ünite:

İSTANBUL'UN FETHİ VE SONRASI

2. Ünite tarih konularını içermektedir. Tarihte önemli bir yere sahip olan İstanbul'un fethi ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır. İstanbul'un daha önce hangi milletler tarafından kuşatıldığı ve neden alınamadığına, önemli bir jeopolitik alana sahip olduğuna dikkat çekilmektedir. İstanbul'un fethinden sonra Osmanlı'nın Batıda, denizde, Doğuda ve Güneydeki ilerlemeleri anlatılmaktadır. Bu seferlerin neden ve sonuçları da belirtilmektedir. Bu ülkelerle yapılan antlaşmalar ve ilişkiler açıklanmaktadır. Fatih Sultan Mehmet, Kanunu Sultan Süleyman ve bazı önemli komutanlarda konu içerisinde anlatılmaktadır. Konular haritalar ve resimlerle desteklenmektedir.

A. İstanbul'un Fethi, Nedenleri ve Sonuçları

İstanbul'un Fatih Sultan Mehmet tarafından nasıl fetih edildiği, nedenleri ve sonuçları anlatılmaktadır. Ayrıca İstanbul'un fethinin dünya tarihi açısından önemi belirtilmektedir.

B. Osmanlı Devleti'nin Batıdaki İlerlemeleri

İstanbul'un fethinden sonra Fatih Sultan Mehmet'in Balkanlardaki Osmanlı topraklarının güvenliğini sağlayabilmek için Tuna ırmağı boyuna kadar olan yerlere egemen olmak istemesinden dolayı Balkanlara yapılan seferleri sırası ile anlatılmaktadır.

1. Sırbistan, Mora Yarımadası, Eflak ve Boğdan'ın Alınması

Sırbistan, Mora Yarımadası, Eflak ve Boğdan'ın Osmanlı yönetimine alınması anlatılmaktadır.

2. Bosna-Hersek ve Arnavutluk'un Alınması

Fatih'in yaptığı yeni seferler sonucu Bosna-Hersek ve Arnavutluğun Osmanlı topraklarına alınması anlatılmaktadır.

3. Osmanlı-Macar İlişkileri

Bu konuda, Osmanlı Macar ilişkilerinin kötü olması ve Macarların diğer Balkan uluslarını Osmanlıya karşı kışkırtması ve diğer bazı nedenlerden dolayı iki ülke arasında savaş çıktığı anlatılmıştır. Böylece Belgrad kuşatılması ve fetih edilmesi açıklanmıştır. Belgrad alınmasıyla Osmanlı Macar arası daha da açılması ve Mohaç Meydan savaşı yapıldığı ve zafer elde edildiği anlatılmıştır.

4. Osmanlı-Fransız İlişkileri

Bu konuda Osmanlı-Fransız ilişkileri, yapılan antlaşmalar ve ileride büyük sorun yaratacak olan kapitülasyonlar anlatılmaktadır.

5. Osmanlı-Avusturya İlişkileri

Burada birinci Viyana kuşatmasından, Alman seferine ve Zigetvar Savaşına kadar olan zaman anlatılmaktadır.

C. Osmanlı Devleti'nin Denizlerdeki İlerlemeleri

Fatih Sultan Mehmet zamanında Balkanlara yapılan seferlerle ülke sınırları genişleyen Osmanlı Devletinin, denizlerde de büyük başarılar sağladığı anlatılmaktadır. Deniz seferleri sırası ile ele alınmaktadır.

1. Karadeniz'in Bir Türk Gölü Haline Gelmesi

Bu konuda yapılan fetihlerle Karadeniz'in nasıl Türk gölü olduğu anlatılmaktadır.

2. Akdeniz'de Türk Denizciliği

Akdeniz'de elde edilen başarılar, yapılan savaşlar, fetihler ve bu savaşları komuta eden komutanlar anlatılmaktadır. Ayrıca donanmalar ve Osmanlının deniz kuvvetlerine verdiği önemde açıklanmaktadır.

3. Hint Deniz Seferlerinin Nedenleri ve Sonuçları

Portekizlilerin açık denizlere açılması ve ulaştığı yerlerde sömürgeler kurması gibi nedenler anlatılmaktadır. Bu nedenlerden dolayı Osmanlının Baharat Yolunu açmak ve oradaki Müslüman devletlere yardım etmek istemesi ile yapılan Hint Deniz Seferleri anlatılmaktadır.

Ç. Osmanlı Devleti'nin Doğuda ve Güneydeki İlerlemeleri

Bu konuda, Osmanlı Devleti'nin Doğuda ve Güneydeki ilerlemeleri, yaptığı savaşları anlatılmaktadır.

1. Osmanlı-Akkoyunlu İlişkileri

Osmanlı-Akkoyunlu ilişkileri ve yapılan savaşlar açıklanmaktadır.

2. Osmanlı-İran İlişkileri

Osmanlı-İran ilişkileri, yapılan savaşlar ve Kanuni dönemi İran seferleri, yapılan antlaşmalar anlatılmaktadır.

3. Osmanlı-Memlûk İlişkileri

Osmanlı-Memlûk ilişkileri, yapılan savaşlar ve elde edilen gelirler açıklanmaktadır.

3. Ünite

AVRUPA'DA YENİLİKLER

Bu ünite, barut, pusula ve matbaanın bulunmasıyla, Avrupa ülkelerinin sosyal ve kültürel yapısını nasıl etkilediği üzerine durulmaktadır. Coğrafi keşifler ve bu keşiflerin Osmanlıyı nasıl etkilediği de anlatılmaktadır. Ayrıca Haçlı Seferlerinin neden düzenlendiği açıklanmaktadır. Rönesans ve Reformların neden ve sonuçları ele alınmaktadır. Üitenin sonunda sanayi, sanayi devrimi, sanayileşme teknoloji önemi, bilimin nasıl geliştiği üzerine ayrıntılı bir şekilde dikkat çekilmektedir. Yine bu ünite resimlerle desteklenmiştir.

A. Yeni Buluşlar ve Sonuçları

15. ve 16. yüzyıllarda Avrupa'da birçok yeniliğin yapılması ve buluşların olması, bunun doğurduğu sonuçlar, sağladığı faydalar anlatılmaktadır.

B. Keşifler ve Sonuçları

Dünyanın en önemli olaylarından sayılan keşifler ve bunun sonucunda coğrafya biliminin ilerlemesi ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır.

C. Rönesans

Burada Rönesans yani, kültür, sanat, bilim ve edebiyat alanındaki yenileşme hareketleri ve sonuçları anlatılmaktadır.

Ç. Reform

Dini alanda yapılan değişiklik, düzenlemeler ve sonuçları açıklanmaktadır.

D. Aydınlanma Çağı

Bu konuda, aklın ön planda olduğu, doğru ve yararlı bilgiye akıl yoluyla ulaşılacağı, pozitif bilimlerin geliştiği dönem anlatılmaktadır.

E. Sanayi İnkılâbı

Sanayi alanındaki gelişmeler anlatılmaktadır.

F. Akılcılık ve Bilim

Mutlu bir yaşam için akılcılık ve bilim ve böylece cehaletin yok olması anlatılmaktadır. Bilim sayesinde elde edilen kazançlar ve Atatürk'ün bilime verdiği önem ayrıca vurgulanmaktadır.

4. Ünite

17. VE 18. YÜZYILLARDA OSMANLI DEVLETİ

4. üniteye Yükselme Döneminin sonunda Osmanlı Devleti'nin sınırlarının nerelere kadar genişlediği harita üzerinde gösterilerek dikkat çekilmiştir. Osmanlı Devleti'nin Doğu ve Avrupa Devletleriyle olan siyaseti anlatılmaktadır. Ayrıca 17. ve 18. yüzyıllarda yapılan yeniliklerin başarısız olma nedenlerinden de bahsedilmektedir. İç isyanlar ve o dönemdeki padişahlarda ele alınarak konular pekiştirilmektedir. Ünite içerisinde II. Viyana Kuşatması'nın başarısızlıkla sonuçlanmasının nedenleri de açıklanmaktadır. Ünite sonlarına doğru Lale Devrinde yapılan yenilikler ve II. Selim'in yaptığı yenilikler anlatılmaktadır. Bu ünite de konular resim ve haritalarla desteklenmektedir. Ünitenin konuları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

A. 17. Yüzyılda Osmanlı Devleti

17. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin durumu bazı alt başlıklara ayrılarak incelenmektedir.

1. Siyasal Durumu

Osmanlı'nın o dönemde yaşadığı iç ve dış sorunlar, savaşlar ve yapılan antlaşmalar anlatılmaktadır.

2. İç İsyanlar

17. yüzyılda Anadolu'da, İstanbul'da ve Eyaletlerde çıkan önemli ayaklanmalar neden ve sonuçlarıyla anlatılmaktadır.

3. Yenilik Hareketleri

Bu konuda, devletin eski gücüne ulaşması için yapılan yenilik hareketleri (ıslahat) anlatılmaktadır.

B. 18. Yüzyılda Osmanlı Devleti

18. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin hangi durumda olduğu alt başlıklarla incelenmektedir.

1. Karlofça Antlaşması Sonrası Gelişmeler

Karlofça ve İstanbul antlaşmasıyla kaybedilen toprakların geri alınması için yapılan savaşlar, antlaşmalar ve yabancı devlerle olan ilişkiler anlatılmaktadır.

2. Yenileşme Hareketleri

17. yüzyılda yapılan yeniliklerin istenilen sonuca ulaşmaması sebebiyle, 18. yüzyılda da ıslahatların devamı anlatılmaktadır. Ayrıca Lale Devri'ne değinilmektedir. Bu kunda da neden ve sonuçlar açıklanmaktadır.

5. Ünite

19. VE 20. YÜZYILLARDA OSMANLI DEVLETİ

5. Üniteye daha çok ıslahat, inkılâp ve ihtilal kavramları dikkat çekmektedir. Üniteye detaylı bir şekilde Fransız İhtilali ve bunun Osmanlı Devleti'ni nasıl etkilediği anlatılmaktadır. Ayrıca Avrupa Devletleri'nin Osmanlı üzerindeki emelleri, uyguladığı politikalar açıklanmaktadır. Öğrencilere Panславизм hareketleri ile Osmanlıda oluşan ayaklanmalar kavratılmak istenmektedir. Önemli kavramlar olan Tanzimat ve meşrutiyet bu üniteye açıklanmaktadır. Ortaya atılan düşünce akımlarının Osmanlı Devleti'nde dağılmayı önlemek için olduğu da kavratılmak istenmektedir. Üniteye sonunda Birinci Dünya Savaşı gibi yakın tarihimiz ilgilendiren temalar ele alınmaktadır.

A. 19. Yüzyılda Osmanlı Devleti

19. yüzyılda Osmanlı Devleti iki alt başlık altında incelenmektedir.

1. Fransız İhtilali ve Osmanlı Devleti'ndeki Siyasal Gelişmeler

Bu konuda öğrencilere ihtilalin Osmanlı'ya ve günümüze nasıl yansıdığı ve Fransız aydınlarının yaptıkları çalışmalar kavratılmak istenmektedir. Ayrıca bu zamanda diliminde olan olaylar ve antlaşmalarda anlatılmaktadır.

2. 19. Yüzyılda Yapılan Yenilikler ve Demokratikleşme Çabaları

Bu başlıkta bizim tarihimizde önemli bir yer taşıyan Tanzimat Fermanı, I. ve II. Meşrutiyet ve bu zaman diliminde yapılan antlaşmalar ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır. Ayrıca yapılan yenilikler ayrıntılı bir şekilde açıklanmaktadır.

B. 20. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti ve Yıkılışı

Bu konuda 20. yüzyılda yaşanan sorunlar, toprakların kaybı ve sonuç olarak Osmanlı'nın yıkılışı anlatılmak istenmektedir. Konu üç alt başlıktan oluşmaktadır.

1. Trablusgarp Savaşı, Neden ve Sonuçları

Bu başlıkta Trablusgarp Savaşının neden ve sonuçları, yapılan antlaşmalar açıklanmaktadır.

2. Balkan Savaşları, Neden ve Sonuçları

Balkan Savaşlarının neden ve sonuçları, yapılan antlaşmalar anlatılmaktadır.

3. Birinci Dünya Savaşı

Burada, Birinci Dünya Savaşının nasıl oluştuğu, esas düşüncelerin neler olduğu ve yapılan ittifaklar öğrencilere kavratılmak istenmektedir. Detaylı bir şekilde ele alınan bu zaman diliminde; Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesi, Osmanlı'nın savaştığı cepheleler, yapılan mücadeleler ve Birinci Dünya Savaşı'nın sonuçları ayrıntılı bir şekilde kavratılmak istenmektedir. Ayrıca bu dönem esnasında tarihimiz için büyük önem taşıyan antlaşmalar ve bazı olaylar da ele alınmaktadır.

6. Ünite

OSMANLI KÜLTÜR VE UYGARLIĞI

Bu ünite de savaşlar, yapılan antlaşmalar gibi konular değil de; büyük bir devlet olan Osmanlı'nın kültür ve uygarlığı öğrencilere anlatılmak istenmektedir. Konular içerisinde bazı kavramlar da öğretilmek istenmektedir. Konular üç başlık ve bu başlıkların alt başlıkları altında incelenmektedir. Burada devlet yönetimi, hukuk sistemi, sosyal ve ekonomik yaşam, eğitim, öğretim, bilim ve sanat tek tek ele alınmaktadır. Ayrıca bu alanlarda yapılan yenilikler de öğrencilere kavratılmak istenmektedir. Ünite nin iyice kavranması için resimlere önem verilmektedir.

A. Devlet Yönetimi

1. Merkez Yönetimi

Merkez yönetimde görev dağılımı ve nasıl işlediği anlatılmaktadır.

2. Taşra Yönetimi

Burada eyalet yönetimi anlatılmaktadır.

3. Toprak Yönetimi

Toprakların nasıl dağıldığı ve bu topraklar için alınan vergiler anlatılmak istenmiştir.

4. Maliye

Maliyeden sorumlu olan kişiler, vergi sistemi, devlet hazinesi kavratılmak istenmektedir.

5. Ordu

Osmanlıda büyük bir önem taşıyan ordunun oluşumu, askerlerin görevi anlatılmaktadır. Ayrıca Osmanlı Ordusu daha iyi kavransın diye bir şema ile desteklenmiştir.

B. Hukuk Sistemi İle Sosyal ve Ekonomik Yaşam

1. Hukuk Sistemi

Osmanlı Devleti'nin hukuk sistemini oluşturan kurallar ve kanunlar kavratılmak istenmektedir.

2. Sosyal Yaşam

Burada, sosyal yaşamı oluşturan halkın, askeri ve reaya bölümleri anlatılmaktadır.

3. Ekonomik Yaşam

Bu başlıkta ise, tarım, hayvancılık, sanat ve ticaret gibi geçim kaynakları açıklanmaktadır.

C. Eğitim, Öğretim, Bilim ve Sanat

1. Eğitim ve Öğretim

Eğitim ve öğretim kurumlarının nelerden oluştuğu örnekler verilerek öğretilmek istenmektedir. Ayrıca azınlıkların da eğitim öğretim programlarına kısaca değinilmektedir.

2. Bilim

Burada, Osmanlı'da bilime ve bilim adamına verilen önem ve değer anlatılmaktadır. Ayrıca bilim adamlarımıza örnekler verilmektedir.

3. Sanat

Günümüze kadar kalan mimari ve sanat eserleri ve bu alanda önemli derecede emeği olan mimarlarımız, kısaca sanatçılarımız anlatılmaktadır.

7. Ünite

YURDUMUZUN KOMŞULARI VE TÜRK DÜNYASI

7. ünite de coğrafya ve tarih konuları bir arada işlenmiştir. Türkiye'nin komşuları ile olan ilişkileri ve orada yaşayan Türklerin sorunları ele alınmaktadır. Konularda ülkeler teker teker işlenmektedir. Kıbrıs Türklerinin bağımsızlık mücadelesi de ele alınmaktadır. Bazı uluslararası ve ulusal kurum ve kuruluşlar anlatılarak öğrencilerin, bu konularda bilgi edinmeleri amaçlanmıştır. Ayrıca bu kurum ve kuruluşların amaçları ve Türkiye'nin üye olduğu uluslararası kuruluşlar anlatılmaktadır. Her ünite de olduğu gibi bu ünite de resim ve haritalarla konular desteklenmektedir.

A. Yurdumuzun Komşuları

Türkiye'nin komşuları sıra ile aşağıdaki gibi ele alınmaktadır.

1. Bulgaristan

Bulgaristan'ın coğrafi özelliklerinden, Türklerin yoğun olarak bulunduğu yerler, sanayisi ve ticaretine kadar anlatılmaktadır.

2. Yunanistan

Yunanistan'ın coğrafi özelliklerinden, Türklerin yoğun olarak bulunduğu yerler, sanayisi ve ticaretine kadar anlatılmaktadır. Ayrıca Türk-Yunan ilişkileri üzerine de durulmaktadır.

3. Suriye

Türkiye'nin Doğu'da komşusu olan Suriye'nin coğrafi özelliklerinden, sanayisi, yeraltı kaynakları ve ticaretine kadar anlatılmaktadır. Ayrıca tarihte Osmanlı egemenliği altında olan Suriye üzerinde de durulmaktadır. Ayrıca Suriye'nin teröre verdiği destek de öğrencilere kavratılmak istenmektedir.

4. Irak

Türkiye'nin güneydoğuda komşusu olan Irak'ın coğrafi özelliklerinden, sanayisi, yeraltı kaynakları ve ticaretine kadar anlatılmaktadır. Yeraltı kaynaklarından olan petrol ve Türkiye üzerinden geçen Kerkük-Yumurtalık boru hattı da ayrıca anlatılmaktadır.

5. İran

İran'ın coğrafi özellikleri, sanayisi, ticareti ve yeraltı kaynakları anlatılmaktadır.

6. Azerbaycan-Nahcivan

Burada da ülkenin coğrafi özellikleri, sanayisi, ticareti ve yer altı kaynakları anlatılmaktadır.

7. Ermenistan

Kafkas ülkelerinden olan Ermenistan'ın coğrafi özellikleri, sanayisi, ticareti ve yer altı kaynakları anlatılmaktadır.

8. Gürcistan

Bu ülkenin de coğrafi özellikleri, sanayisi, ticareti ve yer altı kaynakları anlatılmaktadır.

9. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin tarihi, coğrafi özellikleri, sanayisi, ticareti ve yeraltı kaynakları anlatılmaktadır.

B. Türk Dünyası

1. Bağımsız Türk Cumhuriyetleri

Türklerin Türkiye'den sonra yoğun olarak bulundukları ve yaşadıkları yer olan Türkistan bölgesinde yer alan Türk Cumhuriyetlerinin coğrafi, ekonomik, sanayisi, ticareti ve yeraltı kaynakları teker teker ele alınmıştır.

2. Asya'da Türklerin Yaşadığı Başlıca Diğer Ülkeler ve Yerler

Bu başlıkta ise, Asya'da Türklerin yaşadığı diğer ülkeler tüm özellikleriyle anlatılmaktadır.

3. Avrupa'da Türklerin Yaşadığı Başlıca Diğer Ülkeler ve Yerler

Burada da Avrupa'da Türklerin yaşadığı ülkelerin bütün özellikleri açıklanmaktadır.

4. Türkiye Dışında Yaşayan Vatandaşlarımız

Bu konuda, işçi göçleri ele alınmaktadır.

C. Ulusal ve Uluslararası Kuruluşlar

1. Ulusal Kuruluşlar

Türkiye'de bulunan sosyal yardım kuruluşlarının ve gönüllü yardım kuruluşlarının görevleri, amaçları sıra ile anlatılmaktadır.

2. Uluslararası Kuruluşlar

Bu başlık altında da uluslararası Birleşmiş Milletler ve Yardımcı Organları altında olan kuruluşlar, Türkiye'nin üyesi olduğu uluslararası kuruluşlar görevleri, amaçları ve çalışmaları anlatılmaktadır.

3. Uluslararası, Ulusal ve Gönüllü Yardım Kuruluşları Arasındaki Planlama ve İş Birliği

Dünya üzerinde yaşayan ve zor durumda kalan tüm insanlara yapılan yardımlar, planlı ve iş birliği altında olan çalışmalar anlatılmaktadır.

1.13.2.3. 8. Sınıf Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersi Konuları

8. Sınıf vatandaşlık ve insan hakları eğitimi dersi konuları aşağıdaki gibidir.¹⁴²

Ünite 1

DEVLET, DEMOKRASİ, ANAYASA, VATANDAŞLIK, VATANDAŞLIK HAKLARI VE SORUMLULUKLARI

Birinci üniteye, devlet, demokrasi, anayasa, vatandaş, kamu ve sivil toplum kavramlarının öğretilmesiyle başlanmaktadır. Öğrencilere, anayasa incelettirilerek sahip oldukları haklar öğretilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetim yapısı alt başlıklar altında ele kavratılmak istenmektedir. Ayrıca vatandaş olarak yerine getirilmesi gereken görevler, sorumluluklar ve haklar da anlatılmaktadır. Dayanışmanın millî birlik ve beraberlik açısından önemi vurgulanmaktadır. Ünite resimlerle desteklenmiştir.

A. Kavramlar

1. Devlet Kavramı

Devletin tanımı, kavram olarak ne anlama geldiği ve devleti oluşturan unsurlar açıklanmaktadır.

2. Demokrasi Kavramı

Demokrasinin anlamı, hangi ilkelere sahip olduğu ve demokratik yönetim şeklinin nasıl olduğu açıklanmaktadır.

¹⁴² Yalçın Öztürk. (2006). *İlköğretim Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi*, 8. Sınıf, Altın Kitaplar, İstanbul, ss. 9–133.

3. Anayasa Kavramı

Anayasanın ne anlama geldiği, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sında değiştirilemeyecek hükümler anlatılmaktadır.

4. Vatandaş Kavramı

Vatandaşın kelime anlamından, Türk vatandaşı kavramı ve sahip olduğu haklar anlatılmaktadır.

5. Kamu Kavramı

Kamu kavramı açıklanmaktadır.

6. Sivil Toplum Kavramı

Sivil toplum kavramının tarihten günümüze kadar olan anlamı ve sivil toplum kuruluşları açıklanmaktadır.

B. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Yönetim Yapısı

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde yönetim şekli, yönetim kuruluşları alt başlıklar altında anlatılmaktadır. Ayrıca konu bir şema ile desteklenmektedir.

1. Merkezî Yönetim

Devletin temel yönetim görevleri, hangi organlar tarafından ve nerede yürütüldüğü açıklanmaktadır. Ayrıca bu organların görevleri de anlatılmaktadır.

2. İl Yönetimi

İllerin ve bu illere bağlı ilçe, bucak ve köylerin yönetim şekli kavratılmak istenmektedir.

3. Yerel Yönetimler

Yerel yönetim türleri ve bu yönetimin görevleri açıklanmaktadır.

C. Vatandaşlık Hakları

Kişilerin devlete karşı sahip olduğu haklar, anayasamızdaki vatandaşlık hakları ve ödevleri alt başlıklar altında anlatılmaktadır.

1. Sosyal Haklar

Sosyal haklar kavramı açıklanmakta ve bu haklardan önemli olanlarından bazıları anayasanın maddelerine göre, ayrıntılı bir şekilde işlenmektedir.

a. Türk Kadınının Toplumdaki Yeri

Eski Türklerden günümüze kadar olan zaman diliminde, Türk kadının toplumdaki yeri anlatılmaktadır.

2. Ekonomik Haklar

Devletin, ulusal gelirin adaletlice dağılması, halkın insan onuruna yaraşır bir yaşam sürebilmesi gibi görevler açıklanmaktadır. Ayrıca devletin vatandaşlarına tanıdığı ekonomik haklar da ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır.

a. Türk Kadınının Çalışma Hayatındaki Yeri

Kadınların çalışma hayatındaki yeri anlatılmaktadır.

3. Siyasal Haklar

Vatandaşların sahip olduğu siyasal haklar açıklanmaktadır.

Ç. Vatandaş Olma ve Sorumluluğu

Vatandaş olma ve vatandaşlığın getirdiği sorumluluklar alt başlıklar altında incelenmektedir.

1. Vatandaş Olma Bilinci

Kişinin vatandaşlık haklarının ve sorumluluklarının farkında olması açıklanmaktadır.

2. Vatandaş Olma Bilincinin Gerektirdikleri

Vatandaş olmanın getirdiği sorumluluklar ve haklar açıklanmaktadır.

3. Vatandaş Olma Sorumluluğunu Taşıma Yolları

Vatandaşlık hakları içinde yer alan görevler, sorumluluklar ve haklar alt başlıklar içinde anlatılmaktadır.

a. Seçme ve Seçilme Hakkı

Seçme ve seçilme hakkı ve bu hakkın kullanılması anlatılmaktadır.

b. Vergi Vermek

Vergi kavramı, vergi vermenin önemi vurgulanmaktadır.

c. Askerlik Yapmak

Askerliğin anlamı ve askerlik yapmanın bir görev ve ödev olduğu açıklanmaktadır.

ç. Kanunlara ve Kurallara Saygılı Olmak

Vatandaşların sahip olduğu haklar, özgürlükler, toplumun huzur ve düzeni bazı yasa ve kurallarla olabileceği anlatılmaktadır. Bu hakları koruyabilmek içinde her bireyin kanun ve kurallara uyması ve saygılı olması gerektiği açıklanmaktadır.

4. Millet Sevgisi

Millet kavramı, milleti oluşturan bireyler ve millet sevgisi anlatılmaktadır.

5. Yurt Sevgisi

Yurt kavramı, yurt sevgisi ve yurdumuza karşı olan görevlerimiz açıklanmaktadır.

D. Dayanışma

Dayanışmanın anlamı açıklanarak konuya girilmektedir. Toplumun birbirlerine karşı olan görevleri, birlik, beraberlik gibi kavramlar ve bunun önemi yine alt başlıklar altında açıklanmaktadır.

1. Millî Birlik Beraberlik Yönünden Dayanışmanın Önemi

Millî birlik ve beraberlik, dayanışmanın önemi vurgulanmaktadır. Konu Atatürk'ün 10. yıl Nutku'ndan bir bölüm ile desteklenmektedir.

2. Dayanışmada Sevgi, Saygı ve Hoşgörünün Önemi

Dayanışmanın temelini oluşturan sevgi, saygı ve hoşgörünün dayanışmadaki önemi anlatılmaktadır.

Ünite 2

İNSAN HAKLARININ KORUNMASI

Ünite 2'de, birey olarak günlük yaşantımızda insan haklarını korumak için neler yapılabilineceği ve insan haklarını korumamanın doğuracağı sorunlardan bahsedilmektedir. İnsan haklarının korunmasında sivil toplum kuruluşlarının önemi açıklanmaktadır. Uluslararası düzeyde insan hakları ve gönüllü kuruluşların işlevleri anlatılmaktadır. Ünitinin sonlarına doğru, duyarlı bir vatandaş yetiştirmede insan hakları eğitiminin önemi ve gerekliliği ele alınmaktadır. Ünite resimlerle desteklenmektedir.

A. İnsan Haklarını Korumanın Önemi

Bu konuda, her insan doğuştan insan haklarına sahip olduğu, bu hakların devredilemez ve vazgeçilemez olduğu, bu nedenle de insan haklarının her yerde, her zaman korunması gerektiği öğrencilere alt başlıklar altında kavratılmak istenmektedir.

1. İnsan Haklarının Korunmaması Sonucu Ortaya Çıkan Sorunlar

İnsan haklarının korunmasında orta çıkabilecek sorunlar ve bu sorunların doğurduğu sonuçlar anlatılmaktadır.

2. İnsan Haklarını Korumanın Sonuçları

Burada, demokrasiden ve dolayısıyla insan haklarını korumanın birey ve toplum için doğurduğu önemli sonuçlar maddeler halinde anlatılmaktadır.

B. İnsan Haklarının Korunması

Konuya bir şemayla dikkat çekilmektedir.

1. İnsan Haklarının Ulusal Düzeyde Korunması

Konu, Tanzimat'tan günümüze insan haklarını korunmasında uygulanan çalışmaları aktarmaktadır. Bu konu da alt başlıklar altında incelenmektedir.

a. Anayasa ve Yasalar

Bu başlıkta önce anayasa kavramı açıklanmaktadır. İnsan haklarının korunmasının anayasamızda yer verilmesi ve hangi bölümlerde yer aldığı açıklanmaktadır.

b. İnsan Haklarını Korumakla Yükümlü Devlet Organları

İnsan haklarını korumakla yükümlü devlet organları ve devletin üç temel organı anlatılmaktadır.

c. İnsan Haklarının Korunmasında Sivil Toplum Kuruluşları ve İşlevleri

Sorunların çözülmesinde ve hakların korunmasında görev alan sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri anlatılmaktadır. Ayrıca bazı sivil toplum kuruluşları isimleriyle açıklanmaktadır.

ç. İnsan Hakları Dayanışma Kurulları ve İşlevleri

İnsan hakları uygulamalarını denetlemek ve hükümete öneriler sunmak için oluşturulan danışma kurulları ve görevleri açıklanmaktadır.

2. İnsan Haklarının Uluslar Arası Düzeyde Korunması

İnsan haklarının uluslararası korunmasına ne zaman başlanıldığı, burada görev alan kurum ve kuruluşlar açıklanmaktadır. Ayrıca bu hakların uluslararası düzeyde korunmasının nedenleri de anlatılmaktadır. Bu kurum ve kuruluşlar alt başlıklar altında sıralanmaktadır.

a. Uluslar Arası Kuruluşlar

Bu başlık altında, Birleşmiş Milletler ve insan haklarını korumak bünyesinde kurulan çeşitli organlar açıklanmaktadır. Ayrıca diğer örgütler ve kuruluşlar da anlatılmaktadır.

b. Uluslar Arası Belgeler

İnsan haklarının uluslararası düzeyde korunabilmesi için imzalanan belgeler ve bunların içerikleri kısaca açıklanmaktadır.

c. Uluslar Arası Gönüllü Kuruluşlar

Devletlerin dışında oluşan ve insan hakları ile ilgili çeşitli çalışmalarda bulunan gönüllü kuruluşlar sıralanmaktadır.

C. İnsan Haklarının Korunmasında İnsan Hakları Eğitiminin Önemi

İnsan haklarının korunabilmesi için vatandaşların sahip olması gereken bilgiler açıklanmaktadır. Burada eğitimin önemi de vurgulanmaktadır. Konu yine alt başlıklar altında incelenmektedir.

1. Haberdar Etme

Bireyin sahip olduğu haklardan haberinin olması anlatılmaktadır. Burada iletişim araçlarının önemi de vurgulanmaktadır.

2. Bilgilendirme

Kişinin bu haklardan bilgi sahibi olması gerektiğinin önemi açıklanmaktadır.

3. Davranış Geliştirme

Yine insan haklarının korunmasında, kişinin insan hakları ilkelerine uygun davranışlar geliştirmesiyle mümkün olduğu açıklanmaktadır.

4. Duyarlı Vatandaş Yetiştirme

Duyarlı vatandaş yetiştirmede önemli olan etkenler, eğitim, kültür anlatılmaktadır.

Ç. İnsan Haklarıyla İlgili Özel Günler

Bu konuda, yılın belirli günlerinde yapılan, insan haklarıyla ilgili kutlamalar açıklanmaktadır.

Ünite 3

MİLLÎ GÜVENLİK VE MİLLÎ GÜÇ UNSURLARI

3. ünite, ülkemizin güvenliğinden hangi kurum ve kuruluşların sorumlu olduğu açıklanmaktadır. Millî güç unsurları, ülkemizde millî güvenlik siyasetini belirleyen organların neler olduğu kavratılmak istenmektedir. İç tehdit, ülkemizde büyük sorun olan terör ve bu alanda yapılan mücadeleler, kişilere düşen görevler anlatılmaktadır. Ülkemizin jeopolitik konumu ve bunun doğurduğu sorunlar, dış tehdit, kaçakçılık gibi kavramlar da öğrencilere kavratılmak istenmektedir. Ayrıca doğal afetlerde ortaya çıkan söylentiler üzerine de durulmaktadır. Bu ünite de bazı resimler bulunmaktadır.

1. Millî Güvenlik

Burada ilk önce millî güvenlik kavramı açıklanmaktadır. Yurdumuzun, yeraltı ve yer üstü kaynaklarımızın, tarihi eserlerimizin korunmasında millî güvenliği açıklanmaktadır.

2. Millî Hedef

Millî hedef kavram olarak açıklandıktan sonra, toplumun huzur, refah ve mutluluğu için ülkenin güvenliğini sağlayan sonuçlara ulaşılması anlatılmaktadır. Konu Atatürk'ün bazı sözleriyle desteklenmiştir.

3. Millî Güvenlik Siyasetini Belirleyen Organlar

Ülkenin millî çıkarları, güvenliği için yapılan hizmet ve bu hizmette görev alan yetkililer açıklanmaktadır.

4. Millî Güç

Millî güç kavramı açıklanmaktadır. Millî gücü oluşturan kaynaklar ve güçler de anlatılmaktadır.

5. Askerî Güç

Her türlü tehdit ve saldırılara karşı ülkeyi koruma ve kollama görevini üstlenen askeri güç ve bu gücü yerine getiren Türk Silahlı Kuvvetleri açıklanmaktadır.

a. Türk Silahlı Kuvvetlerinin Önemi

Türk Silahlı Kuvvetlerinin önemi anlatılmaktadır.

b. Türk Silahlı Kuvvetlerinin Temel Görevleri

Türk Silahlı Kuvvetlerinin görevleri anlatılmaktadır.

c. Askerlik Görevinin Kutsallığı

Askerlik görevinin kutsallığı örneklerle, öğrencilere kavratılmak istenmektedir.

6. Türkiye'ye Yönelik İç ve Dış Tehdit

Türkiye'ye yönelik iç ve dış tehditler alt başlıklar altında öğrencilere kavratılmak istenmektedir.

a. Anarşi ve Terör Kavramı

Anarşi ve terör kavramı açıklanmaktadır.

b. Terörün Yayılma Sebepleri

1. Bilgi ve Anlayış Azlığı

Burada bilgi ve anlayışın yeterli olmadığı ve böyle durumda eğitimin önemi vurgulanmaktadır.

2. Kamuoyunun Terör Konusunda Eğitimsizliği

Terörün yayılmasında önemli bir faktör olan kamuoyunun terör konusunda eğitimsiz olması ve doğurduğu sonuçlar açıklanmaktadır.

3. Bazı Kişi ve Kuruluşların Bilerek veya Bilmeyerek Terörizme Katkısı

Bazı kişi ve kuruluşların bilerek veya bilmeyerek terörizme destek sağlaması açıklanmaktadır.

4. Bazı Kitle Haberleşme Araçlarının Bilerek veya Bilmeyerek Terörizme Katkısı

Bazı kitle haberleşme araçlarının bilerek veya bilmeyerek terörizme destek sağlaması açıklanmaktadır.

5. Doğal Afetlerde Ortaya Çıkan Söylentiler

Konu iki alt başlık altında ele alınmaktadır. Bunlar, söylentilerin kamuoyu üzerindeki olumsuz etkileri ve söylentilere karşı alınabilecek önlemler. Afet durumlarında ortaya çıkan korku, panik, kargaşa gibi ortamlarından bazı kişilerin yararlanmak istemeleri anlatılmaktadır. Böylece öğrencilere, bu tarz söylentilere karşı ne gibi önlemler alınabileceği öğretilmek istenmektedir.

6. Terörü Destekleyen Devletlerin Mevcudiyeti

Bazı devletler güçlenmesini istemedi devletlerin, kalkınmaması ya da güçlenmemesi için teröre destek vermesi anlatılmaktadır. Ayrıca bu konuda dünya barışından da bahsedilmektedir.

7. Bazı Silah Üreticilerinin Örgütlere Silah Satması

Bazı silah üreticilerinin terörü destekleyerek, terör gruplarına silah satması anlatılmaktadır.

8. Ülkeler Arasında İş Birliğinin Sağlanamaması

Uluslar arası kuruluşlarla terörizm konusunda iş birliğinin olması gerektiği açıklanmaktadır.

9. Halkın Yeteri Kadar Duyarlı Olmaması

Terör konusunda halkın yeteri kadar duyarlı ve bilgili olmaması anlatılmaktadır.

7. Terörle Mücadelede Kişilere Düşen Görevler

Terörle mücadelede kişilere düşen görevler maddeler halinde sıralanmaktadır.

a. Millî Hedefler Doğrultusunda Bilinçli Olmak

Bu başlık altında önce ülkemizin millî hedefi açıklanmaktadır. Sonra bu konuda bireyin nasıl bilinçli olabileceği anlatılmaktadır.

b. Eğitim ve Öğretimi, Milli Birlik ve Beraberliği Sağlayıcı ve Güçlendirici Tarzda Sürdürmek

Burada, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları sıralanmaktadır. Konuyu desteklemek amacıyla Atatürk'ün bu alanda söylediği bazı sözler de yazılmaktadır.

c. Yıkıcı ve Bölücü Faaliyetlere Karşı Bilinçli Olmak

Yıkıcı ve bölücü faaliyetlere karşı bilinçli olmak, teröre karşı mücadele etmek anlatılmaktadır.

ç. Yıkıcı ve Bölücü Faaliyetleri Etkisiz Kılabilen Düşünce Yapısına Sahip Olmak

Yıkıcı ve bölücü faaliyetler, temelinde birlik ve beraberlik yatan bir düşünce yapısına sahip olmakta etkisiz kılınabileceği anlatılmaktadır. Bu durumda, millî birlik ve beraberlik düşüncesinin, yıkıcı ve bölücü faaliyetlere etkili olmayacağı kavratılmak istenmektedir.

d. Terörizme Karşı Duyarlı Olmak

Bireyin terörizme karşı duyarlı olması gerektiği anlatılmaktadır.

e. Türkiye Cumhuriyeti'ne, Türk Toplumuna, Türk Millî Değer ve Kültürüne Bağlı Olmak

Bireyin, Türkiye Cumhuriyeti'ne, Türk toplumuna, Türk millî değer ve kültürüne bağlı olması gerektiği vurgulanmaktadır.

f. Cumhuriyet Yönetimine İnançla Bağlı Olmak

Burada cumhuriyet yönetimi kısaca açıklanmış ve Atatürk'ün cumhuriyet yönetiminin işleyişini nasıl dile getirdiği aktarılmaktadır. Konunun sonunda cumhuriyetimizi korumanın hepimizin görevi olduğu vurgulanmaktadır.

g. Türk Olmakla Gurur Duymak

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının Türk olmaktan gurur duymaları anlatılmaktadır.

ğ. Vatan ve Bayrak Sevgisiyle Dolu Olmak

Burada önce vatan ve bayrak kavramı açıklanmaktadır. Türk milleti için vatan ve bayrağın kutsallığı, verilen değer anlatılmaktadır.

8. Güncel Tehdit

Ülkemizin bağımsızlığı ve bütünlüğünü yok etmek amacıyla ortaya çıkan tehlikeler alt başlıklar altında ele alınmaktadır.

a. İç Tehdit Unsurlarının Hedefleri

İç tehdidi oluşturan unsurların amaçlarının neler olduğu anlatılmaktadır. Konu kendi içinde de alt başlıklar altında ele alınmaktadır. Bunlar aşağıdaki gibidir:

1. Hedef Ülkede Anarşi ve Terör Ortamı Yaratmak

Hedef ülkede anarşi ve terör ortamı yaratarak, amacın halkı korkutmak, ülkede huzursuzluk ve düzensizlik meydana getirmek olduğu anlatılmaktadır. Ayrıca millî birlik ve beraberliğin bozulması için de böyle bir ortam yaratılmak istendiği açıklanmaktadır.

2. Devlet Otoritesini Sarsmak

Terör gruplarının hedeflerinden bir tanesinin de devlet otoritesini sarsmak olduğu aktarılmaktadır.

3. Toplumu Yönetilemez Hale Getirmek

Terör gruplarının bazı eylemlerle toplumu yönetilemez hale getirmek istemeleri, doğurduğu sonuçlar açıklanmaktadır.

4. Devletin Ülkesi ve Milletiyle Olan Bütünlüğünü Parçalamak

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin temelini "devletin ülkesi ve milletiyle olan bütünlüğü" ilkesine dayandığı açıklanmaktadır. İç tehdit unsurlarının bu ilkeyi yok etmek istemeleri ve bunun ne derece zor olduğu vurgulanmaktadır.

5. Çağdaş Anlayışı Yıkma

Yine burada da bir önceki konuda olduğu gibi Atatürk'ün kurduğu çağdaş anlayışı yıkmayı amaçlayan iç tehdit unsurları açıklanmaktadır.

6. Ülkede Rejimi Değiştirerek Kendi Görüşlerinin Etkin Olduğu Bir Düzen Kurmak

Terör gruplarının amaçlarına ulaşabilmek için cumhuriyet rejimini değiştirmek istemeleri ama bugüne dek hedeflerine ulaşamadıkları ve ulaşamayacakları anlatılmaktadır.

b. Dış Tehdit Unsurlarının Hedefleri

Dünya üzerinde önemli bir coğrafi konuma sahip olan ülkemizin dış tehditler unsurlarının çeşitli emelleri altında kaldığı anlatılmaktadır.

c. Türkiye'nin Jeopolitik Öneminden Dolayı Yabancı Ülkelerin Ülkemiz Üzerindeki Emelleri

Bu konuda da, bir önceki konuda olduğu gibi yabancı ülkelerin ülkemiz üzerindeki emelleri öğrencilere kavratılmak istenmektedir.

ç. Kaçakçılık

Bu konuda önce kaçakçılık kavramı açıklanmaktadır. Kaçakçılığın ülkemize ne gibi zararları olacağı ve ne gibi önlemler alınabileceği de açıklanmaktadır.

Ünite 4

İNSAN HAKLARININ KORUNMASINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR

4. ünite, başlıktan da anlaşılacağı gibi insan haklarının korunmasında karşılaşılan sorunlar ele alınmaktadır. İnsan haklarının korunmasında karşılaşılan belli başlı engellerin neler olduğu alt başlıklar altında incelenmektedir. İnsan haklarının işlevselleşmesinde insan hakları eğitimi bir zorunluluk olduğu yine alt başlıklar altında aktarılmaktadır. Ayrıca temel hak ve özgürlüklere saygı göstermenin insan haklarının korunmasındaki önemi de açıklanmaktadır. Ünite diğer ünitelerde olduğu gibi resimlerle desteklenmektedir.

A. İnsan Haklarının Korunmasında Belli Başlı Engeller

1. Kişilik Özelliklerinden Kaynaklanan Engeller

İnsan haklarının korunmasında kişilik özelliklerinden kaynaklanan engeller açıklanmaktadır. Konun sonunda Ann Lander'in "Yağ Ağaç" adlı şiiri verilmektedir. Böylece konu pekiştirilmek istenmektedir.

2. Eğitimsizlikten Kaynaklanan Engeller

İnsan haklarının korunmasında eğitimsizlikten kaynaklanan engeller açıklanmaktadır.

3. Siyasal Nedenlerden Kaynaklanan Engeller

İnsan haklarının korunmasında siyasal nedenlerden kaynaklanan engeller açıklanmaktadır.

4. Ekonomik Nedenlerden Kaynaklanan Nedenler

İnsan haklarının korunmasında ekonomik nedenlerden kaynaklanan engeller açıklanmaktadır.

5. Kültürden Kaynaklanan Engeller

İnsan haklarının korunmasında kültürden kaynaklanan engeller açıklanmaktadır.

6. İnsan Olma Bilincinin Eksikliği

Burada vurgulanmak istenen, insan haklarının ancak etik ilkelere uygun davranışlarla korunabileceğidir. Bu konuya, Kızılderili Reisi Seattle'nin yaptığı bir konuşma örnek verilerek pekiştirilmek istenmektedir.

7. Hoşgörüsüzlük

Hoşgörü kavramı açıklanarak, hoşgörüsüzlüğün doğurduğu sonuçlar açıklanmaktadır.

8. Toplumsal İlişkilerin Düzenlenme Bilinci

Burada insan haklarının korunabilmesi için, toplumsal kurallar ele alınmaktadır. Ayrıca kişinin görev ve sorumlulukları da anlatılmaktadır.

B. İnsan Haklarını Korumanın İşlevselleştirilmesinde İnsan Hakları Eğitiminin Rolü

İnsan haklarını korumanın işlevselleştirilmesinde insan hakları eğitiminin zorunlu olduğu vurgulanmaktadır. Her devletin kendi vatandaşlarına vereceği insan hakları eğitimi, dünya barışını korumada büyük katkı sağlayacağı açıklanmaktadır. Konu dört alt başlık altında ele alınmaktadır.

1. İnsan Olma Bilinci

İnsan olma bilincine ulaşanlar, insanlığın mutluluğu ve dünya barışı için çalışarak dünyayı güzelleştirecekleri vurgulanmaktadır.

2. Vatandaşlık Bilinci

Vatandaşlık bilinci kazanan bireylerin, devletin tanıdığı hak ve özgürlüklerinin farkında olacağı ve bununda insan hakları eğitimiyle olabileceği açıklanmaktadır.

3. İnsan Haklarına Saygı

Yine bu başlıkta da insan hakları eğitimi ile insan haklarına saygının da kazanılacağı kavratılmak istenmektedir.

4. İnsan Haklarını Talep Etme

İnsan hakları eğitimini almış bilinçli bireyler, kendi haklarının farkında olacağı ve böylece korunmasını devletten isteyebileceği ve dilekçe hakkı anlatılmaktadır.

1.13.2.4. 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Konuları

8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti inkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersi konuları aşağıdaki gibidir:¹⁴³

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI ÖNCESİ DÜNYANIN GENEL GÖRÜNÜMÜ

Birinci Dünya Savaşı öncesi dünyanın genel durumu kavratılmak istenmektedir. Öğrencilere, önce bazı kavramlar öğretilmektedir. Sanayi inkılâbının Avrupa devletleri üzerindeki ekonomik ve siyasi yansıması açıklanmaktadır. Yine bu dönemde Osmanlı İmparatorluğu’nun modernleşme çabaları ve kaybettiği topraklar anlatılmaktadır. Son olarak da Fransız İhtilali’nin çok uluslu imparatorluklar üzerindeki etkileri aktarılmaktadır. Konular resimler ve haritalarla desteklenmektedir.

A. Birinci Dünya Savaşı Öncesi Genel Durum

Birinci dünya savaşı öncesi, dünya ülkelerinin genel durumu hakkında bilgi verilmektedir. Ayrıca dünya devletlerini etkileyen etkenler de anlatılmaktadır.

B. Birinci Dünya Savaşı Öncesi Osmanlı İmparatorluğu’nun Durumu

Birinci dünya savaşı öncesi Osmanlı İmparatorluğu’nun genel durumu, modernleşme çabaları kavratılmak istenmektedir. Ayrıca o dönemde Osmanlı İmparatorluğu’nun kaybettiği topraklar da anlatılmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI

¹⁴³ Ökkeş Kurt.(2006). İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, 8. Sınıf, Yeni Çizgi Yayınları, Ankara, ss. 11–214.

Birinci bölümde, Birinci dünya Savaşı'nı oluşturan sebepler, savaşın gelişmesi, açılan cepheler ve son olarak da savaşın sonuçları kavratılmak istenmektedir. Konularda, Panslavizm hareketleri ve savaş ile olan bağlantısı açıklanmaktadır. Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesi ve savaştan beklentileri anlatılmaktadır. Açılan cepheler, Mustafa Kemal ve Çanakkale zaferi aktarılmaktadır. Son olarak savaşın sonuçları ve dünya barışını sağlamak için yapılan çalışmalar aktarılmaktadır. Bölüm içerisindeki konular haritalarla, resimlerle ve okuma metinleriyle desteklenmektedir.

A. Birinci Dünya Savaşı'nın Sebepleri ve Savaşın Gelişmesi

Dünya tarihinde yaşanan ilk büyük savaş olan Birinci Dünya Savaşı'nın sebepleri ve savaşın nasıl geliştiği alt başlıklar altında aktarılmaktadır.

1. Üçlü İttifak ve Üçlü İtilaf

İttifak ve İtilaf devletlerinin oluşumu kavratılmak istenmektedir.

2. Savaşın Başlaması ve Gelişmesi

Savaşın başlaması ve gelişmesi anlatılmaktadır.

B. Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Dünya Savaşı'na Girmesi

1. Osmanlı İmparatorluğu'nun Savaşa Girme Nedenleri

Osmanlı İmparatorluğu'nun savaşa girme nedenleri açıklanmaktadır.

2. Osmanlı İmparatorluğu'nun Savaştığı Cepheler

Osmanlı İmparatorluğu'nun savaştığı cepheler (Kafkasya Cephesi, Çanakkale Cephesi, Kanal Cephesi, Irak Cephesi ve diğer cepheler) anlatılmaktadır.

Okuma Metni: Mustafa Kemal'in Yüce Milletimize Başışlandığı An

C. Birinci Dünya Savaşı'nın Sonuçları

Birinci Dünya Savaşı'nın bitmesi ve savaşın sonuçları, imzalanan anlaşmalar anlatılmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜMÜ

KURTULUŞ SAVAŞI ÖNCESİ OSMANLI İMPARATORLUĞU'NUN DURUMU

İkinci bölümde, Kurtuluş Savaşı öncesi Osmanlı İmparatorluğu'nun durumu anlatılmaktadır. Konularda, Mondros Ateşkes Antlaşması imzalandığı sırada Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasi durumu aktarılmaktadır. Birinci Dünya Savaşı sırasında Osmanlı topraklarını paylaşmak amacıyla yapılan gizli anlaşmalar anlatılmaktadır. Kurtuluş savaşı esnasında kurulan zararlı ve yararlı cemiyetler ve bunların faaliyetleri açıklanmaktadır. Paris Barış Konferansı'na da yer verilmektedir. Ayrıca Anadolu'nun işgali bu durumda Osmanlı yönetiminin tutumu ve Mustafa Kemal'in düşündüğü çareler açıklanmaktadır. Konular resim, harita ve okuma metniyle desteklenmektedir.

A. Mondros Ateşkes Anlaşması'nın Uygulanışı ve İşgalleri

Osmanlı Devleti ve İtilaf Devletleri arasında imzalanan Mondros Ateşkes Anlaşması ve ağır şartları aktarılmaktadır. Ateşkestten sonra yapılan Paris Barış Konferansı ve işgallere de yer verilmektedir.

B. Zararlı Cemiyetler

Mondros Ateşkes Anlaşmasından sonra kurulan zararlı cemiyetler ve bu cemiyetlerin faaliyetleri açıklanmaktadır.

C. Yararlı Cemiyetler

Yine Mondros Ateşkes Anlaşmasından sonra, Anadolu'da işgallerin başlamasıyla kurulan yararlı cemiyetler ve bu cemiyetlerin faaliyetleri anlatılmaktadır.

Okuma Metni: Yararlı Cemiyetlerin Ortak Özellikleri

D. İşgaller Karşısında Osmanlı Yönetiminin Tutumu

Mondros Ateşkes Anlaşmasından sonra işgaller karşısında Osmanlı yönetiminin tutumu aktarılmaktadır.

E. İşgaller Karşısında Mustafa Kemal'in Duruma Bakışı

Mustafa Kemal'in işgaller karşısında düşünceleri, bakış açısı kurtuluş çareleri düşünmesi anlatılmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MUSTAFA KEMAL'İN HAYATI

Üçüncü bölümde, Mustafa Kemal'in düşünce yapısını oluşturan dönemin olayları hakkında bilgi verilmektedir. Onun başarılar kazanmasını sağlayan kişilik özellikleri, çocukluğu, öğrenim hayatı, askerlik hayatı anlatılmaktadır. Atatürk'ün siyasi hayatı ve Türk halkına neler kazandırdığı hakkında bilgi verilmektedir. Ayrıca Kurtuluş Savaşı sırasında karşılaştığı güçlükler onun kıvrak zekâsı da açıklanmaktadır. Bu bölümde de fotoğraflar yer almaktadır.

A. Çocukluk Yılları ve Çevresi

Mustafa Kemal'in çocukluk yılları, ailesi ve çevresi aktarılmaktadır.

B. Öğrenim Hayatı

Bu konuda Mustafa Kemal'in öğrenim hayatı anlatılmaktadır.

C. Fikir Hayatı

Mustafa Kemal'in yaşadığı dönemde yaşanan olaylar ve onun düşüncelerinin oluşması hakkında bilgi verilmektedir.

D. Askerlik Hayatı

Mustafa Kemal'in askerlik mesleğine geçişi ve askerlik hayatı bu alandaki yetenekleri anlatılmaktadır.

E. Siyasi Hayatı

Mustafa Kemal'in siyasi hayatı, başarıları hakkında bilgi verilmektedir.

F. Eserleri

Bu konuda, Mustafa Kemal'in yazdığı eserler hakkında bilgi verilmektedir.

G. Atatürk'ün Karşılaştığı Güçlükler

Kurtuluş Savaşı esnasında, Atatürk'ün karşılaştığı güçlükler, onun yılmadan durmadan çalışması açıklanmaktadır.

H. Atatürk'ün Kişisel Özellikleri ve Çeşitli Yönleri

Bu konuda, Atatürk'ün kişiliği, üstün zekâsı ve çeşitli yönleri detaylı bir şekilde aktarılmaktadır.

Okuma Metni: Atatürk ve Sanat Sevgisi

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KURTULUŞ SAVAŞI

Dördüncü bölümde Kurtuluş Savaşı dönemi ele alınmaktadır. Buradaki konularda, Kuvayımilliye hareketlerinin başlama nedenleri, Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışının nedenleri açıklanmaktadır. Millî dayanışmanın Kurtuluş Savaşı'nda Türk milletine sağladığı yararlar anlatılmaktadır. Amasya Genelgesi, Sivas Kongresi alınan kararlar ve Kurtuluş Savaşı için önemi aktarılmaktadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışı, karşılaşılan zorluklar üzerine bilgi verilmektedir. Sevr Antlaşmasına karşı gösterilen tepkilere yer verilmektedir. Savaş döneminde savaşılan cepheler, sonuçları aktarılmaktadır. Ünitenin sonunda da Lozan Barış Antlaşması ve önemi açıklanmaktadır. Bu bölümdeki konular resimlerle ve haritalarla desteklenmektedir.

A. Hazırlık Dönemi

1. Kuvayımillîye Hareketi

Anadolu'da işgallere karşı Kuvayımilliye (Millî Kuvvetler) hareketleri hakkında bilgi verilmektedir.

2. Mustafa Kemal'in Samsun'a Çıkışı Millî Bilincin Uyandırılması

Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışı ve burada millî bilinci uyandırmak için yaptığı çalışmalar üzerine bilgi verilmektedir.

3. Millî Birlik ve Beraberlik Yönünden Dayanışmanın Önemi

Öğrencilere, millî birlik ve beraberlik yönünden dayanışmanın önemi kavratılmak istenmektedir.

4. İşgallere Karşı İlk Direniş

Mondros Ateşkes Anlaşmasından sonra işgallere karşı halkın direnmesi anlatılmaktadır.

5. Amasya Genelgesi ve Önemi

Amasya Genelgesi ve önemi açıklanmaktadır.

6. Erzurum ve Sivas Kongreleri

Erzurum ve Sivas Kongreleri buralarda alınan kararlar anlatılmaktadır.

7. Osmanlı Hükümetleri, Temsil Heyeti ve Amasya Görüşmeleri

Bu kongrelerin yapıldığı dönemde Osmanlı Hükümetinin tavrı, Temsil heyeti Amasya Görüşmeleri adı altında alınan kararlar açıklanmaktadır.

8. Son Osmanlı Mebusan Meclisi, Misakımillî'nin Kabulü ve İstanbul'un İşgali

Son Osmanlı Mebusan Meclisi ve bu mecliste kabul edilen Misakımillî (Millî Ant) kararları açıklanmaktadır. Ayrıca İstanbul'un işgali de alt başlık altında, bu konuda anlatılmaktadır.

9. Büyük Millet Meclisinin Açılışı ve Çalışmaları

Bu başlık altında, Büyük Millet Meclisi'nin açılışı ve bu alanda yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmektedir.

B. Büyük Millet Meclisi Hükümetine Karşı Ayaklanmalar

Büyük Millet Meclisi hükümetine karşı ayaklanmalar ve bu ayaklanmalara karşı çıkan kanunlar üzerine durulmaktadır.

C. Sevr Antlaşması

Bu konuda, Osmanlı hükümetinin Sevr Barış Antlaşmasının imzalaması bu anlaşmanın koşulları hakkında bilgi verilmektedir. Bu anlaşmanın hukuken geçersiz olduğu da aktarılmaktadır.

D. Düzenli Ordunun Kurulması

Burada, düzenli bir orduya ihtiyaç duyulması ve düzenli bir ordunun kurulması hakkında bilgi verilmektedir.

E. Savaş Dönemi

Bu konuda, Kurtuluş Savaşı'nın başlaması ve savaşılan cepheler anlatılmaktadır. Bu cephelerdeki mücadele alt başlıklar altında verilmektedir.

1. Doğu Cephesi (Ermeni Sorunu ve Sonucu)

Doğu cephesi, Tehcir Kanunu ve savaşın sonunda yapılan Gümrü Antlaşması anlatılmaktadır.

Okuma Metni: Ermeni Sorununun Ortaya Çıkışı

2. Güney Cephesi

Güney cephesi, kuruluş sebebi, yapılan mücadele ve savaşın sonunda imzalanan Ankara Antlaşması anlatılmaktadır.

Okuma Metni: Antep Savunması ve Şahin Bey

3. Batı Cephesi

a. İnönü Muharebeleri ve Sonuçları

Bu konuda öğrenciler Batı Cephesinde, İnönü Savaşları, Londra Konferansı, Moskova Antlaşması hakkında bilgi edinmektedirler.

Okuma Metni: İstiklal Marşı'nın Kabulü

Okuma Metni: Mustafa Kemal'in Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa (İnönü)'ya Telgrafi ve İsmet Paşa'nın Cevabı Telgrafi

b. Sakarya Meydan Muharebesi ve Sonuçları

Burada, Sakarya Meydan Savaşı, sonuçları ve bu zamanda oluşan olaylar, anlaşmalar anlatılmaktadır.

c. Büyük Taarruz ve Başkumandan Meydan Muharebesi

Büyük Taarruz ve Başkumandan Meydan Savaşı hakkında bilgi verilmektedir.

d. Mudanya Ateşkes Anlaşması ve Önemi

Burada, Mudanya Ateşkes Anlaşması ve bu anlaşmanın önemi maddeler halinde verilmektedir.

Okuma Metni: Mudanya Konferansı

e. Lozan Barış Antlaşması ve Önemi

Lozan Barış Antlaşması ve bu anlaşmanın önemi maddeler halinde anlatılmaktadır.

Okuma Metni: Lozan Barış Antlaşması'nın Önemi

BEŞİNCİ BÖLÜM

TÜRK İNKILÂBİ

Beşinci bölümde, Kurtuluş Savaşı sonrası ülkede yapılan değişikliklere yer verilmektedir. Cumhuriyetin ilanının Türk Devleti'nin siyasal yaşamına sağladığı katkılar, Halifeliğin kaldırılması hakkında bilgi verilmektedir. Ayrıca Atatürk'ün ulusal egemenlik konusunda söylemiş olduğu sözlere de yer verilmektedir. Demokratik yaşamda anayasanın yeri anlatılmaktadır. Türk Millî Eğitim Sistemi'nin temel ilkeleri sıralanmaktadır. Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumunun kuruluş amaçları, güzel sanatların toplum yaşamındaki yeri açıklanmaktadır. Bölümün sonlarında Atatürk'ün neden yenilikler yapma gereği duyduğu konusu üzerine durulmaktadır. Konular resimlerle desteklenmektedir.

A. Çağdaşlaşma ve Uygarlık

Bu konuda, akla, bilime dayalı, insan kişiliğine ve insan haklarına değer veren, düşünce hürriyeti ve hukuk devleti anlayışını devlet ve toplum hayatında gerçekleştirmenin önemi açıklanmaktadır.

Okuma Metni: Gazi Mustafa Kemal'in Onuncu Yıl Nutku

B. Siyasi Alanda İnkılap

1. Saltanatın Kaldırılması

Saltanatın kaldırılması hakkında bilgi verilmektedir.

2. Cumhuriyetin İlanı

Cumhuriyetin ilanı hakkında bilgi verilmektedir.

3. Halifeliğin Kaldırılması

Halifeliğin kaldırılması hakkında bilgi verilmektedir.

Okuma Metni: Halifeliğin Kaldırılması

4. Türkiye'nin Yeniden İdari Teşkilatlanması, Ankara'nın Başkent Olması

Burada, yeni Türk Devleti'nin idari teşkilatlanması, ülkenin yönetim birimlerine ayrılması ve Ankara'nın başkent olması anlatılmaktadır.

5. Çok Partili rejim Denemeleri

Cumhuriyet yönetiminin kurulmasıyla yönetimin demokrasi ile desteklenmesi ve bunun gerçekleşebilmesi içinde çok partili rejim olması gerektiği açıklanmaktadır. Bu dönemde kurulan siyasi partiler alt başlıklar altında verilmektedir.

a. Kurulan Siyasi Partiler

Kurulan siyasi partiler isimleri altında verilmektedir.

b. Şeyh Sait İsyanı

Şeyh Sait isyanının nasıl ortaya çıktığı ne gibi sonuçlar doğurduğu anlatılmaktadır.

c. Mustafa Kemal'e Suikast

Mustafa Kemal'e düzenlenen suikast anlatılmaktadır.

d. Menemen Olayı

Menemen olayı hakkında bilgi verilmektedir.

C. Hukuk Alanında İnkılâp

Hukuk alanında yapılan yenilikle alt başlıklar altında verilmektedir.

1. Anayasanın Kabulü (Teşkilâtîsasiye Kanunu)

2. Türk Medeni Kanunu ve Türk Ceza Kanunu'nun Kabulü

D. Eğitim ve Kültür Alanında İnkılâp

Bu konuda eğitim ve kültür alanında yapılan yenilikler alt başlıklar altında verilmektedir.

1. Millî Eğitim

Millî eğitimin anlamı ve neden gerekli görüldüğü hakkında bilgi verilmektedir.

a. Türk Millî Eğitiminin Önemi

Türk millî eğitiminin önemi açıklanmaktadır.

b. Eğitim Politikası

Yeni Türk Devleti'nin eğitim politikası, Atatürk'ün bu alanda söylediği sözler anlatılmaktadır.

c. Millî Eğitim Sisteminin Esasları

Türk millî eğitiminin dayandığı esaslar açıklanmaktadır.

d. Eğitimde Göz Önünde Bulundurulacak İlkeler

Eğitimde göz önünde bulundurulması gereken ilkeler açıklanmaktadır.

2. Tevhid-i Tedrisat (Öğretim Birliği) Kanunu'nun Kabulü ve Medreselerin Kaldırılması

Tevhid-i Tedrisat (Öğretim Birliği) Kanunu'nun kabulü ve medreselerin kaldırılması hakkında bilgi verilmektedir.

3. Yeni Türk Harflerinin Kabulü

Yeni Türk harflerinin kabulü, neden buna gerek duyulduğu konusunda bilgi verilmektedir.

Okuma Metni: Atatürk ve Türk Dili

4. Millî Tarih

Burada, millî tarih bilinci, Türk tarihini araştırmak, bilimsel yöntemlerle ortaya koymak ve tarih bilincini geliştirmek amacıyla kurulan Türk Tarih Kurumu hakkında bilgi verilmektedir. Ayrıca Atatürk'ün bu alan ne derece önem verdiği de açıklanmaktadır.

5. Türk Dili Çalışmaları

Türk dilinin gelişmesi, Türkçenin bilim ve kültür dili durumuna getirilmesi, dilin zenginleşmesi ve bu alanda kurulan Türk Dil Kurumu hakkında bilgi verilmektedir. Ayrıca öğrencilere Türk dilinin önemi kavratılmak istenmektedir.

6. Millî Kültür

Millî kültürün ne anlama geldiği, önemi vurgulanmaktadır.

7. Güzel Sanatlar

Sanatın anlamı, millet için önemi, Atatürk'ün bu alanda sözleri açıklanmaktadır.

E. Toplumsal Alanda İnkılâp

Toplumsal alanda yapılan yenilikler, ne amaçla yapıldığı alt başlıklar altında anlatılmaktadır.

1. Din Kurumlarının Düzenlenmesi

Din kurumlarının düzenlenmesi alanındaki yenilikler anlatılmaktadır.

2. Kıyafette Değişiklik

Kıyafette alanında yapılan değişiklikler ve bu alanda çıkan kanunlar anlatılmaktadır.

3. Takvim, Saat ve Ölçülerde Değişiklik

Takvim, saat ve ölçülerde yapılan değişiklikler anlatılmaktadır.

4. Soyadı Kanunu'nun Kabulü

Soyadı kanununun kabulü ve bunun önemi anlatılmaktadır.

5. Kadının Türk Toplumundaki Yeri

Kadının Türk toplumunda geçmişte ve Atatürk zamanında yeri ve bu alandaki kanunlar anlatılmaktadır.

Okuma Metni: Kadın Haklarında Çağdaşlaşma

6. Sağlık Hizmetleri

Sağlık hizmetleri alanında yapılan yenilikler, uygulanan politikalar açıklanmaktadır.

F. Ekonomi Alanında İnkılâp

Bu konuda ekonomi alanında yapılan yenilikler alt başlıklar altında verilmektedir.

1. Millî Ekonominin Kurulması

Yeni Türk Devleti'nin kalkınması için millî ekonominin kurulması bu alanda yapılan etkinlikler açıklanmaktadır.

2. Tarım, Ticaret, Sanayi ve Bayındırlık Alanında Gelişmeler

Yine kalkınmak için, tarım, ticaret, sanayi ve bayındırlık alanındaki gelişmeler açıklanmaktadır.

ALTINCI BÖLÜM

TÜRK ORDUSU VE MİLLÎ SAVUNMA

Altıncı bölümde, konulara Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasında Türk askerinin yaptığı görevler ve bu görevlerin önemi açıklanarak başlanmaktadır. Milli Savunma Bakanlığı'nın görevleri ve kuruluş amacı hakkında bilgi verilmektedir. Konularda resimler mevcuttur.

A. Askerî Alanda Gelişmeler

Askeri alandaki gelişmeler, Türk ordusunun görevleri açıklanmaktadır.

B. Millî Savunma

Millî savunma ve Millî Savunma Bakanlığı'nın görevi hakkında bilgi verilmektedir.

Okuma Metni: Atatürk'ün Türk Ordusuna Mesajı

YEDİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN DIŞ SİYASETİ

Yedinci bölüm, Atatürk döneminde dış politikada hangi başarılar kazanıldığı, millî dış politika ile başlanmaktadır. Misakımillî sınırları içindeki Musul'un, ana vatana katılmamasının sebeplerinin neler olduğu açıklanmaktadır. Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin önemi aktarılmaktadır. Balkan Antantı'na imzalanmasına yol açan gelişmenin neler olduğu belirtilmektedir. Sâdâbat Paketi'nin nasıl oluştuğu aktarılmaktadır. Hatay sorunu ve bu sorunun nasıl sonuçlandığı açıklanmaktadır. Bölümün sonunda da, Türkiye jeopolitik öneminden dolayı ne gibi tehditlerle karşılaşabileceği konusunda bilgi verilmektedir. Konular içerisinde resimler mevcuttur.

A. Millî Dış Politika

Bu konuda, Kurtuluş Savaşı sonrası izlenen millî dış politika, Atatürk'ün bu konuda verdiği önem, uyguladığı ilkeler hakkında bilgi verilmektedir.

B. Musul Sorunu ve Sonucu

Yine Kurtuluş Savaşı sonrası Musul sorunu ve nasıl sonuçlandığı hakkında bilgi verilmektedir.

C. Boğazlar Sorunu ve Montrö (Montreux) Sözleşmesi

Bu konuda boğazlar sorunu ve bu sorunun Montrö Boğazlar Sözleşmesiyle sonuçlanması, sözleşmenin maddeleri açıklanmaktadır.

D. Balkan Antantı ve Sâdâbat Paktı

Balkan Antantı ve Sâdâbat Paktı bu anlaşmaların sonuçları hakkında bilgi verilmektedir.

E. Hatay Sorunu ve Sonucu

Hatay sorunu ve bu sorunun nasıl sonuçlandığı, Atatürk'ün bu konudaki hassasiyeti açıklanmaktadır.

Okuma metni: Vatan ve Millet Sevgisi

F. Türkiye'nin Jeopolitik Önemi

Bu konuda, Türkiye'nin sahip olduğu jeopolitik konum, bunun önemi, bu durumdan dolayı karşılaşılan tehlikeler ve Türk gençliğine düşen görev hakkında bilgi verilmektedir.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

ATATÜRKÇÜLÜK

Sekizinci bölümde, konulara Atatürkçülüğün ne anlama geldiği ile başlanmaktadır. Atatürk ilkelerinin amacı ve bu ilkelerin ortak özellikleri, bu ilke ve inkılâplarının dayandığı esasların neler olduğu hakkında bilgi verilmektedir. Konular içerisinde, saltanat yönetimi ile cumhuriyet yönetimi arasındaki farka dikkat çekilmektedir. Millî birlik ve beraberliğin güçlenmesini sağlayan esasların neler olduğu belirtilmektedir. Atatürk ilkelerinin ne anlama geldiği ve amacının ne olduğu tek tek açıklanmaktadır. Toplumun bu ilkelere neden sahip çıkması gerektiği üzerine de durulmaktadır. Atatürkçü düşüncede yer alan millî güç unsurlarının neler olduğu açıklanmaktadır. Bölümün sonunda, modern Türkiye'nin oluşumunda Atatürk ilkelerinin yeri ve önemi hakkında bilgi verilmektedir. Konular içerisinde resimler bulunmaktadır.

A. Atatürk'ün Düşünce Sistemini Oluşturmasına Neden Olan Etkenler

Bu konuda, Atatürk'ün düşünce sistemi ve bunun oluşmasına neden olan etkenler açıklanmaktadır.

B. Atatürkçü Düşünce Sistemi

1. Atatürkçülüğün Tanımı ve Önemi

Atatürkçülüğün ne anlama geldiği ve bunun neden önemli olduğu hakkında bilgi verilmektedir.

2. Atatürkçülüğün Nitelikleri

Atatürkçülüğün nitelikleri, neleri esas aldığı hakkında bilgi verilmektedir.

3. Atatürkçü Düşüncede Millî Güç Unsurları

Atatürkçü düşüncede millî güç unsurları ve bu unsurların ne anlama geldiği açıklanmaktadır.

C. Atatürk İlkeleri

1. Atatürk İlkelerinin Amacı

Bu başlık altında Atatürk ilkelerinin amacı açıklanmaktadır.

2. Atatürk İlkelerinin Ortak Özellikleri

Atatürk ilkelerinin ortak özelliklerinin neler olduğu hakkında bilgi verilmektedir.

3. Atatürk İlke ve İnkılâplarının Dayandığı Esaslar

Atatürk ilke ve inkılâplarının dayandığı esaslar alt başlıklar altında açıklanmaktadır. Ayrıca, Atatürk'ün bu alanda söylediği sözler ile bu esaslar desteklenmektedir.

4. Cumhuriyetçilik İlkesi

Cumhuriyetçilik ilkesinin ne anlama geldiği açıklanmaktadır. Bu ilkenin açıklanmasında, Atatürk'ün sözlerine de yer verilmektedir.

5. Milliyetçilik İlkesi

Milliyetçilik ilkesinin ne anlama geldiği açıklanmaktadır. Bu ilkenin açıklanmasında, Atatürk'ün sözlerine de yer verilmektedir.

6. Halkçılık İlkesi

Halkçılık ilkesinin ne anlama geldiği açıklanmaktadır. Bu ilkenin açıklanmasında, Atatürk'ün sözlerine de yer verilmektedir.

7. Devletçilik İlkesi

Devletçilik ilkesinin ne anlama geldiği açıklanmaktadır. Bu ilkenin açıklanmasında, Atatürk'ün sözlerine de yer verilmektedir.

8. Laiklik İlkesi

Laiklik ilkesinin ne anlama geldiği açıklanmaktadır. Bu ilkenin açıklanmasında, Atatürk'ün sözlerine de yer verilmektedir.

9. İnkılâpçılık İlkesi

İnkılâpçılık ilkesinin ne anlama geldiği açıklanmaktadır. Bu ilkenin açıklanmasında, Atatürk'ün sözlerine de yer verilmektedir.

D. Atatürk İlkelerine Sahip Çıkmak ve Devamlılığını Sağlamak

Türk toplumunun Atatürk ilkelerine neden sahip çıkması gerektiği ve bu ilkelerin devamı için neler yapması gerektiği açıklanmaktadır.

E. Modern Türkiye'nin Kuruluşunda Atatürk İlkelerinin Yeri ve Önemi

Modern Türkiye'nin kuruluşunda Atatürk ilkelerinin yeri ve önemi açıklanmaktadır.

Okuma Metni: Atatürk'ün Gençliğe Hitabı

DOKUZUNCU BÖLÜM

ATATÜRK'ÜN ÖLÜMÜ

Dokuzuncu bölümde, Atatürk'ün son günleri anlatılmaktadır. Atatürk'ün son günlerinde ısrarla çalıştığı konulara yer verilmektedir. Atatürk'ün hastalığının Türk milletinden ve dünyadan niçin gizlenmek istendiği açıklanmaktadır. Atatürk'ün ölümünün dünyada ve Türkiye'de nasıl bir etki yaptığı hakkında bilgi verilmektedir. Ayrıca dünya basınında yer alana yazılara da yer verilmektedir. Atatürk ile anılar anlatılmaktadır. Ünitenin son konusunda İsmet İnönü'nün cumhurbaşkanı seçilmesine yer verilmektedir. Konular resimlerle desteklenmiştir.

A. Atatürk'ün Ölümü, Yurt İçi ve Yurt Dışındaki Yankıları

1. Son Günleri ve Ölümü

Bu başlıkta, Atatürk'ün hastalığı, son günlerinde ilgilendiği sorunlar, onun hasta yatağında Türk ordusuna gönderdiği son mesaj ve ölümü anlatılmaktadır.

2. Yurt İçi ve Yurt Dışındaki Yankıları

Burada, Atatürk'ün ölümüyle Türkiye'de ve yurt dışında yankılar, basının yazdıkları yer almaktadır.

3. Atatürk ile İlgili Anılar

Burada, Atatürk ile ilgili iki anı anlatılmaktadır.

Okuma Metni: İsmet İnönü'nün Atatürk'ün Ölümü Dolayısıyla Millete Beyannamesi

B. İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanı Seçilmesi

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin İsmet İnönü'yü cumhurbaşkanı seçmesi anlatılmaktadır.

ONUNCU BÖLÜM

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI VE TÜRKİYE

Kitabın son bölümü olan onuncu bölüm, İkinci Dünya Savaşı ile ilgili konulardan oluşmaktadır. Bu konularda, İkinci Dünya Savaşı'nın çıkış sebepleri, bağlaşma ve Üçlü Pakt'ı oluşturan devletler açıklanmaktadır. İkinci Dünya Savaşı'nda Almanya'nın hangi ülkeleri işgal ettiği hakkında bilgi verilmektedir. Türkiye'yi İkinci Dünya Savaşı'na sokmak için düzenlenen konferansların neler olduğu anlatılmaktadır. Savaşa giren ülkeler ve Türkiye'nin tutumu hakkında bilgi verilmektedir. Savaş sonrası dünya barışını sağlamak için yapılan çalışmalar açıklanmaktadır. Konularda resimler bulunmaktadır.

A. Atatürk'ün İkinci Dünya Savaşı Öncesindeki Görüşleri

Atatürk'ün İkinci Dünya Savaşı başlamadan önce görüşleri, bu görüşleri kimlerle paylaştığı hakkında bilgi verilmektedir.

B. İkinci Dünya Savaşı'nın Nedenleri ve Sonuçları

İkinci Dünya Savaşı'nın nedenleri, başlaması, gelişmesi ve sonuçları hakkında bilgi verilmektedir. Ayrıca yapılan anlaşmalar da açıklanmaktadır.

C. İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin Tutumu

İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin izlediği politika ve tutumu açıklanmaktadır. Ayrıca bu durum için yapılan konferanslar da anlatılmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

ALMAN EĞİTİM SİSTEMİ VE BU SİSTEMDE SOSYAL BİLGİLER DERSİ KONULARI

2.1. GENEL DURUM

Bugünkü Federal Almanya Cumhuriyeti, İkinci Dünya Savaşının bitiminde, iki ayrı devlet olarak kurulan Federal Almanya Cumhuriyeti'nin (Batı Almanya) ile Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nin (Doğu Almanya) 3 Ekim 1990 tarihinde yeniden birleşmesiyle oluşmuş federal bir devlettir. Federal devlet 16 eyaletten oluşur: Baden Württemberg, Bayern, Brandenburg, Bremen, Hamburg, Hessen, Mecklenburg-Vorpommern, Niedersachsen, Nornrhein-Westfallen, Rheinland-Pfalz, Saarland, Sachsen-Anhalt, Schleswig-Holstein ve Thüringen. Almanya Avrupa'nın üçüncü büyük ülkesidir. Ülkenin başkenti Berlin, resmi dili Almancadır.¹⁴⁴

2.1.1. Almanya'nın Coğrafi Konumu ve Nüfusu

Almanya, Avrupa'nın ortasında yer alıp, kuzeyinde Danimarka, güneyinde İsviçre ve Avusturya, batıda Hollanda, Lüksemburg, Fransa ve Belçika, doğuda da Polonya ve Çek Cumhuriyeti ile komşudur. Almanya konum itibariyle İskandinav ülkeleri ile Akdeniz ülkeleri arasında, ayrıca Doğu Avrupa ile Batı Avrupa arasında bir kavşak durumundadır. Almanya Avrupa Topluluğu ve NATO üyesi bir ülke olup Ortadoğu ve Doğu Avrupa Ülkelerine bir köprü oluşturmaktadır.¹⁴⁵

Almanya'nın yüzölçümü 357.031 kilometrekaredir. İlk resmi sayımlara göre, Almanya'nın Aralık 2004'teki nüfusu 82,3 milyondur. 2003 yılında doğu Almanya 13,6 milyon kişi iken, batıdaki eyaletler ve Berlin nüfusun geri kalanını oluşturmaktadır. 2003 yılının sonunda Almanya'da 7,3 milyon yabancı (nüfusun %8,9) yaşamakta olup

¹⁴⁴ Mustafa Sağlam. (1999). *Avrupa Ülkelerinde Eğitim Sistemi*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, s. 3.

¹⁴⁵ Aydın Yıldırım Duran. (1999). *Türk ve Alman Eğitim Sistemlerinde İlköğretim Kurumlarının Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, s. 29.

bunlardan yaklaşık 2,5 milyonu Türk vatandaşıdır.¹⁴⁶ Almanya, Avrupa'nın nüfus yoğunluğu en yüksek birkaç ülkesinden biridir. Halkın üçte biri yüz binden fazla nüfuslu kentlerde yaşar. Bununla birlikte nüfus dağılımı bir ölçüde eşitsizdir. Birleşme öncesindeki farklı hükümet politikaları nedeniyle de kentleşme doğuda ve batıda ayrı gelişme çizgileri izlemiştir.¹⁴⁷

2.2. ALMANYA'NIN SİYASİ YAPISI

Federal Almanya'da Temel Yasa, ayrıntılı bir yetki düzenlemesi ile hangi konuların federal devlet, hangilerinin eyaletler tarafından ele alınması gerektiğini belirler. Bu açıdan Almanya'nın federal devlet sistemi diğer federal devletlerin sistemlerine benzemektedir. Almanya kamusal alanı önemli ölçüde federal yasalara dayanır. Vatandaşlar ise Yetki Dağılımı İlkesi'ne göre neredeyse sadece eyalet resmi makamları ya da eyaletler adına icraatta bulunan yerel idarelerle ilişkidirler. Temel Yasa yaşamın bütün Almanya'da eşdeğer ölçülerde olmasını talep eder. Bu da önemli derecede ekonomi ve sosyal politikalar tarafından belirlenir. Bu nedenden ötürü bu alanı genelde federal yasalar belirler.¹⁴⁸

2.2.1. Eyalet Sistemi

Almanya'nın devlet yapısı anayasal federal cumhuriyet'tir. Devlet; cumhuriyet, demokrasi, federalizm, hukuk devleti ve sosyal devlet beşli temel üzerine kuruludur. Başkanı federal cumhurbaşkanıdır. Görevi politik bir karar alma yetkisi olmadan devleti temsil etmektir. Yukarıdaki konuda da bahsedildiği gibi, Almanya Federal Cumhuriyeti toplam 16 eyaletten oluşur. Her eyaletin bir meclis ya da senatosu (Landeshaus / Senat) bir de bir eyalet hükümeti (Landesregierung) vardır. Her eyalet özerk yönetim kazalarına (Almanca Kreis; adlarını genelde tarihi derebeylerinden alır) ayrılırlar. Her kaza ise belediye ve muhtarlık bölgelerine (Stadt - Gemeinde) ayrılır. Burada da belediye veya şehir meclisleri bulunur ve yerel seçimlerde seçilen belediye başkanı tarafından yönetilirler. Ülke 16 eyalete, eyaletler; yönetim bölgelerine, ilçelere,

¹⁴⁶ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Almanya>, (10.08.2007).

¹⁴⁷ Ersan Sözer. (1997). *Üç Avrupa Ülkesinde Eğitim: Almanya, Danimarka, Fransa Eğitim Sistemleri*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, s. 3.

¹⁴⁸ <http://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/tr/politik-sistem/main-content-04/federal-devlet.html>, (10.08.2007).

beldelere veya ilçeden bağımsız hareket eden şehirlere (kreisfreie Städte: kent-ilçe) ayrılır. Hamburg, Bremen ve Berlin şehir eyaletler olmakla birlikte, kendi içinde idari açıdan bölünmezler. Eyaletlerin kendi yasama, yürütme ve yargı organları bulunur. Ayrıca yerel yönetimlerle ilgili düzenleme yapma yetkisi de eyaletlerdedir. Bu 16 eyaleti temsil eden, yasaların yapılmasına ve kısmen federal devlet yönetimine katılan anayasal organ Federal Konsey (Bundesrat)'dır.¹⁴⁹

2.3. KÜLTÜR BAKANLIĞI (KULTUSMINISTERIUM)

Kültür Bakanlığının okulla ilgili bölümü tüm eyaletlerden sorumlu olan okul sisteminde modernleşmeye amaçlayan bakanlıktır. Reformları bu bakanlık düzenler. Bu bakanlık; öğretmenlerin eğitimlerinden, okulların alanlarından, okul reformlarından, ders alanlarından, öğretim programlarından sorumludur.¹⁵⁰

2.3.1. İl Millî Eğitim Müdürlüğü (Schulamt)

Alman eğitim sisteminde İl Millî Eğitim Müdürlüğü aynı Türk eğitim sistemindeki İl Millî Eğitim Müdürlüğü gibi çalışmaktadır. Devlet denetiminde bulunan bu kurum, bulundukları çevredeki okulların gözetimini üstlenmektedirler. Bu müdürlükler kendi bulundukları çevrelerindeki okulların pedagojik ve organizasyonla ilgili sorunlarında yardımcı olmaktadır. Okullarda çalışan okul müdürleri, öğretmenler, okul psikologları, rehber öğretmenler ve diğer pedagojik personel bu kurumun müdürlüğüne bağlıdır. Bu kurum gerekli olan okullara öğretmen atamalarıyla da ilgilenmektedir. Aynı zamanda öğretmenlerin hizmet içi eğitimleriyle de ilgilenirler.¹⁵¹ Öğrencilerin bulundukları çevredeki okullara gitmeleri için de bu okullar hakkında bilgi verirler ve özellikle ilköğretim öğrencilerinin evlerinin bulunduğu çevrenin yakınındaki okula kayıt yaptırmalarını sağlarlar.

¹⁴⁹ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Almanya>, (10.08.2007).

¹⁵⁰ Struck ve Würtl, *a.g.e.* ss. 17-19.

¹⁵¹ <http://www.schulaemter.brandenburg.de/sixcms/detail.php/5lbn1.c.155220.de>, (29.06.2007).

2.4. ALMANYA'DA EĞİTİM

Eğitim, pedagojide büyük rol oynar. Eğitim, her zaman, her yerde (ev, okul, iş...), bireyin kendini geliştirmek istemesi süresince olur. Eğitim bireyin iç dünyasına (ruhuna) girebilmek, dünyayı kendine göre yorumlamadan anlayabilmektir. Eğitimle kültürü anlayabilmek ve o kültürü uygulayabilmek mümkündür. Bu farklı yollarla olabilir: Yetişkinlerin eğitimi, çocukların eğitimi, canlıların eğitimi gibi. Bizim burada ele almak istediğimiz okulda eğitimidir. Okulda eğitim, öğretmenlerin belirli bir öğretim programı, bir plan içerisinde bilgiyi aktarmak olarak görülür. Öğretmenin dersi planlamasıyla istenilen konuların, ulaşılmak istenilen hedeflerin öğretilmesi amaçlanır. Öncede hazırlıklı olarak derse giren öğretmen, gerçekten görevini biliyorsa çocuklara istediği şeyi öğretebilir, onları yetiştirebilir.¹⁵²

Eğitim sadece çocuğun ve gencin öğreneceği şey değildir. Tüm insanlar her yaş kesiminde olması gereken şeydir. İnsanların davranışı, hareketleri, konuşmaları vb. hepsi eğitimle gerçekleşir. Eğitim farklı alanlarda olabilir: sosyal eğitim, dini eğitim, politik eğitim gibi.¹⁵³

2.4.1. Eğitim ve Öğretim Sistemi

Almanya'da eğitim yönetimi tek merkezden yapılmamaktadır. Eğitim yönetimi görevini eyaletler ile devlet ortak bir şekilde yapmaktadırlar. Yani Almanya'da eğitim yönetme işi yerel yönetimler ve merkezî yönetim arasında ortak bir şekilde yürütülmektedir. Eğitimde yerel yönetimlerin, yani eyaletlerin merkezî yönetim olan Federal devletten daha fazla söz hakkı vardır. Temel Yasa'nın 7. Maddesi gereğince bütün okullar devletin denetimine tabidir. Almanya Federal Cumhuriyeti'nin federatif yapısı dolayısıyla eğitim işlerindeki yetkiler Federal Devlet ve Eyaletler arasında paylaşılmıştır.¹⁵⁴

¹⁵² Rudolf W. Keck ve Uwe Sandfuchs. (1994). *Wörterbuch Schulpädagogik*, Julius Klinkhardt Verlag, Bad Heilbrunn, ss. 57-60.

¹⁵³ Dieter Hintz vd. (2001). *Neues Schulpädagogisches Wörterbuch*, Juventa Verlag, Weinheim und München, ss. 87-90.

¹⁵⁴ Hüseyin Ersoy. (1998). *Türk ve Alman Eğitim Sistemlerinde Ortaöğretim Kurumlarının ve Müfredatlarının Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, ss.7-8.

Eğitim ve öğretim belirli bir organizasyon içerisinde olmalıdır. Organizasyondan anladığımız, belirli bir düzen, planlı bir programdır. Bu organizasyon; dış ve iç eğitim organizasyonu olarak ikiye ayrılır. Dış organizasyonda, derslerin yapılacağı yönetimde eğitim ve öğretimin her okul için ayrı ayrı belirlenmesi yer alır. Örneğin, herkes için ayırım yapılmadan eğitim verilmesi, başarı gibi. İç organizasyonda ise, bazı kanun ve yasalardan oluşur. Örneğin, öğretmenlerin kontrol edilmesi, eğitim-öğretim fonksiyonunun düzgün işlemesi gibi.¹⁵⁵

Almanya’da farklı zamanlarda, okul sisteminde reformlar yapılmıştır. Özellikle 60’lı yıllarda öğretim programı çok eleştiriye maruz kalmıştır. Program hakkındaki eleştiriler, konuların çok fazla olması, özellikle günlük yaşamdan uzak olması ve demokratik olmaması yönündedir.¹⁵⁶

2.4.2. Okul Programı (Das Schulprogramm)

Her okulun kendine göre bir profili vardır. Bu profilde, dersler, alanlar, kurslar ve çalışma alanları yer almaktadır. Okul profili okul programını hazırlamakta yardımcı olmaktadır. Bir nevi okulun portresini çizer. Okulun hedefi sadece öğrencilerin eğitim ihtiyacını karşılamak değildir. Öğrencileri bir temaya karşı ilgi uyandırmaktır da aynı zamanda. Öğrencilerin ilgi alanlarını keşfetmek, onların sorularını yanıtlamaktır. Okul bir ekip çalışmasıdır.¹⁵⁷

Okul programı, okul hakkında bilgi veren, onun pedagojik amacını gösteren bir taslaktır. Her okulun kendi programı vardır. Bu programlar öğretim programına bağlı olmalıdır. Okul programı, bir yıl içerisindeki çalışma planını, ders metotlarını, öğrenci başarılarını, çalışma gruplarının oluşturulmasını, konferansları, okulun işleyişini, okul içi ve dışı meslek eğitim kurslarını, pedagojik ve alan bilgilerinin güncelleşmesini ve okulun geleceği için yapılması gereken projeleri kapsar. Okul programları ayna gibidir, okulun her şeyini yansıtır.¹⁵⁸

¹⁵⁵ Keck ve Sandfuchs, a.g.e., s. 298.

¹⁵⁶ Keck ve Sandfuchs, a.g.e., s. 72.

¹⁵⁷ Holger Mittelstädt. (2000). *Praxishandbuch Öffentlichkeitsarbeit von Schulen*, Cornelsen Verlag, Berlin, s. 49.

¹⁵⁸ Dietrich Homberger. (2003). *Lexikon Schulpraxis Theorie und Handlungswissen für Ausbildung und Unterricht*, Schneider Verlag Hohengehren, Baltmannsweiler, ss. 358-359.

2.4.3. Öğretim Programı (Lehrpläne)

Öğretim programı önceden belirlenmiş ders konularının, dersin hedefinin, öğrenciler ve öğretmenler tarafından belirli zaman içerisinde uygulanmasıdır. Öğretim programı Kültür Bakanlığının eğitimle sorumlu olan kişileri tarafından her eyalete göre farklı olarak hazırlanmaktadır. Bazı eğitim kurumlarında serbest öğretim programı da uygulanabilir. Bu genelde okul yönetimi tarafından hazırlanır. Konuların ve hedeflerin belirlenmesi politik bir olaydır. Demokrasi ile yönetilen okullarda, öğretim programları devlet okullarında birçok kişinin (okul aile birliği, öğretmenler, din adamları, ekonomistler gibi) görüşü alınarak hazırlanır.¹⁵⁹ Öğretim programı öğretmene rehberlik etmektedir. Öğretmen bu planla dersi daha iyi planlayabilmekte, öğrencilerin ulaşması gereken hedefleri uygulayabilmektedir.

Kültür Bakanlığından hazırlanan öğretim programı, öğretmene gireceği derse, sınıfa göre öğretmesi gereken konuları içermektedir. Öğretmen bu konuların ağırlık derecesine göre, hangi konu için ne kadar zaman ayırması gerektiğini hesaplar ve kendine bir plan hazırlar. Böylece bütün konuları bir eğitim-öğretim yılına paylaştırmış olur.¹⁶⁰

Okuldaki dersler öğretim programına bağımlıdır. Bu program öğretmene yol gösterir. Program okulun tipine, derslerin zorluk derecelerine göre düzenlenmiştir. Bu programlarda ülkenin durumuna, gelişmelere göre zamanla değişiklikler yapılabilir. Öğretim programları tüm derslerin konularının belirli bir düzen içerisinde bulunması demektir. Program dersin teorik olarak yönetilmesidir. Burada verilen konuların öğretilmesi, hedeflere ulaşabilme, metot ve teknikler öğretmene bırakılmıştır.¹⁶¹

Öğretim programları esnek yapıdadır. Öğretmen öğrencilerin durumuna göre işleyeceği konuları, kendi yaptığı bir planla saatlerini ayarlayabilmektedir. Öğretim programlarıyla eğitimin tek elden yürütülmesi hedeflenmiştir. Bu programlar öğretmenin hazırlayacağı ders planına kılavuzluk yapmaktadır.¹⁶²

¹⁵⁹ Hintz vd., *a.g.e.*, s. 215.

¹⁶⁰ Kurt Witzemberger. (1994). *Praxis der Unterrichtsplanung*, R. Oldenbourg Verlag GmbH, München, ss. 29-31.

¹⁶¹ Hans Jürgen Apel. (1990). *Schulpädagogik Eine Grundlegung*, Böhlau Verlag, Köln, ss. 113-114.

¹⁶² Alfred Riedl. (2004). *Grundlagen der Didaktik*, Franz Steiner Verlag, Stuttgart, ss. 17-19.

2.4.4. Aile ve Eğitim

Okul ailenin işbirliğiyle eğitim veren bir kurumdur. Okuldan gün geçtikçe beklentiler artmaktadır. Okul bu beklentileri karşılamakta zorlanabilir. Okul bazen problemleri çözen bir tamirhane gibi görünebilir. Öyle ki; dünyanın bütün eğitim problemlerini çözebilecekmiş gibi görünür. Bu yükün altından kalkmak kolay değildir. İşte burada ailelere iş düşmektedir. Ailelerden beklenen, çocuklarının ilk eğitimlerini vermeleridir. Çocuklarının eğitim sorumluluğunu tamamen okula bırakmamalı kendileri de bu sorumluluğu almalıdırlar. Çocukların sosyalleşmesi için ilk yer ailedir. Eğitim okul, öğretmen ve aile işbirliği ile iç içe olmalıdır.¹⁶³

İyi bir eğitim için ailenin öğretmenle iş birliği yapması büyük önem taşımaktadır. Aile öğretmenden okulda, derste yapılan etkinlikleri öğrenmeli, metot ve tekniklerden haberdar olmalı, okul dışı etkinlikleri de öğrenmelidir. Öğretmen-aile ilişkisi her ne kadar basit olmasa da eğitim için gereklidir. Eğitim alanında ailenin hakları yasalarca korunmuştur. Aileler ve öğretmenler birbirine karşılıklı olarak güvenmelidirler. Aileler bir problem çıktığında değil de diğer zamanlar da öğretmenle iletişim içerisinde olmalıdırlar. Bu iletişim veli toplantılarıyla, telefonla ya da ön görülen bir zamanda yüz yüze olabilir.¹⁶⁴

¹⁶³ Manfred Bönsch. (2000). *Praxishandbuch Gute Schule*, Schneider Verlag Hohengehren GmbH, Hohengehren, ss. 217-219.

¹⁶⁴ Hintz vd., *a.g.e.*, ss. 197-201.

Tablo 2: Alman Eğitim Sistemini Oluşturan Kademeler (İşte Almanya, a.g.e., s. 427)

EĞİTİM							
(Çeşitli Şekillerde Genel ve Mesleki Eğitim)							
İleri meslek eğitimi için gerekli eğitim		Genel olgunluk sınavı	Yüksek Öğretim Diploması				
			Üniversite Teknik Üniversite Entegre Yüksekokul Pedagoji Yüksekokulu Güzel Sanatlar Yüksekokulu Meslek Yüksekokulu İdari Bilimler Yüksekokulu		Üçüncü Dönem (Yüksek Öğretim)		
Meslek Okulu		Gece Lisesi /Kolleg		Yüksekokul Dışındaki Kuruluşlar: Meslek Akademisi			
13	Meslek Diploması		Teknik Yüksekokula Giriş	Genel Olgunluk Sınavı		19	
12	Meslek Okulu ve İşletmede Meslek Eğitimi	Meslek Okulu	Teknik Lise	Lise Üst Kademe (Lise, Meslek Lisesi, Teknik Lise, Entegre Okullar)	18	İkinci Dönem II (Orta Öğretim II)	
11					17		
10					16		
10	Meslek Eğitiminde Temel yıl, Okulda ya da Ortaklaşa					15	
		Ortaokulu Bitirme (RealSchulabschluss) 10. Sınıftan Sonra					
		İlk Eğitim Dönemini (Hauptschule) Bitirme, 9. Sınıftan Sonra				16	
10		10. Sınıf	Realschule (Ortaokul)	Lise	Entegre Okul	15	
9	Özürlüler Okulu	Hauptschule (Esas Okul)				14	İkinci Dönem I (Orta Öğretim I)
8						13	
7						12	
6						11	
5						10	
4	Özürlüler Okulu	Grundschule (Temel Okul)				9	Birinci Dön (İlk Öğret)
3			8				
2			7				
1			6				
Sınıflar	Özürlüler Yuvası	Çocuk Yuvaları (Zorunlu Değil)			5	Temel Dönem	
					4		
					3		

Yaş

2.5. ALMAN EĞİTİM SİSTEMİNİ OLUŞTURAN KADEMELER

Federal Almanya eğitim sistemi altı kademedan meydana gelmektedir, bunlar sırasıyla:

1. Temel Dönem (Elementarbereich)
2. Birinci Dönem İlköğretim (Primarbereich/Primarstufe)
3. İkinci Dönem I / Orta Kademe / (Sekundarbereich I/Sekunderstufe I/Mittelstufe)
4. İkinci Dönem II / Üst Kademe (Sekundarbereich II/Sekundarstufe II/Oberstufe)
5. Üçüncü Dönem / Yüksek Okul Basamağı (Tertianerer Bereich)
6. Dördüncü Dönem / Yetişkinler Basamağı (Quarter Bereich)¹⁶⁵

Bu kademeler eyaletten eyalete değişebilmektedir. Alman eğitim sistemini oluşturan kademeler Tablo 2’de ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir.

2.6. ALMANYA’DA İLKÖĞRETİM

Hemen hemen tüm eyaletlerde zorunlu eğitim süresi 12 yıldır ve 6–18 yaş arasındaki çocuk ve gençleri kapsar. Tam zamanlı öğretim yapılan genel öğretim okullarında bu sürenin 10 yılının verilmesi zorunludur. Burada ilköğretimin amacı ise, bireysel koşullarını dikkate alarak, tüm öğrencilerin kişilik gelişimlerini, sosyal davranış biçimlerini, sanatsal ve pratik yeteneklerini (okuma, yazma, aritmetik vb.) kazandırmak, güdeleyici ve cesaretlendirici yardımlarla öğrencileri sistemli öğrenmeye alıştırmak ve böylece onlara üst öğrenim için gerekli temel bilgileri kazandırmak, öğrencilerin öğrenme isteklerini güçlendirmek ve geliştirmektir.¹⁶⁶

2.7. ALMAN EĞİTİM SİSTEMİNDE İLKÖĞRETİM KURUMLARI

5.2.1. Okul Öncesi Eğitim – Ana Okulları (Vorschulerziehung, Kindergarten)

Alman eğitim sisteminin vazgeçilmez bölümünü anaokulları oluşturur. 3 ile 6 yaş aralarındaki çocuklara eğitim vermektedir. Anaokullarındaki temel amaç farklı kesimlerdeki çocukların bir arada oyun oynayarak, temel bakımlarını ve davranış

¹⁶⁵Duran, a.g.e., s. 43.

öğrenmelerini sağlamaktır. Aynı zamanda anne ve babalara da evde verecekleri eğitimde ve çocukların yetiştirilmesinde yardımcı olmaktadır. Özellikle okul öncesi çocuklar için büyük önem taşıyan anaokulları Çocuk ve Gençleri Koruma Kanunu, 22. paragrafına göre (Kinder und Jugendhilfsgesetz, §22) pedagojik alanda eğitilmiş kişiler tarafından eğitim verilmelidir. Ana sınıfları, sosyal öğrenme ve okula hazırlık bakımından önemlidir. Özellikle çalışan anne ve babaların çocuklarını okula hazırlamada zaman ayıramadıklarından dolayı anaokullarının da yardımı ile çocuk eğitime – okula hazır duruma getirilmektedir.¹⁶⁷

Okul öncesi eğitim veren kurumlar sadece çocuğu okula hazırlamamakta aynı zamanda çocuğun velisini de okula hazırlamaktadır. Okulun getirdiği zorluklarla ilgili tecrübesiz olan anne-babaya yardımcı olmaktadır. Çocuklar gözetim altında, kendi yaş gruplarıyla pedagojik eğitim almakta, davranış öğrenmekte ve aynı zamanda oyun oynayabilmektedir.¹⁶⁸

2.7.2. İlköğretim Birinci Kademe, İlkokul [1. – 4. Sınıfa Kadar] (Grundschulen, Primarbereich)

Alman eğitim sisteminde ilkokul birinci kademe olan Grundschule kesintisiz zorunlu eğitimin ilk 4 yılını kapsamaktadır, (Berlin ve Brandenburg eyaletlerinde bu 6 yıldır). Buradaki amaç öğrencilerin 4. sınıftan sonra gelen farklı okul sistemlerine hazırlamaktır. Burada ilkokul köprü görevini üstlenmektedir. 1921'den bugüne kadar olan zamanda ilkokul öğretim programları çeşitli reformlar geçirmiştir. Bu reformlarda özellikle, bu okulların tüm gün olmasına dikkat edilmiş, öğretim metotları, teknikleri ve materyalleri ele alınmıştır. Burada öğrenci oyun ve hareket çağında olduğu için oyunla ve hareketlerle öğretime ağırlık verilmiş ve öğrenciler bireysel kendi başlarına çalışabilme özelliği öğretilmek istenmiştir. Öğrencinin kendine güvenen, kendi işin kendi yapabilen bir birey olarak yetiştirilmesi hedeflenmiştir. Genel olarak ilkokullardaki hedef, öğretim programının işlenmesinde sabırlı ve özenli olunmasına önem verilmiştir.¹⁶⁹

¹⁶⁶ Sağlam, a.g.e., ss. 18-19.

¹⁶⁷ Dietlinde H. Heckt, Uwe Sandfuchs. (1993). *Grundschule von A bis Z*, Westerman Schulbuchverlag, Braunschweig, ss. 112–114.

¹⁶⁸ Keck ve Sandfuchs, a.g.e., ss. 354–356.

¹⁶⁹ Heckt ve Sandfuchs, a.g.e., ss. 84-86.

İlkokula alınan öğrencilerin 6 yaşını doldurmuş olması gerekmektedir. Bazı istisna durumlarda özel izin ile (doğum tarihine göre) 6 yaşını doldurmasına birkaç aya kadarda çocuk okula başlayabilmektedir. Çocuk okula başlamadan önce pedagojik ve psikolojik incelemeden geçmektedir. Burada çocuğun kaslarının gelişmiş olmasına ve okula başladığında öğretim programını takip edebilecek gelişimin olmasına bakılmaktadır.¹⁷⁰

2.7.3. Çok Programlı Toplu Okullar (Gesamtschulen)

Çok programlı okullar ilkokul 5. sınıftan itibaren, farklı orta eğitim okullarının eğitim-öğretim sistemlerinin birleştirilmesiyle oluşan (Hauptschule, Realschule, Gymnasium) okullardır. Almanya'da bu okulların öğretim yılları eyaletlere göre değişmektedir. Örneğin Berlin ve Brandenburg Eyaletlerinde bu 5. sınıftan itibaren 7 yıl iken, başka eyaletlerde 5 yıl da olabilmektedir. Bunun eyaletler arası farklılık göstermesinin, okul binalarının, eğitim personelinin, bu okullara olan talebin yetersizlikleri ve benzeri nedenlerinden dolayı kaynaklanmaktadır. Bu Toplu Okullar genel olarak Entegre Toplu Okullardır. Entegre Toplu Okullarında amaç, genç neslin iyi yetiştirilmesi, farklı yörelerdeki insanların sosyal yaşama kazandırılması ve birleştirilmiş bir eğitim sistemiyle öğrencinin her alana yönelebilmesidir. Entegre Toplu Okullardaki öğrenci sayısı eyaletlere göre farklılık göstermekle birlikte rakamları gittikçe artmıştır. Öyle ki günümüzde kayıt olan tüm öğrenciler alınamamaktadır.¹⁷¹

¹⁷⁰ Heckt ve Sandfuchs, *a.g.e.*, ss. 86-87.

¹⁷¹ Keck ve Sandfuchs, *a.g.e.*, s. 127-128.

Tablo 3: 1968-1992 Yılları Arasında Toplu Okulların Gelişimi (Brückner ve Friauf, a.g.e., s. 127)

	1975	1981/82	1989/90	1992/93
Baden Württemberg	7	6	2	2
Bayern	3	2	2	2
Berlin Batı	24	29	28	28
Bremen	4	4	5	5
Hamburg	8	24	25	34
Hessen	64	66	74	82
Niedersachsen	13	13	14	16
NRW	24	36	129	182
Rhein/Pfalz	2	3	4	7
Saarl.	1	2	11	13
Schleswig-Holstein	2	2	4	20
Yeni Eyaletler				±400
	152	187	±300	±800

Kooperatif toplu okulları bir diğer ismiyle yarı entegre okullar yöneltme basamağından başlayarak yani 5. ve 6. sınıfı okuduktan sonra, diğer okullara göre farklılıklar göstermektedir. Yani ortaokul, ara ortaokul ve lisenin hepsinin bir arada olduğu bir okuldur. Bu okullarda mezun olan öğrenciler yüksek okula devam etmek için farklı bir ile gitmek zorundadır. Bu okullarda görev yapan öğretmenlere göre, diğer okullara göre öğrenci merkezde tutulmakta ve bu yüzden öğretim planları, konuları yetiştirme gibi bir kaygı dikkate alınmamaktadır.¹⁷²

Toplu okullarda da diğer okullarda olduğu gibi çeşitli reformlar yapılmıştır. Ana hedef yine gençlerin sosyal yaşama entegre olması ve diğer okullardan mezun olan öğrencilerle eşit şanslara sahip olmalarıdır. Bu sistemler zamanla daha da geliştirilmiştir. Özellikle de karşı cinslerin ilişkilerinde, toplumda artan kültürel çeşitlilikte ve çocukların ve gençlerin tehlike içinde oldukları özürlü olma durumları entegre pedagojik alanda gelişme göstermiştir. Toplu okullarda 5. ve 6. sınıflarda daha

¹⁷² Uta Brückner, Heike Friauf. (1999). *Der Schritt in die Weiterführende Schule Die Beste Wahl für Mein Kind*, Herder Verlag, Freiburg im Breisgau, ss. 126–128.

çok ders konularında geçmiş üzerinde durulurken, 6. ve 7. sınıflarda ise temel derslerden sonra daha çok ilgi duydukları alanlara yöneltilmektedir. Bu genellikle ikinci bir yabancı dil, teknik bilimler ya da fen bilimleri olabilmektedir. Toplu Okullar farklı alan ve konularda tüm gün ders verdiklerinden buradan mezun olan öğrencilerin de farklı ve daha geniş alanlarda iş bulabilmesi ya da farklı üst okullara gitmesi mümkün olmaktadır.¹⁷³

2.7.4. Ortaöğretim, Ortaokullar [5.–10. Sınıfa Kadar] (Sekundarbereich I.)

Alman eğitim sisteminde farklı şekilde eğitim veren üç çeşit orta okul vardır. Bunlardan ilki Hauptschule (Genel ortaokul) denilen genel ortaokul 5. sınıftan 9. sınıfa kadar devam eder. İkinci sırada ve Hauptschule'nin bir üst ortaokulu olan Realschule (Ara Ortaokul) 6. sınıftan 10. sınıfa kadar olan bölümdür. Son olarak içine lise bölümünü de alan Gymnasium (lise) 5. sınıftan 12. sınıfa kadar olan bölümdür. Bu okulların herhangi birinden diğerine geçmek not sisteminin yüksek olmasıyla mümkündür. Üniversite okumak isteyen öğrencilerin tercihleri genelde Gymnasium-lise yönündedir. Diğer okullardan yüksek okullara geçmek dolaylı yollarla mümkün olabilmektedir. Bu üç okul zincirleme birbirine girmiş durumdadır.

2.7.4.1. Genel Ortaokul (Hauptschule)

Zorunlu ilköğretimin 5. sınıftan 9. sınıfa kadar olan bölümünden oluşmaktadır. Burada zorunlu olan 5. ve 6. sınıftan sonra diğer kademeli ortaokula (Realschule) geçmek mümkündür. Ama öğrenci isterse burada 7., 8. ve 9. sınıfı okuyabilir. 9. sınıfın sonunda yapılan mezuniyet sınavıyla, öğrenci meslek okullarına ya da zorunlu olmayan 10. sınıfa devam edebilmektedir. Bu okulda yabancı dil İngilizce zorunlu olmaktadır. Yapılan reformlardan sonra modernleştirilmiş, Genel Orta Okulun zorunlu derslerin yanı sıra öğrencinin hayata ve iş alanına hazırlanmasında yardımcı olan derslere de ağırlık verilmiştir. Günümüzde bu okulların öğrenci mevcutları azalma göstermektedir.

174

Ailelerin, ortaokulun bu bölümünü istememelerinin bir nedeni de, Almanya'da yaşayan yabancı ailelerin çocuklarının (genelde Almancayı çok iyi bilmediklerinden) bu

¹⁷³ Keck, Sandfuchs, *a.g.e.*, s. 128-129.

¹⁷⁴ Keck, Sandfuchs, *a.g.e.*, ss. 145-147.

okullarda okumasından kaynaklanmaktadır. Alman ailelerindeki mantık, Alman dilini çok iyi bilmeyen yabancı çocuklarla kendi çocuklarının bir arada ders görmesi ve kendi çocuklarının yeteri kadar bir şeyler öğrenememesi düşüncesidir. Ama bunu böyle görmemek gerekir. Unutulmamalıdır ki; Ortaokulun sonunda iyi bir diploma ile bir üst sınıf olan 10. sınıfa çıkılabilmekte ve sonrada lise diplomasını almak mümkün olmaktadır. İstatistiklere bakıldığında 90'lı yıllarda ortaokul mezunlarının 1/3'ü okula devam etmiş, lise diploması ve sonra da yüksek okul eğitimi almıştır. Şayet çocuklarda öğrenme isteği yoksa hangi okula gidilirse gidilsin bir faydası olmayacaktır.¹⁷⁵

2.7.4.2. Ara Ortaokul (Realschule)

1964 yılında yapılan okul reformunda ilköğretim birinci kademenin devamı olarak düzenlenmiş eğitim veren bir okuldur. Genel ortaokul (Hauptschule) ve lise (Gymnasium) arasında bir okuldur. Ara okul olarak da adlandırılır. Almanya'nın birçok eyaletinde 6. sınıftan başlayarak 10. sınıfın sonunda yapılan mezuniyet sınavının başarılmamasıyla bitirilir. Bu okulda zorunlu yabancı dil olan İngilizcenin yanı sıra seçmeli olarak Fransızca da seçilebilmektedir. Hatta bu birçok öğrenci tarafından seçmeli ders olarak sevilerek seçilmektedir de. Bu okulun farklı alanları bulunmaktadır: Matematik-fen bölümü, yabancı dil ağırlıktaki bölüm, müzik-sanat bölümü, sosyal-pedagojik bölümü, ekonomi-sosyal bölüm. Bazı eyaletlerde lisedeki dersler de verilmektedir. Bu okulun sonunda öğrenciler meslek eğitimi ya da okudukları bölümün yüksek okullarına devam edebilmektedirler.¹⁷⁶

2.7.4.3. Lise (Gymnasium Sekundarbereich I und II)

Bu okul, 4. sınıfa kadar olan temel eğitimden sonra devam edilen, öğrencilerin üniversiteye yönelik eğitim almasını amaçlamaktadır. Okulun süresi eyaletten eyalete farklılık göstermektedir. Bu bazı eyaletlerde 13. sınıfa kadar devam etmekten bazılarında ise 12. sınıfa bitmektedir. Lisenin sınıflara göre adlandırılışı şöyledir: 5. sınıftan 7. sınıfa kadar olan dönem (Unterstufe) alt basamak; 8. sınıftan 10. sınıfa kadar olan dönem (Mittelstufe) ara basamak; 11. sınıftan 12/13. sınıfa kadar olan dönem (Oberstufe) üst basamak. Ama günümüzde 5. sınıftan 10. sınıfa kadar olan döneme

¹⁷⁵ Brückner, Friauf, *a.g.e.*, ss.122-123.

¹⁷⁶ Keck, Sandfuchs, *a.g.e.*, ss. 252-253.

(Sekundarstufe I) İlköğretim II. Kademe yani orta bölüm, 11., 12/13. sınıflara da (Sekundarstufe II) Türkçe karşılığına göre lise bölümü olarak geçmektedir. Ya da genel olarak (Gymnasium) lise denilir. Lisenin (Gymnasium) çeşitli alanları vardır. Bunlar, hümanizm, yabancı dil, matematik-fen, müzik, ekonomi, sosyal bilimler bölümleridir. Öğrenci burada ileride seçeceği mesleğe göre lisenin o alanla ilgili olan bölümüne kayıt yaptırır. Lise eğitimin sonunda hangi alanda eğitim almışsa o alanla ilgili üniversite-yüksek okula devam eder. Bu okuldaki temel amaç öğrencinin temel bilgileri alarak üniversiteye devamını sağlamaktır. Burada temel derslerin içinde Almanca, matematik, fen bilgisi, yabancı dil, tarih, sosyal bilgiler, din bilgisi/etik, resim, müzik ve spor yer almaktadır. Almanya’da aileler tarafından en çok tercih edilen okul durumundadır. Bu okullardaki öğrenci sayısı günümüzde %60 oranında artmıştır. Bu okuldan mezun olan öğrencilerin 3/4’ü üniversite – yüksek okula devam etmektedir. Diğer kalanı ise meslek eğitimi almaktadır. Liseye giden öğrencilerden kız öğrencilerin mevcudu erkek öğrencilere göre daha fazladır.¹⁷⁷ Günümüzde bu okula giden ve sonrada üniversite eğitimine devam eden yabancı ailelerin çocuklarında da artış görülmektedir.

Lise (Gymnasium) öğrencinin lise diploması almasını sağlayarak üniversite eğitiminin devam etmesine olanak sağlamaktadır. Aileler ilkokulda çocuklarının bu okula gidip gitmeyeceğine karar vermeli ve sınıf öğretmenleriyle iletişim kurmalıdırlar. Ailelerin bu okulları tercih etmelerindeki en büyük etken ise, ikinci hatta bazen üçüncü bir yabancı dil eğitimidir.¹⁷⁸

2.7.5. Özel Eğitim Okulları (Sonderschulen, Förderschulen)

Bu okullar özel eğitim veren özürlü öğrencilerin gidebileceği eğitim kurumlarıdır. Özel eğitim okullarının da çeşitleri vardır. Bunlar, görme engelliler, işitme engelliler ya da ağır duyanlar, zihinsel özürlüler, bedensel özürlüler, öğrenmede güçlük çekenler, konuşmada zorlananlar ve davranış bozukluğu sergileyen öğrenciler için olan bölümlerdir. Almanya’da öğrencilerin %8’i bu okullara devam etmektedir. Ama okullarda %85 civarında bir öğrenci kitlesi öğrenme güçlüğü çekmektedir. Bu okul, normal eğitim veren okullarda dersi takip edemeyen, uyum sağlayamayan öğrencilerin mecbur tutularak gittikleri eğitim kurumudur. Buradan şu anlaşılmaktadır:

¹⁷⁷ Keck, Sandfuchs, *a.g.e.*, ss. 140-143.

¹⁷⁸ Brückner, Friauf, *a.g.e.*, ss. 124-125.

Günümüzdeki, özellikle ilkokulların verdikleri ders programlarıyla her öğrenci için yeterli değildir. Her öğrencinin farklı öğrenme düzeyi, öğrenciler arasındaki farklılıklar göz önünde tutularak özel eğitim okullarına ihtiyaç duyulmuştur. Özel eğitim kurumlarında da geçme-kalma, mezun olamama gibi durumlar vardır. Buradaki öğrencilerin sosyal yaşamdaki insanlar tarafından dışlanması, diğer öğrenciler tarafından kabul edilmemesi, meslek edinememe, içe kapanıklık bir dezavantajdır. Ama günümüzde bu açıkları kapatmak için araştırmalar yapılmaktadır. Normal ilköğretim okullarında ders programları, ders etkinlikleri öyle verilmelidir ki; özel eğitim kurumlarına ihtiyaç duymadan öğrenme zorluğu çeken öğrencilerinde öğrenmesi sağlansın.¹⁷⁹

2.7.6. Yatılı Okullar (Internatschulen)

Yatılı okullar, Alman eğitim sisteminde her ne kadar önemli bir parçası olarak görülme de, genel olarak bakıldığında pedagojik olarak ilginç sayılabilir. Yatılı okullarda esas ön planda olan, öğrencilerin gündüz, gece ve hafta sonları hep bir arada olmalarıdır. Böyle bir durumda akla ilk gelen, bir öğrencinin hem yaşamı öğrenmesi aynı zamanda da tüm gün okulda eğitim alması, bireyin yetişmesinde nasıl olumlu olabilir? sorusudur. Yatılı okulların fiziksel koşullarına bakıldığında özellikle pedagojik olarak hazırlanmış yaşam alanları iyi bir etki bırakmaktadır. Bu okullar öğrencilerin ikinci evi olarak görülmektedir. Öğrencilerin odalarını paylaştıkları arkadaşları da önemlidir. Genelde iki yataklı odalar vardır. Nadiren tek kişilik odalar da bulunur. Bunlar genelde daha yetişkin öğrencilere verilir. Öğrenciler tüm gün okula gitmek zorundadır. 5. sınıftan 10. sınıfa kadar olan okulun işleyişi aynı çok programlı toplu okullar gibidir. 7. sınıftan 10. sınıfa kadar olan bölümlerde ayrıca öğrenciler için çıraklık-sanat atölyeleri de bulunmaktadır. Öğrenciler burada el becerilerini geliştirerek ileride sahip olmak istedikleri mesleklerden bilgi sahibi olabilirler. Yabancı dil olarak, 5. sınıftan sonra tüm sınıflara İngilizce, 7. sınıftan sonra seçmeli olarak Fransızca ve 9. sınıftan sonra seçmeli Latince dersleri verilmektedir.¹⁸⁰

¹⁷⁹ Heckt, Sandfuchs, *a.g.e.*, s. 241.

¹⁸⁰ Manfred Bönsch. (1994). *Die Beste Schule für Mein Kind*, Herder Verlag, Freiburg im Breisgau, ss. 175-179.

2.7.7. Özel okullar (Privatschulen)

Bu okullar özel kurum veya kişiler tarafından kurulan, devlet-kanunlar tarafından denetlenen, öğrencilerin belirli ücret ödedikleri eğitim kurumlarıdır. Bu kurumlar diğer devlet okullarındaki eğitimden, personelden geri kalmamaları gerekmektedir. Bu okullarda derslerin yanı sıra öğrencilere etüt, jimnastik, konuşma becerisi gibi ek etkinlikler de verilmektedir. Özel okullar alternatif okul olarak görülmektedir. Eğitim kalitesi diğer okullardan düşük olmamalı ve sosyal etkinliklere daha fazla yer verilmelidir. Öğrencinin böyle bir okula gitmesi tamamen ailenin elindedir. Aile ile iletişim bu okullarda daha fazla görülmektedir.¹⁸¹

Özel okullardan mezun olan öğrencilerin diplomaları diğer devlet okullarından mezun olanların diplomalarıyla denk tutulmaktadır. Ama şu da bir gerçektir ki; özel okullarda okuyan çocuklara daha farklı gözlerle bakılmakta, onların daha ‘iyi insan’ olduğu düşüncesi yer almaktadır. Buda daha çok diğer öğrencilerle özel okullarda okuyan öğrencilerin sosyal statü farkından kaynaklanmaktadır. Çünkü bu okullara girmek için ailenin belirli bir bütçesi olmak zorundadır. Yapılan araştırmalarda da özel okullara giden öğrenci velilerinin çoğunun yüksek okul mezunu ya da iyi bir iş sahibi oldukları görülmektedir. Aileler ücret ödedikleri bu okullardan çok iyi bir eğitim vermelerini beklemektedirler. Ayrıca çocuklarının farklı sosyal etkinliklere katılmalarını, yabancı dil öğrenmelerini, spor ve sanat etkinliklerinde bulunmalarını ve en önemlisi de iyi bir mezuniyet almalarını istemektedirler.¹⁸²

2.7.8. Meslek Okulları (Berufschulen)

Almanya’da gençlerin çoğunluğu (aynı yaş grubundakilerin yüzde 70’i) okulu bitirdikten sonra “Duales System” adı verilen ikili sistemde devlet tarafından tanınip kabul edilen bir mesleği öğrenirler. Bu gençler genellikle esas okulu ya da ortaokulu bitirmiş olan öğrencilerdir. Ancak liseyi bitirdikten sonra böyle bir meslek öğrenmeye karar veren gençlerin sayısı da az değildir.¹⁸³

¹⁸¹ Heckt, Sandfuchs, *a.g.e.*, ss. 10-12, 199.

¹⁸² Brückner, Friauf, *a.g.e.*, ss. 150-152.

¹⁸³ İşte Almanya. (1999). *50. Yıl Almanya Federal Cumhuriyeti*, Federal Hükümet’in Basın ve Enformasyon Dairesi, s. 433.

Meslek okulları öğrencilerin meslek eğitimi kazanmalarına yardımcı olan bir eğitim kurumudur. Meslek (çıraklık) eğitimi almak isteyen öğrenciler, zorunlu eğitimi bitirdikten sonra yönelmek istedikleri meslekî alanda eğitimlerini alırlar. Meslek okulları, normal eğitim yanı sıra meslekî eğitim derslerini de vererek öğrenciyi seçtiği mesleğe hazırlamış olurlar. Meslek okullarının da farklı alanlarda bölümleri vardır. Öğrenci yönelmek istediği mesleğe göre öngörülen meslek okulluna gitmek zorundadır. Öğrenciler, meslek okullarına devam sürecinde yönelmek istedikleri alanda, bir kurumda, bir şirkette vb. staj görmek zorundadırlar. Almanya’da bir meslek eğitimi 2 ila 3,5 yıl arasında değişmektedir.¹⁸⁴ Alman eğitim sistemine göre bu okullara gitmek mecburidir. Öğrenciler kendi isteklerine göre, şayet staj yapabilecekleri bir kurum ya da iş yeri bulamamışsalar tüm gün ve 1 sene boyunca bu okula giderler. Ama öğrencilerin kendi istedikleri meslek alanında staj yapacakları bir kurum ya da bir iş yeri ile anlaşmışsalar, 1. senede haftada 2 gün, 2.ve 3. senede ise haftada bir gün meslek okuluna, diğer günler ise yöneldikleri meslek alanında pratik bilgi kazanabilmek için staj yaptıkları kuruma giderler.

Eğitim iki ayrı eğitim sorumlusu arasında, yani işletme ile meslek okulu arasında taksim edilmiştir. Bunlar ayrı ayrı yetki alanına girmektedir. İşletmede eğitim federal hukuka, okul eğitimi ise eyaletler hukukuna tabidir.¹⁸⁵

2.7.9. Yüksek Okullar (Hochschulen)

Yüksek okullar, liseden sonra öğrencinin seçtiği bir alanda daha derinlemesine eğitim alabileceği, araştırmalar yapabileceği, akademik kariyer yapabileceği üniversitelerdir. Devlet denetimi altında olan bu yüksek okulların yanı sıra özel, vakıf, kilise ya da herhangi bir kurumun kurduğu yüksek okullarda vardır. Yüksek okullarının farklı meslekî alanlarda bölümleri vardır. Türk eğitim sistemindeki fakülteler gibi. Öğrenci gitmek istediği bölümü kendi seçer. Bu alanlar; sosyal, ekonomi, teknik, sanat, doğa gibi bilimler olabilir. Yüksek okullarda kendi aralarında farklılıklar gösterebilir. Bazıları sadece meslekî alanda eğitim verirken, bazıları ise bilimsel alanda eğitim verebilir. Yüksek okulların içine; Meslek Yüksek Okulları, Meslek Akademileri, Genel Akademiler, Pedagojik Yüksek Okullar, Teknik Yüksek Okulları, Endüstri, İletişim,

¹⁸⁴ <http://de.wikipedia.org/wiki/Berufsschule>, (25.06.2007).

¹⁸⁵ İşte Almanya, a.g.e., s. 433.

Ekonomi... Bir yüksek okulun fakültelerinin ya da bölümlerinin başında dekan vardır. Her eyaletin kendi kanunları içerisinde bölümlerde, dönemlerde... değişiklikler olabilir.

186

2.8. ZORUNLU EĞİTİM-OKUL SÜRESİ

Zorunlu eğitim süresi kanunen ön görülmüştür. Ailenin, velinin, çocukta sorumlu kişinin resmi olarak görevi, belirli yaş sınırları içerisinde çocuğun öngörülen eğitimi almasını sağlamaktır. Bu yaş sınırı normalde 6 ile 18 yaş arasındır. Bu yaşlar içerisindeki her birey eğitim-öğretim almak zorundadır. Zorunlu okul süresi her eyaletin kendi kanunlarıyla belirlenmiştir. Bu yüzden eyaletler arası farklılıklar görülür. Alman eğitim sisteminde okul süresi 12 ile 13 yıldır. Bu bireyin reşit olmasına kadar olan süredir. Bu süreler içerisinde okula gitmeyen çocuklar ve onların velileri için kanunen yaptırımlar uygulanmaktadır.¹⁸⁷

2.9. OKUL

2.9.1. Okul Yasası

Okul her yönüyle kanunlar tarafından desteklenmektedir. Almanya’da her eyalet genel kanunlar altında kendi kültür ve eyaletlerinin özelliklerine göre eğitim alanında farklı yasalar yapmışlardır. Okullar için yapılan kanunlar tüm devlet okulları ve özel okullar için geçerlidir. Bu yasalarda okulun alanına göre koyulmuştur. Genel okul yasalarının içinde okula gitme mecburiyeti, okulun geleceği için olan yatırımlar, okul yöneticileriyle yapılması gereken konferanslar, genel haklar ve sorumluluklar yer almaktadır. Kültür bakanlığının hazırladığı tüzükte okul makamlarının yapması gereken organizasyon, eğitim alanında gelişmeler, pedagojik yönetim gibi maddeler bulunmaktadır.¹⁸⁸

¹⁸⁶ <http://de.wikipedia.org/wiki/Fachhochschule>, (28.06.2007).

¹⁸⁷ Keck ve Sandfuchs, a.g.e., s. 300.

2.10. OKUL YÖNETİMİ (DER SCHULLEİTER)

Okul yönetimi; bazen hakem, bazen yönetici bazen de yumruklayabileceğiniz kum torbası gibidir. Bir okul yöneticisi aynı bir şirket yöneticisi gibi bazen sert, bazen şakacı, dominant, kendine hâkim, hedeflerini bilen, dayanıklı gibi özelliklere sahip olmalıdır. Tabi istenilen bütün iyi nitelikleri bir insanda toplamak zordur. Ama iyi bir yöneticide muhakkak olması gerekir.¹⁸⁹

Okul yöneticisi (müdür) tecrübeli, görevini, kanunları iyi bilen kişi olmalıdır. Almanya’da her eyalette eğitim alanında farklı kanunlar geçerli olduğundan, yöneticinin bu kanunları çok iyi takip etmesi ve bilmesi gerekir. Yönetici okulun her şeyinden sorumludur. Bu görevi yapabilmek için yapılan başvurunun yanı sıra istenilen niteliklere de sahip olmak gerekir. Bir kere müdür-yönetici olan kişi ömür boyunca müdür olarak adlandırılır. Okul yöneticisi okulun sorumluluğunun yanı sıra, okulun idaresi, okulun pedagojik yönetimi, öğretmenlerin sorumluluklarını yerine getirmesini takip etmek, öğrencilerin haklarını korumak, yeniliklerden haberdar olmak, öğretmenlerin kendilerini geliştirmesi için kurslara katılmalarını sağlamak, diğer okullara çeşitli kesimlere okulu tanıtmak gerekirse onu savunmak zorundadır. Okul aile birliğini denetlemek de yöneticinin görevleri arasındadır.¹⁹⁰

Okul yönetimi okulun ana damarı gibidir. Yönetici herkes arasında dengeyi tutmak, herkesin hakkını korumak, okulunu en iyi şekilde temsil etmek zorundadır. Bazı eyaletlerde okul yöneticisi derslerin planlanması, öğretmenlerin gireceği derslerin ve sınıfların ayarlanması ve diğer yönetici işlerinin yanı sıra kendi dalında derslere de girebilmektedir.

2.11. ÖĞRETMEN

Öğretmenler sınıftan sorumlu olan kişilerdir. Sadece sorumlu değil aynı zamanda sınıfta oluşan problemleri çözen kişi, sınıfını savunan kişi durumundadır. Tabi bir öğretmenin bu duruma gelebilmesi için ilk önce kendinin mutlu olması, sınıfını ve öğrencilerini sevmesi ve öğrencilerinde öğretmenlerini sevmeleri gerekmektedir. Bir

¹⁸⁸ Keck ve Sandfuchs, *a.g.e.*, ss. 285-286.

¹⁸⁹ Franz Josef Thiemermann. (1998). *Schulleiter im Hauptberuf*, Hermann Luchterhand Verlag GmbH, Neuwied, Kriftel, ss. 73–79.

¹⁹⁰ Keck, Sandfuchs, *a.g.e.*, ss. 294–296.

öğretmen sınıfına sorumluluk almayı öğretmelidir. Öğretmen sadece müfredatın öngördüğü konuları öğreten kişi değildir. Aynı zamanda öğrencilerinin okuldaki ve ailedeki tutumlarını bilmeli, öğrencilerini ciddiye almalı, onlara boş sözler vermemeli, öğrenciler arasında kuralların uyulmasına ve etkileşime dikkat etmeli ve öğrencilerin hepsini aynı görmeli ayırım yapmamalıdır.¹⁹¹

2.11.1. Öğretmen Eğitimi, Öğretmenlik Mesleği

Almanya’da öğretmenlik mesleği iki aşamadan oluşur: Fakülte ve hazırlanma görevi (staj). Ama öğretmen olduktan sonra da öğretmenlerin kendilerini geliştirmek için gittikleri kurslar vardır. Yani mezun olunan bilgiler zamanla yeterli olmayabilir. Bu açığı da kurslar kapatır. Öğretmenlik mesleğinin ilk aşamasında üniversite gelir. Üniversitede yedi sömestre okunur. Sonra ikinci aşama gelir. Yapılan stajlarda fakültede öğrenilen teorik bilgiler pratiğe dökülür. Stajda yeteri kadar pratik bilgi toplanmaya çalışılır. Teknik ve metotları öğrenir.¹⁹²

2.11.2. Okul Sistemi ve Öğretmenler Arasında Kalan Öğrenciler

Öğrenciler için okul sisteminden çok öğretmenler daha önemlidirler. Aslında öğretmenler öğrencilerin kaderidir. Öğrencilerin öğretmenlerini seçebilme hakkı çok nadirdir. Birçok öğrenci eski öğretmenleriyle anlaşılamadığından geriye doğru gitmiş, ama yeni öğretmenlerini sevmişlerse daha başarılı olmuşlardır. Amerika’da yapılan bir araştırmada da bu ispat edilmiştir. Öyle öğretmenler vardır ki; öğretim planlarından, programlarından dışarı çıkmayan, bunu sıkı bir şekilde sadece uygulama çabası içinde olanlar, ama öyle öğretmenler vardır ki; öğrencileriyle birlikte birebir bir şeyler öğrenen, kendilerine ve öğrencilerine bir şans tanıyanlar. Bazı aileler her öğretmenin kendi çocuğu için uygun olmadığını düşündüğünden, çocuğu okula başlamadan önce okul yönetimiyle iletişim kurarak öğretmenler hakkında bilgi almaktadır. Öğretmenden sonra ikinci sırada okul sistemi yer almaktadır. Bazı öğrenciler için okul sistemi önemli rol oynar. Bazı öğrenciler için iyi not almak önemli iken, bazıları bunu önemsemez bile, bazı öğrenciler 4 yıllık ilkokul birinci kademenin 4 yıl olmasını iyi bulurken, bazıları

¹⁹¹ Holger Mittelstädt. (2006). *Basics für Junglehrer*, Verlag an der Ruhr, Mülheim an der Ruhr, ss. 110–111.

¹⁹² Heckt ve Sandfuchs, *a.g.e.*, ss. 141-142.

bunun yeterli olmadığı ya da ortaokulun toplu okullarda olması gerektiğini savunurlar. Bu gibi örnekleri çoğaltmak mümkündür. Okul sistemi ve öğretmenlerin birbirine uyum sağlaması gerekmektedir. Burada hem okul sistemi memnun olmalı hem de öğretmen memnun olmalıdır. Dolayısıyla öğrenci de memnun olacaktır. Yukarıdan gelen baskıların artması ne öğretmenler için ne de öğrenciler için iyi olacaktır.¹⁹³

Kısaca söylemek gerekirse, öğretmenler okul sistemiyle öğrenciler arasında denge kurmalıdır. Okul sistemleri, programları bazılarına göre iyi olurken bazı kişilere göre anlamsız ya da yeterli olmaya bilir. Okul sistemleri ile herkesi memnun etmek mümkün olmayacaktır. Bu yüzden günümüzde öğretmene çok büyük görevler düşmektedir. Öğretmen her türlü okul sistemi içerisinde, öğrencisini iyi eğitebilmelidir.

2.12. SINIFLAR

2.12.1. Sınıfların Düzenlenmesi

Bir sınıfın pedagojik görünümünün yanı sıra, pozitif estetik bir görünüme de sahip olmalıdır. Sınıfta öğrencilerin birlikte yaptıkları etkinlikler, koleksiyonlar, oyun ve okuma köşesi, drama etkinlikleri için malzemeler, boyama masaları gibi şeyler bulunabilir. Sınıf öğrencinin oturma odası gibidir. Orada yapılan her şey birlikte yapılır düzenlenir. Öğrencilerde ‘ben’ değil ‘biz’ kavramı vardır. Sınıfların düzenlenmesi ilkokul birinci kademeye ikinci kademe arasında farklılıklar gösterebilir.¹⁹⁴

2.13. OKUL, SINIF VE ÖĞRETMEN MEVCUTLARI

Almanya’da okulların ve sınıfların öğrenci mevcutları, hemen hemen her eğitim sisteminin bölümlerinde karşılaştığımız gibi, burada da eyaletlere göre değişiklik göstermektedir. Yalnızca okulların mevcudu, okulda ders verilen şube sayısına göre ayarlanır.¹⁹⁵

¹⁹³ Peter Struck ve Ingo Würtl. (2001).*Vom Pauker zum Coach Die Lehrer der Zukunft*, Deutscher Taschenbuch Verlag, München, s. 42-54.

¹⁹⁴ Keck, Sandfuchs, *a.g.e.*, ss. 175-176.

¹⁹⁵ Wilfried Bos vd. (2004). *IGLU Einige Länder der Bundesrepublik Deutschland im Nationalen und Internationalen Vergleich*, Waxmann Verlag GmbH, s. 22.

Hemen hemen her ülkede sınıf mevcudlarına ayrı bir önem verilmektedir. Özellikle küçük öğrencilerde görülmektedir ki; mevcudun az olduğu sınıflarda öğrenciler kendilerini daha fazla göstermekte ve daha başarılı olmaktadır. Ama şu da unutulmamalıdır: öğrencilerin başarılı olması için sınıf mevcudunu azaltmak yerine öğretmen sayılarını çoğaltmakla da olabilmektedir. Fazladan olan öğretmenler dersler dışında küçük öğrenci gruplarıyla çalışmalar yapabilir ve sınıf öğretmenini böylece desteklemiş olurlar. Bu yüzden aşağıdaki tabelada, klasik sınıf mevcudlarının yanı sıra öğretmen-öğrenci-ıltısı de verilmiştir. Yine tabelada görüldüğü gibi Almanya'da bazı Avrupa devletlerine göre sınıf mevcudlarının az olmasına daha çok önem verilmiştir (ortalama 22,5). Yine tabelada bazı okul yönetimlerinin fazladan öğretmen bulundurmasına yer verilmiştir. Bu Almanya'da yine eyaletlere göre farklılık göstermektedir. Örneğin, Bavyera Eyaletinde fazladan öğrenci sayısı diğer eyaletlere göre biraz daha fazladır.¹⁹⁶

Tablo 4: Almanya'da ve Avrupa'da bazı devletlerdeki okul büyüklüğü, sınıf büyüklüğü, öğretmen-öğrenci-ilişkisi karşılaştırması, 2000/2001 öğretim yılı. (Bos vd., a.g.e., s. 22)

	Okulun Büyüklüğü (Öğrenci Mevcudu) (*2)	Paralel Sınıflar 4. Sınıflarda (*3)	Sınıf Mevcudu (*4)	Öğretmen- Öğrenci- Relasyonu İltisi, bağıntısı (*5)	Okullarda Fazladan Bulunan Öğretmenler (Öğrencilerin yüzdelik sayıları) (*6)
Almanya	281	3.0	22.5	19.4	38
İngiltere	316	1.9	29.0	20.5	84
Fransa	216	1.9	23.9	19.5	52
Yunanistan	192	1.7	19.9	12.7	42
İtalya	552	5.5	20.5	10.8	15
Hollanda	302 (*1)	1.3	26.4	17.2	93
İskoçya	292 (*1)	1.6	25.9	20.5	94
İsveç	362	2.1	24.3	12.4	85

(*1) Yüzde 70 ile 84 arasındaki cevaplamalar.

(*2) Sonuçlar okul yönetiminin hazırladığı sorulardan alınmıştır.

(*3) Sınıf büyüklüğünün, 4. sınıf öğrencileri arasında yapılan karşılaştırma

¹⁹⁶ Bos vd., a.g.e., ss. 23-24.

- (*4) Sonuçlar öğretmenlerin hazırladığı sorulardan alınmıştır.
- (*5) Uluslar arası sonuçlar: 2003, ulusal sonuçlar: 2002.
- (*6) Sonuçlarda öğrenci yüzdeleri şöyle okunmaktadır: Alman öğrencilerinin yüzde 38'i fazladan bulunan öğretmenlerin bulunduğu okula gidiyor.

2.14. ETÜT

Zorunlu eğitim almak zorunda olan öğrencilerin, okul dışında gittikleri yerdir. Etüt zorunlu değildir. Tamamen ailenin isteğine kalmıştır. Burada öğrenci, eğitimin yanı sıra sosyalleşmeyi de öğrenir. Etütte öğrencilere okul çalışmalarında yardımcı olunur. İlköğretim öğrencilerinde etütte farklı etkinlikler de (oyun gibi) yaptırılır. Burada görev alan kişi sosyal-pedagojik alanda uzman olmalıdır. Etütte verilen eğitim evde verilen eğitim ile okulda verilen eğitimin arasında bir eğitimidir. Öğrenci zorlandığı ödevlerde ya da zorlandığı derslerde burada uzman öğretmenden yardım alır. Etüttü okuldan ayırmak yanlış olur. Etüt okul ve aile ile işbirliği içerisinde olmalıdır.¹⁹⁷

2.15. ÖĞRENCİ BAŞARISININ ÖLÇÜLMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Öğretmenlerin bir diğer görevi de, öğrencilerin başarılarını ölçmek ve değerlendirmektir. Bir grubun başarısını ölçmek biraz daha farklıdır. Burada başarı grubun başarısına bakılmadan bireye verilmeli ve grup içerisinde ne kadar öğrendiği ölçülmelidir. Değerlendirme işlemi not olarak, öğrenci formları şeklinde gibi olabilir. Öğretmen için asıl ölçüm sınıf içinde, ders sırasında öğrencileri gözlemlemesiyle olmaktadır. Öğretmen öğrencilerinin öğrenme durumlarına göre sınav hazırlamalıdır. Aynı sınıfa, bir başka öğretmen tarafından yapılan aynı sınavın sonucuna göre, ölçümün ne kadar objektif olduğu görülür. Sınavdan sonra sorulacak soru, diğer öğretmende aynı sonuca ulaştı mı? olmalıdır. Burada sınavın değerlendirmesi titiz ve güvenilir olmalıdır. Tabi şunu da unutmamak gerekir; ben bu sınavla istediğim şeyi ölçebiliyor muyum?¹⁹⁸

¹⁹⁷ Keck, Sandfuchs, *a.g.e.*, ss. 153-155.

¹⁹⁸ Hanna Kiper. (2001). *Einführung in die Schulpädagogik*, Beltz Verlag, Weinheim und Basel, ss. 22–23.

2.15.1. Ev Ödevleri

Ev ödevleri, öğretmenler tarafından ya da öğrencilerin öğretmen yardımıyla oluşturduğu konulardan elde edilen soru, işlem vb. evde incelenerek ve bireysel olarak yapılmasıdır. Ödev verilmesindeki amaç öğrencinin kendi kendine çalışmasını sağlamak, sorumluluk almak, düzenli olmak ve bunun yanı sıra konuları pekiştirmektir. Ev ödevleri öğrencinin anlayabileceği, kendi kendine yapabileceği seviyede olmalıdır. ödevler öğrencileri sıkmamalı tam aksine onları eğlendirmelidir. Öğretmen ödev verirken o ödevin öğrenci öğrencinin yapacağı nitelikte olmasına özen göstermelidir.¹⁹⁹

2.15.2. Sınavlar

Öğrencinin başarısını ölçmek ve hedeflere ne kadar ulaşılabilindiğini anlayabilmek için yapılmaktadır. Yukarıda da bahsedildiği gibi farklı yollarla yapılabilmektedir. Bunlar, öğrencinin sınıftaki genel durumunun değerlendirmek; öğrencinin konuşarak anlatma yeteneğini ölçmek için sözlü sınavlar; öğrencinin yazı ile anlatım yeteneğini ölçmek için yazılı sınavlar (test, dikteye göre yazmak); öğrencinin el becerilerini ve grafik becerilerini ölçmek (örneğin, bilgisayar kullanabilme). Başarının ölçülmesi yasal olarak ayarlanmış ve birçok öğretim programında yazılmıştır. Öğretmen bu sınavları yapmak zorundadır.²⁰⁰

2.15.3. Karne

Okullarda her yarıyılın sonunda öğrenciler bu yarıyıl içinde işledikleri derslerin başarısını görebilmeleri için ve sınıf atlayabilmeleri için aldıkları notların tamamını gösteren, okul ve öğretmen tarafından onaylanmış bir belgedir. Bir öğrenci 1., 2. ve 3. sınıfın sonunda diğer sınıf atlamak için karne alır. 4. Sınıfın sonunda ilkokulu (birinci kademe-Grundschule) bitirme karnesi bir nevi ilkokul (birinci kademe) diploması alır.

¹⁹⁹ Dieter Hintz vd., *a.g.e.*, ss.142–145.

²⁰⁰ Georg Hans Neuweg. (2000). *Schulische Leistungsbeurteilung*, Trauner Verlag, Linz, ss. 10–11.

Sonraki aldığı bitirme karneleri öğrencinin gittiği okula göre değişiklik gösterir. Bir öğretmen öğrencinin karnesini zamanında vermek zorundadır.²⁰¹

Öğrencinin alacağı 4. sınıf sonundaki karne hem aile için hem de öğrenci için büyük bir önem taşımaktadır. Bu karnedeki notlarıyla çocuğun hangi okula gideceği belirlenmiş olur. Ailenin çocuğunun ileride üniversiteye dönük bir okula gitmesini istiyorsa karnedeki notların o okula gidebilecek, oradaki eğitim-öğretimi takip edebilecek şekilde olmalıdır.²⁰²

2.15.4. Not Sistemi

19 yüzyılda Alman eğitim sistemine giren not alma, öğrencinin performansını ölçmek için kullanılmaktadır. Notlar öğretmen için, öğrenciden aldığı dönüt olarak görülmektedir. Aynı zamanda veli içinde bir bildiri olarak geçer. Not verilirken çok dikkat edilmelidir. Kötü not ile bazı öğrencilere disiplinli olmayı öğretmek çok sakıncalıdır. Gerçi bazı durumlarda bu elde edilebilir ama yine de dikkatli olmak gerekir. Okulda farklı durumlarda not verilebilir. Bu bir grup çalışması, bir proje çalışması, sınav, ya da sömestr sonlarında verilen karne notu olabilir.²⁰³ Not yazılı ya da sözlü olarak verilebilir. İlköğretimde not sayılarla ifade edilir. Lise ve yüksek okullarda alınan puanların biriktirilmesiyle not oluşur. İlköğretimde dönemin sonuna kadar ara notlar verilir (bunun miktarını öğretmen belirler), sonra dönem sonunda son not verilir. Ara notların ortalamasıyla son not toplanır ve çıkan notun %50 si alınır. Alman eğitim sisteminde not ölçeği şöyledir:

1=pekiyi (sehr gut) en iyi olan nottur. Öğrenci, öğretim programında yer alan tüm hedeflere ulaşmıştır.

2=iyi (gut)

3=orta (befriedigend)

4=yeterli-orta (ausreichend)

5=yetersiz (mangelhaft)

6=zayıf (ungenügend).²⁰⁴

²⁰¹ Homberger, a.g.e., s. 455.

²⁰² Hans-Karl Beckmann. (1988). *Leistung in der Schule*, Westerman Verlag, Braunschweig, s. 201.

²⁰³ Homberger, a.g.e., ss. 29-31.

²⁰⁴ Homberger, a.g.e., s. 276-277.

Notlar öğrencinin pedagojik durumu hakkında bilgi vermek için değildir. Bu not zayıf olsa da durum aynıdır. Notlar sadece öğrencinin teorik bilgisini ölçebilir. Alınan notlarda öğrenciden kaynaklanmayan hatalar olabilir. Not sistemi genel olarak rakamlarla verilse de bazı öğretmenler tarafından ara notlar eksi (-) ya da artı (+) olarak da verilebilir.²⁰⁵

Öğrencilere verilen notlardan; öğrencinin öğretim programında kazandırılmak istenen hedeflerden ne kadarına ulaşabildiği, öğrencinin bireysel olarak ne yapabildiği, öğrencinin öğrendiği konuların ne kadarını diğer alanlarda, etkinliklerde kullanabildiği görülmesi amaçlanmıştır.²⁰⁶

2.15.5. Sınıf Geçme, Sınıf Tekrarı

Bir yarıyıl, öğrenci önceden belirlenmiş olan öğretim programını başarıyla tamamlayamamışsa başarısız sayılır ve sınıf atlamasına izin verilmez. Ama günümüzde sınıfta kalma durumuna pek sıcak bakılmamaktadır. Özellikle Almanya’da yaşayan yabancıların artması, onların farklı kültürlerden gelmesi ve ayrı bir dil konuşmaları onların öğretim planında başarıyla tamamlayamamalarına yol açmıştır. Sınıf tekrarları öğrencilerde ve ailelerde olumsuz etkiler yapmaktadır. Çocuk kendine olan güvenini kaybetmektedir. Durum böyle olunca yapılan araştırmalarda da görülmektedir ki; öğrencinin sınıf tekrarlama ne okul açısından ne de devlet açısından ekonomik değildir. Ve yine yapılan araştırmalarda, sınıf tekrarlayan öğrencilerde bir başarı görülmemiş, tam aksine daha çok gerileme görülmüştür. Sınıfta kalma yerine öğrencinin zorlandığı derslerden, küçük gruplar halinde kurs almaları hem öğrenciler için hem de okul için daha avantajlı olacaktır.²⁰⁷

Alman eğitim sisteminde ders haricinde telafi dersleri alıp, kurslara katılıp da yinede başarısız olan öğrenciler özel eğitim veren okullara gönderilmektedir.

2.16. ALMAN EĞİTİM SİSTEMİNDE SOSYAL BİLGİLER DERSİ

2.16.1. Hayat Bilgisi Dersi

²⁰⁵ Homberger, a.g.e.,s. 454.

²⁰⁶ Neuweg, a.g.e., s.72.

²⁰⁷ Keck ve Sandfuchs, a.g.e., ss. 316-317.

Birinci kademedeki coğrafya dersi yerine hayat bilgisi dersi işlenmektedir. Hayat bilgisi, birçok dersin birleştirilmesinden ve çocukların anlayabileceği seviyeden oluşmuştur. Bu dersler: tarih, coğrafya, biyoloji, sosyal bilgiler, ekonomi, fiziktir.²⁰⁸ Hayat bilgisi dersi 1. sınıftan 4. sınıfa kadar olan zamanda işlenir. Öğrenciler 5. sınıftan itibaren hayat bilgisi derslerinin içeriğindeki alan dersleri ayrı ayrı işlerler. Örneğin, coğrafya ve tarih gibi.

2.16.2. İlköğretim İkinci Kademedeki Sosyal Bilgiler Dersi

Alman eğitim sisteminde sosyal bilgiler dersi, Enformasyon→Haklar→Politika→Ekonomi→Sosyalleşme→Yönetim alanlarından oluşmaktadır. Bu alandaki mantık okul için öğreniyorum değil, kendim için öğreniyorum olmalıdır. Öğrencilerin demokratik olarak eğitilmesi, günümüzdeki politik sistemden anlaması, biraz tarih, biraz coğrafyayla birleştirilerek günümüzdeki olayları, insanlarla iletişim kurması amaçlanmıştır. Öğrenciler bu dersle politik sistemi analiz edebilmelidirler. Hatta yeni fikirler üreterek sistemi daha da iyi yapabilme olanağına sahip olabilmektedirler.²⁰⁹

Sosyal bilgiler dersi, coğrafya ve tarih derslerinden ayrı bir alan olarak verilir. Her ne kadar coğrafya ve tarihle iç içe olsa da, ders olarak ayrılmıştır.

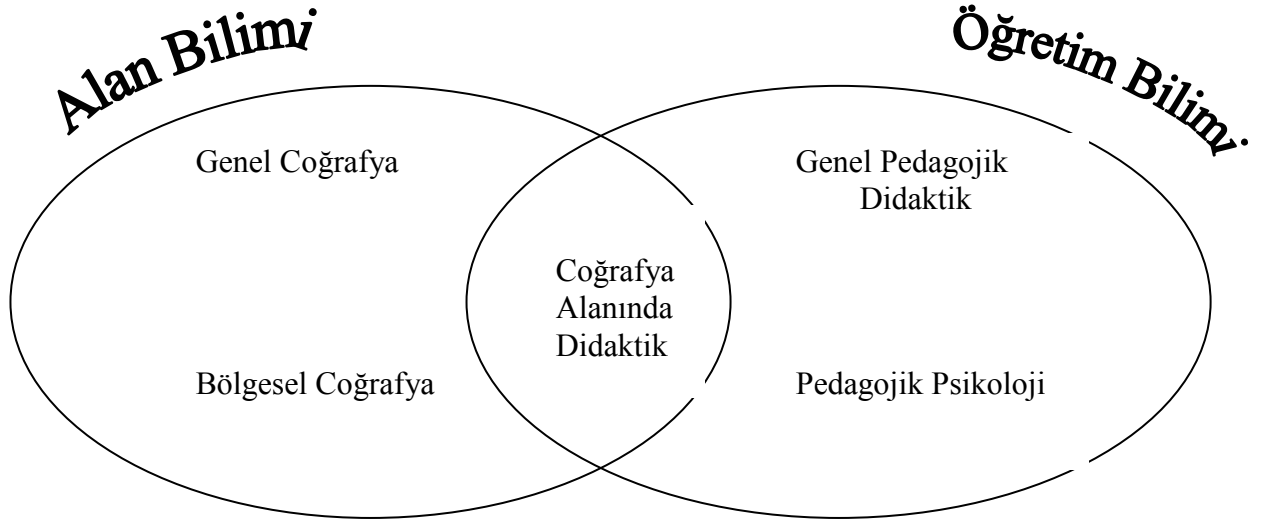
2.16.3. İlköğretimde Coğrafya Dersi

Coğrafya dersi ayrı bir didaktik ile ele alınmalıdır. Bu alanının öğretimi, coğrafyanın tek tek irdelenmesiyle olmaktadır. Öğretmene düşen görev, coğrafyanın anlamını öğrettikten sonra dünya çapında coğrafyanın yerini belirlemektir. Öğrencilerine, özellikle dünyayı coğrafi alanda tanımlarının onlara ne gibi fayda sağlayacağını göstermek olacaktır. Yine coğrafya dersinde öğrencilerin, sosyal-kültürel alanda gelişmeleri sağlanmaktadır. Coğrafya dersinin alt dalları ve öğretim sistemi aşağıdaki şekilde verilmiştir.²¹⁰

²⁰⁸ Böhn, a.g.e., s. 68.

²⁰⁹ Antonius Holtmann. (1984). *Praxis und Theorie des Unterrichtens Sozialkunde 7-10*, Beltz Verlag, Weinheim, ss. 41-47

²¹⁰ Franz Kestler. (2002). *Einführung in die Didaktik des Geographieunterrichts*, Julius Klinkhardt Verlag, Rieden, ss. 11-13.

Şekil 5: Coğrafya Dersinin Alt Dalları ve Öğretim Sistemi (Böhn, a.g.e., s. 11)

Yukarıdaki şekilde görüldüğü gibi coğrafya dersindeki alanların öğretilmesi, pedagojik formasyon ve eğitimin farklı teknik ve metotlarıyla birleştirilerek öğrencilere öğretilmektedir.

Coğrafya dersinin işlenmesinde farklı metot ve tekniklerden yararlanılır. Bunlar; inceleme (örneğin, harita üzerinde bir alanın incelenmesi gibi), modelden faydalanarak çalışma (örneğin, 3 boyutlu şekillerin gösterilmesi), resimlerle çalışmak, krokilerden yararlanmak, haritalardan yararlanmak, grafikler-istatistikler göstermek ve farklı yazı-makaleler bulmak ve derste uygulamaktır. Coğrafya dersinin anlaşılabilmesi için bu metotlar büyük önem taşımaktadır.²¹¹

Coğrafya dersinde okul dışı etkinliklerde büyük önem taşımaktadır. Örneğin, çevredeki bir ırmağın, bir dağın, bir alanın incelenmesi, bir müzeye gidilmesi, bir yapının incelenmesi gibi.²¹²

Coğrafya dersi, sosyal bilgiler ve tarih dersi ile iç içedir. Dersin işlenişinde bu derslerin konularında da faydalanılır.

²¹¹ Dieter Böhn. (1999). *Didaktik der Geographie Begriffe*, Oldenbourg Verlag GmbH, München, ss. 11–12.

2.16.3.1. Coğrafya Dersinin İşlenmesindeki Amaç

Coğrafya dersinin verilmesindeki amaç sadece öğrencilerin coğrafya alanında temel bilgileri almak değil, hayatı anlamak ve bunu coğrafya ile bütünleştirmektir. Bu derste harita bilgisini öğrenmek, harita okuyabilmek, iş alanlarını öğrenebilmek, bir seyahat planlayabilmek, hayatta karşılaşılan sorunlar, tabiatı koruma, kalkınma gibi konuların öğrenilmesi amaçlanmaktadır.²¹³

2.16.4. İlköğretimde Tarih Dersi

Tarih dersi genel kültür dersi olarak görülmektedir. Tarih dersinin amacı, günümüzde olan olayların tarihte yapılan doğru ya da yanlışlardan geldiğini anlayabilmektir. Tarihte geçen olaylardan ders çıkarabilmek, o zamanı analiz edebilmek, eleştirebilmek, günümüzle karşılaştırabilmek de bu dersin hedefleri içindedir. Tarih alanında öğrenciler temel bilgileri almak zorundadır. Ama maalesef tarih dersi unutulmaya çok yatkın bir derstir. Devamlı tekrar gerektirir.²¹⁴

Tarih dersi sadece eski zamanlarda olan olayları öğrenmek değildir. O zamanlarda yaşayan insanların kültürlerini öğrenmek, politik-sosyal hayatlarından bilgi edinmek de tarih dersinde öğrenilir. Yine o zamanlarda yapılan sanatsal eserler, yapıtlar da tarih dersinin vazgeçilmez alanlarındandır. Tarihte geçen olayların o zamanın şartlarına göre değerlendirmek gerektiği öğrencilere öğretilmelidir. Bu ders müze, sanat eserleri, filmlerle, tarihi eserler-yapıtlarla desteklenerek öğrencilere öğretilmelidir.²¹⁵

Geçmişte, tarih dersi Alman eğitim sisteminde merkez konumdaydı. Günümüzde ise tarih dersi, okullarda biraz kenara itilmiş durumdadır. Aslında tarih dersi tüm derslerin anlaşılmasında, bazı olaylardan örnek alınması yönünden önemlidir. Hatta günümüzde bir gazeteyi açtığınızda hâla tarihi olaylar üzerine yazılan yazılar vardır.

²¹² Böhn, *a.g.e.*, s. 14.

²¹³ Kestler, *a.g.e.*, ss. 55-58.

²¹⁴ Hartmann Wunderer. (2000). *Geschichtsunterricht in der Sekundarstufe II*, Wochenschau Verlag, Schwalbach, ss. 8-14.

²¹⁵ Wunderer, *a.g.e.*, ss. 154-156.

Sadece bu durumu düşündüğümüzde, yani gazetede yazılan yazıları anlayabilmek için bile tarih dersine ihtiyaç vardır.²¹⁶

Öğrenciler geçmişte yaşanan tüm devletlerin olaylarını öğrenmelerinin onlara gelecekte nasıl bir fayda sağlayacağını anlayamamaktadırlar. Onlar için gelecek bugünün devamıdır.²¹⁷

Tarih dersi çok iyi planlanmalıdır. Hazırlık yapmadan derse giren bir öğretmen, öğrencilerden bir şeyler öğrenmesini beklemesi yanlış olur. Tarih dersi öğrencilerin tarih kitaplarını okumalarını ve anlamadıkların sormaları yöntemiyle işlenemez. Öğrencilerin araştırma yaparak, kendi kendilerine çalışarak öğrenmeleri tarih dersini kolaylaştıracak ve daha iyi öğrenmelerini sağlayacaktır. Her tarih dersi birbirinden ilginç ve motive edecek şekilde planlanmalıdır. Ancak böyle öğrencilerin çoğunluğunu tarih dersine bağlamak mümkündür. Öğrenci farklılıklarını da unutmamak gerekmektedir. Bazı öğrenciler aileden aldıkları eğitimle tarih meraklısı olurken, bazıları ise bu alan hiç ilgi duymamaktadırlar.²¹⁸

İlköğretim birinci kademeye tarih dersi verilirken, onların kendi çevrelerinden başlayarak geçmiş zamana geçilmelidir. Örneğin önce ailelerinden örnek verilebilir. Bir bebeğin doğması, yürümesi, okula gitmesi gibi.²¹⁹

2.16.4.1. Tarih Dersinin Sevdirilerek İşletilmesi

Birçok öğretmen için oyunla öğretim en iyi öğretim metotlarından biridir. Bazı öğretmenler ise oyunla öğretim alanında fazla bilgi sahibi olmadıklarından, bu metottan kaçınmaktadırlar. Hatta bu metot için zamanları olmadıklarını savunurlar.²²⁰

Çocuklar ve gençler oyun oynamayı severler. Öğretmenler tarih dersinde de öğrencilerin bu durumundan faydalanarak, dersi sevdirebilirler, eğlenceli hale getirebilirler. Özellikle tarih dersinin işlenmesinde oyunlar, drama etkinliklerinden

²¹⁶ Peter J. Brenner. (2006). *Schule in Deutschland Ein Zwischenzeugnis*, W. Kohlhammer Verlag, Stuttgart, ss. 123–125.

²¹⁷ Hilke Günther-Arndt. (2003). *Geschichtsdidaktik praxishandbuch für die Sekundastufe I und II*, Cornelsen Verlag, Berlin, ss. 29–30.

²¹⁸ Klaus Bergmann. (2005). *Chance Geschichtsunterricht*, Wochenschau Verlag, Schwalbach, ss. 49–52.

²¹⁹ Kertsin Michalik. (2004). *Geschichtsbezogenes Lernen im Sachunterricht*, Westermann Verlag, Bad Heilbrunn, s. 33.

faydalanılır. Öğrencileri tarihte olan olayları rol yaparak kendilerini o zamana götürmeleri, onların hem eğlenmesine hem de kalıcı bir şekilde tarih öğrenmelerine yol açacaktır.²²¹

Özellikle tarih dersinde tekrar ve düzenli çalışma çok önemlidir. Burada sadece okul kitapları değil yardımcı kitaplardan da faydalanmak gerekir.²²²

2.17. ALMAN EĞİTİM SİSTEMİNDE SINIFLARA GÖRE SOSYAL BİLGİLER DERSİ KONULARI

2.17.1. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler

Alman eğitim sisteminde 5. sınıftan başlayan ortaöğretim (lise-Gymnasium) sosyal bilgiler programında sadece coğrafya dersi işlenmektedir. 5. sınıf coğrafya dersinin içeriği aşağıda sıralanmıştır.

2.17.1.1. 5. Sınıf Coğrafya dersi Konuları

5. sınıfta coğrafya dersi, ilköğretim birinci kademenin hayat bilgisi dersinin devamıdır. Burada öğrenciler, uzay ve dünya kavramlarını öğrenerek, dünya üzerinde yaşamının ilk maddelerini öğrenmektedirler. Almanya'nın bazı seçilmiş yerlerinde ve özellikle de Bavyera Eyaleti'nde, doğa ve kültür faktörleri arasındaki bağlantı öğretilmektedir. Böylece öğrenciler, köylerde ve kentlerdeki yaşam şartlarını öğrenebilmektedirler. Aynı zamanda kendilerinin ait olduğu yere adapte olmayı kavramış olurlar. İlköğretim birinci kademedeki verilen, doğaya karşı sorumluluk ve insanlarla bir arada yaşayabilmek, 5. sınıf coğrafya dersinde daha da detaya inilerek devam etmektedir. Dünyanın bazı yerleri tanıtilerek, öğrencilerin global dünyada daha ileri görüşlü olabilmelerini sağlamak amaçlanmıştır. Coğrafya ders kitabında konular ana başlık altında toplanmaktadır. Bu ana başlıklar Türk eğitim sistemindeki gibi “ünite” olarak adlandırılmamaktadır. Bu ana başlıkların altında konular sıralanmaktadır.

5. sınıf coğrafya dersinden hedeflenen davranışlar şöyledir:

²²⁰ Bergmann, *a.g.e.*, s. 108.

²²¹ Bergmann, *a.g.e.*, ss. 108-109.

²²² Bergmann, *a.g.e.*, s. 114.

- Coğrafya konularına dair yüzeysel bilgi edinme
- Global Yönlendirme
- Bavyera Eyaleti ve Almanya topraklarını tanıyabilme
- Bavyera'nın ve Almanya'nın bölgelerini tanıyabilme
- Özellikle Bavyera Eyaleti'nde doğa olaylarını bilme, tarımla ilgili bilgi sahibi olabilme
- Kırsal ve kentsel alanlarda karakteristik yapıları tanıyabilme
- Doğa ve çevreyi koruma, alınacak önlemleri bilme
- Her türlü harita, kroki gibi kartları okuyabilme, kullanabilme
- Bir alanın grafiğini okuyabilme, anlayabilme²²³

5. sınıf coğrafya konuları aşağıdaki gibidir:²²⁴

1- COĞRAFYA – BENİM YENİ DERSİM

Burada konulara girmeden öğrencilere coğrafya dersi tanıtılmaktadır.

▪ Coğrafya – Yerküremizi Tanıyalım

Yerküre kısaca tanıtılmaktadır.

▪ Bizim Sınıfımız – Renkli Dünya

Öğrencilerin kendi sınıfları hakkında bilgi sahibi olmaları amaçlanmaktadır.

Coğrafyada-Metot: Okulumuzu Tanıyoruz

Bu bölümde öğrencilerin okullarını tanımaları hedeflenmektedir.

▪ Yeni Okul Yolu

Bu konuda ise, öğrencinin okul ile ev arasındaki yolu tanınması amaçlanmaktadır.

2- GEZEĞENİMİZ DÜNYA

Bu konuda öğrencilere, dünya gezegeninin muhteşemliği, güzelliği kavratılmak ve dünyaya adapte olmayı öğrenmeleri istenmektedir. Bu bölümde, güneş sistemi ve dünya üzerinde yaşam ele alınmaktadır. Dünyanın oluşumu; kıtalar, denizler, dağlar nasıl olduğu öğretilmek istenmektedir. Ayrıca, dünyada yerimizi, yönümüzü bulabilmek

²²³ <http://server.co101.spacenet.de/isb.co101.spacenet.de/contentserv/3.1/g8.de/index.php?StoryID=26335>, (25.01.2007).

²²⁴ Hans Dimpfl vd. (2005). *Diercke Erdkunde, Klasse 5, Für Gymnasien in Bayern*, Westermann Verlag, Braunschweig, ss. 6–148.

ve meridyenler, paraleller hakkında bilgi sahibi olmaktır. Konular, “Coğrafyada Metot, Memlekete Bakış, Dünyaya Bakış” bölümleriyle desteklenmektedir. Konularda resimler bulunmaktadır.

- **Güneş ve Gezegenleri**

Bu konuda, güneş sistemi, gezegenler tanıtılmaktadır.

- **Dünya Üzerinde Yaşamanın Şartları**

Dünyanın diğer gezegenlerden ayıran özelliği, yaşam için elverişli olması aktarılmaktadır.

- **Dünyanın Oluşumu**

Dünyanın nasıl oluştuğu hakkında bilgi verilmektedir.

- **Kıtalar, Okyanuslar ve Dağlar**

Dünyanın oluşumdan sonra, kıtaların, okyanusların ve dağların nasıl oluştuğu açıklanmaktadır.

Dünyaya Bakış: Yeni Yerler Keşfetmek

Bu bölümde dünyada yeni yerler tanımanın önemi belirtilmektedir.

- **Arazide Yönünü Bulabilmek**

Kırsal alanda öğrencilerin yönlerini nasıl bulabileceği açıklanmaktadır.

- **Dünyada Yönünü Bulabilmek: Dereceler (Meridyen, Paralel)**

Dünyada yönün nasıl bulunacağı, dereceler, meridyenler ve paraleller hakkında bilgi verilmektedir.

Coğrafyada Metot: Harita ile Çalışabilmek

Harita bilgisi verilmektedir.

- **Harita ve Ölçek**

Harita ve ölçekler hakkında bilgi verilmektedir.

3- ALMANYA VE BAVYERA’NIN DOĞAL TABİAT ALANLARI

Bu bölümde öğrencilere, topoğrafik olarak Almanya’nın tarımsal alanı hakkında bilgi edinmeleri sağlanmaktadır. Almanya’nın güneyinden verilen örneklerle, tarımın önemi, ekonomideki yeri kavratılmak istenmektedir. Aynı zamanda doğayı ve tarımsal alanları korumanın önemine dikkat çekilmektedir. Öğrencilerin kendi bölgelerindeki

tabiat ve tarım alanlarını keşfetmeleri ve böylece dünya coğrafyası hakkında fikir sahibi olmaları sağlanmaktadır. Konularda, Almanya'nın tarım-yeşil alan dağılımı öğretilmektedir. Alp Dağları ve bu dağların eteklerindeki doğal alanların turizm açısından önemi aktarılmaktadır. Aynı zamanda burada doğal afetlerle gelen tehlikeler de anlatılmaktadır. Orta yükseklikteki sıradağlar, kırık dağlar (kırılma ile oluşan) ya da basamak şeklinde alanların şekilleri, bu alanların doğal ya da millî park olarak kullanılması açıklanmaktadır. Farklı kıyı (sahil) şekillerini görebilmek ve Wattermeer'de ki ekosistemin tehlikede oluşu açıklanmaktadır. Öğrencinin kendi bulunduğu bölgedeki tarihi ve coğrafyası hakkında bilgi verilmektedir. Konular, “Coğrafyada Metot, Memlekete Bakış, Dünyaya Bakış” bölümleriyle desteklenmektedir. Konularda resimler bulunmaktadır.

- **Almanya'nın Büyük Tarımsal Alanı**

Bu konuda, Almanya'nın tarım arazileri hakkında bilgi verilmektedir.

- **Kendi Bölgemize Bakış: Bulunduğumuz Yeri Keşif Edelim**

Öğrencilerin kendi bulundukları bölgeyi tanımaları amaçlanmaktadır.

- **Alp Dağları – Derinlerden Yükselen Dağlar**

Burada Alp Dağları, turizm için önemi ve korumak için alınabilecek önlemler.

Coğrafyada Metot: Yüksekliğin Profilini Çizelim

Bu bölümde profil çizimi açıklanmaktadır.

- **Alplerin Yükseklik Basamakları**

Bu konuda, Alp Dağlarının doruğuna kadar olan basamakları incelenmektedir.

- **Buzullar Alpleri Şekillendiriyor**

Burada, Alp Dağlarında ki buzullar anlatılmaktadır.

- **Alplerin Çevresine Gelen Yabancı Trafiği**

Alp Dağlarında ki turizm sektörü açıklanmaktadır.

- **Dünyaya Bakış: Dünyadaki En Yüksek Dağlar**

Dünyada bulunan en yüksek dağlar hakkında bilgi verilmektedir.

- **Orta Yükseklikteki Sıradağlar – Alplerden Daha Yaşlı**

Alp Dağlarının çevrinde bulunan orta yükseklikteki sıradağların oluşumu hakkında bilgi verilmektedir.

- **Almanya Volkanik Bölge mi?**

Almanya'nın volkanik bölge olup olmadığı konusunda bilgiler aktarılmaktadır.

- **Elbsandstein Dağları**

Elbsandstein Dağlarının özellikleri anlatılmaktadır.

- **Güney Almanya’da Basamaklı Tabakalardan Oluşan Araziler**

Güney Almanya’da basamaklı tabakalardan oluşan arazi şekilleri tanıtılmaktadır.

- **Bavyera’da Doğal ve Milli Parklar**

Bavyera’da doğal ve milli park alanları tanıtılmaktadır.

Coğrafyada Metot: Taşları Tespit Edebilmek

Öğrencilerin bulundukları bölgede bulunan eski zamanlara ait, taşlarla inşa edilmiş binalar ya da günümüze kadar gelen tarihi eserler gibi taşları inceleyerek değişimden bilgi sahibi olmaları istenmektedir.

- **Kuzey Almanya’da Düz Araziler ve Sahiller**

Kuzey Almanya’da bulunan düz araziler ve sahil şeritleri hakkında bilgi verilmektedir.

- **Kuzey Denizi’nde Meddücezir ve Sahilin Korunması**

Almanya’nın Kuzey Denizi’nde gel-git olayları ve sahilin korunması için alınacak önlemler açıklanmaktadır.

- **Wattenmeer – Doğal Tabiat Alanı ve Onun Altında Bulunduğu Tehlike**

Wattenmeer denizi çevresinin doğal tabiat alanı olması ve bu alanın tehlike altında bulunması konusunda bilgi verilmektedir.

Metot: Bir Resmi Değerlendirmek

Bir resmi değerlendirmedeki metot anlatılmaktadır.

- **Nehir Arazileri**

Nehirlerden oluşan topraklar, araziler anlatılmaktadır.

4- BAVYERA’DA VE ALMANYA’DA TARIM ALANLARI

Bu bölümün konularında, öğrencilerin Bavyera Eyaleti’nde ve genel olarak tarımsal alanları kullanmada dikkat etmeleri gereken hususları öğrenmeleri hedeflenmektedir. Böylece öğrenciler zirai değişimler hakkında bilgi sahibi olabilmektedirler. Ziraat alanlarından örnekler verilmektedir. Bu alanları kullanma şekilleri, sıcaklığın-ısının önemi, yağmurun etkisi ve toprağın durumu hakkında bilgi verilmektedir. Zirai alanlarda olan değişimlerden geleneksel ziraat, yoğun ve özel ihtisas isteyen tarımsal bölgeler, organik tarım açıklanmaktadır. Tarımsal alanların

değişmesiyle bu alanların başka bir yere taşınmak zorunda olması, buradan elde edilen kazancın değişimi ve toprağın sürülerek temizlenmesi konusunda bilgi verilmektedir. Konular, “Coğrafyada Metot, Memlekete Bakış, Dünyaya Bakış” bölümleriyle desteklenmektedir. Konularda resimler bulunmaktadır.

- **Tarım Alanları ve Uğradığı Değişimler**

Bu konuda, tarımsal alanların uğradığı değişimler açıklanmaktadır.

- **Almanya’da Ziraat**

Almanya’nın zirai faaliyetleri hakkında bilgi verilmektedir.

- **Arazilerde Tarım İşleri**

Farklı arazilerde nasıl ve hangi tür tarım yapıldığı açıklanmaktadır.

Coğrafyada Metot: Topraklardan Örnek Alınarak İncelenmesi

Topraklar örnek nasıl alınacağı ve alınan örneğin nasıl inceleneceği hakkında bilgi verilmektedir.

- **Allgäu’da Yeşil Ziraat Alanı**

Allgäu’da bulunan tarım alanları, çiftçilik faaliyetleri anlatılmaktadır.

- **Franken’de Üzüm Bağları**

Franken bölümünde bulunan bağcılık tarımı açıklanmaktadır.

Coğrafyada Metot: Hava Isısını ve Yağışı Ölçmek

Hava ısısının ve yağışın nasıl ölçüleceği açıklanmaktadır.

- **Südoldenburg İlinde Hayvancılık**

Südoldenburg ilinde hayvancılık hakkında bilgi verilmektedir.

- **Ekolojik (Organik) Tarım**

Bu konuda organik tarım açıklanmaktadır.

Memlekete Bakış: Bir Çiftliği Tanıyoruz

Bu bölümde bir çiftlik tanıtılmaktadır.

Dünyaya Bakış: Dünyanın Her Yerinden Gıdalar

Dünyada bulunan gıdaların ticaret yoluyla her yere ulaşması anlatılmaktadır.

5- BAVYERA’DA VE ALMANYA’DA ŞEHİR ALANLARI

Burada öğrencilerin ilk önce kendi bulundukları şehri tanımaları hedeflenmektedir. Böylece öğrenciler bir şehir hakkında genel bilgi sahibi olabilecekler,

şehrin çevresini tanıyabilecekler. Konularda, şehir içinde yaşamın nasıl olduğu, bir şehrin nasıl planlandığı, şehir içindeki trafik hakkında bilgi verilmektedir. Bir şehrin ekonomik yapısı, endüstri şehri olabilmesi için konumu, gereken şartlar açıklanmaktadır. Bazı şehirler ve çevreleri, Almanya’da takviye edilmesi gereken şehirler, Almanya’da ki eyaletlerin yönetimleri, Bavyera Eyaletinin yönetim şekli açıklanmaktadır. Ayrıca eyaletlerin başkentleri ve Almanya’nın başkenti Berlin konusunda bilgi verilmektedir. Yine bu bölümde de konular, “Coğrafyada Metot, Memlekete Bakış, Dünyaya Bakış” bölümleriyle desteklenmektedir. Konularda resimler bulunmaktadır.

- **Bazı Takviye Edilmesi Gereken Bölgeler ve Siyasi Olarak Tanzim Edilmesi**

Bu konuda bazı şehir alanlarının diğer şehirlere denk olabilmesi için yapılan takviye çalışmaları anlatılmaktadır.

- **Bir Şehrin Özellikleri**

Burada bir şehrin genel olarak hangi özelliklere sahip olduğu ya da olması gerektiği açıklanmaktadır.

- **Bir Şehrin Oluşması ve Gelişmesi**

Bir şehrin oluşmasında ve gelişmesinde gerekli olan faktörler anlatılmaktadır.

- **Şehir Semtleri ve Onların Verimli Kullanımı**

Konuda şehirlerin semtleri, bazı alanları ve bu alanların nasıl verimli kullanılacağı hakkında bilgi verilmektedir.

Coğrafyada Metot: Farklı Şehir Semtlerini Tanıyalım

Bazı şehir semtlerinden örnekler verilmektedir.

- **Şehrin Canlılığı**

Burada ise, bir şehirde bulunana sosyal aktiviteler vb. anlatılmaktadır.

Memlekete Bakış: Biz Bir Trafik Sayımı Yapıyoruz

Bu bölümde trafik konusuna dikkat çekilmektedir.

- **Eyalet Başkenti Münih**

Bavyera Eyaleti’nin başkenti olan Münih şehri konusunda bilgi verilmektedir.

- **Nürnberg’in Endüstrileşmesi**

Bavyera Eyaleti’nin diğer şehri olan Nürnberg’in endüstrileşmesi yönündeki gelişmeler açıklanmaktadır.

- **Şehir ve Onun Çevresi**

Bu konuda, bir şehrin çevresinde bulunan ve bulunması gerekenler anlatılmaktadır.

- **Bir Şehirde Boş Zamanlarını Değerlendirme ve Dinlenme**

İnsanların bulundukları şehirde, çevrede boş zamanlarını değerlendirmede yapabilecekleri etkinlikler ve dinlenme yerleri hakkında bilgi verilmektedir.

- **Bir Şehirde Daha Farklı Bir Ekolojik Sistem Hâkimdir**

Şehir alanlarındaki ekosistemin kırsal alanlara göre farklılığı açıklanmaktadır.

- **Almanya'nın Başkenti Berlin**

Almanya'nın başkenti olan Berlin şehri anlatılmaktadır.

- **Memlekete Bakış: Yabancı Uyruklu Vatandaşların Yaşamları**

Almanya'da yaşayan yabancı uyruklu kişilerin yaşamları, kültürleri hakkında bilgi verilmektedir.

Dünyaya Bakış: Dünyadaki Farklı Yerlerdeki Çocukların Yaşamları

Dünyanın farklı yerlerinde yaşayan çocukların günlük yaşamları hakkında örnekler verilmektedir.

2.17.2. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler

Ortaöğretim 6. sınıfta sosyal bilgiler dersi, tarih olarak işlenmektedir. Tarih dersinin içeriği aşağıda sıralanmıştır.

2.17.2.1. 6. Sınıf Tarih Dersi Konuları

6. sınıf tarih dersinde ana amaç, öğrencilerin tarihle ilgilenmelerini sağlamaktır. Öğrenciler okul dışındaki olayları farkında olması, bilinmeyen bir şeyi merak etmesi ve yabancı olan bilgilere ve geçmişe giriş yapabilmeleri istenmektedir. Tarih bilgisinin kuralları ve bu bilgilerin sınıflandırılması öğretilmektedir. Öğrenciler aynı zamanda, tarihle meşgul olmanın insanlar için önemini de kavramaktadırlar. Öğrenciler tarih dersinde, eski kültürlerin gelişimini gözlemleyebilmektedirler. Yunanistan ve Roma İmparatorluğu ile meşgul olarak, o zamana ve günümüze uyarlayabilmektedirler. Eskiçağ'dan Ortaçağ' a geçişte ne gibi değişiklikler olduğunu gözlemleyebilmektedirler. 6. sınıf tarih kitabında konular 6 bölüme ayrılmış, her bir

bölüm ana başlıklar ve alt başlıklardan oluşmaktadır. Konular işlendikten sonra öğrencilerde kazanılması istenilen hedefler şöyledir:

- Arkeoloji, kaynaklar bilgisi
- Aşağı yukarı 2 milyon yıl önce dünyaya gelen ilk insanlar hakkında; eski ve yeni taş devri hakkında İ.Ö. 10 yıl önceki yaşam hakkında bilgi sahibi olmak
- İ.Ö. 3000 yılından itibaren gelişen kültürlerden haberdar olma
- Eskiçağ, koloniler, aristokratlar, kölelik, olimpiyat oyunları, Atina'nın yükselme zamanı, demokrasi, Helenistik hakkında bilgilenme
- İ. Ö. 753 yılında Roma'nın kurulması, Cumhuriyet dönemi, diktatörlük, İsa'nın doğumu, Hristiyan Dini konularını öğrenme
- Akdeniz Ülkelerinin üçe bölünmesi, toplum göçleri, İslam Dini, Ortaçağ, Rahipler, Franken'in devlet kurması hakkında bilgi sahibi olabilme
- Yazılı kaynaklardan, resimlerden ve belgelerden kaynakça olarak faydalanabilme
- Bazı Grafikleri, haritaları, kartları okuyabilme, medyadaki bilgileri değerlendirebilme
- Eski zamanlardaki insanların yaşamlarını öğrenebilme, tarihteki olayların bilincinde olabilme²²⁵

6. sınıf tarih dersi konuları aşağıdaki gibidir:²²⁶

1. GİRİŞ: TARİHİN BİR PARÇASI OLAN İNSANLAR

Bu bölümün konularında öğrenciler tarih dersinin sınıflandırma şeklini kavramaktadırlar. Tarihte zaman kavramının önemi öğretilmektedir. Bir olayın, bilginin vb. tarih olabilmesi için gerekli etkenler açıklanmaktadır. Bu bölümde bir ana başlık ve iki alt başlık bulunmaktadır. Metot kısmı ile öğrencilere konu ile ilgili araştırmaya yönelik bir teknik gösterilmektedir. Bölümde resimler mevcuttur.

▪ İnsanlar Zaman İçerisinde Yaşıyorlardı

- Zamanın Farkında Olmak, Ölçmek, Tarihe Uyarlamak

²²⁵<http://server.co101.spacenet.de/isb.co101.spacenet.de/contentserv/3.1/g8.de/index.php?StoryID=26302> (25.01.2007).

²²⁶ Christoph Jakobowski vd. (2004). *Forum Geschichte Ausgabe Bayern*, Cornelsen Verlag, Berlin, ss. 8-186.

Burada zaman kavramı tarihle ilişkilendirilerek öğretilmektedir.

- Tarih ve Onun Kaynakları

Burada ise tarih dersinin araştırılmasında faydalanılacak kaynaklar anlatılmaktadır.

Metot: Bir Kütüphaneden Bilgi Toplayabilmek

2. TARİH ÖNCESİ ZAMANDA İNSANLAR

2. bölümde, öğrenciler eskiden insanların oluşumu ve gelişimi hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Taş Devrinde yaşamın nasıl olduğunu öğrenmektedirler. İnsanlığın gelişimi, değişimi ve hayat şartları hakkında bilgi sahibi olabilmektedirler. Konular dört ana başlık ve onların alt başlıklarından oluşmaktadır. Yine metot tekniği ile öğrenciler araştırmaya yöneltilmektedir. Konularda resimler bulunmaktadır.

İnsanlığın Asli – Efsaneler ve Gerçekler

- (Hz.) Adem ve Havva'yı Arayış

Bu konuda ilk insanlığı oluşumu anlatılmaktadır.

- Yabani İnsan

İlkel bir zamanda insanların yaşayışı açıklanmaktadır.

- İnsanlığın Gelişmesindeki Evreler

İnsanlığın gelişmesindeki evreler aktarılmaktadır.

Metot: Kazılar – Kürekle ve Bilgisayarla Tarihi Araştırmalar

Eski Taş Devrinde Avrupa'da Yaşam

- Yabani İnsan: Afrika'dan Soğuk Avrupa'ya

Bu konuda ilk insanların Avrupa'ya gelişleri anlatılmaktadır.

- Eski Taş Devrinde Kültür

Burada ise Eski Taş Devrinde kültür olup olmadığı açıklanmaktadır.

Son Taş Devrinde Avrupa'da Yaşam

- Arazide İhtilal

Bu konuda ihtilalin ilkel yaşam şartlarında, toprak üzerinde de olabileceği anlatılmaktadır.

- Buzdan Adam – Bir Buluş

Avrupa'da Maden Çağı Kelten Toplumu

- Maden Çağı

Burada, maden çağı ve Kelten toplumu anlatılmaktadır.

Metot: İnterneti Kullanabilmek

3. MISIRLILAR – ESKİ BİR KÜLTÜR

3. bölümden oluşan Mısırlıların kültürleri, gelenekleri vb. tarihteki yeri anlatılmaktadır. Mısır örneği ile öğrenciler eski zamanda nasıl bir kültürün hâkim olduğunu öğrenmektedirler. Mısır Devletinin nasıl kurulduğu, devlet teşkilatı ve kanunları açıklanmaktadır. Ayrıca Mısır için çok önemli bir yere sahip olan Nil Nehri ve bu nehirde elde edilen kazanç, nehrin şartları da anlatılmaktadır. Mısır'ın inanç sistemi hakkında bilgi verilmektedir. Yahudi dininin tarihteki yeri kavratılmaktadır. Mısır'da ve Yahudilerde inanç şekilleri anlatılmaktadır. Kültürün hâkimiyetle ve toplumla olan ilişkisi kavratılmaktadır. Bilim ve kültür alanında da önemli bir yere sahip olan Mısır'ın bu alanlardaki buluşları hakkında bilgi verilmektedir. Resimlerle ve harflerle yazı anlatılmaktadır. Dünyanın yedi harikalarından birine sahip olan Mısır Piramitlerine de yer verilmektedir. Ayrıca mumyalar hakkında da bilgi verilmektedir. Konuların içerisinde metot bölümüyle öğrenciler araştırmaya yöneltilmektedir. Atölye bölümüyle de konuyla ilgili uygulama yapılması sağlanmaktadır. Konular resimlerle desteklenmektedir.

Devlet ve Toplum

- Nil Nehri – Nehrin Kurallarına Göre Yaşamak

Bu konuda, Nil Nehri anlatılarak bu nehrin şartları altında yaşam mücadelesi hakkında bilgi verilmektedir.

- Mısır Toplumunun Oluşumu

Mısır toplumunun nasıl oluştuğu açıklanmaktadır.

- Mısır Toplumunda Kadınlar

Mısır halkında kadınların yeri anlatılmaktadır.

Metot: Kaynak Olarak Bir Resim

Hâkimiyet ve Din

- Öbür Dünyanın Kapısı

Bu konuda Mısır halkının dini gelenekleri anlatılmaktadır.

- Tek Tanrılı ve Çok Tanrılı Dinler – Yahudi Dini

Konuda, Museviliğin nasıl oluştuğu, şartları anlatılmaktadır.

Kültür ve Bilim

- Mısır'da Yazı ve Yazarlar

Yazının bulunuşu, Mısırlıların kullandığı yazı şekli ve bu alanda bir şey üreterek taşlara yazı yazan kişiler açıklanmaktadır.

Atölye: Yazmak – Taşa ve Kâğıda

- Mumyalar – Ebediyete Kalan Beden

Bu konuda ise mumyalar, ne amaçları insanların öldükten sonra mumyalandığı vb. açıklanmaktadır.

4. YUNAN – HELENİSTİK DÜNYA

4. bölümde öğrenciler, Eski Çağ' da Yunanistan'ı tanıyarak Avrupa kültürüyle tanışma fırsatı bulabilmektedirler. Öğrenciler, Atina örneği ile politikaya, topluma ve o toplumun iktisadi durumuna bir göz atabilmektedirler. O dönemdeki Helenistik zamanı ve Yunan medeniyetini öğretilmektedir. O zamandaki tarım, koloniler hakkında bil sahibi olunmaktadır. Yunan kültürü, tanrılar, olimpiyat oyunları ve İranlılarla olan savaşlar anlatılmaktadır. Atina'nın en parlak zamanı, demokrasinin esasları, günlük yaşam ve sanat hakkında bilgi verilmektedir. Ayrıca İskender hâkimiyetindeki zaman ve Helenistik zaman da açıklanmaktadır.

Eski Yunanlılarla Karşılaşma

- Yüksek Dağlar – Serpiştirilmiş Adalar – Devlet Olan Şehirler

O dönemdeki coğrafi konum ve şartları anlatılmaktadır.

Metot: Tarih Atlasıyla Çalışabilmek

- Eski Yunanistan – Araştırma

- Yunan Sömürgeleri

Konu başlığından da anlaşılacağı gibi Yunan sömürgeleri açıklanmaktadır.

Atina'da Demokrasi Gelişiminin Şartları

- Toplum ve Ekonomi

- İran İmparatorluğuna Karşı Savaş

Metot: Yazılı Kaynakları Çözebilmek

Eski Yunan Kültürü

Bu konunun alt başlıklarında Yunan Kültürünün özellikleri açıklanmaktadır.

- Tanrılarla Bir Arada Yaşamak
- Olimpiyatta En İyisi Olmak

Metot: Sanat Eserleri Ne Demek İstiyorlar?

Perikles (Eski Yunanistan'da Atinalı Devlet Adamı) Zamanında Atina

Alt başlıklarda Atina'nın devlet yönetimi, ekonomisi ve yaşamları hakkında bilgi verilmektedir.

- Atina'da Demokrasi
- Yunanlılar Kendi Dünyalarını Gösteriyorlar
- Atina'da Ekonomi ve İş
- Atina'da Zanaatkârlar
- Atina'da Köleler
- Atina'da Erkekler, Kadınlar ve Çocuklar
- Sparta (Mora Yarımadası'nda Kurulan Şehir Devleti) – Diğerlerinden Farklı Bir Şehir Devleti mi?

Helenistik – Dünya Yunanlaşıyor

Aşağıdaki alt başlıklarda, Helenistik Dönemde insanların Yunan kültürünü ve devlet yönetimini nasıl benimsediği açıklanmaktadır.

- İskender – Tüm Dünyanın Hükümdarı mı?
- Yunanlıların Hayat Tarzlarına Göre Yaşamak

5. ROMA İMPARATORLUĞU

Bu bölümde öğrenciler, Roma Devleti'nin oluşumu ve bu devletin, halkının yayılması hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Roma'nın başlangıç dönemi açıklanmaktadır. Roma cumhuriyetinin şartları, toplum, yaşanan alanlar hakkında bilgi verilmektedir. Cumhuriyetten diktatörlüğe, Augustus zamanındaki hâkimiyet anlatılmaktadır. Roma İmparatorluğu'nda yaşam açıklanmaktadır. Ayrıca Hristiyanlık Dini ve bu dinin devlet dini olması hakkında da bilgi verilmektedir. Bu bölümde de metot ve atölye bölümleri ile konular pekiştirilmektedir. Konular içerisinde resimler bulunmaktadır.

Roma'nın Başlangıcı

- Roma'ya Göçülmesi

Bu konuda, Roma'nın oluşumu açıklanmaktadır.

- Roma - Şehrin Kurulmasındaki Fikirler

Şehrin kurulma aşaması anlatılmaktadır.

- Eski Roma Toplumunda Aile ve Din

Roma toplumunda aile ve din kavramları hakkında bilgi verilmektedir.

Cumhuriyet Olan Roma

- Cumhuriyet Toplumu

Toplunun cumhuriyet dönemindeki yaşayış şekli açıklanmaktadır.

- Roma Cumhuriyetinde Politik Düzenlemeler

Roma Cumhuriyetinde devlet yönetimi anlatılmaktadır.

Bir Şehir Devletinden Dünya Hâkimiyetine

- İtalya'da Romalılardan Önce Hâkimiyet

Bu konuda Romalılardan önce İtalya'daki hâkimiyet şekli açıklanmaktadır.

- Akdeniz Bölgesinde Sömürgecilik

- Haklı Yapılan Bir Savaş Var mıdır?

O dönemdeki savaşlar anlatılarak, öğrencilere bu savaşların haklı yanıp olup olmadığı hakkında düşünceleri sağlanmaktadır.

- Kriz Zamanında Dünya Hâkimiyeti

Burada kriz zamanında nasıl bir yönetim şekli, hâkimiyet uyguladığından bahsedilmektedir.

- Graccen'lerde Reform Arayışları – Krizden Çıkış Olabilir mi?

Graccen toplumunda reformlarla kriz döneminin atlatılmak istenmesi anlatılmaktadır.

Cumhuriyetten Monarşiye

- Sivil Harbi ve Cumhuriyetin Çöküşü

Bu konuda, çıkan sivil harbiyle imparatorluğun nasıl çöktüğü anlatılmaktadır.

Metot: Yazılı Kaynakları Karşılaştırmak

- Augustus Zamanında Yönetim

Augustus dönemindeki yönetim şekli açıklanmaktadır.

- Oyunlar – Krallığın Politikasını Uygulaması İçin Bir Araç

O dönemler meşhur olan oyunların arka planında ne olduğu açıklanmaktadır.

Roma İmparatorluğu’nda Yaşam

- İmparatorlukta Büyük Şehir Yaşantısı

Bu konuda İmparatorluk içerisinde büyük şehir yaşantısının nasıl olduğu anlatılmaktadır.

Atölye: Kıyafetler ve İçecekler

- Eyaletlerde Romalaşma

Eyaletlerinde Roma geleneklerine ayak uydurması açıklanmaktadır.

Bavyera’da Romalılar

- Ekonomide ve Kültürde, Roma Hâkimiyetinin İzleri

Bavyera Eyaletinde rastlanan Roma kültürü, hâkimiyeti ve ekonominin izleri araştırılmaktadır.

Metot: Bilimsel Araştırma Yapabilmek

6. ESKİÇAĞDAN FRANSA’YA

6. bölümde öğrencilere Ortaçağ’ın oluşumu hakkında bilgi verilmektedir. Öğrenciler böylece, Fransa’daki toplumun, hâkimiyetin ve kültürün Avrupa’da Ortaçağ’ın oluşumunda büyük oranda etki ettiğini öğrenebileceklerdir. Birinci ana başlığın alt konularından birinde de İslamiyet konusuna yer verilmekte, nasıl doğduğu, o zamanda nasıl bir etki yaptığı anlatılmaktadır. Franken’in, Cermen, Roma ve Hristiyan geleneklerine dayalı devlet kurma çabaları anlatılmaktadır. Keşişlerin yönetimde hak sahibi olmaları, Hristiyanlaşma, kültürleşme çabaları açıklanmaktadır. Ayrıca bir konu tamamen keşişlere, onların yaşamlarına, manastırların özelliklerine ayrılmakta ve bu konuda bilgi verilmektedir. Konular içerisinde metot bölümüyle konu pekiştirilmek istenmektedir. Ayrıca konular içerisinde konu ile ilgili resimler bulunmaktadır.

Akdeniz Dünyasının Üç Bölünmesi

- Hristiyan Âlemi – Devlet Dini

Bu konuda Hristiyanlık dini, bu dinin nasıl devlet dini olduğu anlatılmaktadır.

- Roma İmparatorluğu’nun Sonu

Burada Roma İmparatorluğu'nun çöküşü anlatılmaktadır.

- Toplum Göçleri

O dönemlerde yaşanan bazı toplumların, kavimlerin göçleri anlatılmaktadır.

- Bizans'ın Doğu Roma İmparatorluğu

Doğu Roma İmparatorluğu, Bizanslılar hakkında bilgi verilmektedir.

- Roma'nın Geçmişi ve Şimdiki Avrupa

Roma İmparatorluğu'ndan günümüz Avrupa'sına olan zaman içindeki gelişmeler kısaca anlatılmaktadır.

- İslâmiyet – Yeni Bir Din, Yeni Bir Güç

Bu konuda İslamiyet'in doğuşu, İslam diniyle birlikte doğan yeni bir gücü anlatmaktadır.

Franken'in Devlet Kurma Girişimleri

- Franken – Temelden Büyük Devlete

Franken'in (şimdiki güney Almanya'nın Bavyera Eyaleti sınırları içerisinde kalan bir bölge) bağımsız bir devlet kurma çabaları anlatılmaktadır.

- Merowingerreich'da Kadınlar

Merowingerreich'da kadınların yaşamları, üstlendikleri roller aktarılmaktadır.

- Karolinger'ler İktidara Geliyor

Karolinger kavminin iktidara gelmesi anlatılmaktadır.

- Fransa'da Hıristiyan Misyonerler

Bu konuda Fransa'daki misyonerlik faaliyetleri hakkında bilgi verilmektedir.

Ortaçağ'ın Başında Keşifler Âlemi

- Manastır – Hıristiyan Toplumundan Yaşam

Ortaçağ'da önemli bir yere sahip olan manastır içerisindeki yaşam anlatılmaktadır.

- Manastır – Öğrenme ve Araştırma Merkezleri

Burada manastırlar bilimsel açıdan ele alınmaktadır.

- Manastır – İktisadi İşletme

Bu konuda ise manastırların ekonomik durumu ele alınmaktadır.

Metot: Eksperler Soruyor

2.17.3. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler

Ortaöğretim 7. sınıfta tarih ve coğrafya dersleri yer almaktadır. Derslerin içeriği aşağıdaki gibidir.

2.17.3.1. 7. Sınıf Tarih Dersi Konuları

7. Sınıf tarih dersinde Ortaçağ'dan mutlakıyet dönemine kadar olan zaman işlenmektedir. Öğrenciler, eski Avrupa toplumunun Ortaçağ'da ve Yeni Çağ'da durumunu öğrenmektedirler. Avrupalıların yabancı sivil toplumla karşılaşmaları anlatılmaktadır. Yeni modern global dünyada dünyanın Avrupalılaşması için gösterilen çabalar anlatılmaktadır. Öğrenciler, Rönesans, hümanizm, reformlar ve mezhep savaşları öğrenerek o zamanki dönem hakkında bilgi sahibi olabilmektedirler. Ayrıca bu bilgilerle Avrupa Devletleri'nin nasıl yeniden yapılandığını öğrenmektedirler. Yeniçağ'da Mutlakıyet ve meşrutî monarşi örneği ile devletin önemli değişim dönemini, halkın değişimini ve iktisadî durumunu kavrayabilmektedirler. 7. sınıf tarih kitabında konular beş bölüm altında toplanmıştır. Her bölümün bir ana başlığı ve ana başlıkların da alt başlıkları bulunmaktadır. Konuların bazılarının yanında çarpı işareti bulunmaktadır. Bu işaretli konuların öğrenciler tarafından derinlemesine öğrenilmesi istenmektedir. Konuların sonunda ve kitabın sonunda değerlendirme soruları mevcuttur. Ayrıca kitapta birde sözlük bulunmaktadır. Öğrencilerin konuların sonunda şu hedefleri kazanması beklenir:

- Büyük Karl'ın taç giymesi, kraliyet ile ilgili kavramların (örneğin: şövalye, prens) öğrenilmesi
- Devlet arazileri, Doğu göçleri, 1453 İstanbul'un fethi hakkında bilgi edinmek,
- Yeniçağ'da; Rönesans, hümanizm, Kolumbus tarafından 1492 Amerika'nın keşif edilmesi, Martin Luther, 1517 reformun başlaması, 1618-1648 Otuz Yıl Savaşları, Vestfalen Barış Antlaşması ile ilgili konuları öğrenme
- Mutlakıyet Dönemi; ordu, denge politikası, meclis hakkında bilgi sahibi olabilme
- Farklı kaynaklarla derinlemesine çalışabilmek; farklı kaynakları değerlendirebilmek; resimleri ve heykelleri analiz edebilmek, bir resmin yapılması, insanlar için etkisini öğrenmek; basit grafiklerle çalışabilmek; tarih atlasını kullanabilmek; internette bilgi edinebilmek; bir kitapta ya da bir filmde tarihi olayları değerlendirebilmek

- Farklı din ve kültürden insanlarla barış içerisinde bir arada yaşayabilmek; tarihi değişimleri öğrenmek; modern dünyamızın ve insanlarımızın köklerini öğrenmek²²⁷
Tarih konuları aşağıdaki gibidir:²²⁸

Giriş: Ortaçağ Uzak Bir Dönem, Ama Aynı Zamanda Yakın da

Kitabın giriş kısmında işlenilecek konular hakkında bilgi verilmiş ve konularda geçen zaman ne kadar uzak görünse de aslında günümüz çağınla çağrışımlar yaptığından o kadar da uzak olmadığı anlatılmak istenmektedir.

1. ORTAÇAĞ AVRUPA’SINA KİM HÂKİMDİ?

Bu bölümde öğrenciler, Ortaçağ’da Avrupa’da gelişen önemli olayları öğrenmektedirler. Ortaçağ’da imparatorluğun oluşumu, Büyük Karl’ın taç giyme töreni hakkında bilgi sahibi olmaktadır. İ. S. 1000 yüzyılda Avrupalı halkın yaşam alanları ve yönetim şeklini ve ayrıca Alman İmparatorluğunun kuruluşunu da öğrenmektedirler. Kilise ve dünya hâkimiyetlerindeki değişim, kilisenin zenginliği, yönetim şeklinin tarz değiştirmesi hakkında bilgi edinmektedirler. Farklı kültürlerle, Müslümanlarla karşılaşılması, Haçlı Seferleri kavratılmaktadır. Konular içerisinde metot ve atölye bölümleriyle öğrenciler araştırmaya yönlendirilmektedir. Konularda resimler ve haritalar bulunmaktadır.

▪ Ortaçağ Krallığının Oluşumu

- Karolinger İmparatorluğu’nun Oluşumu

Bu konuda, Karolinger İmparatorluğunun oluşum süreci anlatılmaktadır.

- Kraliyetin Yenilenmesi

İmparatorluk sürecinde sarayın içindeki yenilikler, değişim açıklanmaktadır.

²²⁷ <http://server.co101.spacenet.de/isb.co101.spacenet.de/contentserv/3.1/g8.de/index.php?StoryID=26282>, (25.01.2007).

²²⁸ Kai Buschmann vd. (2005). *Forum Geschichte Ausgabe Bayern 7*, Cornelsen Verlag, Berlin, ss. 12-242.

- İtirazın Sebebi Neydi?

Yeniliklere yapılan itirazların sebepleri açıklanmaktadır.

Metot: Sembollerin Anlamı

- Franken Devleti Nasıl Yönetiliyordu?

Franken (Bavyera'nın kuzeyinde bir bölüm) Devleti'nin yönetim şekli açıklanmaktadır.

- Büyük Karl Eğitimin ve Sanatın Gelişmesine Destek Oluyor

İmparator Büyük Karl'ın krallığı döneminde eğitim ve sanat alanının gelişmesi için gösterdiği çapa anlatılmaktadır.

- Franken Devleti'nde (Krallığı) Günlük Yaşam

Franken Devleti'nde halkın günlük yaşamı hakkında bilgi verilmektedir.

▪ İ.S. 1000 Yüzyılda Avrupa'da Hükümdarlıklar

- Franken İmparatorluğu'nun Dağılması

Franken İmparatorluğunun dağılış süreci açıklanmaktadır.

- Alman İmparatorluğu'nun Kurulması

Bu konuda Alman İmparatorluğu'nun kuruluş süreci hakkında bilgi verilmektedir.

- İngiltere Kraliyeti – Batı Avrupa Hâkimiyeti

Batı Avrupa'ya hâkim olan İngiltere Kraliyeti hakkında bilgi verilmektedir.

- Rus İmparatorluğu – Doğu Avrupa Hâkimiyeti

Doğu Avrupa'ya hâkim olan Rusya anlatılmaktadır.

▪ Kilise ve Dünya Hâkimiyetinin Değişmesi

- Papa, Kral ve Prensler İktidar İçin Savaşıyorlar

Burada taht kavgaları anlatılmaktadır.

- Kilise Reformu: Asadan Elinizi Çekin!

Kilise içerisinde yapılan reformlar, çıkan yani mezhepler aktarılmaktadır.

- Yatırım Yapılırken Oyun Kuralları Çiğneniyor mu?

Bu konu altında kilisenin maddi gücünün artması ama bu gelirlerin nasıl elde edildiği hakkında bilgi verilmektedir.

Metot: Yazılı Kaynakları Karşılaştırmak

- I. Friedrich – En Güçlü İmparatorluk?

I. Friedrich döneminde imparatorluğun durumu, gücü anlatılmaktadır.

▪ **Dini Yüzleşirme ve Kültürel Karşılaşma**

- Müslümanlar ve Hristiyanlar Avrupa’da - İspanya Örneği

Müslümanların Avrupa’ya gelmeleri, Hristiyanlarla bir arada olmaları açıklanmakta ve konu İspanya örneği ile pekiştirilmektedir.

- Haçlı Seferleri

Bu konu altında tarihte önemli yere sahip olan Haçlı Seferleri anlatılmaktadır.

Atölye: Tarihi Bir Oyun İcat Etme

- Ortaçağ Avrupa’sında Yahudiler

Ortaçağ’da Avrupa’da Yahudilerin durumu hakkında bilgi verilmektedir.

Metot: Çocuk Kitaplarından Metinleri İncelemek

2. ORTAÇAĞ’DA YAŞAM ALANLARI VE YAŞAM TARZLARI

2. bölümde Ortaçağ’da toplum ve toplumun yaşamları hakkında bilgi verilmektedir. Burada asiller ile köylüler, halk arasındaki fark açıklanmaktadır. Asillerin yaşam şekilleri, yönetime nasıl katıldıkları hakkında bilgi verilmektedir. Köylülerin yaşamı, arazi alanları, tarımla uğraşmaları, Ortaçağ’da tarımın önemi açıklanmaktadır. Ayrıca asillerin ve çiftçilerin arazilerde, çiftliklerde bir arada yaşamları anlatılmaktadır. İkinci ana başlıkta daha çok şövalyelere yer verilmektedir. Şövalyelerin oluşumu, yaşadıkları alanlar anlatılmaktadır. Din için yapılan Haçlı Seferleri sırasında farklı kültürlerle karşılaşılması anlatılmaktadır. Üçüncü konuda ise Ortaçağ’da şehir hayatı anlatılmaktadır. Öğrencilere, şehirlerde sosyal yardımlaşma, yönetim, ticaret hakkında bilgi verilmektedir. Son konuda ise arkeolojik kazıların önemine yer verilmektedir. Konuların içerisinde metot bölümünde öğrencilerin bir konu ile araştırma yapmaları istenmekte ve atölye bölümleri ile öğrenciler bir konu içeriği ile ilgili malzemelerle bir şeyler üretmektedirler. Konular içerisinde resimler ve haritalar bulunmaktadır.

▪ **Ortaçağ’da Çiftçiler ve Asiller**

- Çiftçilerin Yaşamı

Bu konuda, çiftçilerin günlük yaşamları hakkında bilgi verilmektedir.

- Tarımda Değişim

Tarım alanında yapılan yenilikler ve bunun tarıma etkisi açıklanmaktadır.

- Arazi Sahipleri – Sadece Arazinin ve Toprağın Sahipleri mi Oluyorlar?

Ortaçağ'da önemli bir konu olan araziler, bu toprakların sahiplerinin kendilerini bey olarak görmeleri ve halk üzerindeki etkileri hakkında bilgi verilmektedir.

- Ortaçağ Köyleri – Komşuluk ve Yoldaşlık

Ortaçağ'da mevcut olan köyler, burada yaşayan köylülerin sosyal yaşamları anlatılmaktadır.

- Asiller – Akralalık ve Hâkimiyet

Asillerim yaşam tarzları, akrabalarının kraliyet ailesinden olması gibi konuları hakkında bilgi verilmektedir.

- Düşmanlık – Ortaçağ'ın Tipik Çatışmaları

Ortaçağ'da yaşanan çatışmalar, nasıl ortaya çıktığı açıklanmaktadır.

- Ortaçağ Cemiyetleri – Sosyete Cemiyetleri mi?

Ortaçağ'da bulunan toplumun bir kısmının yaşam tarzları açıklanmaktadır.

▪ **Şövalyeler (Derebeyleri)**

- Şövalyelerin Oluşumu

Şövalyeliğin nasıl ve hangi amaçla kurulduğu hakkında bilgi verilmektedir.

- Kale – Sağlam Bir Evden Daha Fazlası

Kalenin surlarının içinde nasıl bir yaşamın hâkim olduğu anlatılmaktadır.

Atölye: Biz Bir Kale Planlıyoruz

- Şövalye – İdeal ve Gerçek

Şövalye kavramı açıklanmaktadır.

- Şövalyeler Zamanında Kadınların Yaşamı

Bu dönemde kadınların yaşamlarının nasıl olduğu anlatılmaktadır.

- Otto von Botenlauben – Örnek Şövalye mi?

Ünlü şövalye Otto von Botenlauben yaptıkları, yaşamı hakkında bilgi verilmektedir.

- Şövalyelerin Yaşantıları – Geleceği Olmayan Bir Hayat Tarzı mı?

Şövalyelerin o dönemde yaşam tarzları, günlük yaşamları hakkında bilgi verilmektedir.

▪ **Ortaçağ'da Şehirlerde Yaşam**

- Şehirlerin Oluşumu

Ortaçağ'da şehirlerin oluşumu hakkında bilgi verilmektedir.

Metot: Eski Bir Durumu Çözebilmek

- Şehirde Kimler Oturuyordu?

Şehirlerde bulunan toplumlar anlatılmaktadır.

- Yahudi Şehirliler

Şehirlerde bulunan Yahudi toplumları hakkında bilgi verilmektedir.

- Riskler ve Yardımlaşmalar

Bir arada yaşamanın doğurduğu sorunlar ve insanların birbirleriyle yardımlaşması hakkında bilgi verilmektedir.

- Zanaat ve Zanaatkarlar

Şehirlerde yapılan zanaat anlatılmaktadır.

- Pazar ve Ticaret

Şehirlerin vazgeçilmezi olan pazaryerleri ve ticari alanlar hakkında bilgi verilmektedir.

- Hansa Birliği – Sadece Ticaret Birliği mi?

Hansa Birliği hakkında bilgi verilmektedir.

- Şehri Kim Yönetiyor?

Şehrin yönetim şekli, şehirlerdeki düzen anlatılmaktadır.

Atölye: Şehir Yönetimlerindeki Mücadele – Bir Tiyatro Oyunu

- Şehir Arkeolojisi – Topraktan Teşhis Edebilmek

Bu konuda ise, arkeolojik kazılar ve bu kazıların topluma verdiği bilgiler aktarılmaktadır.

Bakış Açısı: Allah'ın Devleti mi? Dünya Devleti mi? – Ortaçağ'da Din ve Güç

Ortaçağ'da dinin önemli yere sahip olması, gelişmelerin ise din içerikli olması konularına değinilmektedir.

3. YENİÇAĞ'DA DÜNYA DEVLETLERİNİN DURUMU

3. bölümde öğrencilere, 13. yüzyıldan 16. yüzyıla kadar olan zamanda çağın değişmesiyle Avrupa Devletleri'nin içinde ve dışında olan değişimleri gösterilmek istenmektedir. Fransa ve İngiltere örneği ile devletlerin ulusallaşması ve böylece yönetim alanındaki değişimler açıklanmaktadır. Kutsal Roma İmparatorluğunun Alman milletinin, krallarını seçmeleri, idaredeki güç ve maddi durumları hakkında bilgi verilmektedir. Bavyera'nın devlet mülkü olması, o zamanki konumu anlatılmaktadır. Doğu Alman halkının göçleri hakkında bilgi verilmektedir. Yine aynı çağda olan,

Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğu Avrupa'ya girmesi konusuna da yer verilmektedir. Metot bölümde Tarih atlasının kullanmasının özellikleri açıklanmaktadır. Konular içerisinde resimler ve haritalar bulunmaktadır.

▪ **Ulusal Devletlerin Oluşuyor: Fransa Örneği**

- Fransa Monarşinin Merkez Devleti Oluyor

Monarşinin merkezi olan Fransa'nın o dönemdeki durumu anlatılmaktadır.

▪ **Ortaçağ Krallıkları ve Devlet Arazisi**

- Alman İmparatorluğu'ndaki Prensler Daha Fazla Güç Sahibi Oluyorlar

Burada, Alman İmparatorluğu'nda bulunan prenslerin güçlenmesi ve yönetime karışması açıklanmaktadır.

- Prenslerin Yükselmesi

Güçleri artan prenslerin kademe olarak yükselmeleri anlatılmaktadır.

- Bavyera Devlet Mülkü Oluyor

Krallık olan Bavyera'nın nasıl devlet mülkü haline geldiği açıklanmaktadır.

- Doğu Almanlarının Göçleri – Polonyalılar ve Almanlar

Doğu Almanları hakkında bilgi verilmektedir.

Metot: Tarih Atlasını Okuyabilmek

- Osmanlıların Avrupa'nın Güneydoğusuna Girmeleri

Bu dönemde Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa'nın Güneydoğusuna kadar ilerlemeleri anlatılmaktadır.

4. YENİ RUHANİLER VE GENİŞ MEKÂNLARI

4. bölüm, öğrencilerin 1350 ile 1650 arasındaki yıllarda önemli politik, ekonomik değişimleri ve bu değişimler arasındaki bağlantıyı öğrenmeleri amaçlanmaktadır. Ortaçağ'ın sonlarına doğru çıkan krizler, dinî ve sosyal kargaşalar, veba gibi salgın hastalıklar açıklanmaktadır. O zamanki ekonomik durumun düzelmesi için yapılan yenilikler hakkında bilgi verilmektedir. Keşifler ve bunun doğurduğu sonuçlar Kolumbus örneği ile verilmektedir. Reformlar, köylülerin çatışmaları, mezhep bölünmeleri anlatılmaktadır. Otuz yıl savaşlarında mezheplerin rolü ve politik güç çatışmaları aktarılmaktadır. Konular içerisinde yer alan metot bölümü ile tarihî

konuların anlaşılmasında yardımcı olan ek kaynakların kullanımlarına yer verilmektedir. Konular resimlerle ve haritalarla desteklenmektedir.

▪ Ortaçağ'ın Sonlarında Krizler ve Yıkımlar

- Veba - Tanrı'nın Bir İşareti mi?

Ortaçağ'da gittikçe artan veba salgını ve insanların bu salgın hastalık için düşünceleri açıklanmaktadır.

- Dinî ve Sosyal Huzurluksuzlar

Bu konuda ise, dinî ve sosyal yaşamda çıkan çatışmalar, nedenleri ve sonuçları hakkında bilgi verilmektedir.

▪ Yeni Bir Zamanın Başlangıcı mı?

- Yeni iktisat Programları Kazanç Getiriyor

Ekonominin düzelmesi için yapılan iktisat programları, bu programların uygulanması ve sonuçları anlatılmaktadır.

- Fugger – Küçük Ticari Şirketten Büyük Ticari İşletmeye

Bu konuda, küçük bir ticari şirket olan Fugger'in büyümesi ve büyük bir ticari işletme olmasına yer verilmektedir.

- Merkezde İnsanlar Var – Rönesans ve Hümanizm

İnsanlığın merkeze alındığı Rönesans ve hümanizm hakkında bilgi verilmektedir.

Metot: Resimleri Karşılaştırmak

- Gökyüzünü İncelemek Dünya Tasvirinin Değişmesine Sebep Oluyor

Bu konuda ise, bilimin gelişmesiyle insanların bilgi ve düşüncelerinin de değişmesine; gökyüzünün incelenmesine yer verilmektedir.

- Yeni Medyadan Yeni Düşüncelerin Doğması

Medyanın artması, medya aracılığı ile yeni görüşlerin, düşüncelerin ortaya çıkması aktarılmaktadır.

- Gelişimin İki Yüzü

İnsanlığın büyük bir gelişim, değişime uğramasıyla olumlu ve olumsuz sonuçları açıklanmaktadır.

- Yeniçağda Cadıların Takibi

Bu konuda ise, Yeniçağ'ın başlarında insanların batıl inançlarına yer verilmektedir.

▪ **Buluşlar ve Keşifler**

- Batıya Gidiş

Bilimin gelişmesiyle açık denizlere açılarak yeni yerlerin keşif edilmesi, Kolombus'un hep Batı'ya doğru giderek Amerika Kıtası'nı bulması örneği ile anlatılmaktadır.

Metot: Tarih Atlaslarını Okuyabilmek ve Karşılaştırabilmek

- Eski Amerika Kıtasındaki Halk

Konuda Amerika Kıtası'nın keşif edilmesinden sonra oradaki halkın yaşayış tarzı yer almaktadır.

- Dost mu Düşman mı? Beyaz Tanrıların Gelişi

Burada ise beyaz ırklı ve siyah ırklı halk arasındaki çatışma aktarılmaktadır.

- Koloni Hâkimiyeti: Taç ve Haç Adına

Yeni keşiflerle birlikte yeni sömürgeciliklerin de doğması ve bu sömürgeciliklerin tanrı adına yapıldığının savunulması anlatılmaktadır.

- Keşiflerin Sonuçları

Yeni yerlerin, kıtaların keşfiyle gelen sorunlar ve doğurduğu sonuçlar açıklanmaktadır.

▪ **Reformlar ve Köylülerin Savaşı**

- Günah Çıkartarak Ahiret Azabından Kurtuluş Olur mu?

Rahiplerin günahlardan arındırma, cennette yer verme adıyla insanları etkilemeleri hakkında bilgi verilmektedir.

- İnanç Kavgasından Güç Kavgasına

Rahiplerin görevlerini aşarak bir önceki konuda bahsedilen durumdan faydalanmaları ve güç sahibi olmaları durumu ve bu durumun çatışmaya yol açması açıklanmaktadır.

- Cenevre'de Reformlar: Jean Kavlin

Bu konuda reformlar yer verilmektedir.

- Köylülerin Savaşı – Hükümete Başkaldırış

Bu çatışma içerisinde köylülerin zor durumda kalması ve bu nedenle hükümete baş kaldırmaları anlatılmaktadır.

- Katolik Kilisesinin Bu Duruma El Atması

Sıcak çatışmalar yaşanmasıyla Katolik kilisesinin duruma müdahale etmesi konusu işlenmektedir.

Metot: Bir Tarih Filmini İncelemek

▪ **Otuz Yıl Savaşları**

- Avrupa'nın Savaşı mı?

Bu konuda otuz yıl savaşlarının başlaması ve Avrupa'ya dağılması yer almaktadır.

- Savaşın Günlüğü

Otuz yıl savaşları hakkında bilgi verilmektedir.

- Bavyera'da Savaş

Yine aynı dönemde Bavyera'da çıkan savaş neden ve sonuçlarıyla açıklanmaktadır.

- Vestfalya Barışı

Savaşın bitmesiyle imzalanan Vestfalya Antlaşması hakkında bilgi verilmektedir.

Metot: Bilgiler Sunabilmek

Bakış Açısı: Ortaçağ'dan ve Yeniçağ'dan Dünya Resimleri

5. MUTLAKİYET ZAMANI

Öğrenciler 5. bölümde, 17. ve 18. yüzyılda Avrupalıların istibdat hâkimiyeti ile devlet düzeninin sağlanamayacağını kavramaktadırlar. Bu yönetim şekliyle dış politikanın sarsacağını ve Avrupa'nın dengesinin bozulacağını öğrenmekte ve Avrupa tarihinde olan çatışmaların sebebini daha iyi anlayabilmektedirler. Öğrenciler, alternatif olarak İngiltere örneği ile iç politikasının gelişmesini ve meşrutî monarşinin nasıl yürüdüğünü görebilmektedirler. Böylece konularda, mutlakîyetin şartları Fransa örneği ile açıklanmaktadır. Ülke içerisinde mutlakîyetin hâkim olduğu yerlerden Bavyera Krallığı, Würzburg Krallığı örnekleriyle açıklanmaktadır. Barok sanatı ve bu sanatın üstlendiği fonksiyon; mimariye, resimlere, edebiyata ve müziğe nasıl yansıdığı konusunda bilgi verilmektedir. Avrupa devlet sisteminde koruma politikası ve buna

örnek olarak İspanya'nın taht savaşı açıklanmaktadır. Devlet düzenini korumak için İngiltere'nin uyguladığı meşrutî monarşi hakkında bilgi verilmektedir. Her bölümde olduğu gibi bu bölümde de konulara metot bölümleriyle pekiştirilmektedir. Konularda resimler ve haritalar yer almaktadır.

▪ **Fransa: Avrupa İçin Bir Model**

- Sütunların Gücü

Bu konuda anlatılmak istenen, mutlakîyetin yönetildiği yer olan sarayların ne derece güçlü olduğudur.

- Ekonomi Politikası Toplum İçin mi?

Ekonominin düzelmesi için yapılan yenilikler, politik değişimler hakkında bilgi verilmektedir.

Metot: Grafikler ve Resimler

- Mutlakîyetteki Cemiyet

Mutlakîyet yönetimindeki cemiyetin, toplumun (saray halkı gibi) özellikleri açıklanmaktadır.

▪ **Bavyera'da Mutlakîyet**

- Prens Max Emanuel Gücü Zamanındaki Durum

Bavyera Krallığında Prens Max Emanuel dönemindeki zamanın gücü, yapılanlar ve onun kişiliği açıklanmaktadır.

- Ekonomi ve Finans Problemi

Yine aynı dönemde devletin ekonomik durumu ve finans problemleri anlatılmaktadır.

- Barok – Mutlakîyetin Sanatı

Bu dönemde ortaya çıkan barok sanatı ve bu sanatın etkilendiği olaylar hakkında bilgi verilmektedir.

Metot: Bir Eseri İncelemek

▪ **Avrupa'da Güç politikası: İspanya'da Taht Kavgası**

- 1700'lü Yıllarda Avrupa Devlet Sistemi

Bu konuda öğrencilere 1700'lü yıllarda Avrupa'da görülen devlet sistemleri kavratılmak istenmektedir.

- Gücün Dengesi mi Yoksa Önceki Hâkimîyetin Devamı mı?

Burada devlet sisteminin önceki sistemin devamı niteliğinde mi yoksa mutlak bir güç olarak yürütüldüğü gösterilmek istenmektedir.

▪ **İngiltere: Mutlakiyete Bir Alternatif**

- Asiller ve Halk, Kralın Gücünü Kısıtlıyor

Bu konuda İngiltere örneği ile halkın yönetime karşı ayaklanması ve İngiltere kralının gücünün halk tarafından kısıtlanması olayı açıklanmaktadır.

- 17. Yüzyılda İngiliz Toplumu

Burada öğrenciler, 17. yüzyılda İngiliz toplumunun durumu hakkında bilgi edinmektedirler.

- Monarşiden Cumhuriyete

İngiliz kraliyetinin monarşi yönetiminden cumhuriyet yönetimine doğru adım atması anlatılmaktadır.

- İngiltere Meşruti Monarşiye Geçiyor

İngiltere’de uygulanan meşrutî monarşinin nasıl işlediği açıklanmaktadır.

2.17.3.2. 7. Sınıf Coğrafya Dersi Konuları

7. sınıf coğrafya dersinde öğrenciler, Bavyera ve Almanya’dan öğrendikleri, eski bilgilerinden yararlanarak Avrupa’nın coğrafyasını tanıyabilmektedirler. Farklı Avrupa devletlerinin Almanya ile benzer ve farklı yanları, ekonomik durumu ve Avrupalıların birlik içinde yardımlaşma çalışmalarının faydalarını öğrenebilmektedirler. Konular genel olarak ele alındığından öğrenciler kendi bilgilerini arkadaşlarıyla paylaşarak ve bir grup oluşturarak konularda daha detaya doğru araştırma yapmalarına olanak sağlanmaktadır. Böylece Avrupa’nın farklı alanları hakkında bilgi sahibi olabilmektedirler. Burada öğrencilerin bütün bir sene boyunca kendi başlarına araştırma yapmaları ve çalışabilmeleri, Avrupa’nın bazı alanlarını ve devletlerini tanımaları amaçlanmaktadır. 7. sınıf coğrafyasında öğrencilerin aşağıdaki davranışları öğrenmeleri amaçlanmaktadır:

- Avrupa’nın kültürü ve doğal alanları hakkında bilgi sahibi olabilmek.
- Avrupa’nın genel olarak iklimi ve bu iklimlerin yol açtığı doğal olayları öğrenebilmek.
- Çevre kirliliğine karşı önlemler alabilmek.
- Tarımsal alanların kullanılması öğrenebilmek.

- Endüstrinin kurulduğu yere göre ve yapısına göre değişik gösterdiğini kavrayabilmek.
 - Kırsal alanların gelişmesi ve Avrupa’da takviye edilmesi gereken yerleri öğrenebilmek.
 - Avrupa’da politik ve ekonomik alanda birlikte bir şeyler yapabilmenin formlarını kavrayabilmek.
 - Uzaydan çekilen resimleri değerlendirebilmek, kavrayabilmek. İklim diyagramları çizebilmek ve onu sunabilmek.²²⁹
- Coğrafya dersinin konuları aşağıdaki gibidir.²³⁰

AVRUPA KITASİ

Avrupa Kıtasını ele alan birinci bölümde, öğrenciler Avrupa’nın farklı kültürlerini görebilmekte ve doğal alanlar hakkında fikir edinebilmektedirler. Doğal olayların ve bu olayların yol açtığı durumların Avrupa’da yaşayan insanların yaşamlarını nasıl etkilediğini öğrenmektedirler. Çok çeşitli olan Avrupa’nın kültürel birliğini ve kültürel farklılıklarını; doğal alanların genel ve topoğrafik görünümünü kavramaktadırlar. Doğal olaylar, kuzey-güney ve batı-doğu hareketliliğinde sıcaklık ve yağış alanlarını öğrenebilmektedirler. Avrupa’nın bazı tabiat alanlarında iklim, toprak ve bunlara bağlı bitki örtüsünü tanıyabilmektedirler. Volkanlar ve depremlerin oluşumları ve doğurduğu sonuçlar hakkında bilgi sahibi olabilmektedirler. Konular içerisinde coğrafyada pratik etkinlikler, coğrafya kursu, proje, bilgi dağarcığı adı altında oluşan bölümlerle öğrencilerin o konu hakkında araştırma yapmaları sağlanmaktadır. Konular içerisinde o konu ile ilgi şekil, grafik, harita ve resimler bulunmaktadır.

- Avrupa – Bol Devletli Bir Kıta

Bu konuda Avrupa Kıtası içerisinde birçok devletin bulunduğu değinilmektedir.

- Avrupa – Çok Şekli Bir Kıta

Farklı şekillerden, alanlardan oluşan Avrupa Kıtası anlatılmaktadır.

²²⁹<http://server.co101.spacenet.de/isb.co101.spacenet.de/contentserv/3.1/g8.de/index.php?StoryID=26303> (25.01.2007).

²³⁰ Andrea Döringer vd. (2004). *Seydlitz 7 Gymnasium Bayern, Geographie*, Westerman Schrödel Verlag, Braunschweig, ss. 8-167.

Coğrafyada Pratik Etkinlikler: Avrupa'yı Çiziyoruz

- Avrupa'ya Umumî Bir Bakış

Avrupa Kıtası kısaca genel olarak tanıtılmaktadır.

- Avrupa'nın Çok Yüzü Var

Birçok devletten oluşan Avrupa Kıtası'nın devletlerarasındaki farklılıklar anlatılmaktadır.

Coğrafya Kursu: Şehirler ve Kardeş Okullar

Coğrafya Proje: Bizim Avrupa'ya Seyahatimiz – Biz Bir Proje Uyguluyoruz

Coğrafya Proje: İnterneti Bilgi Kaynağı Olarak Kullanıyoruz

Coğrafya Proje: Proje Çalışmalarımızı Sunuyoruz

Coğrafya Bilgi Dağıtıcısı: Avrupa'yı ne Kadar İyi Tanıyorsun?

- Avrupa'nın Genel İklimi

Bu konuda ise; Avrupa'nın genel olarak hangi iklime sahip olduğu konusunda bilgi verilmektedir.

- Yamaç Yağışları ve Lodos Rüzgârları

Kıtanın aldığı yağışlar ve etkilendiği rüzgârlar tanıtılmaktadır.

Coğrafyada Pratik Etkinlikler: Biz Bir İklim Diyagramı Çiziyoruz

Coğrafyada Pratik Etkinlikler: Bir İklim Diyagramını Çözümlüyoruz

Coğrafya Kursu: Dünyadaki İklim Rekorları

- Avrupa'nın Tarım Alanları

Avrupa Kıtası'ndaki tarımsal alanlar açıklanmaktadır.

- Ätna (Sicilya Adası'nda bir yanardağ) Püskürüyor

Avrupa'nın en aktif yanardağı olan Ätna anlatılmaktadır.

Coğrafyada Pratik Etkinlikler: Biz Bir Uydu Resmini Değerlendiriyoruz

- Vesuv (İtalya'da bir yanardağ) – Tehlikeyle İç İçte Yaşamak

Aktif bir yanardağ olan Vesuv hakkında bilgi verilmekte ve onun çevresinde yaşayan halkın durumu anlatılmaktadır.

Coğrafyada Pratik Etkinlikler: Biz Bir Konu Hakkında Yazılanları Değerlendiriyoruz

- İzlanda – Ateş ve Buz

Kuzeyde kutuplara yakın olan İzlanda'nın coğrafi konumu anlatılmaktadır.

Coğrafyada Pratik Etkinlikler: Bilgilerimizi Araştıralım

Coğrafya Kursu: Yerkürenin Zayıf (Hassas) Noktaları

Coğrafyada Pratik Etkinlikler: Avrupa’da Doğal Alanlar

AVRUPA’NIN DENİZLERİ VE KIYILARI

2. bölümde öğrenciler, ekonomik olarak ve dinlenme alanları olarak, Avrupa Denizleri’nde çeşitli alanlardan faydalanılabileceğini öğrenebilmektedirler. Bu arada öğrenciler denizlerin ekosistemi için daha hassas bir koruma gerektiğini bilinçaltına yerleştirmektedirler. Denizi gıda ve hammadde kaynağı olarak görebilmektedirler. Böylece Denizin ekosistemini, balıkçılık, petrol ve doğalgaz, ekolojik tehlikeler ve bu tehlikelere alınabilecek tedbirler, denizleri korumak hakkında bilgi sahibi olabilmektedirler. Avrupa kıyılarında turizm; turizmin şartları, gerekliliğini örneklerle kavramaktadır. Avrupa ulaşımında ve ticarete limanlar örneklerle tanıyabilmektedir. Konular içerisinde coğrafyada pratik etkinlikler, coğrafya kursu, proje, bilgi dağarcığı adı altında oluşan bölümlerle öğrencilerin o konu hakkında araştırma yapmaları sağlanmaktadır. Konular içerisinde o konu ile ilgi şekil, grafik, harita ve resimler bulunmaktadır.

- Geçim Kaynağı Olarak Denizler

Denizlerden nasıl faydalandığı ve birçok insanın geçim kaynağı olduğu hakkında bilgi verilmektedir.

- İzlanda – Kutuplarda Balıkçılık

Kutuplara yakın olan İzlanda’da balıkçılık ve balıkçılığın önemi anlatılmaktadır.

- Balinalar – Tehlike Altında Olan Deniz Devleri

Türleri gittikçe azalan balinalar hakkında bilgi verilmektedir.

- Körfez Akıntısı – Kuzey Avrupa’nın Sıcak Suyu

Burada akıntı sebebiyle oluşan Avrupa’nın Kuzey kıyılarının deniz suyu hakkında bilgi verilmektedir.

Coğrafyada Pratik Etkinlikler: Körfez Akıntısını Deney Olarak Görebilmek

- Kuzey Denizi’nden Petrol ve Doğalgaz

Önemli limanlara sahip olan Kuzey Denizi’nden petrol ve doğalgazın nasıl Avrupa Kıtası’na girdiği, izlediği yol anlatılmaktadır.

- “Bütün Bir Sene Mallorca”

Turizmiyle ünlü bir yer olan Mallorca’nın konumu anlatılmaktadır.

Coğrafyada Pratik Etkinlikler: Biz Bir Soruşturma Yapıyoruz

Coğrafya Kursu: Avrupa’dan Dünya Turu Yapmak

- Dünya Limanı Hamburg

Önemli bir konuma sahip olan Hamburg Limanı’nın, dünya ticareti açısından önemi vurgulanmaktadır.

- Canlı Bir Liman

Bir önceki konunun devamı olan bu konuda, limanın ne derece işlek olduğu anlatılmaktadır.

- Denizlerde Ekosistem

Burada ise, denizlerin ekosistemi, bu sistemin ne derece tehlike altında olduğu ve alınabilecek önlemler vurgulanmaktadır.

Coğrafya Kursu: Yaşam Alanı Olarak Dünya Denizleri

- Denizlerin Ekosistemi – Tehlike Altında Olunan Durumlar ve Koruma

Coğrafya Bilgi Dağırcığı: Avrupa’nın Denizleri

AVRUPA’NIN KARASAL ALANLARI

Bu bölümde, örneklerle tabiat olayları ve doğal-kırsal alanların kullanımları, bunun ekonomiye nasıl yansıdığı ele alınmaktadır. Konularda Avrupa’nın farklı kesimlerinden örnekler verilmektedir. Böylece öğrenciler, bu alanların kullanılmasında ekonomik, ekolojik ve sosyal durumu kavrayabilmektedirler. Burada tarımsal alanların çeşitleri; doğal ve ekonomik olan yanları açıklanmaktadır. Ekolojik problemler üzerinde durulmaktadır. Yine konular içerisinde bazı doğal alanların ağaçlık ve mera olarak kullanılmasında da değinilmektedir. Avrupa’nın arazilerinin karakteristik özellikleri, bu arazilerde, topraklarda olan adaletsizlik anlatılmaktadır. Konular içerisinde coğrafyada pratik etkinlikler, coğrafya kursu, proje, bilgi dağırcığı adı altında oluşan bölümlerle öğrencilerin o konu hakkında araştırma yapmaları sağlanmaktadır. Konular içerisinde o konu ile ilgili şekil, grafik, harita ve resimler bulunmaktadır.

- Hollanda’da Cam Ev Kültürü

Bu konuda, Hollanda’da yaygın olan seracılık anlatılmaktadır.

- İspanya’da Tarlaları Sulama Tesislerinin Yapımı

Avrupa ülkelerinden İspanya’da tarımsal alanların sulanabilmesi için izlediği yol açıklanmaktadır.

- Büyük Alanlarda Zirai Tarım

Büyük arazilerde zirai tarımın nasıl yapıldığı, bu tarımın ekonomiye katkısı hakkında bilgi verilmektedir.

- Ormanlar – Finlandiya’nın “Yeşil Altınları”

Zengin yeşillığe sahip olan Finlandiya’nın ormanları anlatılmaktadır.

- İrlanda’da Meralar

Yine yeşillliğiyle ünlü olan İrlanda’nın meraları ve bu meraların ekonomiye olan katkısına yer verilmektedir.

- Akdeniz Bitki Örtüsünün İki Temsilcisi

Avrupa’nın Akdeniz’de kıyıları olan ülkelerin bitki örtüsü aktarılmaktadır.

- Akdeniz Kıyılarından Ormanların İmha Edilmesiyle Oluşan İnşaatlar

Akdeniz kıyılarının aynı zamanda turizm için önemli bir gelir kaynağı olmasından dolayı bu kıyılarda inşaat sektörünün artması ve bu durumun tabiata nasıl zarar verdiği vurgulanmaktadır.

Coğrafyada Pratik Etkinlikler: Biz Harita İle Çalışıyoruz

- Avrupa’nın Ziraî Üretimindeki Dengesizlikler

Bu konuda toprakların nasıl kullanıldığı, ürünlerin ekim alanlarında olan yanlışlıklar açıklanmaktadır.

Coğrafya Kursu: Kakao Tanesinden Çikolataya

Coğrafya Bilgi Dağarcığı: Avrupa’da Tarım

AVRUPA’DA ENDÜSTRİ VE TAKVİYE EDİLMESİ GEREKEN YERLER

Bu bölümde öğrencilere seçilmiş belli başlı endüstri bölgelerinden örneklerle; üretim, endüstri alanında yapılan yenilikler ve konuma göre kurulan endüstriyel alanlar öğretilmektedir. Böylece ülkelerin gelişmesi için bu alanın önemi ve bazı Avrupa bölgelerinin bu alanlarda yetersiz olması, buralara yapılacak takviyenin önemini kavramaktadırlar. Eski endüstriyel alanların geleneksel olarak yönetilmesi ve bu yerlerin yenilenmesinin önemi vurgulanmaktadır. Modern endüstri alanlarının bölgedeki arza göre büyümesi, yüksek teknoloji endüstrilerinin oluşması hakkında bilgi

verilmektedir. Takviye edilmesi gereken yerlere ve metropol şehirlere; bu şehirlerin strüktürlerine, gelişimine ve problemlerine değinilmektedir. Ayrıca metropol şehirlerinde yaşamın nasıl olduğu da anlatılmaktadır. Konular içerisinde coğrafyada pratik etkinlikler, coğrafya kursu, proje, bilgi dağarcığı adı altında oluşan bölümlerle öğrencilerin o konu hakkında araştırma yapmaları sağlanmaktadır. Konular içerisinde o konu ile ilgi şekil, grafik, harita ve resimler bulunmaktadır.

- Endüstri Bölgesi

Bu konuda endüstri bölgesi kavramı açıklanmaktadır.

- Endüstri Bölgesinde Ekonomik Değişim

Endüstri bölgelerinde zamanla oluşan ekonomik değişim, gelişim anlatılmaktadır.

- Büyük Britanya – Dünyanın İlk Endüstri Ulusu

İngiltere'nin dünyanın ilk endüstri toplumu olduğu ve bu duruma nasıl geldiği açıklanmaktadır.

- İngiltere Endüstrisi Krizde

İngiltere'de yaşanan endüstri krizinin olduğu dönem anlatılmaktadır.

- Rhein-Main (Ren Nehri) Bölgesi – Hessen Ekonomisinin Kalbi

Hessen şehrinin ekonomisi için önemli bir yere sahip olan Rhein-Main Bölgesi hakkında bilgi verilmektedir.

- Frankfurt – Bankaların Şehri

Frankfurt şehrinin ekonomiye olan katkısı, bankaları anlatılmaktadır.

- Münih – Almanya'da Medyanın Başkenti mi?

Burada ise yine önemli bir konuma sahip olan Münih şehrinin her yönüyle ilgili bilgi verilmektedir.

Coğrafyada Pratik Etkinlikler: Biz Bir Mülakat Yapıyoruz

- BMW – Araba İçin İleri teknoloji

Almanya'da üretilen BMW markalı arabaların teknolojik açıdan nasıl gelişmiş olduğu, ülke ekonomisine olan katkısı açıklanmaktadır.

- Londra Dünya Şehri

Avrupa'nın gözde şehirlerinden olan Londra tanıtılmaktadır.

Coğrafyada Pratik Etkinlikler: Londra'da Sightseeing (Görölmeye Değer Yerlerin Gezme)

- İleri Düzeyde Teknoloji Bölgesi Olan Güneybatı İngiltere

Yüksek teknolojisiyle gelişmiş olan İngiltere'nin güneybatı bölümü anlatılmaktadır.

Coğrafya Kursu: Dünya Dili İngilizce

- Fransa - “Paris ve Fransız Çölü”

Bu konuda ise, Avrupa ülkesi olan Fransa her yönüyle tanıtılmaktadır.

- Dünya Şehri Paris

Fransa'nın başkenti olan ve dünyaca meşhur Paris şehri anlatılmaktadır.

- Atina – Avrupa'nın Metropolünde Problemler

Yine bir başkent olan Atina şehri hakkında bilgi verilmektedir.

Coğrafyada Pratik Etkinlikler: Avrupa'da Endüstri ve Endüstri Alanları

AVRUPA'DA BİRLİKTE ÇALIŞMAK

7. bölümde öğrencilere Avrupalı ülkelerin birlikte çalışmasının ve ekonomik güçlerini birleştirmesinin önemi gösterilmek istenmektedir. Böylece öğrenciler, bunu geleceğe taşımakta önemli bir rol oynadıklarını kavrayabilmektedirler. Avrupa'da birlikte kararların alınmasıyla, enerji üretiminin emniyeti, trafik problemleri ve çözüm yolları anlatılmaktadır. Avrupa Birliği'nin endüstri alanında bir arada çalışmasının önemi vurgulanmaktadır. Avrupa Birliği'nin hedefleri, belirli bölgelerdeki dengesizlikler için alınan önlemler açıklanmaktadır. Konular içerisinde coğrafyada pratik etkinlikler, coğrafya kursu, proje, bilgi dağarcığı adı altında oluşan bölümlerle öğrencilerin o konu hakkında araştırma yapmaları sağlanmaktadır. Konular içerisinde o konu ile ilgi şekil, grafik, harita ve resimler bulunmaktadır.

- Enerji Nedir?

Bu konuda enerji kavramı açıklanmaktadır.

- Enerji Nasıl Üretilir?

Enerji üretiminin nasıl olduğu açıklanmaktadır.

- Yenilenebilir Enerji

Enerjinin çeşitleri, yenilenebilir enerjinin nasıl olduğu açıklanmaktadır.

Coğrafyada Pratik Etkinlikler: Biz Diyagramlar Çiziyoruz ve Onu Yorumluyoruz

- Avrupa Enerji Birliği

Avrupa enerji Birliği görevleri, hedefleri açıklanmaktadır.

- Gecelerde Avrupa

Avrupa'nın gece görünüşü, ışığın dolayısıyla enerjinin önemi vurgulanmaktadır.

Coğrafyada Pratik Etkinlikler: Enerjiden Nasıl Tasarruf Yapabiliriz?

- Tüm Avrupa'da Ulaşım Ağı

Avrupa Kıtası'nda ulaşım ağı tanıtılmaktadır.

- Alp Dağları – Avrupa İçin Ulaşım Sorunu mu?

Burada Alp dağlarının ulaşım açısından konumu açıklanmaktadır.

- Avrupa'da Hızlı Tren Ağı

Coğrafya Kursu: ICE Treni (Hızlı Tren) ile Münih'ten Nürnberg'e Hızlı Ulaşım

- Büyük Britanya – Ana Karayla Olan Bağlantı

Burada Büyük Britanya adasının Avrupa ile olan tünel bağlantısı hakkında bilgi verilmektedir.

- Frankfurt Hava Alanı

Enternasyonal bir hava alanı olan Frankfurt Hava Alanı tanıtılmaktadır.

Coğrafyada Pratik Etkinlikler: Biz Bir Trafik Sayımı Yapıyoruz

Coğrafya Kursu: Transrapid Tekerleği Olmayan Tren

- Tuna – Bir Nehir Anlatıyor: Passau'dan Karadeniz'e

Tuna Nehri'nin doğduğu yerden Karadeniz'e kadar olan yolculuğu anlatılmaktadır. 1

- Trafik ve Tabiatın Kirlenmesi

Bu konuda ise trafik olayları, taşıtlar ve bu ulaşım araçlarının tabiatı nasıl etkilediği açıklanmaktadır.

- AIRBUS – Avrupa'da Ortak Çalışma

Ulaşımında önemli bir yere sahip olan büyük uçakların, Avrupa'da ki önemi, yeri vurgulanmaktadır.

- Avrupa Bölgesi Neisse – Nisa – Nysa

Ortaçağda Çek Krallığı'nın bir kültür şehri olan ve üç farklı şekilde isim ile anılan, Neisse – Nisa – Nysa anlatılmaktadır.

- “Avrupa Birleşmiş Devletler Topluluğu” Yolunda

Avrupa Birliği'nin önemi vurgulanmakta ve yapılan etkinlikler açıklanmaktadır.

- Avrupa Birliği İçin Yeni Para Birimi

Avrupa Birliğinin ortak kullandığı para birimi (Euro) hakkında bilgi verilmektedir.

Coğrafya Bilgi Dağarcığı: Avrupa’da Birlikte alışmak

Coğrafyada Pratik Etkinlikler: Eninden Boyuna Doğru Avrupa – Bir Bilgi Oyununu Kendimiz Yapalım

2.17.4. 8. Sınıf Sosyal Bilgiler

8. sınıf sosyal bilgiler dersi ortaöğretimde (lise-Gymnasium) tarih ve coğrafya dersleri işlenmektedir. Derslerin içeriği aşağıda sıralanmıştır.

2.17.4.1. 8. Sınıf Tarih Dersi Konuları

8. sınıf tarih dersinde, öğrenciler eski Avrupalılardan endüstri toplumuna kadar olan zamanı görebilmektedirler. Bu yolla ileri meslek hayatlarında, demokrasi bünyesini görerek bunu kendi yaşamlarına uygulayabilmektedirler. Böylece tarihin temellerini, özgür ve demokratik olarak kendileri yorumlayabilmektedirler. Öğrencilerin 8. sınıfta tarih dersinden şu davranışları kazanması beklenir:

- İnsan hakları, toplum hükümranlığı kavramlarını açıklayabilme; iktidar ve sivil halk durumlarını ayırt edebilme
- 14.07.1789 Fransız ihtilalin başlangıcı; millet, ulus, ulusal toplantılar, Napolyon imparatorluğu, sivil halk; 1806’nın sonlarında Kutsal Roma İmparatorluğu’nun bitişi; liberallik; 1815 Viyana Konferansı; Alman İttifakı; 1832 Hambacher Bayramı; 1848/49 Almanya İhtilali konularında bilgi sahibi olabilme
- Endüstri ihtilali; sosyalizm; İşçi ayaklanması; Alman İmparatorluğu; Bismarck; partiler; kültür savaşları, Sosyalizm kanunları konularını öğrenebilme
- Emperyalizm; II Wilhelm; Saraybosna suikastı; 1914-1918 Birinci Dünya Savaşı; 1917 Rus İhtilali; Versay Antlaşması; Milletler Cemiyeti konularını kavrayabilme
- 1918 Ekim ihtilali; Weimerer şartları; enflasyon; 1923 Hitler darbesi konularını tanıyabilme

- Yazılı kaynaklardan yararlanabilme; yazılı metinleri kavrayabilme; tarihî tabloları sunabilme; karikatürleri ve plakaları farklı resim kaynaklarından yorumlayabilme; İnternette ve teknolojik bil kaynaklarından faydalanabilme; grafikleri açıklayabilme, istatistikleri ve haritaları kullanabilme; kendi hazırladığı-bulduğu sonuçları sunabilme.
- Enternasyonal olarak birlikte çalışmanın savaşları önleme açısından önemini kavrayabilme; farklı güçlerin demokrasinin engellemek istemesindeki tehlikeyi anlayabilme.²³¹

Tarih dersi konuları aşağıdaki gibidir.²³²

Giriş: Uzun 19. Yüzyılın Eşiğinde

Giriş bölümünde, 19 yüzyılın konularına ayrıntılı bir şekilde girmeden bu yüzyıl hakkında kısaca bilgi verilmektedir.

1. FRANSIZ İHTİLALİ VE AVRUPA

Fransız İhtilali ve Avrupa'dan oluşan birinci bölümde öğrenciler, Napolyon Devrini ve Fransız İhtilalinin sebep ve sonuçlarını görebilmektedirler. 19. yüzyılın ilk yarısında Almanya örneği ile liberal, millî ve değişimci güçleri öğrenebilmektedirler. 1789'da Fransız İhtilali ve nedenlerini görebilmektedirler. Ayrıca ihtilal savaşları ve ihtilalden sonra 1794'e kadar olan gelişimi öğrenebilmektedirler. Napolyon'un İmparatorluğu hakkında bilgi sahibi olabilmektedirler. Almanya'da Bavyera örneği ile iç reformları, değişimleri kavrayabilmektedirler. Konular resimlerle ve haritalarla desteklenmektedir. Ayrıca konular arasında metot ve atölye bölümleriyle öğrenciler araştırmaya yönlendirilmektedir. Birinci bölümün konuları aşağıdaki gibidir.

• Fransız İhtilalinin Sebepleri

- Aydınların Ana Düşünceleri

Fransız İhtilalinde önemli bir rol oynayan aydınlar tanıtılmaktadır.

- Aydınlar Yeni Bir Devlet İstiyor

²³¹ <http://server.co101.spacenet.de/isb.co101.spacenet.de/contentserv/3.1/g8.de/index.php?StoryID=26260> (25.01.2007).

²³² Thomas Britt vd. (2006). Forum Geschichte 8, Ausgabe Bayern, Band 3: Von der Französischen Revolution bis zur Weimarer Republik, Cornelsen Verlag, Berlin, ss. 12-226.

Aydınların görüşleri ve hedefleri açıklanmaktadır.

- Fransa’da Mutlakıyet Döneminin Krize Girmesi

Bu konuda ise, mutlak hâkimiyetin kralın elinde olması ve bu gücünü yavaş yavaş kaybetmesine değinilmektedir.

Metot: Karikatürleri Deşifre Edebilmek

- **Demokrasi Yolunda**

- 1789 Yazında Üç İhtilal

Demokrasiye doğru adımların atılması ve zaman diliminde yaşanan ihtilaller açıklanmaktadır.

- İnsanlar Serbest ve Eşit Olmalı

Burada ise özgürlük, eşitlik kavramlarına değinilmektedir.

- Meşrutî Monarşiden Cumhuriyete

Meşrutî Monarşinin gücünü kaybetmesi ve cumhuriyete doğru gidilmesi konusu anlatılmaktadır.

Metot: Konuyu Bir Şema ile Sunabilmek

- İçeride Çatışma ve Dışarıda Savaş

Bu demokrasi yolunda devletin iç ve dış savaşlarla olan mücadelesi açıklanmaktadır.

- Jakobinerler’in Korkunç Yönetimi

Jakobinerler’in (Fransız ihtilalinde önemli rol oynayan bir grup) adil olmayan yönetim şekli anlatılmaktadır.

Metot: Yazılı Kaynağı Analiz Edebilmek

- **Napolyon ve Avrupa**

- Bir General Fransızların Kralı Oluyor

Bu konuda, askeriyeden krallığa doğru giden Napolyon tanıtılmaktadır.

- Kıtada Önceki Fransız Hâkimiyeti

Avrupa’da Napolyon öncesi Fransız Hâkimiyeti konusunda bilgi verilmektedir.

- Modern Bavyera’nın Oluşumu

Bavyera’da olan ihtilaller ve Bavyera’nın modernleşmesi anlatılmaktadır.

- Prusya’da Reformlar

Prusya’da ki reform hareketleri anlatılmaktadır.

Atölye: Bir Fransız Okul Kitabından: La Grande Nation et l'Europe

2. BİRLİK VE ÖZGÜRLÜK – ALMANYA 1815-1849

İkinci bölüm, daha çok Almanya'da ki özgürlükçü hareketlenmeleri içermektedir. Öğrenciler, özgürlük savaşları ve milliyetçilik kavramlarını öğrenebilmektedirler. Viyana Konferansı, Avrupa'nın yeniden düzenlenmesi ve Alman Cemiyetleri hakkında bilgi edinebilmektedirler. Restorasyon Devri, liberallik ve ulusal ayaklanmaları öğrenebilmektedirler. 1848/49 ihtilali ve Bavyera'da ki önceki durum hakkında bilgi sahibi olabilmektedirler. Bölüm genel olarak yenilikçilik, ihtilalleri kapsamaktadır. Konularda resimler ve haritalar bulunmaktadır. Yine bu bölümde de konular içerisinde metot ve atölye kısımlarıyla öğrenciler bazı kavramları araştırarak öğrenmeleri sağlanmaktadır.

• Restorasyon ve Politik Hareketlenmeler

- Kurtuluş Savaşları ve Millî Fikirler

Bu konuda Restorasyon Devrindeki hareketlenmeler, mücadeleler anlatılmaktadır.

Metot: Bir Yapının Kaynak Olarak Kullanılması – Walhalla (bir saray)

- Avrupa'nın Yeni Düzenlemesi – Hayal Kırıklığına Uğrayan Ümitler

Bu konuda Avrupa'nın yeniden düzenlenmesi, yenilikler açıklanmaktadır.

- Mart Öncesi: İhtilale Doğru Gidiş

İhtilale doğru giden yol anlatılmaktadır.

- Hambacher Bayramı – Devlete Karşı Bir Gösteri mi?

Aslında bayram olarak kutlanan şöenin arkasında gizli olan düşünceler açıklanmaktadır.

Metot: Politik Manzumelerin Anlamları ve Karşılaştırılması

• 1848/49 İhtilâli

- İhtilalin Nedenleri

1848/49 yıllarında olan ihtilalin nedenleri, nasıl oluştuğu açıklanmaktadır.

Metot: Bir El İlanını Analiz Edebilmek

- 1848 – Mart İhtilali

1848 yılındaki Mart İhtilali olarak tarihte yerini alan dönem anlatılmaktadır.

- Bavyera'da İhtilal – Monarşi Sallantıda

Bavyera Krallığının gücünü kaybetmesi ve Bavyera'da ki ihtilaller açıklanmaktadır.

- Ulusal Toplantı İle Şartlar Konuşuluyor

İhtilal sonrası yapılan ulusal bir toplantı ile alınan kararlar, şartlar açıklanmaktadır.

Atölye: Paul Kilisesinde Bir Toplantı – Bir Drama Etkinliği

- İhtilal Boşa mı Çıktı?

Alınan kararlara göre ihtilalin amacına ulaşp ulaşmadığı tartışılmaktadır.

Bakış Açısı: Politik Bayram

3. ALMANYA'DA YAŞAM 1850 – 1914

Üçüncü bölümde öğrenciler, İngiltere örneği ile Almanya'da ki endüstriyelleşmenin arka planını tanımakta, Alman İmparatorluğu'nun toplumsal ve politik ilişkilerini kavramaktadırlar. Endüstriyelleşmenin özelliklerini öğrenebilmektedirler. Sosyal sorular ve sosyalizm hakkında bilgi sahibi olabilmektedirler. 1871 yılında devletin kuruluşu bu kuruluşun Bavyera açısından nasıl olduğunu görebilmektedirler. İmparatorlukta politika, hükümet, kültür savaşları, sosyalistlerin kanunları ve anayasasını öğrenebilmektedirler. Toplumda ve ekonomideki dalgalanmalar, aile ve cinsiyet farklılıklarındaki roller, büyük endüstri, toplum göçleri kavramlarını öğrenmektedirler. Konular resimlerle ve haritalarla desteklenmektedir. Ayrıca konular arasında metot ve atölye bölümleriyle öğrenciler araştırmaya yönlendirilmektedir. Üçüncü bölümün konuları aşağıdaki gibidir.

- **Endüstriyelleşmedeki Hususiyetler**

- Endüstriyelleşmenin Şartları – İngiltere Örneği

Bu konuda endüstriyelleşmenin şartları İngiltere örneği ile anlatılmaktadır.

Metot: İstatistikleri Sonuçlandırmak ve Grafıklere Dökebilmek

- Endüstriyelleşmenin Şartları

İngiltere örneğinden sonra öğrencilere Almanya'da ki endüstriyelleşmenin şartları, önemi kavratılmaktadır. 96

Sosyal Sorular ve Sosyalizm

“Sosyal Sorular” Devlette ve Toplumda

Devlet içerisinde ve toplumda sosyalizm gelmesiyle sosyal soruların, fikir akımlarının artması konularına değinilmektedir. 102

Erken Endüstriyelleşmede Çalışma ve Yaşam Şartları

Endüstriyelleşmeyle gelen çalışma ve günlük yaşamlardaki değişimler ele alınmaktadır. 104

Sosyalizm ve Politikaya Uyarlanması

Sosyalizmle gelen politikada değişimler, sosyalizm kavramı açıklanmaktadır. 106

Atölye: Bir İngiliz Okul Kitabından: Foul Factories?

- **Ulusal Devlet Yolunda**

- Savaştan Birliğe

Bu konuda verilen mücadeleden sonra, ulusallık kavramlarının gelişmesiyle doğan ulusal, nasyonal devlet kurma girişimleri açıklanmaktadır.

Metot: Tarihî Tabloların Anlamları

- 1871 Şartları: Birlik Olmak Demokrasiden ve Özgürlükten Önce mi geliyor?

1871 yılında kurulan yeni bir devlet anlayışı, o dönem ittifak kurmanın önemi değer kazanması gösterilmektedir.

- **İmparatorlukta Politika ve Hâkimiyet**

- Hükümette Partiler ve Kuruluşlar

Bu konuda ise, imparatorluk döneminde uygulanan politika, kurulan partiler anlatılmaktadır.

- “Kültür Mücadelesi”

Birlik olma durumlarında, politikada ve hâkimiyette yaşanan değişimlerle doğan kültürel farklılıklar ve buna karşı yapılan mücadeleler anlatılmaktadır.

- Sosyal Demokratlara Karşı Mücadele

Kurulan partiler, farklı görüşler ve bunlar arasında yaygınlaşan sosyal demokratlar, bu alanda gösterilen mücadele anlatılmaktadır.

- **Toplum ve Ekonomi**

- Şehirde ve Devlette Değişim

Farklı görüşlerin yaygınlaşmasıyla şehirlerdeki ve devlet politikasındaki değişimlere değinilmektedir.

- Büyük Endüstrinin Oluşumu – MAN Örneği

Endüstrinin gelişmesiyle oluşan büyük endüstri kuruluşlarının önemi, MAN şirketi örneği ile anlatılmaktadır.

- Eğitim ve Bilim

Endüstrinin gelişmesiyle eğitim ve bilim alanında da olan değişimler açıklanmaktadır.

- Yahudi Düşmanlığı

Burada, o dönemdeki Yahudilere olan Düşmanlık anlatılmaktadır.

Metot: Tarihte Bilgisayar Teknolojisini Kullanabilmek

Bakış Açısı: Alman Yurdu Ne Demek? – Ulus Üzerine Söylenenler

4. EMPERYALİZM VE BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI

4. Bölüm emperyalizm ve Birinci Dünya Savaşı'ndan oluşmaktadır. Öğrenciler genel olarak, emperyalizmin karakteristik özellikleri, Birinci Dünya Savaşı'nı oluşturan sebepler ve sonuçlar, 1918/19 yıllarında Avrupa'da ki yeni düzenlemeleri görebilmektedirler. Konulardan emperyalizmde, bu görüşten etkilenen toplumlar ve doğurduğu sonuçlar örneklerle açıklanmaktadır. Avrupa'da güç gösterilerinde devletlerarasında ortamların gerilmesi, Alman-Fransız ilişkileri, Balkanlar, silahlanma yarışı konuları açıklanmaktadır. Saray Bosna'daki suikast ve temmuz krizi hakkında bilgi verilmektedir. Savaşın yeni yüzü, siper harbi, malzeme meydan muharebesi ve sivil toplumu nasıl etkilediği açıklanmaktadır. Öğrencilere, 1917'de Amerika'nın savaşa katılması, Rus İhtilali konuları öğretilmektedir. Savaşın sonu, barış antlaşmaları ve savaş sonrası düzenlemelerde ortaya çıkan problemler açıklanmaktadır. Konular resimlerle ve haritalarla desteklenmektedir. Ayrıca konular arasında metot ve atölye bölümleriyle öğrenciler araştırmaya yöneltilmektedir. Dördüncü bölümün konuları aşağıdaki gibidir.

- **Dünyada Avrupa Hâkimiyeti**

- Emperyalizm politikasının Hedefleri ve Metotları

Bu konuda emperyalizm kavramı, emperyalizm politikasının hedefleri ve metotları açıklanmaktadır.

- **Afrika – Dünya Haritasında Beyaz Bir Nokta**

- Hristiyan Kültürü ve Emperyalizm Politikası

Burada, Hristiyan kültürünün o zamanki görüşleri, emperyalizm politikası ve doğurduğu sonuçlar anlatılmaktadır.

- Afrika'da Avrupalı Hâkimiyet Şekilleri

Afrika'da Avrupa Devletlerinin hâkimiyet kurma girişimleri konusuna değinilmektedir.

- **Güneşte Bir Yer mi? – Kolonilerle Mücadele**

- Bismarck'ın İttifak Politikası – Hedefler ve Parçalanma

Bu konuda Bismarck ve onun politik görüşü; amaçlanan hedefler ve birlik görüşünün parçalanması hakkında bilgi verilmektedir.

- Dünya Hâkimiyeti Olarak Alman İmparatorluğu

Alman İmparatorluğu'nun dünya hâkimiyeti kurma düşünceleri açıklanmaktadır.

Metot: Yazılı Belgeleri İnceleyebilmek

- Emperyalizm Güçleri Kolonilere Karşı Çatışmada

Emperyalizm güçleri ve koloniler arasında oluşan çatışmalar anlatılmaktadır.

- **Avrupa'da Çatışma Alanları – Savaşa Doğru Giden Yol**

- Almanya ve Fransa – Avrupa'da Çatışma Alanı

Almanya-Fransa ilişkileri, Avrupa'da yeni çatışma alanlarının çıkması konularına değinilmektedir.

- Balkanlar – Avrupa'nın Barut Fıçısı

Avrupa'nın karışmasıyla Balkanlar'da çıkan ayaklanmalar, Balkanlar'ın her an patlayacak bir bomba gibi olması durumu gösterilmektedir.

- Saray Bosna'da Suikast ve Temmuz Krizi 1914

Saray Bosna'da ki suikast girişimi ve arkasından çıkan 1914 Temmuz krizi, böylece savaşın başlaması durumlarına değinilmektedir.

- **Avrupa Muharebe Meydanına Dönüşüyor**

- Ağustos Vakası 1914

Bu konuda ise Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması, 1914 Ağustos vakası açıklanmaktadır.

Metot: Savaş Anıtlarını Keşfetmek

- Endüstri Çağının Savaşı

Birinci Dünya Savaşı anlatılmaktadır.

- Yurt Cephesi

Birinci Dünya Savaşı'nda Almanya'nın savaştığı cepheler anlatılmaktadır.

- **Savaş Dünyayı Değiştiriyor**

- “Bütün İktidar Şurâsı!” – Rus İhtilali

Rus İhtilali ile savaşın birden durumunun değişmesi konusu anlatılmaktadır.

- Alman İmparatorluğu'nun Yenilgiye Doğru Gidişi

Alman İmparatorluğu'nun savaştığı cephelerden yenik ayrılması konusuna değinilmektedir.

- Başarılan Barış mı? – Milletler Cemiyeti ve Versay Antlaşması

Savaşın bitmesi yapılan antlaşmalardan Versay Antlaşması, Milletler Cemiyeti maddeleri konuları hakkında bilgi verilmektedir.

Atölye: Versay – Alman-Fransız Tarihinin Sembolü

5. WEİMER CUMHURİYETİ

5. bölümde öğrenciler, Weimer Cumhuriyeti'nde savaş sonrası krizlerin başlaması ve bu alanda alınan önlemler, yapılan takviyeleri öğrenmektedirler. 1918 Kasım İhtilali ve Weimer'in demokrasi şartları gösterilmektedir. 1923'e kadar olan zamandaki kriz yılları; o zaman diliminde yapılan tamiratlar, enflasyon, radikal tehlikeler öğrencilere kavratılmaktadır. Stressemann'ın makul politikası ve yönetimin başarısı konularında öğrencilere bilgi verilmektedir. Öğrenciler bu konularla birlikte birçok kavram konusunda bilgi sahibi olabilmektedir. Kitapta bazı konuların yanlarına çarpı işareti konularak bu konuların öğrenciler tarafından daha derinlemesine izlenmesi gerektiği gösterilmektedir. Ayrıca konular içerisinde resimler ve haritalar

bulunmaktadır. Bazı ana başlıkların sonlarında metot bölümleriyle önemli görülen konular biraz daha derinlemesine işlenmektedir. 5. bölümün konuları şöyledir:

- **Ekim İhtilali ve Cumhuriyetin Kuruluşu**

- “Yaşasın Alman Cumhuriyeti!” – Ama Hangisi?

Bu konuda, savaşın bitmesiyle başlayan cumhuriyet kavramlarının önem kazanması, Almanya’daki Ekim İhtilali hakkında bilgi verilmektedir.

t Politik İlanları İncelemek

- Bavyera’da İhtilal

İhtilallerin yaygınlaşmasıyla Bavyera Krallığında da ihtilallerin olması durumuna değinilmektedir.

- Genç Demokrasinin Politik Düzeni

Yeni kurulan demokrasi ile bunun o zamanın şartlarına göre düzeni açıklanmaktadır.

- **Kriz Yılları 1920-1923**

- Politik ve Ekonomik Ağırlık

Bu konuda, savaşın bitmesiyle Avrupa’da yaşanan kriz dönemleri, ekonomik sorunlar açıklanmaktadır.

Metot: Arşivde Araştırmak

- Demokrasiyi Tehlikeye Sokan Etmenler

Demokrasi kavramı ve demokrasiyi tehlikeye sokan etmenler açıklanmaktadır.

- **İmparatorluktan Weimer Cumhuriyetine Kadar Olan Zamanda Dış Politika**

- 20. Yüzyılda Alman Dış Politikası

20. yüzyılda izlenen dış politika konusuna değinilmektedir.

- Alman Dış Politikası – Devamlılık ve Parçalanmalar

Weimer Dönemi’nde izlenen dış politika, diğer ülkelerle olan ilişkiler anlatılmaktadır.

Toplumun Kalkınması ve İnkılâplar

- Eşya Deposu – Tüketicilerin Vitriini

Üretim ve tüketim hakkında bilgi verilmektedir.

- Fabrika – Seri Halinde İstihsal Sahnesi

Toplumun kalkınması için açılan fabrikalarda seri üretimin başlaması ve bunun önemi vurgulanmaktadır.

- Geleneksel ve Modern Arasında

Halkın kalkınmasıyla geleneksel yöntemlerden modern yöntemlere geçiş dönemi aktarılmaktadır.

Bakış Açısı: 1900 Yılından Sonra Gençlik Hareketlenmesi

2.17.4.2. 8. Sınıf Coğrafya Dersi Konuları

8. sınıf coğrafya dersinde daha çok iklim ve bitki çeşitleri işlenerek, öğrenciler tabiat konularında büyük tropikal alanlarda ve subtropikal alanlarda bilgi sahibi olabilmektedirler. Öğrenciler, kültürel, ekonomik ve politik şartlara göre gelişim döneminde olan ülkelerin durumlarını öğrenmektedirler. Böylece ekonomik duruma göre sınırlandırılan bazı durumların farkında olabilmektedirler. Bu alanlarda gelişim esnasındaki problemler ve gelişim için olanakları farkında olabilmektedirler. Avrupa ile gelişim (kalkınma) döneminde olan ülkeler arasındaki işbirliğini görebilmekte ve bu ülkelerle işbirliğinin ne derece önemli olduğunu kavrayabilmektedirler.

Öğrencilerin coğrafya dersi ile şu davranışları kazanması beklenmektedir:

- Yerküredeki iklim ve bitki örtülerini tanıyabilme
- Tropikal ve subtropikal Ülkelerdeki iklim şartlarını, alizeleri tanıyabilme
- Tropikal ekosistemi tanıyabilme
- Şark bölgelerinde, Afrika’da, Orta ve Güney Amerika’da ki alanları tanıyabilme
- Tropik yağmur ormanlarında, savanaları ve çölde ki alanların ekonomik olarak değerlendirilmesini öğrenebilme
- Kalkınma döneminde olan ülkelerin problemleri ve şartlarını görebilme
- Basit modellerden, bitki profilini, diyagramları, uydu resimlerini kullanabilme
- Modern bilgi tekniklerinden faydalanabilme²³³

8. sınıf coğrafya dersi konuları aşağıdaki gibidir:²³⁴

²³³<http://server.co101.spacenet.de/isb.co101.spacenet.de/contentserv/3.1/g8.de/index.php?StoryID=26283>, (25.01.2007).

DÜNYANIN KÜLTÜREL BÖLÜMLERİNİ KEŞFETMEK

Birinci bölümde dünyada birçok ülke bulunduğu ve bu ülkelerin kendine göre gelenek-görenek ve kültürleri olduğu anlatılmak istenmektedir.

- Bir Dünya – Birçok Yüzler

Gezegen olarak bir dünya ama bu dünyada yaşayan çeşit çeşit insanlar olduğu anlatılmaktadır.

Kendi Memleketimize Bir Bakış: Farklı Kültür Alanlarına Tesir Etmek

DÜNYADA İKLİM VE BİTKİ ÖRTÜSÜ ALANLARI, TROPİK VE TROPİK OLMAYAN

İkinci bölümde, iklim çeşitlerine ve bitki örtülerine giriş yapılarak, öğrencilerin dünyanın çeşitli yerlerinde bu konularda bilgi sahibi olmaları amaçlanmaktadır. Öğrenciler, tropikal ülkelere ve subtropikal iklim şartlarını tanıyabilmekte ve bu şartların ekosisteme olan etkisini görebilmektedirler. Konularda, yerküredeki iklim çeşitlerini ve bitki örtülerini öğrenebilmektedirler. Bu alanlardaki sıcaklık farklarını ve bu farkların bitki üzerindeki etkisini kavrayabilmektedirler. Tropikal ve subtropikal iklimlerde, güneş ışınlarının geliş açısı, yıllık ve günlük hava durumu, yağmur ve yağmursuz zamanlar, alize sirkülasyonunu tanıyabilmektedirler. Yine tropikal ve subtropikal alanlardaki, yağmur ormanlarını, savanaları ve çöllerdeki ekosistemi öğrenebilmektedirler. 8. sınıf coğrafya kitaplarında işlenen konular arasında “coğrafya metot” bölümüyle bazı konulara derinlemesine inilmekte ve “dünyaya bakış, memlekete bakış” bölümleriyle dünyadaki bazı alanlara konu ile ilgili olarak örnek verilmekte ve memlekete bakış ile öğrencinin yakın çevresini hem tanıması hem de dünya ile karşılaştırması amaçlanmaktadır. Ünite-bölümlerin sonlarında ise değerlendirme soruları bulunmaktadır. Ayrıca tüm konular resim, grafik ve haritalarla desteklenmektedir. Bölüm içerisindeki konular Aşağıdaki gibidir:

²³⁴ Wilfried Büttner vd. (2005). *Diercke Geographie für Gymnasien in Bayern 8*, Westermann Verlag, Braunschweig, ss. 6–142.

- Her Zaman Nemli Tropik Alanlar

Bu konuda, dünyada nemli-yağışı bol olan tropikal alanlar tanıtılmaktadır.

- Kurumuş Tropikallere ve Suptropikallere Doğru Gidiş

Burada ise, kuru tropikal ve suptropikal alanları tanıtılmaktadır.

- Alize Sirkülasyonu

Alize rüzgârları, bu rüzgârların etkisi anlatılmaktadır.

- Nem Oranları Değişen Tropik Alanlar

Nemli ve kuru olarak değişim gösteren tropikal alanlar tanıtılmaktadır.

- Alize Sirkülasyonu ve Güneşin Konumu

Alize rüzgârlarının sirkülasyonu ve bunun güneşin konumuyla olan ilgisi açıklanmaktadır.

Dünyaya Bakış: Tüm Dünyaya Yayılan Güneş Işınları

- Yerküredeki İklimler

Dünyada bulunan iklim çeşitleri tanıtılmaktadır.

- Tropik Yağmur Ormanları

Tropikal alanlardaki yağmur ormanları öğretilmektedir.

- Savana

Bu konuda geniş çayırlar yani savanalar anlatılmaktadır.

- Kuru Çöller

Bu konuda ise çöllerdeki iklim ve bitki örtüsü tanıtılmaktadır.

Dünyaya Bakış: Yerküredeki Bitki Çeşitleri

Memlekete Bakış: Orta Avrupa Ormanları

Coğrafya Metot: İklim ve Toprakları İncelemek

ŞARK

Üçüncü bölümde, kuru-kıraç alanlara örnek olarak Şark Bölgesi ele alınmaktadır. Öğrencilerin, bu alanlardaki suptropikal bölgelerin ekolojik hassasiyetini kavramaları amaçlanmaktadır. Bunun yanı sıra öğrencilere, hangi şartlar altında ve bugün İslamiyet'in hâkim olduğu alanlar olarak bilinen Şark'taki gergin bölgeler ve dünya politikası tanıtılmaktadır. Yine öğrenciler, doğal ve kültürel alanlara topoğrafik bakış yapabilmektedirler. Toprakların kullanılması ve sosyal, ekolojik olarak ortaya çıkan sorunlardan; suyun yetersiz olması, göçler, sulama alanları, toprağın tuzlanması

gibi etkenleri öğrenmektedir. Kalkınma için önemli bir faktör olan petrol ve doğal gazı tanımakta ve bu kaynakların ekonomik olarak büyü bir şans olduğunu ve risk taşıdığını örneklerle kavramaktadırlar. Şark şehirlerindeki yaşam şartları ve modern gelişimleri tanıyabilmektedirler. Dünya politikasında gergin bölgelerdeki sorunlardan; etnik, dinî, politik ya da ekonomik çatışmaları örneklerle görebilmektedirler. Bölümün sonunda “coğrafya metot” kısmıyla konular pekiştirilmektedir. Konular içerisinde resimler ve haritalar bulunmaktadır. Üçüncü bölümün konuları aşağıdaki gibidir:

- Şark’ta Doğal ve Ziraî Alanlar

Doğu ülkelerindeki doğal ve ziraî alanlar, bitki örtüsü vb. hakkında bilgi verilmektedir.

- Dünya Dinî İslam

Bu konuda İslam Dinî tanıtılmaktadır.

- Şark’ta Geleneksel Arazi Kullanımı

Doğu ülkelerindeki toprakların nasıl kullanıldığı hakkında bilgi verilmektedir.

- Modern Sulamayla Yapılan Tarımsal Alanlar

Tarımda modern sulamayla yapılan alanlar açıklanmaktadır.

- Sadd-el-Ali-Barajı – Nil Vahasını Kıymetlendiren Büyük Bir Proje

Bu konuda Sadd-el-Ali-Barajı tanıtılmakta ve bu barajın ne derece önem taşıdığı açıklanmaktadır.

- Marekeş – Geleneksel Şehirden Modern Şark Şehrine

Marekeş şehrinin gelişim aşamaları gösterilmektedir.

- İran-Arap Körfez Bölgesi – Petrolden Kaynaklanan Zenginlik

Bu konuda körfezin Arap ülkeleri ve petrol zenginliği açısından ne derece önem taşıdığı anlatılmaktadır.

- Gelişen Faktör Petrol

Burada petrolün dünya için ne kadar önemli bir faktör olduğu açıklanmaktadır.

- Şarkta Gergin Bölgeler

Doğu ülkelerinde yaşanan gerginlikler ve bu gerginliğin yüksek olduğu bölgeler hakkında bilgi verilmektedir.

Coğrafya Metot: Petrol Hammaddesinden Oluşan Çekişme – Basın Yazılarını Değerlendirmek

AFRİKA SAHRA’NIN GÜNEYİ

Dördüncü bölümde konularda öğrenciler, tropikal ekosistemin tehlike altında olduğu yerlerdeki tabiat ve beşerî coğrafyanın sorunlarını tanıyabilmektedirler. Böylece öğrenciler bu sorunları görerek tartışma ortamı hazırlayabilmekte ve bu ülkelerin kalkınmasında işbirliğinin, yardımlaşmanın önemini kavrayabilmektedirler. Topoğrafik olarak doğal alanların dağılımını görebilmektedirler. İşlenmiş arazilerin şekillendirilmesi, geleneksel olarak bırakılan miraslar ve sömürgecinin tesirlerini tanıyabilmektedirler. Tropikal yağmur ormanlarında geleneksel yöntemle arazilerin kullanımını görebilmektedirler. Bazı bölgelerin askerler tarafından denetlenmesi, sebepleri, doğurduğu sonuçlar, alınan tedbirler hakkında bilgi verilmektedir. Toplumsal problemler ve bu problemlerin çözülmesi için önerilen çözüm yolları, projeler açıklanmaktadır. “coğrafya metot ve dünyaya bakış” kısımlarıyla bazı konulara bira daha derinlemesine inilerek öğrencilerin daha iyi anlamaları hedeflenmektedir. Konular içerisinde harita ve resimler bulunmaktadır. Bölüm içerisindeki konular aşağıdaki gibidir:

- Büyüleyen Afrika

Bu konuda Afrika kıtası tanıtılmaktadır.

- Afrika – Tarihi Olan-Olmayan Bir Kıta mı?

Bu konuda Afrika tarihten günümüze kadar olan zaman diliminde tanıtılmaktadır.

- Afrika’nın Bugünkü Problemleri

Afrika’nın bugün yaşadığı problemler ele alınmaktadır.

- Yoksulluk – Çok Yönlü Bir Problem

Afrika ülkelerinde büyük bir problem olan yoksulluk, açlık konularında bilgi verilmektedir.

Coğrafya Metot: Diyagramların Değerlendirilmesi

- Afrika’nın Yağmur Ormanlarında Tarım Arazilerinin Kullanımında Geleneksel Yöntemler

Yağmur ormanlarında geleneksel olarak yapılan tarım yöntemleri hakkında bilgi verilmektedir.

- Savana – Yoğun Kullanım

Bazı arazilerin (özellikle büyük çayırların) yoğun olarak kullanılması, bu alanların tehlike altında olması konusuna değinilmektedir.

- Afrika'nın Açlık Çeken Ülkeleri – Tehlike Altındaki Yaşam Alanı

Bu konuda, Afrika Kıtası'nın önemli bir sorunu olan açlığın, fakirliğin vahim durumunda olan ülkeleri hakkında bilgi verilmektedir.

- Afrika'da Savaşlar ve Çekişmeler

Afrika Kıtası'nda yaşanan gergin alanlar, çekişmeler hakkında bilgi verilmektedir.

- Afrika Firarda

Bir önceki konunun devamı olan bu konuda, savaş, çatışma altında kalan halkın ülkelerini terk etmek zorunda kalması durumu açıklanmaktadır.

Dünyaya Bakış: Global Göç Akımları

- Güney Afrika Cumhuriyeti

Bu konuda ayrı bir cumhuriyet olan Güney Afrika Cumhuriyeti tanıtılmaktadır.

- Afrika'ya Yardım – Özel Girişimler ve Enternasyonal Alınan Tedbirler

Afrika ülkelerine yapılan yardımlar, açlıkla mücadele, enternasyonal alınan tedbirler hakkında bilgi verilmektedir.

LATİN AMERİKA

Beşinci bölüm Amerika Kıtası'ndan oluşmaktadır. Buradaki konularda öğrenciler örneklerle Amazonun tropikal yağmur ormanlarının insanlar tarafından imha edilmesini görebilmektedirler. Bu doğal alanların dünyaca ne derece önem taşıdığını ve bu ormanların yok olmasıyla gelen sorunları öğrenmektedirler. Bunun yanı sıra Latin Amerika'da metropolleşmenin getirdiği problemleri tanıyabilmektedirler. Doğal alanların dağılışını ve topoğrafik görüntüsünü görebilmektedirler. Yüksek kesimlerdeki bitki örtüsünü tanıyabilmektedirler. Orada yaşayan halkı, Avrupa'nın ve Kuzey Amerika'nın ekonomik ve toplumsal olarak etkisini öğrenmektedirler. Amazon'un kullanım şekilleri, ekolojik sonuçlar, cebrî işletmeler hakkında bilgi sahibi olmaktadırlar. Orta Amerika'nın ve Karaiblerin kalkınma programı, mezra idaresi ve turizm hakkında bilgi sahibi olabilmektedirler. Metropolleşme: neden ve sonuçları, enformel sektörler açıklanmaktadır. Coğrafya metot kısmı ile bazı konuların daha iyi

anlaşılması sağlanmaktadır. Yine bu bölümün konularında da resim ve haritalar mevcuttur. Bölünün konuları aşağıdaki gibidir:

- Doğal Alanlara Umumî Bakış

Bu konuda kıtanın doğal alanları tanıtılmaktadır.

Coğrafya Metot: Bir Bitki Profiline Yapımı

- Kızıl Derili Kültürü ve Avrupa'nın Etkisi

Burada ise Kızıl Derili kültürü tanıtılmakta ve Avrupa'nın bu kültüre olan etkisi gösterilmektedir.

Coğrafya Metot: Keşfetme – Botanik Bahçeler ve Halkı Bilgilendiren Müzeler

- Orta Amerika'da Mezra Ekonomisi

Orta Amerika'da bulunan mezralar tanıtılmaktadır.

Memlekete Bakış: Tropik Ülkelerden İthal Edilen Ürünler

- Latin Amerika'da Şehirleşme

Latin Amerika'da şehirleşme, şehirlerdeki yaşam hakkında bilgi verilmektedir.

- Amazon - “Eldorado” Doğal Hammaddelerin Kaynağı

Amazon – Eldorado'daki doğal hammaddeler, yer altı kaynakları tanıtılmaktadır.

- Tropikal Yağmur Ormanları – Hepimizin Oturduğu Büyük Ağaç Dalları

Bu konuda tropikal yağmur ormanlarının sadece orada yaşayanlar için değil dünya açısından ne derece önem taşıdığı vurgulanmaktadır.

- Karaib'te Uzak Turizm

Uzak turizmde önemli bir yere sahip olan Karaibler tanıtılmaktadır.

Coğrafya Metot: Dünyanın Bir Yerine Seyahat Etmek – Bir Tiyatro Oyunu

BİR DÜNYAYI ANLAMAK

8. sınıf coğrafyanın son bölümü, tüm dünya insanlarını ve ülkelerini ele almaktadır. Konularda öğrenciler, dünyadaki sorunlar hakkında fikir sahibi olabilmektedirler. Bu sorunlarla mücadele etmede yardımlaşmanın, işbirliğinin önemini kavramaktadırlar. Ülkelerin kalkınmasında işbirliğinin önemi vurgulanmaktadır. Yoksulluk ve zenginliğin dünyaya dağılımını görebilmektedirler. Avrupa ile kalkınma durumunda olan ülkeler arasındaki ekonomik işbirliği, iş bölümü, ticaret akımı ve bu ülkelerin kalkınması için birlikte çalışma durumunun önemi öğrencilere öğretilmektedir.

Bu bölümde dünyaya bakış kısmı ile dünyadaki çocuklar anlatılmaktadır. Burada vurgulanmak istenen çocuğun her yerde çocuk olduğudur. Konular resimlerle desteklenmektedir. Bölümün konuları aşağıdaki gibidir:

- Bizim Dünyamız – Bir Dünya

Bu konuda ülkeler düşünülmeden dünyanın bir bütün olarak görülmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

- Farklı Ülkeler – Farklı Gelişim Düzeyleri

Bu konuda ise birçok ülke ve bu ülkelerin farklılık gösteren gelişim düzeyleri anlatılmaktadır.

- Dünya Ticaret Akımı

Dünya ticareti anlatılmaktadır.

- Dünyada Ekonomik İşbirliği

Dünyada ekonomik alanda işbirliğinin önemi vurgulanmaktadır.

Dünyaya Bakış: Tüm Dünyada Çocukluk

- Kalkınma Politikası ve İşbirliği

Bu konuda ise kalkınma için uygulanan politika ve işbirliği açıklanmaktadır.

2.17.5. 9. Sınıf Sosyal Bilgiler

9. sınıfta ve 9. sınıftan sonraki sınıflarda (ortaöğretim lise-Gymnasium), sosyal bilgiler coğrafya ve tarihten ayrı bir ders olarak işlenmektedir. Burada, Türk eğitim sistemine benzer daha çok vatandaşlık ve insan hakları gibi konular ele alınmaktadır.

Dersin içeriği aşağıdaki gibidir:²³⁵

9. sınıf sosyal bilgiler dersinde bu yaş grubu öğrenciler, insanlar arası ilişkilerde sosyalleşmenin önemini artık kavrayabilmektedirler. Kendi gelişim dönemlerinde, insanlarla bir arada yaşamının şartlarını ve bir arada olmanın getirdiği karşılıklı saygıyı kavrayabilmektedirler. Bir arada yaşamının politik şartlara ve toplum kurallarına göre değişimi, kendi açısından ve yabancılar açısından bu farkları anlayabilmesi sağlanmaktadır. Bu derste konular öğrencilerin kendi deneyimleriyle de pekiştirilmektedir. Bir arada barış ve huzur içerisinde yaşayabilmek için gösterilmesi

²³⁵ <http://server.co101.spacenet.de/isb.co101.spacenet.de/contentserv/3.1/g8.de/index.php?Sto>, (25.01.2007).

gereken toleransı fark edebilmelidirler. Gösterilmesi gereken karşılıklı saygıyı kavrayabilmektedirler. Karşı cins ile olan ilişkilerde davranış şekillerini görebilmektedirler. Medyayı takip edebilmeli, yeni bilgileri, haberleri değerlendirebilmektedirler. En son olarak da Avrupa’da ve Avrupa Birliği’nde kendi yaşamlarının ve hayat perspektiflerinin bazı şartlara bağlı olduğunu öğrenebilmektedirler. Öğrencilerden aşağıdaki davranışları öğrenmeleri hedeflenmektedir:

- Toleransın, değer vermenin önemini kavrayabilme
- Barış ve huzur içerisinde yaşayabilmek için anayasayı tanıyabilme
- Önyargının ve kin tutmanın doğuracağı sonuçları öğrenebilme
- Eşitlik kavramını tanıyabilme ve uygulayabilme
- Medyayı, medyanın haberleri doğrultusunda doğurduğu sonuçları görebilme, medyayla baş edebilme
- Avrupa Birliği’nin hedefleri öğrenebilme
- Farklı Avrupa ülkelerindeki yaşam şartlarındaki değişikliklere açık olabilme

1. BİR ARADA VE HUZUR İÇERİSİNDE YAŞAYABİLMEK İÇİN TOLERANS GÖSTERME VE SOSYAL BÜTÜNLEŞME

Öğrenciler bu bölümde, azınlıkta olan toplumların özel durumları ile sosyal bütünleşmeyi etkileyen faktörleri tanıyabilmekte ve insanlarla bir arada, huzur içerisinde yaşayabilmenin önemini kavramaktadırlar. Onlar, bir arada yaşamakla gelen tehlikelere karşı hassalaşmakta ve huzurun bozulmaması için alınması gereken önlemleri fark edebilmektedirler. Bu bilgilerle demokrasinin ana hatlarını da kavramış olacaklardır. 9. sınıf sosyal bilgiler konularında öğrencilerin; Almanya’daki azınlıkları, farklı dinlerdeki insanları ve özürlü insanların durumunu fark etmeleri hedeflenmektedir. Önyargıların, düşmanca duyguların ortaya çıkmasındaki tehlikeleri, tarihten ve günümüzden verilen örneklerle görebilmektedirler. Bütünleşme ve bir arada yaşama örnekleriyle; devletin ve halkın bu konuda katkısını, iletişim imkânlarını ve bu alanda faydalı olan dernekleri tanıyabilmektedir. Aile ve okullarda bireylerin yetiştirilmesinde toleransın önemi, davranışlar vurgulanmaktadır. Bütünleşmenin yasal olarak gösterilen maddeleri, anayasa ile çalışabilme özellikleri açıklanmaktadır.

2. GENÇLER VE MEDYA

Bu bölümde öğrenciler Alman medyasının temelini ve yapısını tanımaktadırlar. Metinlerin, resimlerin, yayınların analiz edebilmekte ve kendisini medya yerine koyarak olayları nasıl yorumlayabileceğini ve genler üzerindeki etkisini görebilmektedirler. Derinlemesine bilgi dağarcığı ve kazanılan tecrübe medya ile baş edebilmeyi özellikle internet ve diğer elektronik medya birimlerini öğrenmektedirler. Bu bölümün konularının içeriği şöyledir:

- Gençlerin medyayı kullanmasındaki metot ve davranışları öğrenmeleri
- Alman medyasının kanunen destekleyen maddelerini ve ekonomik yapılarını, problemli gelişmelerini, bası özgürlüğünün tehlike altında olması, medyanın içinde bulunduğu sorunlarını öğrenmeleri
- İnternet ve diğer elektronik medyayı kullanma alanları ve tehlikeleri, yasal problemlerin örneklerle gösterilmesini ve bu alanlardaki medyayı güvenli olarak kullanabilmek için hükümleri görebilmeleri
- Makalelerin gençler üzerinde etkisi, örneğin şiddet ve pornografi içerikli yazılar görebilme
- Makale ve yazıların analiz edilebilmesi, örneğin haber programlarından, politik televizyon sohbetleri, seriler, yayın formatları, bilgi ve eğlence formatlarının kritik durumları örneklerle görüp, öğrenebilme

3. AVRUPA'DA YAŞAM

Bu bölümde öğrenciler Avrupa ülkelerinde bir arada olmanın, yaşam şartlarının değişik olması ve farklı perspektifleri görebilmektedirler. Öğrenciler yaşlarına göre Avrupa'da bir arada olmanın temellerini ve hedeflerini ve motiflerini görerek Avrupa'nın birleşmesini daha bilinçli olarak değerlendirebilmektedirler. Böylece Avrupa üzerine sahip oldukları bilgilerin kendi yaşamlarında yeni ufuklar ve şanslar açabileceğini bilmektedirler. Bu bölümün konuları aşağıdaki gibidir:

- Avrupa'da gençler: Hayat şartları ve perspektifleri; farklılıklar ve ortak yanlar örneğin, boş zamanlar, okul, öğrenim, aile; Kardeş şehirler ve öğrenci değiş tokuşu, proje çalışmaları hakkında bilgi sahibi olabilmektedirler.

- Değer birliği olarak Avrupa: aynı köklere sahip olduğunu; yeni fikirlerde ve kültürel tarihte ortak yanları olduğunu öğrenmektedirler.
- Avrupa'ya umumi bakış: halk üzerine temel bilgileri; iktisadî ve politik birleşmeyi öğrenebilmektedirler.
- Avrupa'nın birleşmesinin motif ve hedeflerini görebilmektedirler.
- Sınır dışı ortak çalışmaların örnekleri: çözülmemiş sorular ve beklentileri kavramaktadırlar.
- Avrupa'ya şans: öğrenmek için imkânları, okumayı ve çalışmayı; kültürel öğrenmeyi görebilmektedirler.

4. TOPLUMSAL DEĞİŞİMDE KARŞI CİNS İLE OLAN İLİŞKİLER

4. bölümde öğrenciler, karşı cins ile olan ilişkilerde sosyal görüş ve davranışların insanları nasıl değiştirdiğini göstermektedir. Böylece kanunen, ekonomik ve politik gelişmelerde toplumda bu durumun ne derece etkili olduğunu görebilmektedirler. Öğrenciler kendi gelecekleri için yaşam şanslarını ve ticari alanları tanıyabilmektedirler. Karşı cinslerle olan ilişkilerde kendi ve yabancı davranışlarını analiz edebilmekte ve daha iyi eş olma yolunda davranışlar sergilemektedirler. Bu bölümün konuları aşağıdaki gibidir:

- Karşı cinslerin rollerindeki değişimler: aileden, çalışma hayatından ve umumî hayattan örnekler verilerek son yüzyılın ortalarındaki toplumsal resimleri karşılaştırma yaparak değişimleri görebilmektedirler.
- Özgeçmiş ve hayat anıları: nesilleri karşılaştırabilmek için erkek ve kadın biyografileri; yaşamı şekillendirmede imkanların ve sınırların analizi; proje çalışması, o zamanı yaşamış kişileri araştırmaktadır.
- Bugünkü rollerin anlaşılması ve kendiliğinden anlaşılan etkenler: günlük yaşamdaki davranışları; medyanın etkileri ve akran gruplarını; eşlerin davranışlarının önemini; Rollerin dağılımını kavramaktadırlar.
- Erkek ve kadının kanunen ve sosyal konumları: eşit olmanın kanundaki yerini; ekonomide ve toplumda olan değişimleri görebilmektedirler.
- Toplumsal politikada cinsiyetlerdeki adalet: örneklerle şansları ve engelleri görebilmektedirler.

2.17.5.1. 9. Sınıf Tarih Dersi Konuları

9. sınıf tarih dersi, 20. yüzyıl sistemlerini ve ideolojilerini konularına yer vermektedir. Weimer Demokrasisi'nin çöküşünü ve Avrupa'da demokratik düzenlemelerin tehlike altına girmesini, nasyonal sosyalistlerin saldırgan rejimlerini öğrenciler görebilmektedirler. Böylece İkinci Dünya Savaşı'nın sonucunu, dünyanın süper güç olarak (ABD ve SSCB) ikiye bölünmesini ve soğuk savaşın başlaması, korkunç yönetimlerin hâkim olmasını öğrenebilmektedirler. 1945 yılı sonrası tarihî gelişmelerin nasıl olduğu hakkında bilgi sahibi olabilmektedirler. 9. sınıf tarih dersinde öğrencilerden şu davranışları kazanmaları beklenmektedir:

- 1929 Dünya ekonomik krizi, 30.01.1933 Hitler'in başkanlığı, güç gösterisi, nasyonal sosyalizm, üçüncü İmparatorluk, 1933 kanunları, Nürnberg Kanunları, 09.11.1938 planlı ekim katliamını, Avrupalı Yahudilerin sistematik olarak yok edilmesi, kargaşalar, toplama ve yok etme kampları, Münih Antlaşması, 01.09.1939 İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması, savaşa karşı direnmeler, 20 Temmuz 1944 Hitler'e suikast konularını kavrayabilme.
- 8./9.5.1945 Almanya'daki karşılıksız kapitülasyonlar; Postdam konferansı, firar ve sürgünler; Garnizon kıtaları; 1946 Bavyera Özerk Devleti'nin Anayasası; bütçe reformu; 1949 iki Alman Devleti'nin kuruluşu; 23.05.1949 Anayasası; Alman meselesi; soğuk savaş; batı entegrasyonu; NATO; Warschauer Pakt; 17.06.1953 Doğu Almanya rejimine karşı ayaklanma; 1961 Berlin duvarının yapılması
- Avrupa'nın uzlaşması; 1963 Alman –Fransız Dostluk Antlaşması; Yakın Doğu Çatışmaları; kolonilerin dağılması; Kuzey-Güney çatışmaları; Birleşmiş Milletleri (UNO) öğrenebilme
- Propaganda ve olayları film, resim ve ses materyallerinden öğrenebilme; tarihî yazıları, yabancı kaynakları değerlendirebilme; yazılı kaynakları ve o zamanın şahitlerinin konuşmalarını değerlendirebilme; internet ortamındaki kaynakları değerlendirebilme, ders dışı etkinliklerle öğrenebilme, kütüphanelerden ve arşivlerden faydalanabilme

İnsanî değerlere önem vermeyen nasyonal sosyalist ideolojisini görebilme; bizim özgür demokratik görüşlerimize katkıda bulunabilme

9. sınıf tarih dersinde öğrencilerin, yukarıdaki konular hakkında bilgi sahibi olmaları amaçlanmaktadır. 9. sınıf tarih dersi yakın tarih konularını içermektedir. Bu kademedeki tarih dersi her okulda verilmemektedir. Okulun alanına göre tarih dersi verilmektedir. Fen bilimleri ağırlıklı bir okulda 9. sınıfta tarih dersi işlenmemektedir.²³⁶ Tarih dersi işlenen yerlerdeki konuların ana başlıkları aşağıdaki gibidir.²³⁷

1. NASYONAL SOSYALİZM VE İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI

Bu bölümde öğrenciler nasyonal sosyalizmi politik sistem olarak tanımaktadırlar. Öyle ki dünya görüşü açısından batı liberalizmi ve Sovyet komünizm sistemini görebilmektedirler. İç ve dış politikayı öğrenerek bu ideolojinin amaçlarını, düşüncelerini ve nasyonal sosyalizm için feda edilen mağdurları öğrenmektedirler. Böylece öğrenciler, Avrupa’da diktatör yönetim sistemini Sovyetler Birliği örneği ile ve İtalyan faşizm örneği ile tanımaktadırlar. Weimer Cumhuriyetinin sonunu (1929/30-1933), dünya ekonomik krizini öğrenmektedirler. Nasyonal sosyalizmin ideolojini, ırkçılık ve kumandan görüşlerini (Adolf Hitler görüşleri) kavramlarını öğrenmektedirler. O dönemin, güç gösterilerini, oturtulmuş sistemin nasıl işlediğini, propagandaları görebilmektedirler. Diktatör bir devlet yönetiminde ki yaşam şartlarını öğrenmektedirler. Takipler, Yahudilere ve diğer toplumlara karşı işlenen cinayetler anlatılmaktadır. Yine o dönemde öğrenciler, Bavyera’da Münih’in başkent olarak kullanılması, Nürnberg’in partinin meclisi olarak kullanılması ve Dachau’nun da (güney Almanya’da bir şehir) güney Almanya’nın toplama kampı olarak kullanılması konularında bilgi sahibi olabilmektedirler. Üçüncü Dünya İmparatorluğu kurma çabaları, İkinci Dünya Savaşı konuları açıklanmaktadır. 20.07.1944’de Hitler’e karşı yapılan suikast girişimi, savaşın bitmesi, savaş sonunda Avrupa’daki ve Dünya’daki durum anlatılmaktadır.

²³⁶ <http://server.co101.spacenet.de/isb.co101.spacenet.de/contentserv/3.1/g8.de/index.php?StoryID=26237> (25.01.2007).

²³⁷ Ludwig Bernlochner vd. (1997). *Erinnern und Urteilen 9 Geschichte für Bayern*, Ernst Klett Schulbuchverlag, Stuttgart, ss. 6-156.

1. “Kan ve Toprak” Nasyonal Sosyalizmin Dünya Bakışı
2. “Güç Kapaşması” – Nasyonal Sosyalistler Bir Diktatörlük Kuruyorlar
3. “Liderimiz Emrediyor, Biz İtaat Ediyoruz” – Gamalı Haç Altında Yaşamak
4. Halk Topluluğu mu? Herkes Bu topluluğa Dahil Değil... Bastırılmak ve Takipler
5. “Tereyağı Yerine Silahlar” –Yeniden Silahlanmanın Ekonomisi
6. Özgürlük Mitingleri ve Savaş Düşünceleri – Nasyonal Sosyalizmin Dış Politikası 1937’e Kadar
7. Şantajlar ve Şiddet – Savaşa Giden Yol 1937 – 1939
8. İkinci Dünya Savaşı
9. Bastırılmak – İstismarlar – İmha Etmek: Avrupa’da Nasyonal Sosyalizm Hakimiyeti
10. Nasyonal Sosyalizme Karşı Avrupalı ve Alman Ayaklanmaları
11. Savaşın Sonu – “Topyekûn Savaştan” Topyekûn Yenilgi

2. ALMANLARIN BÖLÜNMESİ VE DOĞU-BATI ÇATIŞMASI 1960 YILINA KADAR

İkinci bölümde öğrenciler, müttefiklerin değer ve ölçülerinin dünyanın bölünmesinde ve Almanya’da iki devletin oluşmasında ne derece etkili olduğu gerçeğini görebilmektedirler. 1945 yılından sonra izlenen Alman politikasının, enternasyonal bölünmelerden etkilendiğini tanıyabilmektedirler. Böylece, nasyonal sosyalizm denemelerinin nasıl bir felaketle sonuçlandığını ve Doğu-Batı çatışmasında Almanya’nın pozisyonunu, Almanya Cumhuriyeti’nin Batıya yönelmesini, Doğu Almanya’nın da Doğu bloklarına yönelmesini kavramaktadırlar. İki Alman Devleti’nin iç işlerinin nasıl ayrıldığını, farklı olduğunu görebilmektedirler. Konularda:

Almanya’nın savaşı kaybettikten sonra ve şartsız kapitülasyonlardan sonraki durumu; firar ve sürgünler hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Garnizon kıtalarının hâkimiyeti ve Bavyera örneği ile yeni bir devletin başlangıcını görebilmektedirler. Nürnberg Mahkemelerinin davaları, Nazilerden arındırma konularında bilgi edinebilmektedirler. Müttefiklerin parçalanmasını ve Almanya’nın bölünmesini öğrenmektedirler. Federal Almanya’da ve Doğu Almanya’da farklı politik ve ekonomik sistemlerin uygulanmasını tanıyabilmektedirler. Ayrıca Doğu ve Batı’da ki günlük yaşamdaki farklılıklarını görebilmektedirler. Diğer bir konuda ise, bu durumun soğuk savaşın işareti olarak anlatılmaktadır. 1960’lı yılların başlangıcında dış politikaların ve

Alman politikasının kararları; Berlin Duvarı'nın örölmesi konularını öğrenmektedirler. İsrail'le uzlaşma açıklanmaktadır.

3. SOĞUK SAVAŞIN GÖLGESİNDE DÜNYA POLİTİKASINDAKİ DEĞİŞİMLER

Bu bölümde öğrenciler, Doğu-Batı çatışmasının dünyadaki birçok bölgelerin gelişmesinde nasıl etkili olduğunu ve sadece Avrupa için değil Koloni Devletleri, İsrail gibi devletler için de önem taşıdığını görebilmektedirler. Batı ve Orta Avrupa'da Avrupa'nın bütünleşme hareketleri: Avrupa'nın düşünce akımları; Romalı Antlaşmalar; Alman-Fransız dostluk antlaşmalarını, Avrupa Birliği konularında bilgi sahibi olmaktadırlar. Kolonilerden arındırma: bu durumdaki halkı etkileyen ana hatlar ve sonuçlar bir örnek ile anlatılmaktadır. Kuzey-Güney çatışması: koloni güçlerinin dağılmasından sonra gelişim döneminde olan devletler, bu durumların Doğu-Batı çatışmasını nasıl etkilediği açıklanmaktadır. Yakındoğu çatışması: tarihî boyutu; İsrail Devleti'nin kurulması; 6 Günlük Savaş'a kadar olan süredeki gelişim konuları işlenmektedir. Birleşmiş Milletler (UNO) ile barışın güven altına alınması: 1950 ya da 1960'lı yıllardaki bir enternasyonal kriz örneği ile olanaklar ve sınırlar gösterilmektedir.

4. BELİRLİ KONULARIN DERİNLEMESİNE İŞLENMESİ (BİR KONUNUN TERCİH EDİLMESİ)

Öğrencilerin bu bölümde, bir öğretim yılı içerisinde işledikleri konulardan birini tercih edip, daha derinlemesine inerek o konuyu daha iyi öğrenmeleri sağlanmaktadır. Özellikle bu konular yakın çevre ile ilişkilendirilmektedir. Böylece bulundukların yörenin kurtuluş günleri, kutlamaları ya da ona benzer etkinliklerini bu konularla ilişkilendirebilmekte ve daha iyi anlayabilmektedirler. Öğrenciler tarafından tarihî bir olayın yaşanması için, mahallî geleneklerle, diktatörlük döneminde yaşam, nasyonal sosyalizm döneminde yaşam şartları gibi örneklerle kendilerini o zaman içerisine koyabilmektedirler. Tarihî olaylarda yalanları, yanlışları ayırabilmektedirler. Kısaca bu bölümde öğrenciler akın tarihi yakın çevre ile ilişkilendirebilmektedirler. Bölümde yeni konu işlenmemekte, işlenen konular pekiştirilmekte ve kalıcılığı arttırılmaktadır.

5. BİR ÖĞRETİM YILINDA İŞLENİLEN KONULAR

Son bölümde öğrenciler bir önceki bölümdeki gibi bu dönem işledikleri konuların detaylarını biraz daha derinlere inerek tekrar etmektedirler. Yalnızca burada öğrencilere tercih hakkı tanımlamaktadır. Bu konulardan mecbur tutulanlar şöyledir: 20. yüzyılda başkent olan Berlin şehri; mimarî yapıların ve heykellerin yapıldığı dönemi yansıtmaları açısından ve dünya bakışı açısından önemi; Tarihî anları yaşayabilmek: Batı ya da Doğu Almanya'daki bir esirin günlüğü, o döneme ait belgelerin ve şahitlerin değerlendirilmesi, 1950'li yıllar ile günümüzdeki dönem arasında genç kültürün değişimi; Yakın çevremizdeki tarih: politik ilişkilerin değişiminde cadde isimlerinin anlamları, şehir ve alan planlarını tarihî bir kaynak olarak kullanabilme.

2.17.5.2. 9. Sınıf Coğrafya Dersi Konuları

9. sınıf coğrafya dersi konuları aşağıdaki gibidir.²³⁸

JAPONYA

Öğrenciler bu bölümün konularında, Japonya hakkında genel olarak bilgi sahibi olmaktadır. Bir modern endüstri devletinin hedeflerini ve problemlerini öğrenmektedirler. Aynı zamanda böyle bir devletin çevre sorunları hakkında da bilgi sahibi olmaktadır. Yine bu bölümde öğrencilere Japonya'nın coğrafi konumu, çevresindeki adalar öğretilmektedir. Doğal alanları, doğal kaynakları, doğal afetler ve bu afetlerin hayatı nasıl olumsuz etkilediği gösterilmektedir. Konularda daha çok Japonya'nın endüstrisini yer verilmektedir. Konuların sonunda ise öğrencilerin, öğrendikleri bilgilerle aralarında görüş alış verişi yapmaları (tartışma) istenmektedir. Birinci bölümün konuları aşağıdaki gibidir:

- Japonya – “Tedirgin” Ada Devleti

Bu konuda bir ada devleti olan Japonya'nın, coğrafyası ve doğal afetleri anlatılmaktadır.

²³⁸ Ambros Brucker vd. (1993). *Erdkunde Gymnasium, 9. Schuljahr*, Oldenbourg Verlag, München, ss. 4-125.

- Japonya - “İnsan Sermayesinden” Ekonomik Güç

Küçük bir ülke ve kalabalık bir nüfusla ekonominin nasıl geliştiği açıklanmaktadır.

Biz Bir Tartışma Başlatıyoruz

Burada, öğrencilerden konular üzerine tartışmaları, fikir alış verişinde bulunmaları istenmektedir.

ABD – AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

Bu bölümde, öğrenciler politik büyük bir alan sahip olan Amerika Birleşik Devletleri hakkında, hem kültürel alanda hem de coğrafi alanda bilgi edinmektedirler. Ülke topraklarının nasıl değerlendirildiği, çevre sorunları, endüstrisi ve doğal alanları öğretilmektedir. Ayrıca iklimi, yer altı kaynakları özellikle Alaska’da ki yer altı kaynakları, tarım alanları, eski ve yeni endüstrisi, diğer devletler üzerindeki etkisi hakkında da bilgi verilmektedir. Amerikanın eğlence yerleri, azınlıkta olan toplulukları, büyük şehirleri, bu şehirlerin çevre sorunları tanıtılmaktadır. Konular aşağıdaki gibidir:

- ABD – Doğal Alanlar ve İklim

Amerika Birleşik Devletleri’nin coğrafyası, iklim şartları anlatılmaktadır.

- ABD – İleri Teknoloji Çiftliği Yolunda

Bu konuda, ülkenin teknolojik olarak nasıl ilerlediği hakkında bilgi verilmektedir.

- ABD – 1 Numaralı Ekonomi Gücü

Amerika Birleşik Devletleri’nin dünya çapında nasıl ekonomi gücü olduğu açıklanmaktadır.

- ABD – Amerikan Tarzı Hayat

Burada ise Amerikan kültüründen bahsedilmektedir.

Bir Uydu Resmini Sunuyoruz – Mozaik

SOVYETLER BİRLİĞİ’NİN DEVAMINI OLUŞTURAN DEVLETLER

Bu bölümde ise, öğrenciler, yine Amerika gibi politik büyük topraklara sahip bir ülke olan Sovyetler Birliği hakkında genel bilgi sahibi olmaktadır. Ülkenin coğrafi konumunu, yönetim şeklini, şehirlerini, endüstrisini, doğal alanlarını, arazilerini,

ülke içinde bulunan ırmakları ve dağları öğrenmektedirler. Ayrıca, ekolojik ve çevre sorunları, hava kirliliği, doğal kaynakları, yer altı zenginlikleri, halkın ekonomik durumu hakkında da bilgi verilmektedir. Öğrencilere, Sovyetler Birliği'nin içinde olan diğer toplum ve azınlıklar hakkında da bilgi verilmektedir. Bölümün konuları aşağıdaki gibidir:

- Sovyetler Birliği'nin Devamı Devletler: Çeşitlilik Gösteren Doğal Alanlar

Bu konuda Sovyetler Birliğindeki özerk devletlerin coğrafyası hakkında bilgi verilmektedir.

- Sovyetler Birliği'nin Devamı Devletler: Değişime Uğrayan Tarımsal Alanlar
Tarım alanlarının önceki ve sonraki hali, ekim alanları açıklanmaktadır.

- Sovyetler Birliği'nin Devamı Devletler: Endüstri – Planlanmış Ekonominin Mirasçıları

Bu konuda ise, ülkenin ekonomisi hakkında bilgi verilmektedir.

- Sovyetler Birliği'nin Devamı Devletler: 100'ün Üzerinde Millet ve Uluslar

Sovyetler Birliği adı altında yaşayan birçok toplum, özerk devletler, azınlıklar hakkında bilgi verilmektedirler.

Biz, Bir Konu Anlatan, Haritayı Değerlendiriyoruz

AVUSTRALYA

3. bölümde, diğer bir kıta olan Avustralya hakkında genel bilgi verilmektedir. Öğrenciler Avustralya'nın gelişimini, iç ve dış ticaretini, coğrafi konumunu öğrenmektedirler. Yine diğer kıtalarda olduğu gibi bu kıtanın da doğal kaynakları, yer altı zenginlikleri, iklimi, doğal alanları, tarımsal alanları, toplumun nasıl ve nerelerde dağılım gösterdiği, ham maddelerindeki çeşidi ve bu ham maddelerin nerelerde kullanıldığı ve ülke dışına nasıl çıktığı (ithalat-ihracat) ve çevre sorunları hakkında bilgi verilmektedir. Konular aşağıdaki gibidir:

- Avustralya – Alanlar ve Göçler

Avustralya'nın coğrafyası ve ülkenin göç akımı anlatılmaktadır.

- Avustralya – Koyundan Uranyuma

Bu konuda ise adanın hayvancılıktan, yer altı kaynaklarına ve doğal kaynakları tanıtılmaktadır.

EKONOMİ ALANI OLARAK DÜNYA

Bu bölümde, öğrencilerden, farklı ülkelerden dünya ticareti ile ilgili bilgi edinmeleri beklenir. Böylece öğrenciler, diğer ülkelerle olan ilişkilerin önemini ve başka ülkelere olan bağımlılığı kavrayabilmektedirler. Önemli ticaret yolları, Japon otomobil endüstrisi, Amerikan bilgisayar imalatı hakkında bilgi sahibi olmaktadırlar. Bu bölümün ayrıca alt başlıkları (konuları) yoktur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK VE ALMAN EĞİTİM SİSTEMLERİNDE SOSYAL BİLGİLER DERSİ KONULARININ KARŞILAŞTIRILMASI

3.1. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi

Türk Eğitim sisteminde, 4. sınıfta işlenilen sosyal bilgiler konularında şunlar dikkati çekmektedir:

- Kitapta verilen bilgiler sınırlıdır. Daha çok resimlere yer verilmektedir. Kitapta resimlerin ağırlıkta olması öğrencinin dikkatini dağıtabilmektedir.
- Kavramlar somutlaştırılarak anlatılmaktadır.
- Konular, yakın çevreden başlanarak kavratılmak istenmektedir.
- Tarih ve coğrafyadan ziyade, daha çok öğrencinin günlük hayatında karşılaştığı konular bulunmaktadır.

Ayrıca, araştırmanın birinci bölümünde konular ve içerikleri ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

Alman eğitim sisteminde ise; 4. sınıfta sosyal bilgiler dersi işlenmemektedir. 1., 2. ve 3. sınıflarda olduğu gibi 4. sınıfta da hayat bilgisi dersi devam etmektedir. Hayat bilgisi dersi ise, çocukların anlayabileceği seviyede, tarih, coğrafya, biyoloji, sosyal bilgiler, ekonomi, fizik derslerinin birleşmesiyle oluşmuştur. Kitaplarda bilgi ve resimler orantılı dağıtılmıştır. Konular güncel hayattan alınmıştır.

3.2. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi

Türk eğitim sisteminde, 5. sınıf sosyal bilgiler dersi konuları, aynı 4. sınıf konularında olduğu gibi öğrencinin anlayacağı şekilde ve güncel konulardan alınmaktadır. Konularda önemli noktalar kısaca şöyledir:

- Konularda yavaş yavaş coğrafya, tarih ve vatandaşlık bilgisi ve insan hakları konularına girilmektedir. Buradaki amaç, öğrenciyi, daha kapsamlı olarak ele alınan 6. sınıf sosyal bilgiler dersine hazırlamaktır.
- Konularda kültürel değerlere de yer verilmektedir.
- “Bölgemizi Tanıyalım” ünitesiyle, öğrencinin bulunduğu çevreyi tanıması amaçlanmaktadır. Bu da yakından uzağa ilkesiyle uyumludur. Ama konu yüzeysel olarak işlenmektedir.

Alman eğitim sisteminde 5. sınıf, Türk eğitim sistemindeki gibi ilköğretim birinci kademe olarak değil, İlköğretim ikinci kademe hatta ortaöğretim olarak görülmektedir. Bu yüzden, 5. sınıftan itibaren dersler branşlaşmıştır. 5. sınıfta, sosyal bilgiler dersine bakıldığında, sosyal bilgilerin alanı olan “coğrafya” dersi verilmektedir. Bu araştırma, Alman eğitim sisteminde araştırılan okul, Alman okul sisteminin en kapsamlı okullarından olan ve 5. sınıftan başlayan lise (Gymnasium) okullarıdır. Derslerde okullar arasında değişiklikler olabilmektedir. Coğrafya konularına bakıldığında dikkat çeken durumlar şöyledir:

- 5. sınıf öğrencisine coğrafyaya giriş yaptırılmıştır. Ama coğrafya dersinin derinliklerine inilmemektedir.
- Öğrencilerin yakın çevrelerini tanımalarına büyük önem verilmektedir. Bu yüzden sadece iki konu hariç diğer tüm konular öğrencilerin bulunduğu eyalet, o eyaletin şehirleri ve alanları ile ilgilidir.
- Çevre konuları ve tarımsal alanlar detaylı işlenmektedir.
- Ayrıca, öğrencilere coğrafya dersinin vazgeçilmez kaynağı olan harita bilgisi verilmektedir.

Bu iki ülkenin de sistemlerine bakıldığında, farklılıklar ve benzerlikler ortaya çıkmaktadır. Bunlar:

1. Almanya’da 5. sınıfta coğrafya dersi işlenmektedir ve Türkiye’de de 5. sınıf sosyal bilgiler konuları coğrafya ağırlıktadır.

2. Türkiye’de, 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde birçok farklı konular ele alınmaktadır. Ama bu konulardaki farklılıklar örneğin: biraz vatandaşlık bilgisinden, biraz tarihten, biraz da coğrafyadan olması öğrencinin bu konularda sadece yüzeysel olarak bilgi edinmesini sağlamaktadır. Oysaki birkaç ana konu etrafında daha fazla bilgi verilseydi, öğrenciler o konular hakkında daha iyi bilgi sahibi olabilirdi.

3. Yine 2. maddeyle bağlantılı olarak, Almanya’da 5. sınıflarda göze çarpan önemli bir nokta bulunmaktadır. Sistem, öğrencinin yakın çevresini tanımasına büyük önem vermektedir. Konuların hemen hemen hepsinde yakın çevredeki illerden, tarımsal alanlardan, kültürel etkinliklerden bahsedilmektedir. Türkiye’de yakın çevre yüzeysel ele alınmaktadır. Bu da öğrencinin kendi çevresini tanıyamamasına sebep olmaktadır. Özellikle Türkiye’nin kırsal kesimlerine bakıldığında, çocuğun önce kendi tarım alanlarını, kültürel alanlarını vb. tanımalarının önemi görülmektedir.

4. Türk eğitim sistemine bakıldığında, sosyal bilgilerin vazgeçilmezi olan haritalar ve dolayısıyla harita bilgisine yer verilmediği görülmektedir. Oysaki Almanya’da 5. sınıfta harita kullanabilmek için ayrı bir konu içerisinde öğrencilere gösterilmektedir.

5. Türk eğitim sisteminde, Türkiye’nin gerçeği olan ‘doğal afetler’ ayrı bir konu olarak ele alınmaktadır. Bu da öğrencilerin bu gerçeği kavramaları ve önlem almaları açısından önemlidir.

6. Son olarak dikkatimi çeken durum, dünyanın büyük sorunu olan “çevre sorunu” dur. Yine görülmektedir ki temel verilmesi gereken bir konu olan çevre sorunları, Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler konularında yer almamaktadır. Sadece “Bölgemizi Tanıyalım” ünitesinde kısa olarak değinilmektedir. Çevre sorunları ayrı bir konu olarak işlenmelidir.

7. Şunu da belirtmek isterim ki, 5. sınıf kitaplarındaki resimler biraz azaltılmalıdır.

3.3. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi

Türkiye’de, 6. sınıf sosyal bilgiler dersi konuları daha kapsamlı işlenmektedir. Konulara bakıldığında:

- Çevre sorunlarına dikkat çekilmektedir.
- “Şehrimizle İlgili Olayları Araştırıyoruz” adlı konuda Öğrencinin bulunduğu çevresini tanımasına önem verilmektedir.
- Harita bilgisi ayrı bir konu olarak ele alınmaktadır.
- Öğrencilere meslek seçimin önemi vurgulanmaktadır.
- Tarih ve Vatandaşlık bilgisi konularına yer verilmektedir. Böylece öğrencilerin nitelikli bir birey olmaları hedeflenmektedir.

Alman eğitim sisteminde, 6. sınıfta 5. sınıfın tam tersi, coğrafya dersi işlenmemekte, bunun yerine tarih dersi işlenmektedir. Dersin konularına bakılıp karşılaştırıldığında şunlar gözlenilmektedir:

- 6. sınıf tarih dersinde ana amaç, öğrencilerin tarihle ilgilenmelerini sağlamaktır. Öğrenciler okul dışındaki olayları farkında olması, bilinmeyen bir şeyi merak etmesi ve yabancı olan bilgilere ve geçmişe giriş yapabilmeleri istenmektedir.
- 6. sınıfta öğrencilere ilk tarih bilgileri verilmektedir.
- Yine burada da harita bilgisi, grafiklerin ne anlama geldiği gibi kaynaklardan nasıl faydalanılacağı gösterilmektedir.
- İlk tarih bilgilerinden medeniyetlere, Ortaçağ Fransa'sına kadar olan dönem anlatılmaktadır. Burada dikkati çeken kurulan medeniyetlerin, imparatorlukların kuruluşundan, kültürüne, dinine, devlet yönetimine kadar detaylı bir şekilde anlatılmaktadır.

Yine iki ülkenin ders içeriklerine bakıldığında;

1. Yukarıda da bahsedildiği gibi Almanya'da, 6. sınıfta (Lise-Gymnasium okullarında) coğrafya dersi yerine tarih dersi işlenmektedir.

2. Türkiye'de, sosyal bilgilerin tarihle olan kısmı daha çok Türklerin bulunduğu dönem anlatılmaktadır.

3. Yine Türkiye'de ki, 6. sınıfta sosyal bilgiler dersinde, coğrafi konuların yanı sıra güncel konulara da değinilmektedir. Bu da öğrencinin yaşadığı topluma daha iyi ayak uydurmasına sağlayabilir.

4. Görülmektedir ki, Almanya'da 5. sınıfta verilen bazı konular, örneğin: çevre sorunları, harita bilgisi gibi, Türkiye'de 6. sınıfta verilmektedir. Günümüzdeki çocukların gelişimine baktığımızda bu konuların 5. sınıfta verilmesi temelden kavratılması daha iyi olabilir.

5. Son olarak, Türkiye'de bu kademedede yine meslek gruplarına yer verilmektedir. Buda ileride öğrencilerin yöneleceği mesleği şimdiden düşünmesine yol açar. Almanya'da meslekî yönlendirme, 4. sınıftan hemen sonra başlamaktadır.

3.4. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi

Türkiye’de, 7. sınıf sosyal bilgiler dersi konuları coğrafya, tarih ve vatandaşlık bilgisi konularından oluşmaktadır. Konulara bakıldığında;

- Türkiye’nin coğrafi bölgeleri tek tek işlenmektedir. Böylece öğrenciler kendi ülkelerindeki, bölgeler arası farklılıkları daha iyi anlayabilmektedirler.
- Tarih konularına 2. üniteyle giriş yapılmaktadır. Tarihte önemli bir yere sahip olan İstanbul’un fethi ayrıntılı bir şekilde, neden ve sonuçlarıyla anlatılmaktadır. İstanbul’un Fethi’nden sonraki Osmanlı İmparatorluğu’nun ilerlemesi kronolojik olarak işlenmektedir.
- 3., 4., 5. ve 6. ünite de tarih konularından oluşmaktadır. 7. ünite de yine coğrafya konusu işlenmektedir. Türkiye’nin Dünya ile olan ilişkileri, komşuları anlatılmaktadır.

Almanya’da 7. sınıfa bakıldığında, tarih ve coğrafya dersleri ayrı ayrı işlenmektedir. Tarih konularında:

- 7. Sınıf tarih dersinde Ortaçağ’dan mutlakıyet dönemine kadar olan zaman işlenmektedir.
- Ortaçağ konularına ağırlık verilmektedir. Konularda halkın yaşam şartları, kültürel hayatı da anlatılmaktadır.

Ayrı bir ders olarak işlenen coğrafya dersinde ise;

- Yakın çevresini tanımış olan öğrenci, 7. sınıf coğrafyasında, Avrupa’nın coğrafyasını tanımaktadır.
- Coğrafya konularında bu kademedeki grup çalışmalarına ağırlık verilmektedir. Araştırma konuları ve projeler de ağırlıktadır.

Burada da iki ülkenin konularına bakıldığında;

1. Tarih dersleri karşılaştırıldığında, 7. sınıfta, iki ülkenin kendi tarihî konularına yer verdiği görülmektedir. 6. sınıfta Almanya’da genel olarak tarihî dönemler işlendikten sonra, 7. sınıfta kendi dönemlerini ilgilendiren konulara ağırlık verilmektedir.

2. Yine tarih derslerinde, Almanya’da işlenen 7. sınıf programının biraz daha yüzeysel kısmı, Türkiye’de “Avrupa’da Yenilikler” adlı 3. ünite de işlenmektedir. Tarih konularında ülkelerin kendi tarihlerine ağırlık verdiği görülmektedir.

3. Coğrafya konularında ise, Türkiye’de 7. sınıfta, Türkiye’nin coğrafi konumuna, coğrafi bölgelerine ve komşularına Türk dünyasına yer vermektedir. Almanya’da ise, Almanya’nın ve yakın çevrenin coğrafyası 5. sınıfta işlendiğinden, Avrupa’nın coğrafyası ele alınmaktadır. Ayrıca ekonomide önemli yerlere sahip olan ülkelerin bazı büyük şehirleri de (Almanya da içine dahil) işlenmektedir.

4. Son olarak, benzer olarak gösterebileceğimiz, Türk sisteminde nasıl Türk Dünyası’na ayrı yer verilmişse; Almanya coğrafyasında da Avrupa’da birliğe ayrıca yer verilmiştir.

3.5. 8. Sınıf Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersi

Türkiye’de, 8. sınıf vatandaşlık ve insan hakları eğitimi dersi konuları incelendiğinde;

- 8. sınıfta genel tarih ve coğrafya konularına yer verilmemektedir. Sosyal bilgiler dersinin yerini, vatandaşlık ve insan hakları eğitimi ve Türkiye Cumhuriyeti inkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersi almıştır.
- Vatandaşlık ve insan hakları dersinde, öncelikle bu alanla ilgili kavramlar öğretilmektedir.
- Kavramları öğrenen öğrenciler daha bilinçli birey olabilmek için, insan haklarından bu hakların korunmasına, Anayasaya, Millî güvenliğe karşılaşılan sorunlara kadar olan konuları görmektedirler.

Almanya’da 8. sınıf tarih dersi ve coğrafya dersi konuları incelendiğinde;

- 8. sınıf tarih dersinde, öğrenciler eski Avrupalılardan endüstri toplumuna kadar olan zamanı görebilmektedirler.
- İnsan hakları, toplum hükümrânlığı kavramlarını; iktidar ve sivil halk durumlarını ayırt edebilmeyi görmektedirler.
- Yine bu derste, öğrencilerin, tarih konularının yanı sıra farklı kaynaklardan yararlanabilmeyi öğrenmeleri sağlanmaktadır.
- Demokrasi ve insan hakları konuları ağırlıktadır.

- 8. sınıf coğrafya dersinde daha çok iklim ve bitki çeşitleri işlenerek, öğrencilerin tabiat konularında büyük tropikal alanlarda ve subtropikal alanlarda bilgi sahibi olmaları amaçlanmaktadır.
- Ayrıca bu kademede İslamiyet konusu da yer almaktadır.
- Ticaret ve ekonomi konularına da işlenmektedir.

Yine iki ülkenin ders konularını karşılaştırdığımızda;

1. Türkiye ile benzer yanı, insan hakları ve demokrasi her iki ülkede de 8. sınıfta ağırlıkta işlenmektedir. Yalnızca farklı ders adları altında bu konular ele alınmaktadır.
2. Türkiye’de iç ve dış tehdit konuları vatandaşlık ve insan hakları konuları dersinde isminden anlaşılacağı gibi, bu kademede daha kapsamlı ele alınmaktadır.

3.6. 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi

Türkiye’de 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti inkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersi konuları incelendiğinde;

- Genel Türk Tarihi’nin devamıdır. Konulara Birinci Dünya Savaşı Dönemi ile başlanmaktadır. Burada bu savaşın sebep ve sonuçları da yer almaktadır.
- Kurtuluş Savaşı da detaylı bir şekilde ele alınmaktadır.
- Bu derste inkılâplar, Atatürk’ün hayatı gibi konular işlenmektedir. (Konular detaylı bir şekilde tezin birinci bölümünde yer almaktadır.)

Her iki ülkeyi karşılaştırdığımızda ise, sadece bir konuda benzerlik görülmektedir:

1. Almanya’da Birinci Dünya savaşı, bu kademede, tarih dersinde 4. bölümde işlenmektedir. Her iki ülkede sebep ve sonuçlara değinilmektedir. Ama Türkiye’de bu konu daha kapsamlı işlenmektedir.
2. Almanya’da 8. sınıf tarih dersinde İkinci Dünya Savaşı işlenmemektedir. Daha çok Birinci Dünya Savaşı sonrası Almanya’da izlenen politikalar üzerine durulmaktadır. Bu aslında Türkiye’de ki, Türkiye Cumhuriyeti inkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersinde de görülmektedir. Yani Savaş sonrası Türkiye’nin kalkınması için yapılan bir takım yenilikler, uygulanan politikalar. Bu da karşılaştırmada, iki ülkenin benzer yanlarındandır.

3.7. Alman Eğitim Sisteminde 9. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi

Yapılan araştırmada, Alman eğitim sisteminde 9. sınıf ders konularının da ele alınması nedeni; Türk eğitim sisteminde de ilköğretimin 8 yıllık değil de, 9 yıllık olması eğitim açısından daha iyi olacağı düşünüldüğü içindir. 9. sınıfta sosyal bilgiler dersi, tarih ve coğrafyadan ayrı bir ders olarak işlenmektedir. Türk eğitim sistemiyle bir benzetme yapacak olursak, 9. sınıf sosyal bilgiler dersi ‘vatandaşlık ve insan hakları’ dersi ile benzerlik göstermektedir. Konulara bakıldığında;

- İnsanlar arası ilişkilere, sosyalleşmeye önem verilmektedir.
- Barış, özgürlük, eşitlik kavramları öğretilmektedir.
- Ayrıca bir bölümde Avrupa Birliği’ne ve Avrupa Birliği’nde yaşayan insanların kültürlerine değinilmektedir.

3.8. Alman Eğitim Sisteminde 9. Sınıf Tarih Dersi

Almanya’da 9. sınıf tarih dersi konularına bakıldığında;

- Birinci Dünya Savaşından sonra kurulan yeni yönetimin çöküşünden İkinci Dünya Savaşına giriş anlatılmaktadır.
- O dönemde yaşanan ekonomik kriz üzerinde ağırlıklı durulmaktadır.
- Almanya’nın bölünmesi, çatışmalar, soğuk savaş, dünya politikasındaki değişimler işlenmektedir.

Türk eğitim sisteminde karşılaştırma yapıldığında,

1. İkinci Dünya Savaşı Almanya açısından daha bir önem taşıdığı için, Türkiye’ye göre daha kapsamlı işlenmektedir. Bu konu Türkiye’de 8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti inkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersinde kısa olarak ele alınmaktadır.

3.9. Alman Eğitim Sisteminde 9. Sınıf Coğrafya Dersi

Almanya’da, 9. sınıf coğrafya dersi konuları incelendiğinde,

- Dünyanın büyük ekonomisine sahip olan, ABD’nin, Sovyetler Birliği’nin, Japonya’nın ve Avustralya’nın coğrafyaları ve ticarî konumları incelenmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmadaki amaç, Sosyal Bilgiler dersi konuları bağlamında, Federal Almanya eğitim sistemiyle Türk eğitim sistemini karşılaştırmak ve Alman eğitim sisteminin olumlu olan yönlerini alarak, Türk eğitim sistemine katkıda bulunmaktır. Ülkemizin Avrupa Birliği sürecinde eğitim sistemlerinin uyumlaştırılması açısından da bu konu önem taşımaktadır. Sosyal Bilgiler konularının içeriğinin geliştirilmesiyle öğrencinin daha iyi sosyal ilişkiler kurabilmesi, yakın çevresini ve ülkesini tanıması, haklarını, Anayasası'nı bilmesi, geçmişini öğrenmesi ve en önemlisi, ülke ve vatan sevgisi kazanması mümkün hale gelecektir.

Bu araştırmada Almanya ve Türkiye'nin eğitim sistemleri bağlamında ilköğretim birinci ve ikinci kademedeki işlenen 'Sosyal Bilgiler' ders programlarının konuları karşılaştırılmıştır. Ülkeler, eğitimlerinde istedikleri hedeflere ulaşabilmek için, eğitim ve öğretimde farklı sistemler uygulamakta ve zaman zaman eğitim sistemlerinde ve programlarında değişiklikler yapmaktadırlar. Türkiye ve Almanya da yeni programlar araştırmakta ve zaman zaman eğitim sistem ve programlarında değişiklikler yapmaktadırlar.

Almanya ve Türkiye birbirinden çok farklılıklar gösteren iki ülkedir. Eğitim sisteminde de farklılıkların olması, Almanya'nın Federatif bir yapıya sahip olması ve Eyaletlerden oluşmasından dolayıdır.

Eyaletlerden oluşan bir devlette eğitim ve kültür politikası, Eyaletlerin kendi arasında ve Devletle (Merkezî yönetim) sıkı bir şekilde birlikte çalışmayı mecburi kılmaktadır. Federal Almanya'da yönetim işleri Devlet (merkezî yönetim) ile Eyaletler arasında paylaşılmıştır. Yönetim işinde yerel yönetimlerin söz hakkı vardır. Her Eyalet kendi Eyalet yönetiminden sorumludur. Türkiye Cumhuriyeti ise, Merkezî yönetim sistemine sahiptir ve Merkezî yönetim tarafından yönetilmektedir. Yönetim işlerinin tamamında sorumluluk Merkezî yönetime aittir.²³⁹

Yapılan bu araştırmada, eğitim sisteminde de, sosyal bilgiler konularında da farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Bunun nedenini yukarıda açıklanmıştır. Ama

²³⁹ Ersoy, *a.g.k.*, s. 78.

yönetimin farklı olmasının yanı sıra, okullarında farklılık gösterdiği'dir. Araştırmada görülmektedir ki; Almanya'da ilköğretimde ve ortaöğretimde sadece bir okul programı değil farklı birçok okul programı vardır.

Okul programlarındaki çeşitliliğin faydası şöyledir: Öğrenci ortaöğretime başlamadan kabiliyet ve yeteneklerine göre yönlendirilmektedir. Bu şekilde öğrencin kabiliyeti ve yeteneği hangi alanda daha etkili ise öğrenci bu yönde yönlendirilmektedir. Böylece her öğrenciye zevk aldığı ve becerebildiği yönde eğitim verilmektedir ve böylelikle öğrenci sıkılmadan, istekle ders yapmaktadır. Kendi ilgi alanında eğitim alan öğrenci de daha verimli olacaktır. Türk eğitim sisteminde maalesef böyle bir uygulama yoktur. Sekiz yıllık bir ilköğretimden sonra öğrenci 15 yaşından sonra yönlendirilmektedir. Alman eğitim sisteminde ise öğrenci 4. sınıftan sonra yani 10 yaşından sonra yönlendirme yapılmaktadır.²⁴⁰

Alman eğitim sisteminde meslekî eğitime büyük önem verilmektedir. Bu da ülkenin nitelikli işgücü yetiştirmede başarılı olduğunu göstermektedir. Türk eğitim sisteminde de meslekî eğitime önem verilmeli ve öğrenciler zamanında meslek eğitimine yönlendirilmelidir. Böylece üniversite sınavlarında ve sonrasında (gönülsüz bir üniversite programına yerleştirilmek gibi) karşılaşılan sorunların da büyük bir kısmı ortadan kalkmış olacaktır.

Sonuç olarak eğitim sisteminde, İrfan Erdoğan'ın da söylediği gibi, eğitim sisteminin işleyişini, merkezî kontrol ve yönlendirmeden kurtararak tabana açıp, halkı ve kurumları, gerektiği zaman değişimi kendilerinin gerçekleştirebileceği konusunda bir güvene ve rahatlığa kavuşturmak gerekir. Kısacası eğitim devrimi ulusa mal edilmeli ve halkın eğitim girişimine katılma oranı yükseltilmelidir.²⁴¹

Sosyal Bilgiler dersine bakıldığında, Almanya'nın 5. sınıftan itibaren dersleri branşlaştırdığı görülmektedir. Türk eğitim sisteminde 5. sınıfta sosyal bilgiler kitabı hâla çok resimliyen, Almanya sosyal bilgiler dersini coğrafya ve tarih olarak ayrı ayrı işlemektedir. Konularda farklılıkların olması, yukarıda da bahsedildiği gibi farklı eğitim sistemlerinin olması ama birde her ülkenin kendi önemli gördüğü konulara ağırlık vermesidir. Almanya'nın 5. sınıfta verdiği coğrafya derslerindeki konuları, Türkiye 6.

²⁴⁰ Ersoy, *a.g.k.*, s. 98.

sınıfta öğrencilerine vermektedir. 5. sınıf öğrencisi gelişimi açısından artık soyut düşünebilmelidir. Yine konulara bakıldığında Türk eğitim sistemi müfredatında yakın çevreye yeteri kadar yer vermemektedir. Öğrenci diğer coğrafya ya da tarih konularını işlemeyen önce kendi yakın çevresini en iyi şekilde tanımalıdır. Almanya’da bu konuya önem verilmektedir. Sosyal bilgiler dersinin önemli bir konusu olan ‘çevre sorunları’ 6. sınıfta değil 4. sınıftan itibaren verilmelidir. Bir önemli konuya daha değinilmek istersek, Alman eğitim sistemlerinde öğrencilerin yardımcı kaynak kullanmalarına ve bu kaynakları nasıl kullanacaklarına (örneğin: haritalar, grafikler vb.) dair bilgi verilmektedir. Türk eğitim sisteminde sadece haritanın nasıl kullanılacağı gösterilmekte, o da 6. sınıfta konu olarak işletilmektedir. Yardımcı kaynakların kullanımı 5. sınıftan itibaren gösterilmelidir.

Tarih konularında her iki ülkede farklılıklar olması normaldir. Bu da doğal olarak iki ülkenin de kendi ülkesinin bizzat yaşadığı tarih konularını ağırlıklı almasıdır. Ama Türk eğitim sisteminde ilköğretim, farklı medeniyetlere yeteri kadar yer verilmemektedir. Bu araştırmada Alman eğitim sisteminde 9. sınıf konuları da incelenmektedir. Bunun sebebi, Almanya’da ilköğretimin 9 yıl olmasıdır. 9. sınıfta sosyal bilgiler, coğrafya ve tarih dersleri ayrı birer ders olarak işlenmektedir. Bu araştırmanın sonucunda zorunlu eğitimin Türkiye’de de 9 yıla çıkarılmasının faydalı olacağı görülmektedir. Türkiye’de ilköğretim birinci kademedeki 5 yıllık eğitim yerine, Alman eğitim sistemindeki gibi 4 yıllık eğitim verilmeli ve 5. sınıf ikinci kademeye ait olmalıdır. Nitekim müfredatlar incelendiğinde temel bilgilerin verilmesi için ilköğretim birinci kademedeki 4 yıl yeterli olmaktadır.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz: özellikle tarih ve vatandaşlık derslerinin sevdilerek ve anlaşarak işlenmesi için materyal ve farklı kaynaklar kullanmaya önem verilmelidir. Burada öğretmenlere büyük görev düşmektedir. Okulun da teknolojik yeterliliğe (projeksiyon cihazı, bilgisayar gibi) sahip olması gerekmektedir.

Öğretmenler sosyal bilgiler dersine dikkat çekme, güdüleme ve derse geçiş boyutlarında etkinliklere ağırlık vermelidirler.²⁴²

²⁴¹ İrfan Erdoğan. (2004). *Eğitimde Değişim Yöntemi*, Pegem Yayıncılık, Ankara, s. 91.

²⁴² Mustafa Akdağ vd. (2004). İlköğretim Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi Öğretiminde Öğretmenlerin Derse Giriş Etkinliklerine İlişkin Öğrenci Görüşleri. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9 Temmuz, Malatya, s. 105.

Türkiye Cumhuriyeti eğitim sistemi merkeziyetçi yapıya sahiptir. Tüm Türkiye Cumhuriyeti'nde tek bir eğitim sistemi mevcuttur. Ama Türkiye büyük topraklara sahip bir ülkedir. Ve bölgeler arası coğrafi farklılıklar görülmektedir. Merkezî eğitim sisteminin yanı sıra, her bölgeye, o bölgenin doğal yapısı, tarihi konumu, ekonomisi vb. ilgili ayrı bir ders ve ayrı bir ders saati koyulmalıdır. Böylece özellikle kırsal alanlardaki çocuklar ilk önce kendi çevresini tanıyacaklar ve sonra da diğer bölgeleri tanıyarak daha verimli ders işleyeceklerdir.

Almanya ve Türkiye'de eğitimin hedeflerini belirlerken her ülkede var olan ve ileride var olacak hedef gruplarından yola çıkılmalıdır. Her iki ülkede de hedef gruplarının çeşitliliği ileriki yıllarda globalleşme sürecinde daha da artacaktır. Eğitim ve öğretimde ulaşılabilecek hedeflerin gerçeği yansıtmaları için her iki ülkede de hedefleri belirlerken yerel, ulusal ve uluslararası boyutlardan yola çıkmak gerekir. Gelecek 10-15 yıl içinde eğitim ve öğretimin hedefleri istenilen kapsamda uluslararası düzeyde belirlenmese de, birden fazla ülkeyi kapsayacak kültürel, siyasal ve ekonomik birlikler düzeyinde belirlenmesi kaçınılmaz hale gelecektir.²⁴³

Bu araştırma her ülkenin eğitim konusunda değişik uygulamalara sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Eğitim sistemini geliştirmeye çalışan bir ülke için, değişik ulusların eğitim deneyimlerini ayrıntılı olarak irdeleyen 'Karşılaştırmalı Eğitim' alanının gelişmesi son derece önemlidir. Türkiye'nin eğitim sistemini geliştirmesi için arayışların sürdüğünü ve insan yetiştirme düzeni ile ilişkili önemli gelişmeler yaşadığını hesaba katarsak Karşılaştırmalı Eğitimin özellikle Türkiye açısından ayrı bir öneme sahip olduğunu söyleyebiliriz. Karşılaştırmalı Eğitimin sağladığı geniş bakış açısıyla eğitimde sürdürülen yenilik arayışları, sade bir uyarlamanın ötesinde daha kontrollü olabilir ve etkileşim içine girilen uluslar özellikle eğitim yapısıyla daha iyi tanınabilir ve anlaşılabilir.²⁴⁴

²⁴³ Hasan Coşkun. (1997). *Eğitim Teknolojisi Açısından Kültürlerarası Eğitim*, Hacettepe-Taş Kitapçılık, Ankara, ss. 58-59.

²⁴⁴ İrfan Erdoğan. (1995). *Çağdaş Eğitim Sistemleri*, Sistem Yayıncılık, İstanbul, s. 172.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- AKBAŞLI, S., PILTEN, Ö., (1999). *İlköğretim Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim*, Mikro Yayınları, Konya, s. 69.
- AKYILDIZ, R., ve DURMUŞ, H., (2006). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 7. Sınıf*, Yeni Çizgi Yayınları, İstanbul, ss. 9–206.
- AKYÜZ, Y. vd., (1997). *Atatürk İlkerli ve İnkılâp Tarihi I/1*, Yükseköğretim Kurulu Yayınları, Ankara, s. 3.
- APEL, H. J., (1990). *Schulpädagogik Eine Grundlegung*, Böhlau Verlag, Köln, ss. 113–114.
- BALCI BUCAK, E.,(1993). *Türkiye’de Eğitim Politikaları ve Siyasi Parti Ödülleri*, Adım Yayıncılık, Ankara, s. 10.
- BARTH, J. L. ve DEMİRTAŞ, A., (1997). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi*, YÖK/Dünya Bankası Millî Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara, s. 212.
- BAŞARAN, İ. E., (1994). *Türkiye Eğitim Sistemi*, Ankara, s. 25.
- BAŞARAN, İ. E., (2000). *Eğitim Yönetimi(Nitelikli Okul)*, Feryal Matbaası, Ankara.
- BECKMANN, H. K., (1988). *Leistung in der Schule*, Westerman Verlag, Braunschweig, s.201.
- BERGMANN, K. (2005). *Chance Geschichtsunterricht*, Wochenschau Verlag, Schwalbach, ss. 49–52.
- BERNLOCHNER, L. vd., (1997). *Erinnern und Urteilen 9 Geschichte für Bayern*, Ernst Klett Schulbuchverlag, Stuttgart, ss. 6-156.
- BİNBAŞIOĞLU, C., (1988). *Eğitime Giriş*. Binbaşıoğlu Yayınevi, Ankara, ss. 3-4.
- BİNBAŞIOĞLU, C., (1983). *Genel Öğretim Bilgisi Eğitim Programları, İlke, Yöntem ve Teknikler*, Binbaşıoğlu Yayınevi, Ankara, s. 196.
- BÖHN, D., (1999). *Didaktik der Geographie Begriffe*, Oldenbourg Verlag GmbH, München, ss. 11–12.
- BÖNSCH, M., (1994). *Die Beste Schule für Mein Kind*, Herder Verlag, Freiburg im Breisgau, ss. 175–179.

- BOS, W. vd. (2004). *IGLU Einige Länder der Bundesrepublik Deutschland im Nationalen und Internationalen Vergleich*, Waxmann Verlag GmbH, s. 22.
- BRENNER, P. J., (2006). *Schule in Deutschland Ein Zwischenzeugnis*, W. Kohlhammer Verlag, Stuttgart, ss. 123–125.
- BRITT, T. vd., (2006). *Forum Geschichte 8, Ausgabe Bayern, Band 3: Von der Französischen Revolution bis zur Weimarer Republik*, Cornelsen Verlag, Berlin, ss. 12–226.
- BRUCKER, A. vd., (1993). *Erdkunde Gymnasium, 9. Schuljahr*, Oldenbourg Verlag, München, ss. 4–125.
- BRÜCKNER, U.ve FRÄUF, H., (1999). *Der Schritt in die Weiterführende Schule Die Beste Wahl für Mein Kind*, Herder Verlag, Freiburg im Breisgau, ss. 126–128.
- BUSCHMANN, K., vd. (2005). *Forum Geschichte Ausgabe Bayern 7*, Cornelsen Verlag, Berlin, ss. 12–242.
- BÜTTNER, W. vd., (2005). *Diercke Geographie für Gymnasien in Bayern 8*, Westermann Verlag, Braunschweig, ss. 6–142.
- COŞKUN, H., (1997). *Eğitim Teknolojisi Açısından Kültürlerarası Eğitim*, Hacettepe-Taş Kitapçılık, Ankara, ss. 58–59.
- DEMİREL, Ö., (1996). *Karşılaştırmalı Eğitim*, Usem Yayınları, Ankara, s. 15
- DEMİREL, Ö., (2004). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme Öğretme Sanatı*, Pegem Yayıncılık, Ankara, s. 37.
- DİMPFL, H., vd., (2005). *Diercke Erdkunde, Klasse 5, Für Gymnasien in Bayern*, Westermann Verlag, Braunschweig, ss. 6–148.
- DOĞAN, İ., (2003). *Vatandaşlık Demokrasi ve İnsan Hakları*, Pegem Yayıncılık, Ankara, ss. VI-2.
- DÖKMEN, Ü., (2003). *İletişim Çatışmaları ve Empati*, Sistem Yayıncılık Yirmi İkinci Basım, İstanbul. ss. 23–24.
- DÖRİNGER, A. vd., (2004). *Seydlitz 7 Gymnasium Bayern, Geographie*, Westerman Schrödel Verlag, Braunschweig, ss. 8–167.
- DUMAN, B., KAHRAMAN, C. (2004). “Tarih Kuramlarının Türk Tarih Yazımına ve Öğretimine Etkisi. ” *XII. Eğitim Bilimleri Kongresi*, c.IV, Ankara, s. 2449.
- DURNA, U., (2002). *Yenilik Yönetimi*, Nobel Yayınevi, Ankara, ss. 180-182.
- EALES-WHITE, R., (1998). *Daha İyi Nasıl Takım Lideri*, Çimen, A. (Çev.), Timaş Yayınları, İstanbul, ss. 73–124.

- EKİN, N., (1997). *Küresel Bilgi Çağında Eğitim-Verimlilik İstihdam*, İstanbul Ticaret Odası, İstanbul, s. 89.
- ENSARİ, H., (2001). 21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi. *21. Yüzyıl İçin Çağdaş Bir Yönetim Yaklaşımı: Toplam Kalite Yönetimi*, Oğuz, Oktay ve Ayhan (Ed.). Sedar Yayıncılık, İstanbul, s. 159.
- ERDOĞAN, İ., (2004). *Eğitimde Değişim Yöntemi*, Pegem Yayıncılık, Ankara, s. 91.
- ERDOĞAN, İ., (1995). *Çağdaş Eğitim Sistemleri*, Sistem Yayıncılık, İstanbul, s. 172.
- ERDEN, M.(1998). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Alkım Yayınları, İstanbul, s. 163.
- FINDIKÇI, İ., (1996). *Öğreten Okuldan Öğrenen Okula*, Yeni Türkiye Dergisi, Ankara, ss. 131–132.
- GORDON, T. (2002). *Etkili Öğretmenlik Eğitimi*, E. Aksay (Çev.), Sistem Yayıncılık, İstanbul. ss. 1-3.
- GÜNTHER-ARNDT, H., (2003). *Geschichtsdidaktik praxishandbuch für die Sekundastufe I und II*, Cornelsen Verlag, Berlin, ss. 29–30.
- GÜRKAN, T., GÖKÇE, E., (1999). *Türkiye’de ve Çeşitli Ülkelerde İlköğretim Program-Öğrenci-Öğretmen*, Siyasal Kitapevi, Ankara, s. 33.
- HECKT, D. H. Ve SANDFUCHS, U., (1993). *Grundschule von A bis Z*, Westerman Schulbuchverlag, Braunschweig, ss. 112–114.
- HESAPÇIOĞLU, M., (1994). *Öğretim İlke ve Yöntemleri Eğitim Programları ve Öğretim*, Beta Basım, İstanbul, s. 355.
- HİNTZ, D. vd., (2001). *Neues Schulpädagogisches Wörterbuch*, Juventa Verlag, Weinheim und München, ss.142–145.
- HOLTMANN, A., (1984). *Praxis und Theorie des Unterrichtens Sozialkunde 7–10*, Beltz Verlag, Weinheim, ss. 41–47.
- HOMBERGER, D., (2003). *Lexikon Schulpraxis Theorie und Handlungswissen für Ausbildung und Unterricht*, Schneider Verlag Hohengehren, Baltmannsweiler, ss. 29–31.
- İşte Almanya. (1999). *50. Yıl Almanya Federal Cumhuriyeti*, Federal Hükümet’in Basın ve Enformasyon Dairesi, s. 433.
- İMER, G., (2000). Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar, *Öğretim Ortamlarının Düzenlenmesi*, Küçükahmet L. (Ed.). Nobel Yayınları, Ankara, ss. 151-152.
- JAKUBOWSKİ, C., vd., (2004). *Forum Geschichte Ausgabe Bayern*, Cornelsen Verlag, Berlin, ss. 8–186.

- KARAKAYA, Ş.. (2004). *Eğitimde Program Geliştirme Çalışmaları ve Yeni Yönelimler*, Asil Yayıncılık, Ankara, ss. 186–187.
- KECK, R. W. ve SANDFUCHS, U., (1994). *Wörterbuch Schulpädagogik*, Julius Klinkhardt Verlag, Bad Heilbrunn, ss. 354–356.
- KESTLER, F., (2002). *Einführung in die Didaktik des Geographieunterrichts*, Julius Klinkhardt Verlag, Rieden, ss. 11–13.
- KİPER, H., (2001). *Einführung in die Schulpädagogik*, Beltz Verlag, Weinheim und Basel, ss. 22–23.
- KOLUKISA, E. vd., (2006). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 4. Sınıf*, A Yayınları, İstanbul, ss. 12–215.
- KURT, Ö., (2006). *İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, 8. Sınıf*, Yeni Çizgi Yayınları, Ankara, ss. 11–214.
- MERİWETHER, C., DUYAR, İ., (1997). *Okul Yönetimi*, YÖK/Dünya Bankası Millî Eğitim Geliştirme Projesi, Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara, s. 8.8.
- MİCHALİK, K., (2004). *Geschichtsbezogenes Lernen im Sachunterricht*, Westermann Verlag, Bad Heilbrunn, s. 33.
- Millî Eğitim Bakanlığı, (1996). İlköğretim ve Yönlendirme Raporu, “2000’li Yıllarda Türk Millî Eğitim Sistemi.” Raporlar, Görüşmeler, Kararlar, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul.
- MİTTELSTÄDT, H., (2006). *Basics für Junglehrer*, Verlag an der Ruhr, Mülheim an der Ruhr, ss. 110–111.
- NEUWEG, G. H., (2000). *Schulische Leistungsbeurteilung*, Trauner Verlag, Linz, ss. 10–11.
- ÖZTÜRK, H., (2002). *Sosyolojik Yansımalar*, Nobel yayınları, Ankara, ss. 139–140.
- ÖZTÜRK, C., (2001). 21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi. *21. Yüzyılın Eşiğinde Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme*, Oğuz, Oktay ve Ayhan (Ed.). Sedar Yayıncılık, İstanbul, s. 228.
- ÖZTÜRK, C., vd. (2006). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 5. Sınıf*, Sürat Yayınları, İstanbul, ss. 12–196.
- ÖZTÜRK, Y., (2006). İlköğretim Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi, 8. Sınıf, Altın Kitaplar, İstanbul, ss. 9–133.
- RIEDL, A., (2004). *Grundlagen der Didaktik*, Franz Steiner Verlag, Stuttgart, ss. 17–19.

- SAĞLAM, M., (1999). *Avrupa Ülkelerinde Eğitim Sistemi*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, s. 3.
- SENEMOĞLU, N. ve KURÇ SUBAŞI, G., (1999). *Eğitim Psikolojisi*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, s. 7.
- SEYYAR, A. (2006). *Özürlülere Adanmış Sosyal Politika Yazıları*, Adapazarı Büyükşehir Belediyesi, Sakarya, s. 24.
- SÖZER, E., (1998). *Sosyal Bilgiler Programının Amaçları, İlkeleri ve Temel Özellikler*, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, Eskişehir, ss. 17-26.
- SÖZER, E., (1997). *Üç Avrupa Ülkesinde Eğitim: Almanya, Danimarka, Fransa Eğitim Sistemleri*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, s. 3.
- STRUCK, P. ve WÜRTL, I., (2001). *Vom Pauker zum Coach Die Lehrer der Zukunft*, Deutscher Taschenbuch Verlag, München, ss. 42–54.
- THIEMERMANN, F. J., (1998). *Schulleiter im Hauptberuf*, Hermann Luchterhand Verlag GmbH, Neuwied, Kriftel, ss. 73–79.
- UZUN, E., vd. (2006). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 6. Sınıf*, Altın Kitapları, İstanbul, ss. 10–175.
- ÜLGEN, G., (1997). *Eğitim Psikolojisi*, Alkım Yayınevi, İstanbul, s. 237.
- WITZENBACHER, K., (1994). *Praxis der Unterrichtsplanung*, R. Oldenbourg Verlag GmbH, München, ss. 29–31.
- WUNDERER, H., (2000). *Geschichtsunterricht in der Sekundarstufe II*, Wochenschau Verlag, Schwalbach, ss. 8–14.
- YALIN, H. İ., (2002). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Nobel Yayınları, Ankara, s. 26.
- YILDIRIM, İ., (2001). *Kaliteli Öğretmen Yetiştirme ve Hizmet İçi eğitimin Yeri*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, s. 104.
- Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük 1, (1998). Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara, s.677

DERGİLER

- ASLAN, C. ve GÖKKAYA, A. K., (2004). “Avrupa Birliği’nin Eğitim Politikalarının Sosyal Bilgiler Dersinin Genel Amaçlarına Etkisi.” *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3):227–244.

ERGÜN, M., (1998). “Bilgi Toplumunda Öğretmen Yetiştirme.” Millî Eğitim Dergisi, 138:3–5.

OCAK, G., ve BEYDOĞAN, H. Ö., (2005). “İlköğretim Okulları 3. Sınıf Hayat Bilgisi Dersi İçerik Standartlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Bazı Değişkenler Açısından Yeterlilik Düzeyi.” *Millî Eğitim Dergisi*, 165.

SEMPOZYUM/KURULTAY BİLDİRİ KİTAPLARI

AKDAĞ, M., BEDİR, G., DEMİR, S. (2004). “İlköğretim Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi Öğretiminde Öğretmenlerin Derse Giriş Etkinliklerine İlişkin Öğrenci Görüşleri.” *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultay Bildirileri*, Pegem Yayıncılık, Malatya, s. 105.

VORKİNG, A., (2006). Türkiye’nin Eğitim Sisteminin AB Üyeliği İçin Hazırlanması. *Avrupa Birliği Vizyonu, Türkiye’de Eğitim ve Özel Okullar Sempozyumu*, Erdoğan, İ. (Ed.), İstanbul, ss. 35–36.

TEZLER

DURAN, A. Y., (1999). *Türk ve Alman Eğitim Sistemlerinde İlköğretim Kurumlarının Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, s. 43.

ERSOY, H. (1998). *Türk ve Alman Eğitim Sistemlerinde Ortaöğretim Kurumlarının ve Müfredatlarının Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, ss.7–8.

ELEKTRONİK KAYNAK

Bahri Ata, www.acikarsiv.gazi.edu.tr/dosya/Tarih-Ata.doc, (24.06.2007).

<http://server.co101.spacenet.de/isb.co101.spacenet.de/contentserv/3.1/g8.de/index.php?StoryID=26335>, (25.01.2007).

<http://server.co101.spacenet.de/isb.co101.spacenet.de/contentserv/3.1/g8.de/index.php?StoryID=26302>, (25.01.2007).

<http://server.co101.spacenet.de/isb.co101.spacenet.de/contentserv/3.1/g8.de/index.php?StoryID=26303>, (25.01.2007).

<http://server.co101.spacenet.de/isb.co101.spacenet.de/contentserv/3.1/g8.de/index.php?StoryID=26260>, (25.01.2007).

<http://server.co101.spacenet.de/isb.co101.spacenet.de/contentserv/3.1/g8.de/index.php?StoryID=26283>, (25.01.2007).

<http://server.co101.spacenet.de/isb.co101.spacenet.de/contentserv/3.1/g8.de/index.php?Sto>, (25.01.2007).

<http://server.co101.spacenet.de/isb.co101.spacenet.de/contentserv/3.1/g8.de/index.php?StoryID=26237>, (25.01.2007).

<http://w3.gazi.edu.tr/web/verken/degerlen.htm>, (04.12.2006)

http://egitisim.inonu.edu.tr/Gul_%20Dastan.htm, (10.12.2006).

<http://www.meb.gov.tr/stats/ist2001/Bolum4s6.htm>, (20.12.2006).

http://www.meb.gov.tr/stats/Apk2002/3_1.htm, (28.09.2006).

<http://server.co101.spacenet.de/isb.co101.spacenet.de/contentserv/3.1/g8.de/index.php?StoryID=26282>, (25.01.2007).

http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2006/takvim/egitim_sistemi.html, (20.03.2007).

<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/225.html>, (21.04.2007).

http://ogm.meb.gov.tr/gos_okbilgi.asp, (21.04.2007).

<http://www.dersimiz.com/eyazim/yazi.asp?id=64>, (21.04.2007).

http://mevzuat.meb.gov.tr/html/14193_0.html, (22.04.2007).

ttkb.meb.gov.tr/ogretmen/modules.php?name=Downloads&d_op=getit&lid=463, (22.04.2007).

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/151/kandir.htm>, (27.05.2007).

www.hasansimsek.net/files/EĞİTİM%20YÖNETİCİLERİNİN%20YETİŞTİRİLMESİ.doc, (02.05.2007).

http://ttkb.meb.gov.tr/ogretmen/modules.php?name=Downloads&d_op=viewdownload&cid=74&min=20&orderby=titleA&show=10, (20.05.2007).

<http://www.aof.edu.tr/kitap/IOLTP/1266/unite05.pdf>, (30.05.2007).

http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/yeni_programlar_ve_icerik.htm, (28.05.2007).

<http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/kitaplar/sosbil/ogr/unite8.doc>, (22.06.2007).

<http://de.wikipedia.org/wiki/Berufsschule>, (25.06.2007).

<http://de.wikipedia.org/wiki/Fachhochschule>, (28.06.2007).

<http://www.schulaemter.brandenburg.de/sixcms/detail.php/5lbn1.c.155220.de>,
(29.06.2007).

<http://www.investinturkey.gov.tr/cms/index.php?a=98>, (11.08.2007).

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Almanya>, (10.08.2007).

<http://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/tr/politik-sistem/main-content-04/federal-devlet.html>, (10.08.2007).

ÖZGEÇMİŞ

1971 yılında Sakarya’da doğdu. İlk, orta ve lise 1., 2. ve 3 öğrenimini (Almanya’da lise öğrenimi 4 yıldır) Nürnberg – Almanya’da, lise 3’ü Ankara’da tamamladı. Daha sonra Almanya’nın Nürnberg şehrinde 3 yıllık Meslek Yüksek Okulu’ndan (Beruf-Fach-Ober Schule) Tıp-Teknik- Laboratuvar Asistanı unvanıyla, mezun oldu. Aynı yılda Nürnberg’de, Gemeinschaftspraxis Dr. Böck - Dr. Körner - Dr. Mückenhausen adında özel bir klinikte görev yapmaya başladı. Bunun yanı sıra AÖF İktisat Bölümü öğrenimine devam etti. 2000 yılında, Niğde Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümüne girdi ve 2004 yılında Sınıf Öğretmeni unvanıyla mezun oldu. 2005–2006 öğretim yılında ise, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Bilim Dalı’nda yüksek lisans öğrenimine başlayan Neşe Işık Durna, evlidir.